

มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรสู่การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัย
เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรสู่การสร้างสรรคศิลปะการ
ออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

โดย
นายเชมา แฉ่งฉายา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE HERITAGE OF PHETCHABURI ARTISANS' WISDOM AND CULTURE FOR
CONTEMPORARY CREATIVE DESIGN ART AS INHERITED IN THE PRESENT

By

MR. Khema CHANGCHAYA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy CULTURE - BASED DESIGN ARTS

Silpakorn University

Academic Year 2023

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรสู่การ
สร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบท
ปัจจุบัน
โดย นายเขมา แฉ่งฉายา
สาขาวิชา ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะมัณฑนศิลป์
(อาจารย์ ดร. ธนาทร เจียรกุล)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิสักก์ สิ้นธุภาค)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ศาสตราจารย์ ร.ต.อ. ดร. อนุชา แฝงเกษร)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(อาจารย์ ดร. ศรารุณี ปิ่นทอง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประดิพัทธ์ เลิศจรุฑาพงศ์กุล)

620430017 : ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม, สกุลช่างไม้เมืองเพชร, การสร้างสรรค์ศิลปะการ

ออกแบบร่วมสมัย, การสืบสานในบริบทปัจจุบัน

นาย เขมา แฉ่งฉายา: มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรสู่การสร้าง
สร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในแบบผสมผสาน (Mix Research) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ว่าด้วยการศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ผ่านการสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัย สู่การสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน เน้นการวิจัยแบบ Semi - Ethnographic Research มีการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดยใช้เครื่องมือวิจัย “แบบสัมภาษณ์แบบเจาะจง” ผลการวิเคราะห์พบว่า การหล่อหลอมจากบรรพบุรุษทางสังคม การดำรงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรตั้งแต่อดีต และอิทธิพลของศิลปะอยุธยา สร้างความเชื่อมโยงให้เกิดความศรัทธา โดยมี “วัด” เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ซึ่งให้ความสำคัญกับ “ฐานานุศักดิ์” ความสำคัญในศักดิ์ของอาคาร และธรรมเนียมการสร้างแบบหลวง “กระสวน” บริบทอดีตซึ่งมิใช่เป็นเพียงแม่แบบแต่เป็นความงามที่กลมกล่อมซึ่งถือเครื่องมือในการรวบรวมความรู้ของสกุลช่างไม้ที่แฝงด้วยรสนิยมของครูช่างและ “สัจจะวัสดุ” (บริบทปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นถึงการเกิด การตั้งอยู่ และดับไปตามหลักแห่งไตรลักษณ์ แต่ยังคงให้ความสำคัญของจิตวิญญาณของครูช่างซึ่งเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ ทั้งนี้แม้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจจะมีผลกระทบต่อสกุลช่าง แต่ก็มี การสืบสานผ่านการประยุกต์ การเลียนแบบ การทะนุบำรุงรักษา เรื่อยมา โดยใช้วิธี “การปรับปรุงให้เข้าเป็นของท้องถิ่น” สามารถสร้าง “กระบวนการ วง - วัด - บ้าน สกุลช่างไม้เมืองเพชร” จนทำให้เกิดอัตลักษณ์ของสกุลช่างไม้ ซึ่งถือเป็นผลการสังเคราะห์อันเป็นข้อค้นพบในเบื้องต้นในงานวิจัยนี้

ผลงานการสร้างสรรค์เน้นการวิจัยแบบ Practice Based Research เน้นการศึกษาทดลองปฏิบัติ การสร้างเป็นผลงานจริง และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านงานไม้ นักวิชาการ และศิลปินต่างๆ พบว่า ควรให้คุณค่าทั้งฐานานุศักดิ์ กระสวน และสัจจะวัสดุ ในการต่อยอดเพื่อการสร้างสรรค์และการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการสร้างสรรคแบบมีส่วนร่วม ถือเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการสืบสานสกุลช่างไม้ในรูปแบบใหม่ 2) การสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยผ่านการมีส่วนร่วมของศิลปินและผู้สนใจทั้งภายในและนอกพื้นที่ โดยประยุกต์และต่อยอดผลงานสกุลช่างไม้ในอดีตมา

สร้างสรรค์ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสืบสานสกุลช่างไม้ในบริบทใหม่ 3) การจัดแสดงนิทรรศการศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ณ “สวนศิลป์วัดยาง” ผลการประเมินพบว่าการสืบสานผ่านการสร้างสรรค์ด้วยการประยุกต์ใช้งานช่างไม้ในอดีตในรูปแบบร่วมสมัยทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับสกุลช่างไม้เมืองเพชรและการคงอยู่ที่เป็นปัจจุบัน และ4) การสร้างสร้างสรรค์ผ่านการจัดทำสื่อร่วมสมัยผ่านช่องทางออนไลน์ทำให้เกิดการรับรู้และสร้างความตระหนักถึงการสืบสานสกุลช่างไม้ในบริบทปัจจุบันได้ ผลจากการวิจัยสามารถสร้างการค้นพบใหม่เป็นแนวคิด “กระบวนการสร้างสรรค์สู่รูปแบบการสืบสานในบริบทปัจจุบัน” โดยสร้างปรากฏการณ์ใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อเชิงสังคมและวัฒนธรรมทั้งผู้คนและเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนัก การเรียนรู้ และสืบสานในบริบทปัจจุบันในรูปแบบใหม่ และเป็นแบบอย่างสู่การพัฒนาและต่อยอดสกุลช่างไม้ในวงกว้างทั้งในปัจจุบันสู่นาคตอย่างยั่งยืน

620430017 : Major CULTURE - BASED DESIGN ARTS

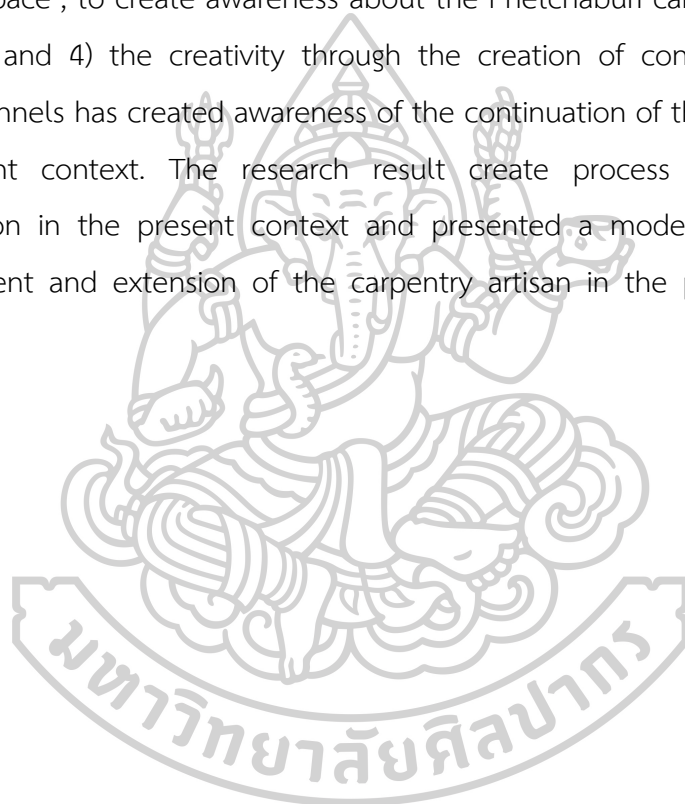
Keyword : The Heritage of Phetchaburi Artisans' Wisdom and Culture Phetchaburi carpentry artisan Creative Contemporary Design Art Inherited in the Present

MR. Khema CHANGCHAYA : The Heritage of Phetchaburi Artisans' Wisdom and Culture for Contemporary Creative Design Art as Inherited in the Present Thesis advisor : Assistant Professor Phuvanat Rattananungsikul, Ph.D.

The research is a qualitative research with objectives on the study of the intellectual heritage and cultural way of Phetchaburi carpentry artisan through the creation inheritance in the present art and design context. The study emphasized on Semi-Ethnographic research by studying the relevant data, surveying the area using “In-depth interview” for research instrument. The results were found that the scope of social norms maintained the cultural way of Phetchaburi carpentry artisan from the past and the influence of Ayutthaya art have created connections to build faith by having the “temple” as the center of learning where they give an importance to “Thananusak” the importance of the sacredness of the building and the tradition of creating royal designs, “Kra Suan” the past context which is not just an original but a mellow beauty that is a tool for gathering the knowledge of the carpentry artisan with the taste of the craftsman. Another a “Sajja Watsadu” the current context reflects birth, existence, and death according to the principles of the Three Characteristics of existence, but also reflect the importance of the spirit of the teacher who is an example in learning. Even though social changes and the economy are having an impact on the artisan’s family, the work has continued through an application, an imitation, and a maintenance. By using the method of “Localization,” it was possible to create “The process of palace - temple – house of Phetchaburi carpentry artisans as the identity of the carpenter artisan family. This was considered a synthesis of the preliminary findings for this research.

The creative work focused on Practice Based Research, which emphasized on study, experimentation, practice, creative real work and to organize creative activities as the work was divided into 4 parts: 1) organizing creative group discussion activities together with a group of woodwork experts, academics, and

artists. It was found that both Thananusak, Kra Suan, and Sajja Watsadu should be valued in furtherance for creativity, and organizing cultural activities that emphasize participatory creativity which was considered an important way to drive the successors of the carpentry artisan in a new way, 2) creating contemporary art through the participation of artists and interested parties by applying and expanding on the work of past carpenters to create participation in the continuation of the carpentry artisan in a new context, 3) the contemporary design art exhibition at "Wat Yang Art space", to create awareness about the Phetchaburi carpentry artisan and its existence, and 4) the creativity through the creation of contemporary media by online channels has created awareness of the continuation of the carpenter family in the current context. The research result create process towards a form of continuation in the present context and presented a model for the sustainable development and extension of the carpentry artisan in the present and into the future.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอน้อมกราบสักการะ คุณพระศรีรัตนตรัย สิ่งที่ดีและงาม อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการศึกษาและสร้างสรรค์ ขอขอบคุณความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในช่วงชีวิตที่ผ่านมา โดยมีบิดามารดา ผู้ให้และชี้ทางชีวิต เป็นแบบอย่างที่ดีและชอบ รวมถึงน้อง ๆ และลูกชาย ลูกสาว สุดที่รัก เป็นความสุขที่อยู่เคียงข้างข้าพเจ้าเสมอมา ขอขอบคุณผู้อุปถัมภ์ คำชู จนมาถึงวันนี้ด้วยความรักที่ไม่มีข้อแม้ใด ๆ กราบระลึกถึงบูรพคณาจารย์ ครูช่าง สกulptช่างเมืองเพชร ที่ล่วงลับและยังมีชีวิตอยู่ ในการศึกษา กิราบระลึกถึง พระเทพวงศาจารย์ (หลวงพ่อดินทร์ อินทโชโต) ผู้วางรากฐานการศึกษาที่เป็นแบบแผน ของการช่างเมืองเพชร นำมาสู่คุณค่าความสำคัญของความรู้และความซาบซึ้งของการศึกษา กราบขอบพระคุณคณาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากรที่ให้ความเมตตาต่อข้าพเจ้าในการเริ่มต้นการศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ ศิลปะวิทยาการทั้งปวงและสร้างสรรค์ผลงานจนมาถึงวิทยานิพนธ์ ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม ด้วยแรงผลักดันสู่การเรียนรู้ จนเกิดความเข้าใจ เข้าถึง ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่เมตตาข้าพเจ้า ชี้แนะ ชี้แนวทาง สู่ความเข้าใจชีวิตด้วยมิติของการศึกษา รวมถึง ศาสตราจารย์ร.ต.อ. ดร. อนุชา แพ่งเกษร ประธานหลักสูตรและผู้สอน อาจารย์ ดร. ศราวุฒิ ปิ่นทอง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และผู้สอน ทำให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสในการเรียนรู้และสร้างสรรค์อันเป็นคุณ

ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตลอดการศึกษานี้ นำพามาสู่การสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการ มองเห็นความจริง ตามกาลเวลา และด้วยคุณประโยชน์จากท่านทั้งหลาย ทั้งที่ระบุนามและไม่ได้ระบุนามมานั้น ข้าพเจ้าซาบซึ้ง ในน้ำใจที่เปี่ยมด้วยความความรักและความมุ่งหวัง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงครับ

เขมา แฉ่งฉายา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	จ
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานของงานวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัยและข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
1.6 กรอบแนวคิดงานวิจัยและกรอบการดำเนินงาน.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 ภูมิปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	10
2.2 มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร.....	11
2.3 การศึกษาแบบอย่างอยุธยาในเมืองเพชร.....	16
2.4 การศึกษาแบบอย่างสกุลช่างหลวงสุ่งานช่างไม้เมืองเพชร.....	21
2.5 การศึกษายุคเฟื่องฟูของสกุลช่างไม้เมืองเพชร.....	26
2.5.1 กลุ่มช่างไม้วัดใหญ่สุวรรณาราม.....	36

2.5.2	กลุ่มช่างไม้วัดพระทรง	38
2.5.3	กลุ่มช่างไม้วัดเกาะ	41
2.5.4	กลุ่มช่างไม้วัดพลับพลาชัย	44
2.5.5	กลุ่มช่างไม้วัดยาง	46
2.6	การศึกษาภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร	53
2.7	ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่การเสื่อมถอยของสกุลช่างไม้เมืองเพชร	65
2.8	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำหรับการใช้ในการวิจัย	75
2.8.1	แนวคิดด้านการสืบสาน สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม	75
2.8.2	แนวคิดด้านการฟื้นฟู / ขับเคลื่อนเชิงวัฒนธรรม	76
2.8.3	แนวคิดด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย	77
2.8.4	แนวคิดด้านการจัดวางศิลปวัตถุกับการแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อม	79
2.8.5	แนวคิดด้านศิลปะที่มีส่วนร่วม	82
บทที่ 3	วิธีการดำเนินงานวิจัย และผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
3.1	ระเบียบวิธีการดำเนินงานวิจัย	85
3.1.1	รูปแบบการวิจัย	85
3.1.2	ตัวแปรในการศึกษา	86
3.1.3	พื้นที่ในการวิจัย	86
3.1.4	ประชากรเป้าหมาย	86
3.1.5	การได้มาซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	87
3.1.6	ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	87
3.1.7	วิธีดำเนินการวิจัย	93
3.1.8	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการวัดผล	94
3.1.9	การเก็บข้อมูล	95

3.2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : ศึกษาบรรดภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร	96
3.2.1 บริบทเดิมกับอิทธิพลศิลปะอยุธยา	97
3.2.2 บริบทแห่งความเชื่อ และความศรัทธากับวิถีวัฒนธรรมสกุลช่าง	97
3.2.3 บริบทภูมิปัญญา และการสร้างสรรค์สู่อัตลักษณ์	97
3.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้บรรดภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร	102
3.3.2 ความเชื่อมโยงจากความศรัทธา สู่ความสัมพันธ์ของ “วัง - วัด - บ้าน”	104
3.4 กระบวนการศึกษาสู่การสร้างสรรค์ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3	109
3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการทดลองสร้างสรรค์งาน	110
3.4.2 การทดลองจัดทำผลงานสร้างสรรค์	123
3.4.4 กระบวนการจัดแสดงเพื่อนำเสนอในบริบทปัจจุบัน	137
บทที่ 4 การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน	139
4.1 ส่วนที่ 1 : กิจกรรมสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์ (creative focus group)	142
4.2 ส่วนที่ 2 การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน	149
4.3 ส่วนที่ 3 การจัดแสดงผลงานในพื้นที่สร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม : สวนศิลป์วัดยาง	153
4.3.1 ผลงานชิ้นที่ 1	155
4.3.2 ผลงานชิ้นที่ 2	156
4.3.3 ผลงานชิ้นที่ 3	158
4.3.4 ผลงานชิ้นที่ 4	160
4.3.5 ผลงานชิ้นที่ 5	162
4.3.6 ผลงานชิ้นที่ 6	163
4.3.7 ผลงานชิ้นที่ 7	165
4.3.8 ผลงานชิ้นที่ 8	167

4.4 ส่วนที่ 4 การสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน	
ผ่านสื่อสร้างสรรค์.....	170
4.4.1 สวนศิลป์วัดยาง กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม	170
4.4.2 การเผยแพร่ในบริบทของการสื่อสารร่วมสมัย	173
4.4.3 สรุปผลการประเมินเชิงคุณภาพ	176
4.4.4 การวางแผนต่อยอดความสำคัญ สกุลช่างไม้เมืองเพชร พัฒนาต่อเนื่องหลังการวิจัย	178
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	181
5.1 สรุปผลการวิจัย	181
5.1.1 การศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร.....	181
5.1.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร.....	183
5.1.3 การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม.....	185
5.1.4 “สวนศิลป์วัดยาง” การสร้างสรรค์เพื่อการสืบสานสกุลช่างไม้เมืองเพชร.....	186
5.1.5 การสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน.....	189
5.2 อภิปรายผล	190
5.2.1 ข้อค้นพบในเชิงปรัชญา	190
5.2.2 ข้อค้นพบในเชิงกระบวนการสืบสานในบริบทปัจจุบัน.....	191
5.3 ข้อเสนอแนะ	196
5.3.1 มิติด้านการพัฒนางานสกุลช่างไม้สู่ความร่วมมือ.....	196
5.3.2 มิติด้านการสร้างกระบวนการต่อยอดมรดกภูมิปัญญาสกุลช่างไม้ในบริบทใหม่	196
5.3.3 มิติด้านการสืบสานในบริบทปัจจุบันผ่านการสื่อสารตามอัธยาศัย.....	197
รายการอ้างอิง.....	198
ภาคผนวก	201
หนังสือแจ้งผลการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	202

เครื่องมือวิจัย	205
สรุปผลการประเมินคุณภาพการจัดแสดงนิทรรศการ	218
ประวัติผู้เขียน	224

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลสำนักช่างไม้เมืองเพชร.....	35
ตารางที่ 2 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะจง.....	88
ตารางที่ 3 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม.....	89
ตารางที่ 4 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยแบบมีส่วนร่วม....	90
ตารางที่ 5 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครการประเมินคุณภาพ.....	91
ตารางที่ 6 แสดงประชากรของการเผยแพร่องค์ความรู้ของการสืบสาน (กิจกรรมต่อเนื่องจากงานวิจัย).92	92
ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบขององค์ความรู้สกุลช่างไม้เมืองเพชร.....	100
ตารางที่ 8 แสดงรายละเอียดของกิจกรรมสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์.....	142
ตารางที่ 9 แสดงข้อสรุปแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม	147
ตารางที่ 10 แสดงรายละเอียดสรุปผลการประเมินเชิงคุณภาพ.....	176
ตารางที่ 11 แสดงรายละเอียดเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน	178

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงลักษณะการคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน ที่มาของปัญหาวิจัย	3
ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	7
ภาพที่ 3 กรอบการดำเนินงานวิจัยและโครงสร้างระเบียบวิธีในการวิจัย	8
ภาพที่ 4 ชุดภาพมิติด้านพื้นที่แวดล้อมด้านภูมิศาสตร์และธรรมชาติ เมืองเพชร	12
ภาพที่ 5 ชุดภาพมิติทางสภาวะแวดล้อมและด้านกายภาพเมืองเพชร.....	13
ภาพที่ 6 ชุดภาพมิติด้านพื้นที่แวดล้อมและการดำรงชีวิต เมืองเพชร.....	13
ภาพที่ 7 ชุดภาพมิติด้านพื้นที่ด้านพิเศษอื่น ๆ กับอิทธิพลต่อการสร้างศิลปกรรม	14
ภาพที่ 8 แผนที่แสดงการกระจายตัวของตำแหน่งที่ตั้งในการสร้าง วัด, วัง, ในพื้นที่เขตเมืองเพชร ...	14
ภาพที่ 9 ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี.....	15
ภาพที่ 10 “หน้าบันมุขประเจิด” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม	18
ภาพที่ 11 “คูหาหน้านาง” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม.....	19
ภาพที่ 12 “กระจังปฏิญาณ” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม.....	19
ภาพที่ 13 “คันทวยหน้าตึกแทน” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม.....	20
ภาพที่ 14 ชุดภาพแสดงตัวอย่างองค์ประกอบที่สำคัญอย่างโครงสร้างอาคาร ศาลาการเปรียญวัดใหญ่ฯ..	22
ภาพที่ 15 พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม	22
ภาพที่ 16 อุโบสถวัดเกาะ	23
ภาพที่ 17 ศาลาการเปรียญวัดยาง	23
ภาพที่ 18 หอไตรกลางน้ำและอุโบสถ วัดยาง	24
ภาพที่ 19 ชุดภาพสถาปัตยกรรม วัดพลับพลาชัย	24
ภาพที่ 20 ตัวอย่างความนิยมในช่วงปี พ.ศ. 2425 - 2510 การสร้างธรรมาสน์ทรงบุกษบก วัดยาง..	27
ภาพที่ 21 การสร้างธรรมาสน์ทรงบุกษบก วัดเกาะ	28

ภาพที่ 22 เมรุ 9 ยอด วัดเกาะ.....	29
ภาพที่ 23 ลูกโกศไม้แกะสลักลายเทพนม	31
ภาพที่ 24 หีบบรรจุศพแบบนั่ง ของครุฑิน อินฟ้าแสง.....	32
ภาพที่ 25 แสดงตำแหน่งสำนักช่างที่สำคัญ ในเขตเมืองเพชร.....	34
ภาพที่ 26 พระระเบียงครอบพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม.....	36
ภาพที่ 27 การทดลองประกอบเมรุ โดยช่างยุคปัจจุบันของวัดใหญ่สุวรรณาราม	37
ภาพที่ 28 หมุกุฎีเรือนไทย วัดใหญ่สุวรรณาราม	37
ภาพที่ 29 ชุดภาพอุโบสถและสิ่งก่อสร้าง วัดพระทรง.....	38
ภาพที่ 30 ธรรมาสน์ วัดพระทรง.....	39
ภาพที่ 31 ธรรมาสน์ปาฏิโมกข์หรือธรรมาสน์น้อย พระอาจารย์เป้า.....	40
ภาพที่ 32 ตู้พระธรรมลายรดน้ำ พระอาจารย์เป้า.....	40
ภาพที่ 33 ตู้ไม้แกะสลัก พระอาจารย์เป้า.....	41
ภาพที่ 34 แสดงบรรยากาศปัจจุบันของอุโบสถและศาลาการเปรียญ วัดเกาะ	42
ภาพที่ 35 ศาลาการเปรียญวัดเกาะ.....	43
ภาพที่ 36 หมุกุฎีเรือนไทยเป็นหอกกลางของวัดเกาะ	43
ภาพที่ 37 ศาลาการเปรียญ วัดพลับพลาชัย.....	45
ภาพที่ 38 หมุกุฎี วัดพลับพลาชัย.....	45
ภาพที่ 39 อุโบสถ วัดพลับพลาชัย ในขณะบูรณะปี พ.ศ. 2566	46
ภาพที่ 40 หอระฆังและหมุกุฎี วัดยาง.....	47
ภาพที่ 41 ชุดภาพหมุกุฎีวัดยาง อาคารไม้ 3 ระดับ แห่งเดียวในเมืองเพชร.....	48
ภาพที่ 42 หอไตรกลางน้ำและอุโบสถวัดยาง	48
ภาพที่ 43 เมรุวัดยาง ในงานศพคุณแม่เลี่ยม พิชัยชลสินธุ์ ปี พ.ศ. 2477	49
ภาพที่ 44 อาคารโรงเรียนปริยัติธรรม วัดยาง	50
ภาพที่ 45 อาคารศาลาบำเพ็ญกุศล วัดยาง.....	50

ภาพที่ 46	ซุ้มประตูด้านทิศตะวันตก วัดยาง	51
ภาพที่ 47	ชุดภาพ คันทวยหน้าตึกแตง หมู่กุฎีเรือนไทย	54
ภาพที่ 48	คันทวยหน้าตึกแตง หมู่กุฎีเรือนไทย วัดเกาะ	55
ภาพที่ 49	ชุดภาพคันทวยหน้าตึกแตง ศาลาการเปรียญและอาคารมณฑป	56
ภาพที่ 50	คันทวยเหล็กตัด ศาลาการเปรียญวัดเกาะ	56
ภาพที่ 51	การใช้คันทวยนาคกลับของอุโบสถวัดยาง	57
ภาพที่ 52	ภาพกระสวนช่อฟ้าวัดยาง โดย พระอาจารย์อาบ	57
ภาพที่ 53	รูปแบบโครงสร้างไม้รูปตัดหน้ามุก โครงเสา โครงคาน อุโบสถวัดยาง	58
ภาพที่ 54	แสดงการ “กระสวน” หรือกำหนดสัดส่วน โครงสร้างหลังคาและความสูงของตัวอาคาร ..	60
ภาพที่ 55	รูปศาลาการเปรียญ รูปตัดด้านหน้าและรูปโครงไม้	60
ภาพที่ 56	ตัวอย่างลักษณะต้นแบบของกระสวน	61
ภาพที่ 57	สัดส่วนลูกโกศ ของ พระครูประสิทธิ์วีรสาร (รวม)	61
ภาพที่ 58	ชุดภาพแสดงการวิเคราะห์สัดส่วน (กระสวน) ธรรมาสน์ กลุ่มช่างไม้วัดยาง	62
ภาพที่ 59	แสดงรูปแบบอุโบสถ วัดป้อม เขตเมืองเพชร	63
ภาพที่ 60	หมู่กุฎีสงฆ์และหอกกลาง วัดดอนกอก ตำบลโรงเข้ อำเภอบ้านลาด	63
ภาพที่ 61	วัดดอนกอก ตำบลโรงเข้ อำเภอบ้านลาด	64
ภาพที่ 62	อุโบสถ วัดบ่อบุญ ต.ไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด ขณะบูรณะ ปี พ.ศ. 2563	64
ภาพที่ 63	แสดงแผนภาพการลำดับเหตุการณ์ตามช่วงเวลา (Timeline) ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร ..	66
ภาพที่ 64	การสร้างบุษบกประดิษฐานพานรัฐธรรมนูญ (จำลอง) ในปี พ.ศ. 2477	67
ภาพที่ 65	ภาพหลวงพ่อดินทร์และคณะลูกศิษย์ ไปตัดไม้ที่บ้านกรูด ประจวบคีรีขันธ์	70
ภาพที่ 66	อาคารเดิม โรงเรียนช่างไม้วัดยาง	71
ภาพที่ 67	ภาพหลวงพ่อดินทร์ตรวจสภาพท่อนซุงก่อนที่จะแปรรูป	72
ภาพที่ 68	แบบอย่างศิลปะพื้นบ้าน ในการสร้างสรรค์ร่วมสมัย	78
ภาพที่ 69	การแปรสภาพการรับรู้เชิงศิลปะตามแนวทางทฤษฎี Constructive Theory	80

ภาพที่ 70 ชุดภาพผลงาน “เสียงพูดที่ไม่ได้ยิน”	81
ภาพที่ 71 ชุดภาพศิลปะที่มีส่วนร่วม ผลงาน Two Happening Concepts	83
ภาพที่ 72 กระบวนการศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร	96
ภาพที่ 73 ความสัมพันธ์ของอิทธิพลศิลปะอยุธยาต่อสกุลช่างไม้เมืองเพชร	97
ภาพที่ 74 แบบแผนการสร้างสรรค์สู่องค์ความรู้ในการสร้างอัตลักษณ์ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร	98
ภาพที่ 75 การปรับปรนของช่างไม้สู่การสร้างอัตลักษณ์ของช่างไม้เมืองเพชร	99
ภาพที่ 76 กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้	103
ภาพที่ 77 ความเชื่อมโยงจากบรรพตฐานทางสังคมและภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร	104
ภาพที่ 78 ความเชื่อมโยง “ฐานานุศักดิ์” และ “กระสวน” ในความสัมพันธ์ของ วัง - วัด - บ้าน	105
ภาพที่ 79 การอธิบายความ แบบอย่างของสกุลช่างไม้เมืองเพชร	106
ภาพที่ 80 แสดงกระบวนการ วัง - วัด - บ้าน ในสกุลช่างไม้เมืองเพชร	108
ภาพที่ 81 กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อเสนอแนะแนวทางการรักษาและ สืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน	109
ภาพที่ 82 แสดงโครงสร้างการปรับปรนวัฒนธรรมการสร้าง วัง วัด ให้เข้ากับบริบทเมืองเพชร	111
ภาพที่ 83 แสดงความสำคัญมรดกภูมิปัญญาวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้	113
ภาพที่ 84 แสดงการคงอยู่ ของโรงเรียนช่างไม้ วัดยาง อำเภอเมืองเพชรในปัจจุบัน	114
ภาพที่ 85 ชุดภาพแสดงการคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน (1)	115
ภาพที่ 86 ชุดภาพแสดงการคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน (2)	116
ภาพที่ 87 การเปรียบเทียบให้เห็นการกำหนดขนาด (กระสวน) ซ่อฟ้าและหน้าบันอุโบสถ	120
ภาพที่ 88 แสดงจุดของการหาขนาดสัดส่วน ซ่อฟ้า หน้าบันอุโบสถ (กระสวนวัดยาง)	121
ภาพที่ 89 ภาพแสดงจุดของการหาขนาดสัดส่วน การร่างรูปซ่อฟ้า (กระสวนวัดยาง)	122
ภาพที่ 90 ผลงานชุดที่ 1 (ชิ้นแรก) “เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล... 09/03/2023	125
ภาพที่ 91 ผลงานชุดที่ 1 (ชิ้นที่สอง) “เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล...03/2023”	126
ภาพที่ 92 แสดงระดับคะแนน ผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติ	128

ภาพที่ 93 โครงสร้างของการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของ “วัสดุ” ในบริบทปัจจุบัน	128
ภาพที่ 94 แสดงสัดส่วนสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ตามแบบแผนของหลวงพ่อดินทร์.....	129
ภาพที่ 95 การทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2 (ชิ้นแรก)	130
ภาพที่ 96 การออกแบบรูปทรง “จั่ว” สู่อารสร้างสรรคร่วมสมัย.....	131
ภาพที่ 97 การทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2 (ชิ้นที่สอง).....	131
ภาพที่ 98 สภาพของการคงอยู่ที่ไม่เหมาะสมในบริบทปัจจุบัน.....	133
ภาพที่ 99 ชุดภาพผลงานการทดลอง ระยะเวลาสอง ชื่อผลงาน การคงอยู่...04 / 64	134
ภาพที่ 100 ชุดภาพรายละเอียดผลงาน พื้นที่ใหม่ สถานที่ใหม่และทดแทนใหม่.....	134
ภาพที่ 101 ชุดบรรยากาศของการนำเสนอและจัดแสดงผลงาน.....	135
ภาพที่ 102 แสดงเนื้อหาตามแนวคิดการนำเสนอการสร้างสรรค์เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน.....	140
ภาพที่ 103 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรกับการ สร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม	141
ภาพที่ 104 ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม ณ ศาลาการเปรียญ วัดยาง.....	145
ภาพที่ 105 การร่วมเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ	145
ภาพที่ 106 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มบางส่วน ถ่ายภาพร่วมกัน ภายหลังจากสรุปผลประเด็นการสนทนา	146
ภาพที่ 107 การสร้างองค์ความรู้จากการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย	148
ภาพที่ 108 ชุดภาพแสดงการมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์.....	150
ภาพที่ 109 ชุดภาพบรรยากาศการมีส่วนร่วมลงพื้นที่สำรวจพื้นที่วัดยาง	150
ภาพที่ 110 ชุดภาพบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการสำรวจวัดฤๅณในพื้นที่.....	151
ภาพที่ 111 ชุดภาพบรรยากาศการมีส่วนร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์	152
ภาพที่ 112 แสดงตำแหน่งของที่ตั้ง “สวนศิลป์วัดยาง”	153
ภาพที่ 113 แสดงตำแหน่งการจัดตั้งผลงาน “สวนศิลป์วัดยาง”	154
ภาพที่ 114 แสดงสภาพแวดล้อม การจัดแสดง “สวนศิลป์วัดยาง”	154
ภาพที่ 115 ชุดภาพแสดงรายละเอียด วัดฤๅณจัดแสดง ของผลงาน ชิ้นที่ 1	155

ภาพที่ 116 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 1 : ชื่อผลงาน 09...04...66 / 2.....	156
ภาพที่ 117 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 2 : ชื่อผลงาน 10...04...66 / 1.....	157
ภาพที่ 118 ชุดภาพแสดงรายละเอียด วัตถุประสงค์แสดง ของผลงาน ชิ้นที่ 2	157
ภาพที่ 119 ชุดภาพแสดงรายละเอียดองค์ประกอบของผลงานชิ้นที่ 2.....	158
ภาพที่ 120 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 3 ชื่อผลงาน 08...04...66 / 1	159
ภาพที่ 121 แสดงภาพรายละเอียด วัตถุประสงค์แสดง ของผลงาน ชิ้นที่ 3.....	159
ภาพที่ 122 ชุดภาพแสดงรายละเอียดของผลงานชิ้นที่ 3.....	160
ภาพที่ 123 ชุดภาพแสดงรายละเอียด ของผลงานชิ้นที่ 4.....	161
ภาพที่ 124 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 4 : ชื่อผลงาน 08...04...66 / 2.....	161
ภาพที่ 125 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 5 ชื่อผลงาน 08...04...66 / 3.....	162
ภาพที่ 126 ชุดภาพแสดงรายละเอียดของผลงานชิ้นที่ 5.....	163
ภาพที่ 127 ชุดภาพแสดงรายละเอียด ของผลงานชิ้นที่ 6.....	164
ภาพที่ 128 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 6 ชื่อผลงาน 08...04...66 / 4.....	164
ภาพที่ 129 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 7 ชื่อผลงาน 09...04...66 / 1	165
ภาพที่ 130 ชุดภาพแสดงรายละเอียดของผลงานชิ้นที่ 7.....	166
ภาพที่ 131 แสดงภาพรายละเอียด วัตถุประสงค์แสดง ส่วนประกอบของจังหวัดไทย	166
ภาพที่ 132 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 8 ชื่อผลงาน 09...04...66 / 3.....	167
ภาพที่ 133 ชุดภาพแสดงรายละเอียด ของผลงานชิ้นที่ 8.....	168
ภาพที่ 134 ชุดภาพแสดงบรรยากาศ “สวนศิลป์วัดยาง”	169
ภาพที่ 135 ชุดภาพกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ณ “สวนศิลป์วัดยาง”	171
ภาพที่ 136 ชุดภาพกิจกรรมด้านการศึกษา.....	171
ภาพที่ 137 ชุดภาพ กิจกรรมด้านการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึก ตามความสนใจของ เยาวชน	172
ภาพที่ 138 ภาพแสดงแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก เพจ “สวนศิลป์วัดยาง”	174
ภาพที่ 139 ภาพแสดงเนื้อหาบางส่วนบนแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก เพจ “สวนศิลป์วัดยาง”	174

ภาพที่ 140 ภาพแสดงแพลตฟอร์มยูทูป นำเสนอองค์ความรู้ในรูปแบบวิดีโอ	175
ภาพที่ 141 ภาพแสดงเนื้อหาของรูปแบบวิดีโอบางส่วนบนแพลตฟอร์มยูทูป.....	175
ภาพที่ 142 แสดงโครงสร้างผลขององค์ความรู้จากการศึกษา สกูลช่างไม้เมืองเพชร	182
ภาพที่ 143 แนวทางการศึกษาสู่การสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม.....	187
ภาพที่ 144 แสดงกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัยสู่รูปแบบการสืบสานในบริบทปัจจุบัน.....	192
ภาพที่ 145 แสดง 7 C model : A continuation Model in Current Context	193

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเคลื่อนไหวของสังคมโลกในปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ก้าวไปสู่ยุคสมัยแห่งความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการศึกษาเรียนรู้เปรียบเทียบหรือแข่งขันพัฒนาความเจริญกันในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ และทันสมัยอยู่เสมอในทุกด้าน ส่งผลสู่ความเปลี่ยนแปลงการผสมผสานของระบบชาติ สังคม ภาษา ศิลปะและวัฒนธรรมในปัจจุบันสอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันบ้าง การคงอยู่ด้านมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมในปัจจุบัน โดยเฉพาะมรดกและคุณค่าทางภูมิปัญญาในวิถีวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์และลักษณะไทยเริ่มเสื่อมสลาย กระจัดกระจายหรือสูญหายไปตามกาล

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ จากแนวทางการพัฒนาชาติที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมุ่งพัฒนาตามกระแสหลักในแบบทุนนิยมที่ตอบสนองความต้องการทางความคิดและจิตใจของผู้คนส่วนใหญ่ได้เป็นอย่างดี แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งการพัฒนาด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและศีลธรรม ที่มีผลกระทบต่อสังคมปัจจุบันกับขาดเสถียรภาพในการพัฒนากระแสหลัก เนื่องจากการพัฒนาดังกล่าวสร้างผลกระทบมากมาย ต่อสังคม ชุมชนและในระดับท้องถิ่นด้วย ฉะนั้นการพัฒนาระแสหลักกับการพัฒนาระแสรองของโลกหรือแนวทางการพัฒนาของท้องถิ่น การให้ความสนใจกับการพัฒนาแบบทางเลือก (Alternative Development) หรือการพัฒนาระแสรองมากขึ้น (Goldman, 1999) อาจเป็นอีกวิธีการหนึ่ง ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อม ความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น ปัญหาความยากจน ความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนจนและคนรวย ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท รวมถึงปัญหาที่เกิดจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ ที่อาจจะมีส่วนจากการขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร ดังนั้นการพัฒนาระแสรองคือการให้ความสนใจกับทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม ที่มาจากมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมท้องถิ่นไทย ดังนั้นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม จึงถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงมากที่สุดในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม นำมาเพื่อใช้ในการจัดการแก้ไขกับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น อย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคมและฐานทรัพยากรของชุมชนด้วย

เพชรบุรีมีประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่และมีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างเมืองเพชรด้วยความภาคภูมิและยาวนาน ดังเช่น ในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีแบบแผนงานช่างเป็นสกุลช่างหลวง มีความสำคัญโดยเฉพาะ บุคคลที่สำคัญยิ่งคือ สมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) มีนามเดิมว่า ทอง ชาตภูมิ เกิดที่บ้านหนองหว้า ตำบลหนองขนาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ท่านได้กลับมาปฏิสังขรณ์วัดใหญ่สุวรรณาราม อุทิศให้อุปัชฌาย์อาจารย์และในคราวนั้นเองทรงได้รับพระราชทานศาลาการเปรียญจากพระเจ้าเสือ (เป็นอาคารท้องพระโรง พระตำหนักเดิมจากอยุธยา) รื้อถอนและถวายเป็นประดิษฐานยังวัดใหญ่ฯ ในการสร้างและประกอบศาลาการเปรียญด้วยช่างหลวงสมัยอยุธยา มีการขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมเมืองเพชร จากวังสุวัด การสร้างในยุคนี้ทำให้เกิดการแพร่หลายของแบบอย่างอันวิจิตรสวยงาม ความศรัทธาและความเชื่อตามยุคสมัยหนึ่ง ทำให้เกิดการสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ งานช่างเมืองเพชร จึงเกิดการพัฒนาระบบของการทำตามอย่างงานช่างหลวง เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปจึงต่อยอดเป็นแบบอย่างของตนสืบมา ชุมชนและสังคมเกิดวัฒนธรรมในการบวชและเรียน ทำให้เกิดการสร้างเพื่อประโยชน์ทางความเชื่อและศาสนาที่มีความสำคัญด้วยบทบาทต่อการสร้างงาน วัด ครูช่าง พระช่าง เป็นสำนัก ทำหน้าที่ซ่อม สร้าง โครงสร้างเดิมด้วยความเข้าใจที่สืบทอด เทคนิควิธีการและรูปแบบมาจากสำนักช่างในอดีต เป็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเมืองเพชรที่ถ่ายทอดตามยุคสมัย ทำให้เกิดการปรับและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สืบทอดองค์ความรู้เป็นมรดกภูมิปัญญาวิถีวัฒนธรรมสู่ลูกหลาน จนพัฒนาเป็น สกุลช่างเมืองเพชร ในอดีตจะมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างเป็นเบื้องต้นจากโครงสร้างต่อยอดสู่การประดับ การตกแต่ง การเล่าเรื่อง รวมถึงการสร้างตามวิทยาการด้านวัสดุต่าง ๆ ในท้องถิ่น การสร้างสรรค์ คือ ภูมิปัญญาเชิงช่างพัฒนาไปตามยุคสมัย จากงานที่เน้นเรื่องโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ต่อยอดสู่งานประณีตศิลป์แขนงต่าง ๆ ที่กระทำให้เกิดความงาม ในงานโครงสร้าง พัฒนาไปสู่การสร้างงานช่างแขนงอื่นอีก เช่น ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างประดับ ช่างปิดทอง ช่างตกแต่งกระจกสี เป็นต้น สกุลช่างไม้ จึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรกของการสร้าง ที่ยังประโยชน์เพื่อการใช้สอยและเพื่อตอบสนองประโยชน์ต่าง ๆ หรือแม้แต่ประโยชน์ด้านความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมของยุคสมัยอีกด้วย สกุลช่างไม้เมืองเพชร เกิดจากองค์ประกอบของวิถีวัฒนธรรม ธรรมชาติและสภาวะแวดล้อม เป็นรากฐานของ การสร้างสรรค์ การพัฒนา การพึ่งพาตนเอง การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมถึงการผสมผสานองค์ความรู้บนพื้นฐานความรู้ดั้งเดิมในท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาที่ใช้ประโยชน์ในวงกว้าง เป็นความจำเป็น มีคุณค่าและความสำคัญสำหรับผู้คนหรือท้องถิ่นมีการเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านการศึกษาของท้องถิ่นเพชรบุรีตามสมัยนิยม วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น เป็นแหล่งกำเนิดช่างไม้ ทำให้เกิดสำนักช่าง สู่สกุลช่างไม้เมืองเพชรที่สำคัญหลายแหล่งในเขตเมืองเพชร อาทิ สำนักช่างวัดใหญ่สุวรรณาราม สำนักช่างวัดยาง สำนักช่างวัดเกาะ สำนักช่างวัดพระทรง สำนักช่างวัดพลับ เป็นต้น

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะการคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน ที่มาของปัญหาวิจัย
(ภาพจากการศึกษาที่มาและปัญหาของการวิจัยโดย เขมา แฉ่งฉายา , พศตจิกายน 2564.)

การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่ายิ่ง เป็นความกลมกลืนและสมดุลของธรรมชาติ จิตใจ พฤติกรรม สังคม วัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่น เศรษฐกิจ ทรัพยากรบุคคล รวมถึงความเชื่อ และความศรัทธา ในท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างงานและวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาเป็นองค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงมิติทางความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาในการอันนำไปสู่การสืบทอดและพัฒนาเป็นหนึ่งในภูมิปัญญารากฐาน ก่อร่างสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองอันประกอบด้วยคุณค่าในชีวิตของผู้คน เป็นองค์ความรู้ที่คนเมืองเพชร มีความภาคภูมิใจและดำรงความเป็นเมืองเพชรด้วยการสืบสาน รักษา และพัฒนาต่อยอด

การคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง เสื่อมถอย เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ความนิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การสร้างใหม่ การบูรณะ การซ่อม เพื่อเทียบเคียงตามอย่างครูก็ลดปริมาณลงไปด้วย วัดที่เคยเป็นศูนย์รวมทางความคิดและจิตใจก็ถูกลดทอนหน้าที่ลง ผู้คน ผู้สนใจ ผู้เรียนรู้ เยาวชนลูกหลานคนเมืองเพชรในบริบทปัจจุบันที่มีทัศนคติของความต้องการในสิ่งทันสมัย ก็ทำให้เห็นประโยชน์ของการบวชเรียนน้อยลง จึงทำให้มรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ร่วมสมัยกับบริบทปัจจุบัน องค์ความรู้ที่คนเมืองเพชรเคยใช้แก้ปัญหาหรือใช้จรรโลงชีวิตก็เปลี่ยนไป รวมถึงความเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน สะท้อนผ่านการคงอยู่ของผลงานช่างไม้

สัญลักษณ์ของคุณค่าและความสำคัญในสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่กำลังจะเสื่อมสลายไปตามกาลปัญหาของการคงอยู่สู่การตั้งสมมติฐาน ของการศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร เชื่อมโยงสู่แนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยขยายผลสู่การสืบสานเพื่อพัฒนา

ต่อยอดภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร มรดกของชาติบนพื้นฐานของความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาลเวลา เป็นแรงบันดาลใจที่ควบคู่กับวิชาการทางศิลปะการออกแบบร่วมสมัย และพัฒนาต่อยอดคุณค่าทางความงามที่เป็นปัจจุบัน เข้าใจและเข้าถึง โดยไม่ลดทอนคุณค่าทางความดี และความงาม เมื่อสภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตเปลี่ยนไป การสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาเพื่อปรับใช้ ให้เข้ากับบริบทปัจจุบันของท้องถิ่น เพื่อสะท้อนให้สังคมได้เกิดจิตสำนึก ตระหนัก รับรู้หรือการเรียนรู้ถึงคุณค่าในเชิงของการอนุรักษ์และสืบสานในบริบทของความเป็นปัจจุบัน ไม่ให้เกิด การเสื่อมสลายหรือสูญหายไปตามกาลและนำไปสู่การสร้างปรากฏการณ์ใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อเชิงสังคม และวัฒนธรรมทั้งผู้คนและเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนัก การเรียนรู้ และสืบสานในบริบท ปัจจุบันในรูปแบบใหม่ และเป็นแบบอย่างสู่การพัฒนาและต่อยอดสกุลช่างไม้ในวงกว้างทั้งในปัจจุบัน สู่อนาคตอย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1. ศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร
- 1.2.2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร
- 1.2.3. สร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อเสนอแนะแนวทางการรักษาและสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน

1.3 สมมติฐานของงานวิจัย

สามารถพัฒนาการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่มีส่วนร่วม เพื่อการรักษาและสืบสาน มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ให้คงอยู่อย่างเหมาะสม ในบริบทปัจจุบันได้

1.4 ขอบเขตการวิจัยและข้อตกลงเบื้องต้น

1.4.1 ขอบเขตการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 4 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กลุ่มตัวแทนประชากรในสาขาการสร้างสรรค์ กลุ่มนักวิชาการ ตัวแทนหน่วยงาน ด้านสกุลช่างเมืองเพชรและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะร่วมสมัยและกลุ่มผู้เข้าชมผลงาน

(2) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มจากตัวแทนประชากรในสาขาการสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ตัวแทนช่างไม้ สกulptช่างเมืองเพชร ศิลปิน นักสร้างสรรค์และนักวิชาการ

(3) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม จากการพูดคุยสอบถามถึงสำนักของการสืบสานที่มีร่วมกันด้วย 1) ผู้วิจัย 2) ศิลปินร่วมสมัยในพื้นที่เมืองเพชร 3) กลุ่มศิลปินร่วมสมัยนอกพื้นที่เมืองเพชร 4) ผู้สนใจ ในชุมชนวัดยางและผู้สนใจ ที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ดังกล่าว อาทิเช่น พระ เณร แม่ชี นักเรียน นักศึกษา ชาวบ้าน เป็นต้น

(4) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพื่อประเมินคุณภาพผลงานและผลของการเผยแพร่ จากผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดไว้ และบุคคลทั่วไปที่มีโอกาสได้รับชมผลงาน

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

(1) ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

ศึกษาจากเอกสาร ลงพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ด้านคุณค่าและความสำคัญของสกุลช่างไม้เมืองเพชร รวมถึงองค์ความรู้เชิงช่างและการคงอยู่ของผลงานช่างไม้ เพื่อเป็นแนวทางของการสร้างสรรค์ร่วมสมัยนี้ ที่เน้นศึกษาด้าน บริบทของการสร้างงานของรูปแบบช่างไม้ วัดยาง เป็นกรณีศึกษาของการวิจัยนี้

(2) การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

แรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์คือ การคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมแห่งสกุลช่างไม้เมืองเพชร สู่การสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม สรุปลักษณะการสร้างสรรคในพื้นที่ วัดยาง ที่มีความสำคัญต่อมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมแห่งสกุลช่างไม้ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์เชิงสัมพันธ์ เข้าใจ เข้าถึง ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาล ที่ก่อให้เกิดการซึมซับและการจดจำ ได้ด้วยตนเองจากปฏิบัติการศิลปะที่มีส่วนร่วม การศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรเพื่อสืบสานและพัฒนาในโอกาสต่อไป

3) ขอบเขตด้านด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ มีการใช้เวลาในการเก็บข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ปีการศึกษา 2565 ถึงปีการศึกษา 2566 ระยะเวลาดังกล่าวเป็นการเก็บข้อมูล และ มีการลงพื้นที่วิจัย โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและเพื่อนำองค์ความรู้และการสร้างสรรค์ร่วมสมัย เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

1.4.2 ข้อตกลงเบื้องต้น

1) ด้านเนื้อหา การศึกษาการคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน วิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจ เข้าถึง ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

2) ด้านการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้วิจัย ศิลปินร่วมสมัยและผู้สนใจ การสร้างสรรค์ติดตั้งในพื้นที่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร มีขนาดและสัดส่วนที่สัมพันธ์กันกับองค์ความรู้จากศึกษามาตามลำดับความสำคัญจากวัสดุและสภาพมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่ค้นพบและคงอยู่ในปัจจุบัน สันเคราะห์สู่การถ่ายทอดเพื่อการสืบสาน ในบริบทของการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบัน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม

องค์ความรู้ที่จากการศึกษาคุณค่า ความเข้าใจ ความภูมิใจในหลักวิถี การปฏิบัติ วิธีการแสดงออก ตลอดจนวัตถุและพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่เกิดจากความศรัทธา ความเชื่อ สู่การสร้าง การบูรณะ ในยุคสมัยของความเฟื่องฟูในศิลปะวิทยาการเมืองเพชร เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและความนิยมของผู้คนตามยุคสมัย สู่การคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาทางวิถีวัฒนธรรมในปัจจุบัน สะท้อนเพียงความเสื่อมสลาย ใกล้เคียงสูญหายไปตามกาลเวลา

สกุลช่างไม้เมืองเพชร

การรวบรวมข้อมูลผลงานศิลปกรรมไทยเพชรบุรีที่สำคัญด้วยอัตลักษณ์จากการสร้างสรรค์และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคน ชุมชน ท้องถิ่นเพชรบุรี เป็นส่วนหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ช่างไม้เมืองเพชร ซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งในท้องถิ่นเพชรบุรี ด้วยกลุ่มชน ชุมชนหรือปัจเจกบุคคล ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาตามสมัยนิยมนั้น ๆ เพื่อตอบสนองต่อการดำรงอยู่ เป็นปฏิสัมพันธ์ตามสภาพแวดล้อม ศรัทธา ความเชื่อในท้องถิ่นเพชรบุรี

ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

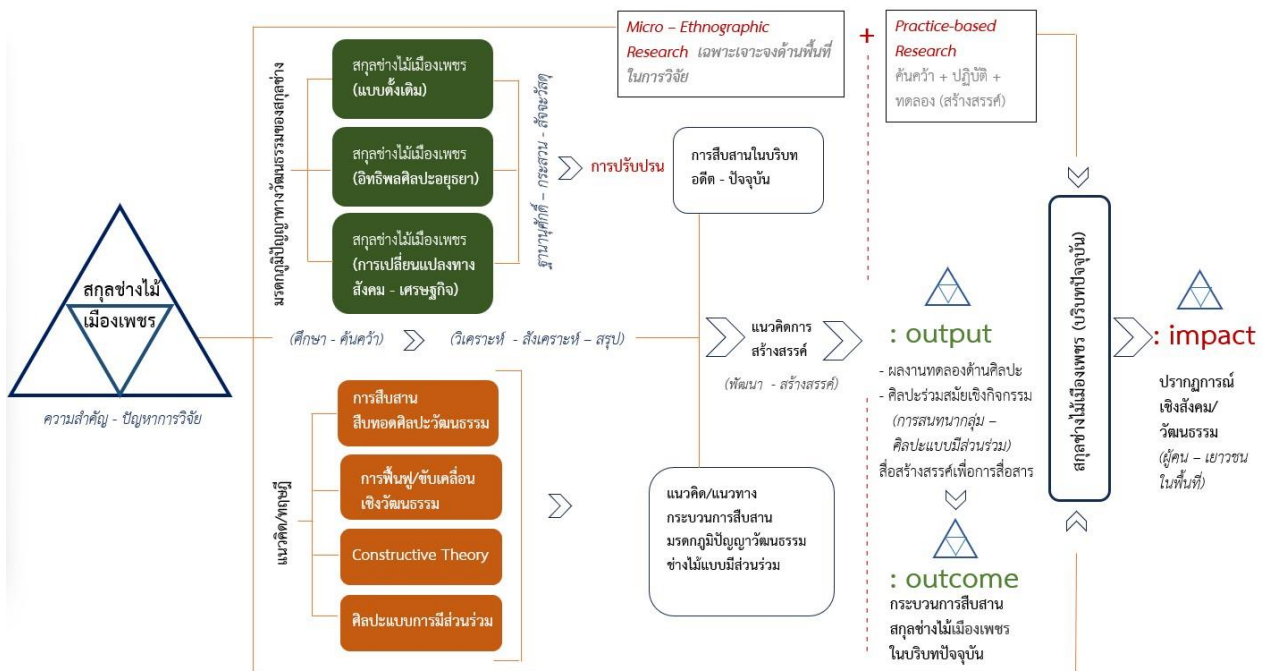
รูปแบบที่หลากหลายของการสร้างสรรค์ที่เป็นปัจจุบันและการสร้างสรรค์ที่เน้นศิลปะที่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยมุ่งหมายให้ ศิลปินร่วมสมัยและช่าง รวมถึงผู้ชม ได้เรียนรู้จากการสร้างสรรค์ด้วยการแปรสภาพการรับรู้ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ของการสร้างงานศิลปะ ผลจากกรรมวิธีทางศิลปะตามแนวคิดดังกล่าว ขยายขอบเขตการสร้างสรรค์และการจัดวางที่สัมพันธ์กับพื้นที่ในรูปแบบกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม

การสืบสานในบริบทปัจจุบัน

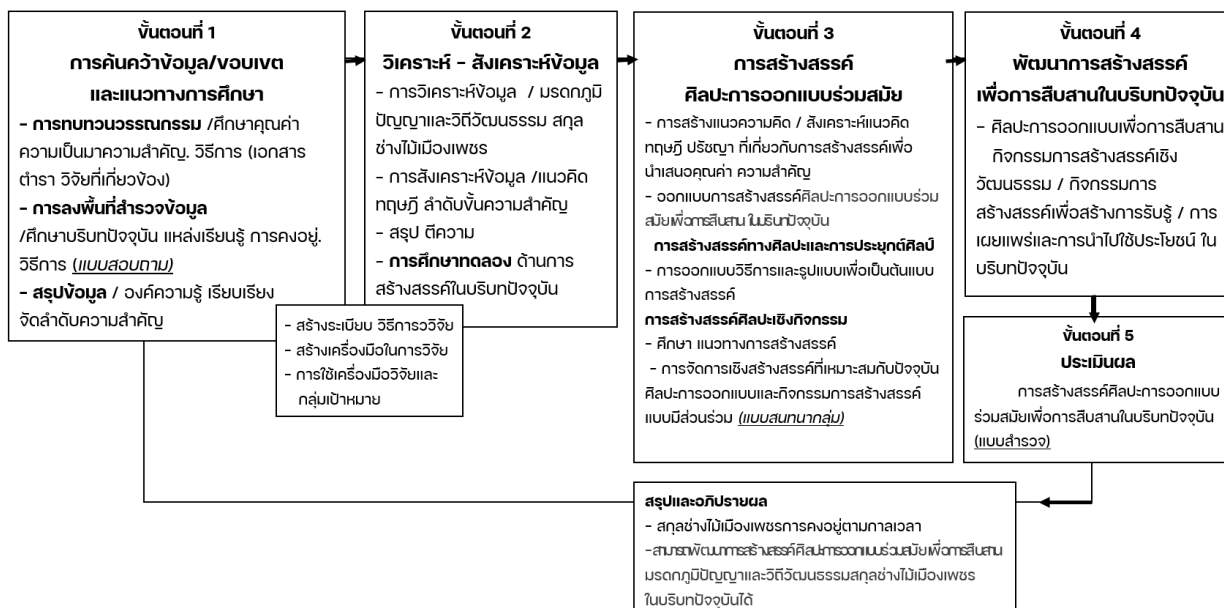
ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาล ทำให้เกิดสภาวะการรับรู้ในขณะปัจจุบันของแต่ละยุคสมัยที่มนุษย์เกิดแรงบันดาลใจในปัจจุบันขณะนั้น ๆ และสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งสู่ประสบการณ์ในการตัดสินใจ การเลือกหรือการแก้ปัญหาในการดำรงไว้ซึ่งแบบอย่าง แบบแผน หรือลักษณะที่เหมาะสมกับชีวิตในบริบทปัจจุบันในการวิจัยนี้ คือ การคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร เป็นแรงบันดาลใจสู่การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานด้วยความเข้าใจในคุณค่า ส่งผลสู่การรับรู้ การเรียนรู้ พัฒนาและต่อยอดไปสู่อนาคต

1.6 กรอบแนวคิดงานวิจัยและกรอบการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบผสมผสาน (Mix Research) ระหว่างการวิจัยแบบ “Ethnography” ในระดับจุลภาค (micro ethnography) ที่เน้นศึกษาวัฒนธรรมพื้นที่เฉพาะในจังหวัดเพชรบุรี โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของสกุลช่างไม้เมืองเพชรในองค์รวมก่อนเข้าสู่กระบวนการในการสร้างสรรค์กับการวิจัยแบบ “Practice-based Research” (PbR) ซึ่งเน้นการทดลอง ปฏิบัติ สร้างสรรค์ สู่การสร้างแนวคิด และการพัฒนาสู่ผลงานการสร้างสรรค์ในการวิจัยตามลำดับ โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดงานวิจัย (ภาพแผนภูมิโดย เขมา แฉ่งฉายา , พฤศจิกายน 2564.)

ภาพที่ 3 กรอบการดำเนินงานวิจัยและโครงสร้างระเบียบวิธีในการวิจัย
(ภาพแผนภูมิโดย เขมา แฉงฉายา , พศศิกายน 2564.)

กรอบการดำเนินงานวิจัย ขั้นตอนในการวิจัย และโครงสร้างระเบียบวิธีในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การค้นคว้าข้อมูล / ขอบเขตและแนวทางการศึกษา การทบทวนวรรณกรรม ศึกษาเอกสาร, ตำรา, งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล แหล่งเรียนรู้การคงอยู่ของงานสกุลช่างไม้เมืองเพชร ด้วยการสำรวจในบริบทปัจจุบัน รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปข้อมูล สร้างความเข้าใจในคุณค่า องค์ความรู้ เรียบเรียง จัดลำดับความสำคัญ “มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน”

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ - สังเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร และการสังเคราะห์ข้อมูล / แนวคิดทฤษฎี ลำดับชั้นความสำคัญ สรุป / ตีความ ด้วยการสร้างข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ ๆ เพื่อกำหนดแนวทางการสร้างสรรค์ร่วมสมัย สู่การศึกษาทดลอง ด้านการสร้างสรรค์ในบริบทปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย การสร้างแนวความคิด / สังเคราะห์แนวความคิดทฤษฎี ปรัชญา ที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์เพื่อนำเสนอคุณค่าความสำคัญ

ออกแบบการสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ในลักษณะของการออกแบบวิธีการ และรูปแบบการสร้างสรรคทางศิลปะและการประยุกต์ศิลป์ ศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะเชิงกิจกรรม

เพื่อการสืบสาน ที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบันในลักษณะศิลปะที่มีส่วนร่วม ระหว่าง 1) ผู้วิจัย 2) ศิลปินร่วมสมัยในพื้นที่เมืองเพชร 3) กลุ่มศิลปินร่วมสมัยนอกพื้นที่เมืองเพชร 4) ผู้สนใจ ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนาการสร้างสรรค์ เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน การมีส่วนร่วมด้วยการสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลายและเกี่ยวข้อง เพื่อการเสนอแนะแนวทางสู่การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบเพื่อการสืบสาน สร้างการรับรู้ การเรียนรู้ ภูมิปัญญาช่างไม้เมืองเพชรคุณค่าแห่งวิถีวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน จากการสร้างสรรค์เพื่อการสืบสานอย่างมีส่วนร่วมด้วยกิจกรรมการสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม / กิจกรรมการสร้างสรรค์เพื่อสร้างการรับรู้ / การเผยแพร่และการนำไปใช้ประโยชน์ ในบริบทปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล ประเมินผลการพัฒนาสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสาน มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ให้คงอยู่อย่างเหมาะสม ในบริบทปัจจุบันได้

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.7.1. องค์ความรู้ด้านคุณค่า ความสำคัญ ความเป็นมา ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร จากอดีตสู่ปัจจุบัน

1.7.2. สร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัย อย่างมีส่วนร่วม เพื่อการสื่อสารและการพัฒนาไปสู่ทัศนคติของการเข้าใจ ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ที่เป็นไปตามกาล

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับคุณค่า ความเป็นมา ความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยใช้วิธีการค้นคว้า เอกสาร ตำรา วิจัยที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลศึกษาบริบทปัจจุบัน แหล่งเรียนรู้ การคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้ในเขตเมืองเพชรบุรี แล้วสรุปข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และการสังเคราะห์สู่การสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญนำไปสู่การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน โดยมีเนื้อหา ดังนี้

2.1 ภูมิปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ และความสามารถที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ การปรับตัวและการดำรงชีพในสังคม สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมหรือระบบนิเวศทางธรรมชาติที่มีการพัฒนาการสืบทอดกันมา (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544)

ภูมิปัญญาและภูมิปัญญาไทย หมายถึง การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยความรู้ ความสามารถ ของมนุษย์ และความรู้พื้นฐานของคนในสังคมนั้น ๆ มีความเข้าใจร่วมกันและได้รับการยอมรับ ความ เชื่อถือ จากคนในสังคมนั้น ๆ (ประภาศิริ กลางพอน, 2550)

ภูมิปัญญา (Wisdom) เป็นการเรียนรู้ของมนุษย์ ผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คือการ หักรู้หรือจากกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และพัฒนาขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อการปรับตัวและดำรงชีวิตที่เหมาะสม (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2552)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเกิดจากกลุ่มคนในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนต่าง ๆ มีการ แก้ไข พัฒนาหรือปรับตัวในการดำเนินชีวิต จากการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ด้วยความสามารถ ประสบการณ์ที่เกิดจากการสังสม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและสืบทอดต่อกันมา ในท้องถิ่นนั้น ๆ (กิตติ ราพร เมฆขจร, 2557)

สรุป ภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่เกิดจากการปรับตัวและการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อมและได้รับการยอมรับและเชื่อถือในสังคมนั้น ๆ จนสามารถสังสม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ซึ่งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะจากรุ่นสู่รุ่น ภูมิปัญญา

สามารถปรับเปลี่ยน โดยมีการสืบสานกันมาและพัฒนาจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละยุคสมัยได้

2.2 มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

จังหวัดเพชรบุรีที่มีพื้นที่ 283.9 ตารางกิโลเมตร มีสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำและที่ราบมีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านกลางเมืองเพชรจากแนวเขตด้านทิศใต้ไปจรดแนวเขตด้านทิศเหนือของเมืองเพชร เขตเมืองเพชรมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเขาย้อยและอำเภอบ้านแหลม ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ้านแหลมและอ่าวไทย ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอท่ายาง ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านลาด ประกอบด้วย ประชากรประมาณ 20,827 คน แบ่งออกเป็นชาย 9,918 คน หญิง 10,909 คน ความหนาแน่น 3,856 คนต่อตารางกิโลเมตร รวม 10,329 ครัวเรือน (ที่มา : ปกครองจังหวัดเพชรบุรี ณ วันที่ 18 มกราคม 2565) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 96.67 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 3.26 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.07 นอกนั้นเป็นศาสนาอื่น ๆ

เขตเมืองเพชร มีสภาวัฒนธรรม 4 แห่ง (สภาวัฒนธรรมจังหวัด 1 แห่ง สภาวัฒนธรรมอำเภอ 1 แห่ง และสภาวัฒนธรรมตำบล 2 แห่ง) มีศูนย์วัฒนธรรม 2 แห่ง (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี และศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นวัดภาคกลาง) มีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 1 แห่ง (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดเพชรบุรี (พระนครคีรี) เขตพระราชฐาน (พระราชวัง 2 แห่ง) และมีวัด 27 แห่ง (พระอารามหลวงมหานิกาย 3 แห่ง พระอารามหลวงธรรมยุติกนิกาย 1 แห่ง วัดราษฎร์มหานิกาย 1 แห่ง วัดราษฎร์ธรรมยุติกนิกาย 2 แห่ง (ที่มา : สำนักวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี 2563) และพื้นที่แวดล้อมทั่วไปในเมืองเพชร ประกอบด้วย พื้นที่การเกษตร ร้อยละ 14 พื้นที่พักอาศัย ร้อยละ 43 พื้นที่พาณิชย์และบริการ ร้อยละ 30 พื้นที่พิเศษอื่น ๆ ร้อยละ 13 เพชรบุรีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ภาคใต้ตอนบนหรือแนวทิศตะวันตกของประเทศ มีพัฒนาการในบริบทของเมืองมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เพชรบุรีเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ แต่อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมที่พัดผ่านเป็นประจำ จึงมีภูมิอากาศร้อนชื้นและทำให้เกิดปัญหาของความเสื่อมสภาพตามธรรมชาติ ส่งผลสู่การหลงเหลือหลักฐานโบราณวัตถุไม้ ไม้คงทนและเป็นอุปสรรคต่อการกำหนดอายุได้อย่างแน่นอน หลักฐานทางโบราณคดีปรากฏชุมชนอยู่อาศัยบริเวณที่ราบเชิงเขาจรดชายทะเลในสมัยทวารวดี เช่น ปูนปั้นสมัยทวารวดีที่ถ้ำยายจุงหลาน ถ้ำขนาดเล็ก ๆ หนึ่งในหลายร้อยหลืบถ้ำของ เขาน้อย หรือเขาสรรพยา ใกล้กับสำนักสงฆ์เขาน้อย บ้านไร่สะท้อน ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี หรือโบราณสถาน ซากเจดีย์อิฐท่งเศรษฐีประดับปูนปั้นสมัยทวารวดี ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลตอนใต้ในเขต อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี หรืออาจเป็นเมืองในศิลาจารึกปราสาทพระขรรค์ โศลกที่ 117 สมัยพุทธศตวรรษที่ 18 จากหลักฐานในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ปรากฏชื่อว่า วัชรปุระ หรือศรีชัยวัชรปุระ (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2509) จากการทบทวนวรรณกรรมปรากฏชื่อเมืองเพชรบุรี ตั้งแต่

สมัยอยุธยาตอนต้น เช่น เมืองพริบพรีหรือเพ็ชรบุรี (วรารัชต์ มหามนตรี, 2560) อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้รู้และการวิเคราะห์ข้อมูล ในเบื้องต้นมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตการศึกษา สกูลช่างไม้เมืองเพชรโดยถือเอางานสถาปัตยกรรมสำคัญที่มีหลักฐานชัดเจนว่าเคลื่อนย้ายพระตำหนักจากพระราชวังหลวงอยุธยาในสมัยรัชกาลสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 หรือสมเด็จพระเจ้าเสือ มาถวายเป็นศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม (ตะวัน วีระกุล, 2559) ย่อมกลายเป็นแม่แบบความงามและเทคนิคงานช่างไม้ชั้นครู เกิดการศึกษา การสงวนรักษาและถอดองค์ความรู้เพื่อประยุกต์สร้างสรรค์และส่งผลต่อการยกระดับงานช่างไม้เพื่อตอบสนองอุดมคติของความเป็นหัวเมืองสำคัญที่มีความงามความเจริญ เช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา จึงปรากฏงานสร้างสรรค์อาคาร ธรรมาสน์และเครื่องประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ

ภาพที่ 4 ชุดภาพมิติด้านพื้นที่แวดล้อมด้านภูมิศาสตร์และธรรมชาติ เมืองเพชร
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา ฉ่างฉายา, มกราคม 2565.)

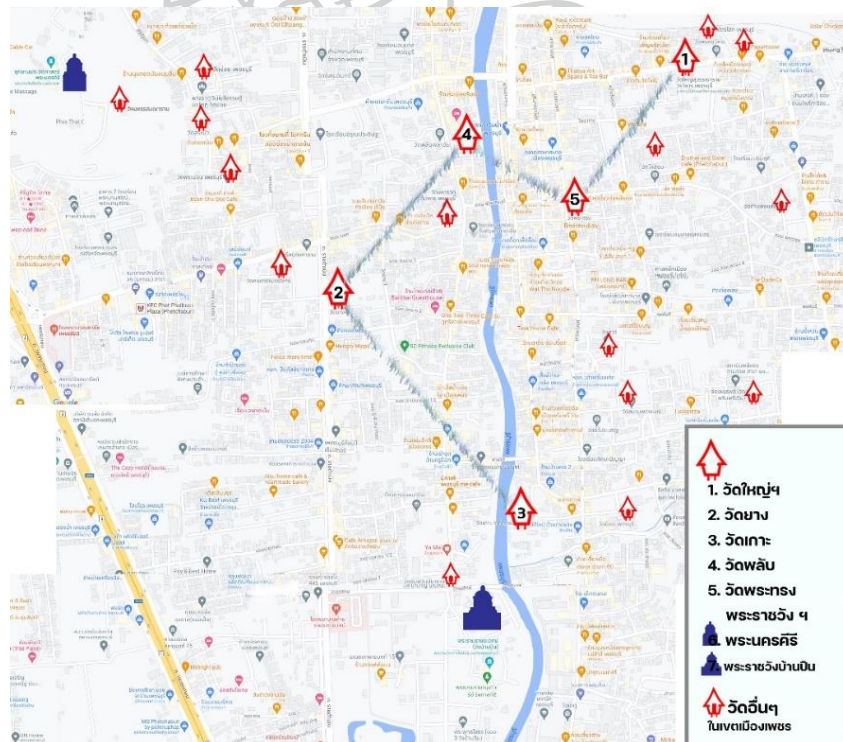
ภาพที่ 5 ชุดภาพมิติทางสภาวะแวดล้อมและด้านกายภาพเมืองเพชร
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มกราคม 2565.)

ภาพที่ 6 ชุดภาพมิติด้านพื้นที่แวดล้อมและการดำรงชีวิต เมืองเพชร
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มกราคม 2565.)

ภาพที่ 7 ชุดภาพมิติด้านพื้นที่ด้านพิเศษอื่น ๆ กับอิทธิพลต่อการสร้างศิลปกรรม
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มกราคม 2565.)

ภาพที่ 8 แผนที่แสดงการกระจายตัวของตำแหน่งที่ตั้งในการสร้าง วัด, วัง, ในพื้นที่เขตเมืองเพชร
(ภาพจากการศึกษาแผนที่เมืองเพชร โดย เขมา แฉ่งฉายา, มกราคม 2565.)

เมืองเพชรช่วงเวลาเสียกรุงครั้งที่ 2 พ.ศ. 2310 เกิดการหยุดชะงักในการพัฒนาการสร้างในระยะเวลาหนึ่งแต่หลังจากมีการตั้งกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์แล้ว เพชรบุรีกลับเป็นเมืองที่คงเหลือต้นแบบองค์ความรู้ในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมแบบกรุงศรีอยุธยา เช่น คัมภีร์โลกสัณฐาน หรือไตรภูมิพระร่วงที่ใช้กำหนดแบบแผนจักรวาลซึ่งเป็นแกนหลักในการปกครองและการสร้างเมืองใหม่ คัมภีร์โลกสัณฐานถูกสร้างขึ้นที่เพชรบุรี, เป็นคัมภีร์ฉบับเดียวกับที่ปรากฏชื่อผู้จาร ปีที่จารและสถานที่จาร ไว้ว่า “พระมหาปุณณจันทเถระ เป็นผู้จาร เมื่อปีพ.ศ. 2290 ที่วัดหนองหว่า เมืองเพชรบุรี” ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ไม่ปรากฏหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับนามผู้แต่ง เวลาและสถานที่แต่ง (บุญเลิศ เสนานนท์, 2543) ระยะเวลามากกว่า 160 ปี ของการตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ เพชรบุรี ก่อกำเนิดช่างไม้ฝีมือดีมากมาย จำนวนไม่น้อยที่ถูกคัดเลือกไปรับใช้ราชสำนักในพระนคร รวมทั้งการร่วมสร้างพระตำหนักต่าง ๆ ในพระนครศิริสมัยรัชกาลที่ 4 พระราชวังบ้านปืนในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งบ่งชี้ว่า สกulptช่างเพชรบุรีมีการฝึกฝนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แม้ยังไม่อาจจะระบุสกุลช่างที่โดดเด่นชัดเจนได้ก็ตาม แต่อนุมานได้ว่าการศึกษาวรรณกรรมและพัฒนาศิลปะและภูมิปัญญาช่างไม้เมืองเพชร อยู่ภายใต้ อำนาจสนับสนุนของพระราชสำนักและพระพุทธศาสนา

ภาพที่ 9 ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มกราคม 2565.)

จากประวัติศาสตร์ของการค้นพบหลักฐานทางศิลปกรรมและงานช่างที่สำคัญ เป็นศิลปกรรมที่เกิดขึ้นในยุคสมัยเดียวกันเรียกว่าร่วมสมัยกัน มีลักษณะ รูปแบบ รวมถึง การสืบทอดภูมิปัญญา ที่แตกต่างกันตามแต่ช่างในท้องถิ่นหรือผลงานของช่างในแหล่งค้นพบนั้น ๆ ด้วยการแสดงออกซึ่งความรู้ ทักษะ ตลอดจนการใช้เครื่องมือ วัสดุ สิ่งที่หลอมรวมเป็นองค์ความรู้ เป็นภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ “ช่าง” การสร้างงาน มักเกิดโดยชุมชน กลุ่มชนในบางกลุ่ม เป็นส่วนหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ใช้คำว่า “สกุลช่าง” ยกตัวอย่างในประเทศไทย ก็จะมีการสร้างศิลปกรรมแตกต่างกัน เช่น สกุลช่างวังหลวง กับสกุลช่างวังหน้า ในกรุงรัตนโกสินทร์และสกุลช่างเมืองเพชรจะมีรูปแบบทางศิลปกรรมและการสร้างที่แตกต่างกัน แบ่งไปตามลักษณะ รูปแบบ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัว ที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเพชร ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสมัยอยุธยาตอนปลาย จนมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จากระดับความเจริญทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในพื้นที่กับช่างเมืองเพชรที่มีการสร้างงานในระดับวัฒนธรรมท้องถิ่น (local culture) ของสังคม มีพัฒนาการที่ทำให้เกิดการรับวัฒนธรรม (culture contact) ของความเจริญทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เข้ามาปรับใช้และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดั้งเดิม (lock culture) ของตนที่มีมาแต่เดิม นับเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มช่างเมืองเพชรเป็นการรับเข้ามาบางส่วนและปรับให้เข้ากันกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ สิ่งเหล่านี้ นักมานุษยวิทยาเรียกว่า “การปรับปรนให้เข้าเป็นของท้องถิ่น” (localization of cultural elements) (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2562)

สรุป เมืองเพชร หรือจังหวัดเพชรบุรีในอดีต เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตกของประเทศไทย ตั้งอยู่บริเวณภาคใต้ตอนบนหรือแนวตะวันตกของประเทศ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และมีแม่น้ำเพชรบุรีผ่านกลางเมืองเพชร มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกจึงมักได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดผ่าน เพชรบุรีมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน มีพัฒนาการในบริบทของเมืองมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีหลักฐานว่ามีผู้คนได้มาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยทวารวดี เพชรบุรีถือเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม มีศิลปกรรมด้านสกุลช่างไม้ที่โดดเด่น ศิลปะอยุธยาที่มีอิทธิพลต่อสกุลช่างไม้เมืองเพชรซึ่งมีมรดกภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมา ด้วยอิทธิพลของภูมิอากาศร้อนชื้นในพื้นที่ ปัจจัยนี้ก็ส่งผลกระทบต่อโบราณวัตถุประเภทไม้ด้วย

2.3 การศึกษาแบบอย่างอยุธยาในเมืองเพชร

แบบอย่างอยุธยา จากสมัยอยุธยาเป็นราชธานีเดิมของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1893 ถึง พ.ศ. 2310 ระยะเวลา 417 ปี ศิลปกรรมมีทั้งยุคเจริญรุ่งเรืองและยุคตกต่ำจนถึงการล่มสลาย ในพื้นที่อยุธยาเดิม ในบริบทปัจจุบันเหลือไว้แต่เพียงร่องรอยทางอารยธรรมจากซากอิฐปูนตามโบราณสถานต่าง ๆ กล่าวกันว่ามียอดอยู่ในกรุงศรีอยุธยาเก่า 531 แห่ง (กรมศิลปากร, 2530) ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ล้วนได้รับความเสียหายจากสงครามและการรุกรานตามกาลเวลา รวมถึงการขุดค้นสมบัติในกรุงเก่าแล้ว

เอาไม้ไปใช้ประโยชน์อื่นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความเสียหายและบางส่วนก็ต้องขนอิฐจากกรุงเก่าเอาไปสร้างเมืองใหม่ที่บางกอก ด้วยเป็นอิฐที่แข็งแกร่งดีกว่าอิฐที่เผาขึ้นใหม่ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้ ศิลปกรรมโบราณสถานต่าง ๆ หรือโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่สำคัญในยุคสมัยอยุธยาจึงหลงเหลืออยู่น้อยมาก (น. ณ ปากน้ำ, 2540) ดังนั้นจึงไม่ปรากฏศิลปกรรมที่มีสภาพสมบูรณ์ (โดยเฉพาะงานช่างไม้) ในพื้นที่อยุธยาในปัจจุบัน แต่หากความวิจิตรในชั้นเชิงของงานช่างฝีมือในสมัยอยุธยาที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันกับมีปรากฏให้เห็นได้ที่เพชรบุรี

ในการศึกษานี้ ขอกล่าวถึง การปรับปรนแบบอย่างอยุธยาให้เป็นแบบอย่างของท้องถิ่น ในพื้นที่เมืองเพชร พัฒนาเป็นต้นแบบของสกุลช่างไม้เมืองเพชรได้ทำตามอย่างสืบมา รวมถึงงานศิลปกรรมยุคเริ่มต้นในเมืองเพชรมีลักษณะร่วมสมัยแบบอยุธยา สะท้อนพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม เห็นประจักษ์เป็นรูปธรรม ดังปรากฏหลักฐานสำคัญ เช่น งานเขียนภาพจิตรกรรมที่มีแบบอย่างเดียวกันกับอยุธยา อาทิ การเขียนภาพจิตรกรรมฉากมารผจญฝั่งตรงข้ามพระประธาน มีภาพจักรวาลคติดอยู่ด้านหลังพระประธาน เพื่อแสดงถึงพุทธประวัติตอนเทศนโรปรตพุทธมารดาและตอนเสด็จสวรรคตขึ้นดาวดึงส์ “การเขียนภาพไตรภูมิโลก มักเขียนไว้บนผนังสกัดด้านหลังพระประธานและมีภาพเหล่าเทพมาชุมนุมแบ่งพื้นที่ผนังด้านข้างทั้ง 2 ฝั่ง พระอุโบสถ “การแสดงออกของภาพเทพชุมนุมในท่างนังพนมมือหันพระพักตร์ไปยังพระประธาน ซึ่งพระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ตอนพระพุทธรองค์ทรงตรัสรู้แล้ว” อย่างเช่น งานจิตรกรรมฝาผนังที่วัดใหญ่สุวรรณาราม ลักษณะเช่นนี้มีลักษณะร่วมสมัยแบบอยุธยา เป็นต้น หรืองานปูนปั้นที่พบแบบอย่างอยุธยาเป็นจำนวนมากที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ศิลปกรรมไทยเพชรบุรี เช่น ปูนปั้นโดยรอบอุโบสถวัดสระบัว หรือหน้าบันอุโบสถวัดเกาะ เป็นต้น

งานช่างไม้ในสมัยอยุธยาเป็นแบบสกุลช่างหลวง เป็นงานช่างฝีมือที่มาพร้อมกับการนำเข้ามาจากท้องถิ่นอื่นหรือวัสดุเหลือใช้จากการสร้างเดิม หรือการรื้อถอนและนำมาสร้างใหม่อย่าง ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นอาคารอเนกประสงค์ จากสถาปัตยกรรมไทยอาคารท้องพระโรงเดิม ซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ นำมาสู่ศาลาการเปรียญสำหรับพระสงฆ์ซึ่งก่อสร้างในเขตสังฆาวาส ในบริเวณวัด ที่ใช้ประกอบศาสนกิจและเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา แต่เดิมนั้นใช้เป็นสถานที่เพื่อการเรียนของสงฆ์เท่านั้น มีขนาด 10 ห้อง มีความกว้าง 5 วา ยาว 15 วา เป็นสถาปัตยกรรม - ศิลปกรรมยุคอยุธยาตอนกลาง และรื้อถอนและนำมาสร้างใหม่ในช่วงอยุธยาตอนปลาย ตัวอาคารทำจากไม้สักทั้งหลัง ช่างฝีมือมีการใช้สลักไม้ การเข้าไม้ ต่อไม้อย่างแนบสนิทแบบโบราณ รูปทรงหลังคามุขประเจิด หน้าบันไม้จำหลักลวดลายกนกก้านขด แบบอยุธยาตอนกลาง หลังคามุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยผนังเป็นฝาปะกน ลงรักปิดทอง แต่การบูรณะผิดพลาดทำให้ถูกทำทับด้วยสีแดงทั้งหลัง เครื่องหลังคาเป็นโครงประดุนชนิดมีจันทันต่อ มุงด้วยกระเบื้องกาบแต่ด้วยการบูรณะที่ไม่ถูกต้องจึงมีการเทพปูนดำ (ปูนโบราณ) ลงฉาบทั้งผืนหลังคา แต่ปูนดำเป็นปูนที่ใช้กะดาดฟ้าเป็นส่วนผสมจึงทำให้อมความชื้นและมีตะไคร่ขึ้นจับหลังคา ภายในมีเสาแปดเหลี่ยมเขียนลายรดน้ำ

ส่วนที่ฝาผนังและบนบานหน้าต่างก็มีภาพเขียนลายน้ำกาว ที่ยังสามารถมองเห็นได้จนถึงปัจจุบัน มี ธรรมาสันผีเมืองดงาม หลังเก่ามีมาพร้อมกับศาลาการเปรียญ ลักษณะเป็นไม้จำหลักทรงบุษบก ยังมี ส่วนประกอบที่สำคัญอื่น เช่น กระจังปฏิญาณ เป็นแถวยาวที่ชายผนังด้านนอก, คันทวยหน้าตักแตง, หน้าบันมุขประเจ็ด คูหาหน้านาง เป็นต้น ศาลาการเปรียญนี้มีความสำคัญด้านฐานานุศักดิ์ทาง สถาปัตยกรรมไทยเป็นอย่างยิ่ง ด้วยแต่เดิมเป็นตำหนักของเจ้าฟ้าพระขวัญ เป็นอาคารที่สำคัญของ เจ้าฟ้าฯ เจ้าแผ่นดิน ต่อมาพระสรรเพชญ์ที่ 8 หรือพระเจ้าเสือ รื้อถอนและนำมาสร้างใหม่ถวาย พระสังฆราชแตงโมโดยมีบานประตูแกะสลักที่ดงามและมีความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์และเป็น ศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของช่างหลวงซึ่งมีอยุธยาเป็นศูนย์กลาง ภูมิปัญญาเหล่านี้เกิดจากการสะสมประสบการณ์จากอดีตและผสมผสานวัฒนธรรมอื่น ๆ การนำเข้ามา ของสกุลช่างหลวงจากอยุธยา ทำให้เห็นลักษณะของ การปรับปรนให้เข้าเป็นของท้องถิ่น ก่อเกิด เป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์ ส่งอิทธิพลต่อรูปแบบการสร้างสรรคในสมัยต่อมาของช่างเมืองเพชร

ภาพที่ 10 “หน้าบันมุขประเจ็ด” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม (ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 11 “คูหาหน้านาง” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 12 “กระจั่งปฎิญาณ” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 13 “คันทวยหน้าตักแดน” ส่วนประกอบที่สำคัญ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

จากการศึกษาศิลปกรรมงานไม้แบบอย่างสมัยอยุธยาตอนปลายในเมืองเพชรบุรี ทำให้ทราบว่างานสถาปัตยกรรมแบบประเพณี เป็นอาคารที่มีศักดิ์หรือฐานานุศักดิ์และเป็นพัฒนาการของการออกแบบโครงสร้างอาคารไทยชั้นสูง โดยในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลายนั้นการทำงานของกลุ่มช่างเมืองเพชรบุรีมีระเบียบวิธีการออกแบบอยู่ในแนวทางเดียวกัน สามารถจัดเป็นกลุ่ม สกุลช่างหนึ่งได้แต่ก็ยังไม่ได้หมายความว่าลักษณะการออกแบบสถาปัตยกรรมดังกล่าว จะมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกลุ่มช่างอื่น ๆ ในทางการออกแบบหรือไม่ แบบอย่างศิลปะซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนและมีการศึกษาเปรียบเทียบกันอย่างกว้างขวาง ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสกุลช่างเมืองเพชรบุรี (สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ, 2538)

สรุป ความโดดเด่นของสกุลช่างไม้เมืองเพชร แม้สกุลช่างจะมีอยู่ในพื้นที่มาแต่ดั้งเดิม แต่ต้องยอมรับว่าศิลปะอยุธยาตอนปลายมีอิทธิพลสำคัญต่อสกุลช่าง อาทิ การให้ความสำคัญกับ ฐานานุศักดิ์ ซึ่งเป็นศักดิ์ของอาคาร สถานที่ ตามธรรมเนียมหลวงผ่านการเลียนแบบ ทฤษฎีการปฏิบัติ ปฏิสันทรณ์ ถือเป็น

แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนของสกุลช่าง ซึ่งสะท้อนถึงพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น ขนบธรรมเนียมของสกุลช่างไม้จึงมีการปรับ ประยุกต์ตามอิทธิพลศิลปะอยุธยา ถือเป็น การปรับปรุงปรน ให้เป็นแบบอย่างของท้องถิ่นในพื้นที่เมืองเพชร อันเป็นต้นแบบของสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่ได้ปฏิบัติสืบมา

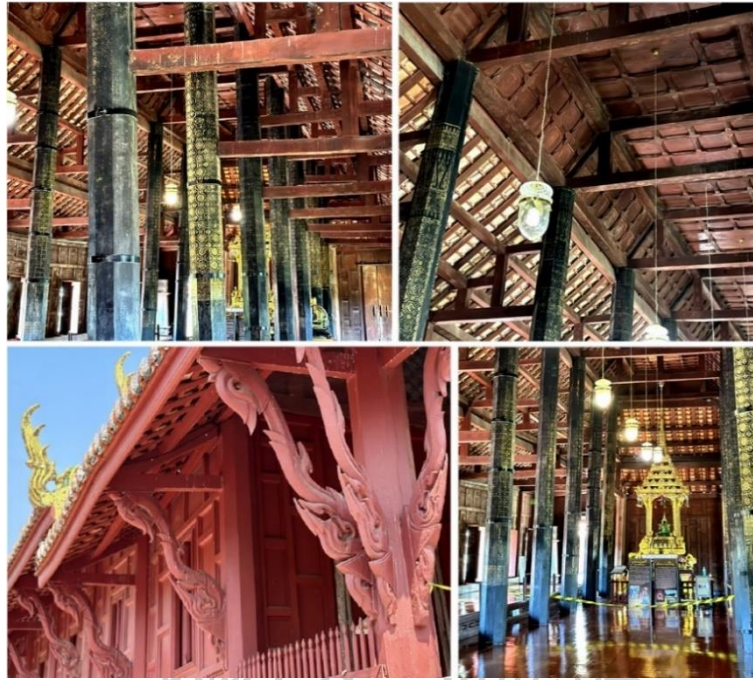
2.4 การศึกษาแบบอย่างสกุลช่างหลวงสู่งานช่างไม้เมืองเพชร

ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นสถาปัตยกรรมไม้สกุลช่างหลวงแบบอยุธยาที่ยังคงหลงเหลือ ประจักษ์พยานทางด้านวัตถุที่ยังคงใช้งานอยู่ในปัจจุบัน มีความโดดเด่นเป็นต้นแบบงานช่างทั้งทางด้านรูปทรงทางสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบตกแต่งจากงานจำหลักไม้แบบอย่างสกุลช่างหลวงในเมืองเพชร แต่ไม่ได้หมายความว่ารูปแบบที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นรูปแบบดั้งเดิมเสียทีเดียว เพราะศาลาการเปรียญแห่งนี้เคยผ่านการบูรณะที่สำคัญหลายครั้ง โดยเฉพาะช่วงรัตนโกสินทร์ได้พยายามรักษาสภาพเดิมและเสริมความแข็งแรงตามความเข้าใจในยุคสมัยนั้น ๆ

ศาลาการเปรียญวัดใหญ่ถือเป็นองค์ความรู้ต้นแบบจากสกุลช่างหลวง ที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญของลักษณะและรูปแบบ ที่เป็นแบบอย่างสำหรับช่างเมืองเพชรยุคต่อมาช่างเมืองเพชรนำลักษณะเฉพาะบางประการจากต้นแบบสกุลช่างหลวงมาปรับปรุงให้เข้าเป็นของท้องถิ่นเมืองเพชรและสืบต่อเนื่องกันมา เช่น องค์ประกอบที่สำคัญอย่างโครงสร้างส่วนอาคาร ได้แก่ ผนัง เสา ประตูและหน้าต่าง, โครงสร้างส่วนเครื่องบน โครงสร้างที่อยู่เหนือส่วนอาคารขึ้นไป ประกอบเข้ากันจนกลายเป็นโครงหลังคา ได้แก่ หน้าจั่ว แป จันทัน ตั้ง เต่า ออกไก่ เป็นต้น เป็นแบบอย่างในการสร้างอาคาร พระอุโบสถ หมุกกุฎี หอไตร หรืองานประดับตกแต่งอาคารเครื่องไม้ เพื่อให้มีความสวยงามและสามารถใช้ประโยชน์ได้ แบ่งเป็นงานตกแต่งจริง หมายถึง การประดับตกแต่งบนส่วนต่าง ๆ ของอาคารซึ่งไม่ใช่องค์ประกอบโครงสร้างหลักโดยตรง แต่เป็นการตกแต่งเพิ่มเติมเข้าไปเพื่อให้อาคารนั้น ๆ สมบูรณ์แบบด้านความงามและความหมาย เช่น จิตรกรรมลายต้นเสาศา ดาว เพดาน ช่อฟ้า ใบระกา บราลี หางหงษ์ บัวหัวเสา ฯลฯ นอกจากนี้จะตกแต่งให้องค์ประกอบย่อยเหล่านั้นมีความประณีตงดงามยิ่งขึ้นแล้วยังแฝงไปด้วยความหมายที่แสดงฐานานุศักดิ์ทางสถาปัตยกรรมไทย เป็นลักษณะเฉพาะของตัวอาคารนี้ได้อย่างดีเยี่ยม เช่น “มุขประเจิด” หรือมุขทะเลชุชื่อ มุขชะงอก เป็นลักษณะเฉพาะแบบอยุธยาหรือคันทวยหน้าตึกแต่น องค์ประกอบเหล่านี้ถือเป็นแบบอย่างสกุลช่างหลวงทั้งองค์ประกอบทางโครงสร้างและองค์ประกอบของการตกแต่งสู่งานช่างไม้เมืองเพชรเช่นกัน

นอกจากสถาปัตยกรรมอื่นที่นอกเหนือจากอาคารไม้เช่นศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณารามแล้ว งานช่างไม้ชั้นเลิศยังปรากฏโครงสร้างที่มีงานไม้เครื่องประกอบและเครื่องบนประกอบขึ้นในสถาปัตยกรรมแบบก่ออิฐถือปูน หรือหน้าบันไม้แกะสลักลวดลายรูปแบบอยุธยาตอนปลายที่พบเห็นได้หลายแหล่งในเมืองเพชรมีลักษณะรูปแบบ อุโบสถหลังคาจั่วเปิด อุโบสถรูปทรงมุขโถงหลังคาจั่วกันสาด อุโบสถรูปทรงจันทันหับทรงคฤห์อีกด้วย อาทิ พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม อุโบสถวัดเกาะ เป็นต้น จึง

นับเป็นการถอดองค์ความรู้จากต้นแบบสกุลช่างหลวง ที่ยังคงอยู่และถือเป็นต้นแบบช่างไม้เมืองเพชรได้พัฒนาแบบอย่างต่อมา

ภาพที่ 14 ชุดภาพแสดงตัวอย่างองค์ประกอบที่สำคัญอย่างโครงสร้างอาคาร ศาลาการเปรียญวัดใหญ่ฯ
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 15 พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 16 อุโบสถวัดเกาะ
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 17 ศาลาการเปรียญวัดยาง
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 18 หอไตรกลางน้ำและอุโบสถ วัดยาง
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

ภาพที่ 19 ชุดภาพสถาปัตยกรรม วัดพลับพลาชัย
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2565.)

จากการศึกษาแบบอย่างสกุลช่างหลวง ทำให้ช่างไม้เมืองเพชร มีความรู้ ความสามารถ และพัฒนาทักษะของการสร้างงาน สั่งสมเป็นประสบการณ์ การเข้าใจ การเข้าถึงด้วยตนเอง เป็น ภูมิปัญญาผ่านกระบวนการคิด การสร้างสรรค์หรือการแก้ปัญหา ภูมิปัญญาไม่มีตัวตนจับต้องไม่ได้ เป็นสำนึก เป็นความคิดการจดจำที่อยู่ในตัวบุคคลหรือในสังคม ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตและคุณค่า

ความสำคัญ ทางวัฒนธรรม (ภฤชณา วงษาสันต์, 2552) ในอีกประการของการแสดง “ฐานานุศักดิ์” ด้วยผลงานศิลปกรรมที่สร้างความสมบูรณ์ เป็นเครื่องประดับที่มีลำดับของการแสดง ความสำคัญของอาคาร โบสถ์ วิหาร การเปรียญหรือกุฏิ เป็นต้น เป็นรูปแบบและองค์ประกอบ เครื่องตกแต่ง เครื่องประกอบอาคารหรือสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ด้วยการสร้างงานไม้ เช่น เครื่องลายอง เป็นการประกอบสร้างที่แสดงถึงคุณค่าหรือสถานะและลำดับขั้นฐานะ ด้วยสัญลักษณ์และความหมายของความเคารพ รวมถึงความศรัทธาในศักดิ์ทางวัฒนธรรมการสร้าง การบูรณะ ศาสนสถานต่าง ๆ ที่เกิดจากความเชี่ยวชาญและองค์ความรู้ของช่างที่ทำให้เกิดการ จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเนื้อหา เรื่องราวและความสำคัญที่ต่างไปอย่างหลากหลาย ช่างเมืองเพชรเข้าใจ สามารถผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคกับกระบวนการสร้างงานตามสมัยนิยม โดยพัฒนาคุณค่าบนพื้นฐานสามัญหรือพื้นบ้าน ไปสู่การให้ความสำคัญแก่ลักษณะบางอย่าง บางประการที่สมควรต่อการสร้างอย่างเป็นระบบ ระเบียบและแบบแผน ด้วยความเคารพ เป็นศักดิ์ในสร้างสรรค์งาน และความศรัทธาอย่างเคร่งครัด ช่างเมืองเพชรจึงมีความสามารถอีกประการ ในการพัฒนากระบวนการสร้างงานของตนได้อย่างภาคภูมิใจ สะท้อนผ่านการแก้ปัญหา ด้านรูปทรง องค์ประกอบและการตกแต่ง การปรับใช้กระบวนการสร้างงานที่เหมาะสมกับหน้าที่ การใช้สอยรวมถึงสภาพแวดล้อมและวิถีวัฒนธรรมเมืองเพชร และความสามารถสร้างด้วยระบบที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมเป็นหลัก มีความเข้าใจในรูปแบบเป็นสาระสำคัญของศาสนสถานหรือผู้ใช้และผู้สร้าง เพื่อแสดงความหมายอันเกี่ยวเนื่องกับคติ ขนบธรรมเนียมและความศรัทธา ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริ์ เป็นสำคัญ

องค์ความรู้จากการศึกษาพื้นที่ การสร้าง การบูรณะ การทอด การถอน เกิดข้อค้นพบใน วัตถุและชิ้นส่วนประกอบต่าง ๆ ของศิลปกรรมงานช่างไม้ในพื้นที่ ด้วยความเคารพในวัตถุ ที่เกิด จากความศรัทธาของผู้สร้าง ผู้ใช้ และภูมิปัญญาในการคิดค้น สิ่งสม สืบสานพัฒนา เชิงคุณค่าของ การสร้างงาน ที่มีลักษณะเฉพาะ ที่มีความสำคัญของการใช้ปัญญาตอบสนองความจำเป็น ความ ต้องการของท้องถิ่น ตามสภาพสังคมของสกุลช่างไม้ในอดีต มาสู่การคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน ที่ เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ฐานานุศักดิ์ของวัตถุต่าง ๆ เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวความคิด ใน ความเข้าใจ ที่มีต่อความเคารพในการสร้างสรรค์สืบเนื่องต่อไป

สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มสกุลช่างไม้เมืองเพชรบุรี ด้วยการศึกษาแบบอย่างสกุล ช่างหลวงช่างไม้เมืองเพชรนี้ มีความโดดเด่นด้านความงามของสัดส่วน (ซึ่งถือเป็นแม่โครงหลัก ในการสร้างก่อนที่จะเป็นอาคารสมบูรณ์ และใส่องค์ประกอบในส่วนการตกแต่งอื่น ๆ ตามตำแหน่ง หรือการใช้องค์ประกอบอื่นทางสถาปัตยกรรมเข้ามาผสมผสานในภายหลัง) เกิดจากการออกแบบที่ กำหนดความสัมพันธ์ทางโครงสร้างกับรูปทรงเข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะความเข้าใจ เรื่องรูปทรง

พื้นฐานของอาคารที่ประกอบด้วยโครงหลังคาแบบทรงจั่วสูงและการให้ความสำคัญของฐานานาคูศักดิ์ เป็นพิเศษสูงสุด เริ่มตั้งแต่การกำหนดขนาดของอาคาร การจัดระเบียบทางโครงสร้าง เช่น การทำชั้น ซ้อนตำแหน่งต่าง ๆ ของพื้นหลังคา ตลอดจนรสนิยมของการนำข้อจำกัดทางโครงสร้างในแบบต่าง ๆ เข้ามาผสมผสาน ตัวอย่างเช่น วิธีการนำเส้นโค้งต่าง ๆ มาปรับปรนเข้ากับโครงสร้างมีส่วนของหลังคา และตัวอาคารในส่วนขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมอื่น เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการกำหนดให้ เกิดรูปทรงทางภายนอกทั้งสิ้น (สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ, 2538)

สรุป แม้ว่าธรรมเนียมหลวง ในสกุลช่างหลวงจะมีอิทธิพลสำคัญต่อชนบสกุลช่างไม้เมือง เพชร อาทิ ศาลาการเปรียญวัดใหญ่ถือเป็นองค์ความรู้ต้นแบบจากสกุลช่างหลวงซึ่งเป็นแบบอย่าง ให้กับวัดอื่น ๆ และแนวทางปฏิบัติของช่างเมืองเพชรยุคต่อมา จนสามารถปรับปรนให้เข้าเป็น ของท้องถิ่นเมืองเพชร แต่ปัจจัยอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความมีฝีมือใน งานช่างที่สืบทอดต่อกันมา ล้วนเป็นต้นทุนเดิมที่สำคัญสู่การสร้างเป็นองค์ความรู้ และการสืบสาน ของสกุลช่างให้เป็นอย่างมีระบบ

2.5 การศึกษายุคเฟื่องฟูของสกุลช่างไม้เมืองเพชร

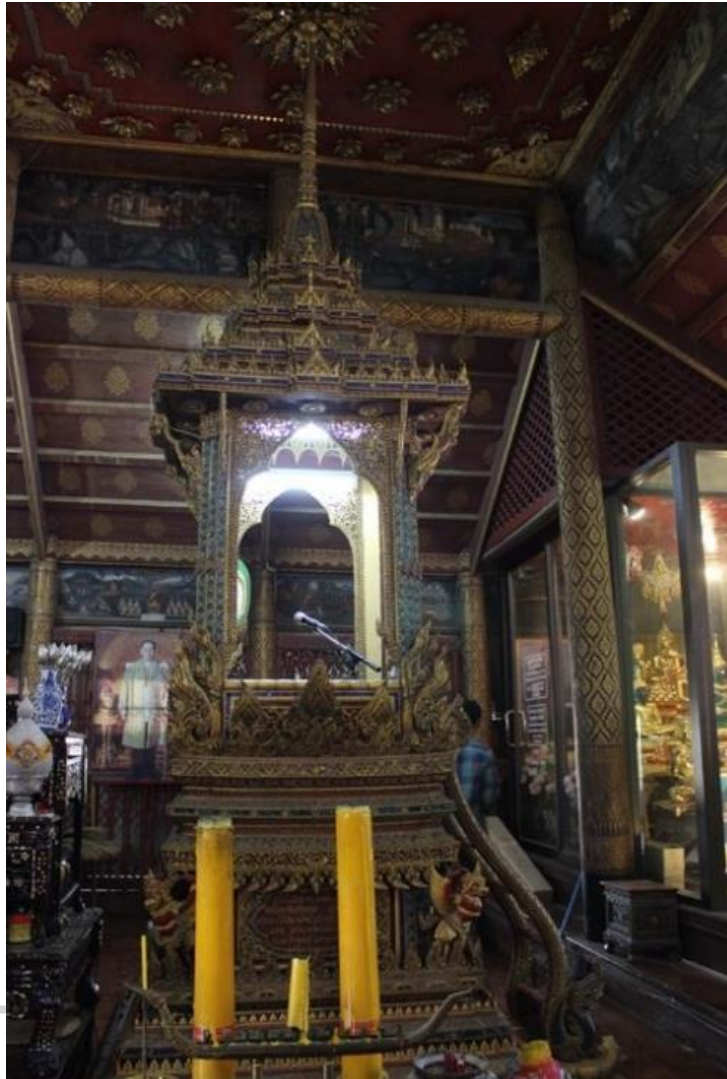
วิถีวัฒนธรรมของการสร้าง การบูรณะ และซ่อมแซมเป็นการทำตามอย่างที่สืบทอดกันมา นิยมเรียกว่าเป็นศิลปกรรมไทยเพชรจาก “วิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร” ซึ่งเป็นคำที่ใช้กัน โดยทั่วไปถึงการพัฒนาลักษณะและรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ไทยของช่างท้องถิ่นเพชรบุรี ด้วยลักษณะตามประเพณีนิยมอันสืบเนื่องกันมา เสียกรุงครั้งที่ 2 พ.ศ. 2310 เกิดการหยุดชะงักในการพัฒนาการสร้างในระยะเวลานี้แต่หลังจากมีการตั้งกรุง ธนบุรีและรัตนโกสินทร์แล้ว ช่างเมืองเพชรเริ่มมีการปรับปรนต้นแบบองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้เข้าเป็น ของท้องถิ่นสู่การสร้างผลงานอีกครั้ง ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2400 เป็นต้นมา เมืองเพชรกลายเป็น แหล่งสกุลช่างหลายสกุล ที่คงเหลือต้นแบบองค์ความรู้ในการฟื้นฟูศิลปะวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมแล้ว วัดสำคัญต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางของการสร้างงานในเขตเมืองเพชร วัดเป็นพื้นที่ในการสร้างสรรค์ ผลิตผลงานของช่างและยังเป็นพื้นที่ในการศึกษาศิลปะวิทยาการเพื่อการสืบทอดองค์ความรู้ และ ด้วยงานศิลปกรรมที่ช่างเมืองเพชร ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมาเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แทนค่าของ ความศรัทธาและความเลื่อมใส ที่มีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เป็นสำคัญ

ช่วงเวลาหลังปี พ.ศ. 2400 เป็นต้นมา ในยุคเฟื่องฟูงานช่างไม้เมืองเพชร ตามวัดสำคัญต่าง ๆ ใน เขตเมืองเพชร จะมีลักษณะของวิถีวัฒนธรรมและการพัฒนาแบบอย่างในการสร้างที่คล้ายคลึงกัน ตาม ความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ทางสังคมและเศรษฐกิจเมืองเพชร เป็นช่วงเวลาแห่งความเจริญ เกิดการ พัฒนาระบบสาธารณูปโภค มีแหล่งการค้าที่สำคัญในพื้นที่เมือง มีถนน คูคลอง ระบบชลประทาน รถไฟ

ฯลฯ ทำให้กลุ่มสังคมต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงความเจริญของยุคสมัย วัดสำคัญต่าง ๆ ในเขตเมืองเพชร แต่ละวัดจะมีพระและเด็กวัดจำนวนมาก วัดเป็นเหมือนโรงเรียนประจำชุมชนก่อนการเข้ามาของระบบการศึกษาของชาติ ชาวบ้านจะส่งลูกมาฝากไว้ที่วัด เพื่อเรียนรู้ทั้งการอ่าน เขียนและวิชาช่าง ทำให้ง่ายต่อการสร้างงานหรือบูรณะสิ่งปลูกสร้างงานช่างไม้โครงสร้างในวัด ตามบริบทความนิยมและความจำเป็นของยุคสมัย อาทิเช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2425 ไปจนถึงปี พ.ศ. 2510 นิยมสร้าง ศาลาการเปรียญและธรรมาสน์ทรงบุกษบก, การสร้างโบสถ์และกุฏิสงฆ์ เป็นต้น การเรียนรู้งานช่างจึงเริ่มที่ในวัดก่อน ศิลปกรรมที่มีอยู่ในวัดล้วนแต่ เป็นครูสำหรับให้ศึกษารูปแบบของงานได้เป็นอย่างดี พระจึงมีบทบาทสำคัญมากในฐานะ “ครูช่าง” ที่มีพระลูกวัด เด็กวัด และชาวบ้านเป็นลูกมือในการก่อสร้าง โดยมีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและความเชี่ยวชาญ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญแล้วจะทำงานที่มีลักษณะเฉพาะหรืองานที่ยากจำพวกการเข้าไม้ การแกะสลัก ส่วนพระหรือลูกวัดคนอื่น ๆ ที่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญก็จะทำงานที่ง่ายหรืองานพื้นฐานเบื้องต้นก่อน เช่น ชัดไม้ ตอกตะปูและหยิบจับของ การทำงานในวัดจึงเป็นการแบ่งงานกันทำของสมาชิกในวัดนั่นเอง เมื่อฝึกทำงานก็จะพัฒนาความเชี่ยวชาญไปด้วย

ภาพที่ 20 ตัวอย่างความนิยมในช่วงปี พ.ศ. 2425 - 2510 การสร้างธรรมาสน์ทรงบุกษบก วัดยาง (ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2564.)

ภาพที่ 21 การสร้างธรรมาสถูปาทรงบุษบก วัดเกาะ
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2564.)

สรุป “วิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร” แสดงถึงการพัฒนาลักษณะและรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการสร้างสรรค์ศิลปกรรมไทยของช่างท้องถิ่นเพชรบุรี ผ่านการบูรณะ และซ่อมแซม เป็นการทำตามอย่างที่สืบทอดกันมา การเสียกรุงครั้งที่ 2 เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้ซึ่งทำให้เกิดการหยุดชะงักในช่วงเวลาหนึ่ง อย่างไรก็ตามในช่วงหลังปี พ.ศ. 2400 เป็นต้นมาถือเป็นยุคเฟื่องฟูของงานช่าง เมืองเพชรกลายเป็นแหล่งสำคัญของหลายๆ สกุลช่าง ที่คงเหลือ เป็นต้นแบบองค์ความรู้ในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมแบบโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของการสร้างงาน รวมถึงพื้นที่ในการศึกษาศิลปะวิทยาการเพื่อการสืบทอดองค์ความรู้ ศิลปะกรรมต่างๆ ภายในวัดล้วนแล้วแต่เป็น

ครูสำหรับให้ศึกษารูปแบบของงานได้เป็นอย่างดี โดยมี “พระ” ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทสำคัญมากในฐานะ “ครูช่าง”

ภาพที่ 22 เมรุ 9 ยอด วัดเกาะ

(จากข้อมูลภาพถ่ายในงานพิธีฌาปนกิจศพ พระครูพิจิตรสรคุณ (พระอาจารย์เก็น) อดีตผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดเกาะ โดย อุดมเดช เกตุแก้ว พุศจิกายน 2565.)

ศิลปกรรมผลงานช่างไม้อื่น ๆ ในยุคเฟื่องฟู ปรากฏการสร้างงานอันเกี่ยวเนื่องกับวิถีวัฒนธรรม การออกเมรุในพิธีศพของสามัญชน ในท้องถิ่นเมืองเพชรที่มีใช้สำหรับชนชั้นเจ้านายหรือในราชตระกูล เพียงเท่านั้น เมรุลอยเมืองเพชรเป็นมรดกภูมิปัญญาแขนงหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรีที่มีชื่อเสียง เป็นงานที่รวมช่างแขนงต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน ได้แก่ การออกแบบสถาปัตยกรรม ช่างไม้โครงสร้าง ช่างไม้แกะสลัก ช่างเขียนลาย ช่างตอกกระดาษ ช่างลงรักปิดทอง ช่างปั้น ช่างแทงหยวก ช่างเครื่องสด ด้วยคุณค่าในงานช่างฝีมือสกุลช่างเมืองเพชร เมรุลอยเพชรบุรีจึงได้รับการประกาศขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมรุลอย ประเภทงานช่างฝีมือดั้งเดิม จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. 2565 (แสน ประเสริฐ ปานเนียม, 2566)

การสร้างเมรุสำหรับปลงศพ มีปรากฏในพื้นที่เมืองเพชร จากหลักวิธี “พระเมรุ” ที่มีฐานานุศักดิ์ สู “เมรุลอย” หรือ “เมรุชั่วคราว” สำหรับถอดประกอบและเคลื่อนย้ายได้ ในพื้นที่เมืองเพชร ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าแรกเริ่มใช้มาในสมัยใด แต่ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงพระราชทานอนุญาตให้สามัญชนโดยทั่วไปในพื้นที่เมืองเพชรจัดพิธีนี้ได้ มีการอ้างถึงข้อความในหมายรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เมื่อปี พ.ศ. 2403 ที่ทรงกล่าวไว้ว่า “อันบ้านเมืองอื่นในหัวเมืองนั้น การจัดทำเมรุตั้งศพนั้น ขอเสียเถิดอย่าริทำให้เป็นการเทียมเจ้านายเลย ยกให้เมืองเพชรบุรีเขาเมืองหนึ่ง เพราะเขาทำกันมาช้านานแล้ว” จากคำกล่าวที่ว่า “ทำกันมาช้านานแล้ว” สืบเนื่องจากเพชรบุรีเป็นเมืองแห่งการช่าง มีช่างฝีมือหลากหลายสาขาและคงจะมีช่างฝีมือประดิษฐ์และออกแบบพระเมรุในงานพระศพของเจ้านายหรือในราชตระกูล (กมลรัตน ขวนสบาย, 2560) จนเป็นที่นิยมแพร่หลายและเป็นแบบอย่างแก่ชนชั้นสูง คหบดีในเมืองเพชรบุรีรับแบบอย่างมาปรับปรุงให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมของตนได้

ขุนชาญ ใช้จักร เคยตั้งข้อสันนิษฐานกล่าวถึงการทำเมรุชั่วคราวหรือเมรุลอยของเมืองเพชรบุรี ความว่า “คงได้ตัวอย่างจากงานพระศพเจ้าฟ้าศรีศิลป์สมัยกรุงศรีอยุธยาและในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 5 ต้นตระกูลของเจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (ตระกูลบุญนาค) ซึ่งเป็นราชินิกุล หลังจากนั้นการตั้งเมรุ ตั้งโกศศพ ก็ได้แพร่หลายไปยังเจ้าคณะพระอธิการและฆราวาสเลียนแบบกันไป และเพื่ออวดฝีมือช่างอีกประการหนึ่งด้วย” ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสืบทอดฝีมือเชิงช่างของช่างเมืองเพชรบุรีไว้ เป็นสิ่งที่ชาวเมืองเพชรบุรีได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วคนแล้ว จนกระทั่งกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของเมืองเพชร ในการสร้างลูกโกศไม้แกะสลักกลายนั้นจะต้องใช้ช่างที่มีฝีมือหลายแขนง เช่น ช่างไม้โครงไม้ ย่อมุม ไม้แกะสลักกลายประดับ เป็นต้น ลูกโกศเหลี่ยมยอดโกศและฐานจะเป็นแบบย่อเหลี่ยม ส่วนการลงโกศนำเฉพาะกระดูกไปทำพิธีลงโกศ สร้างขึ้นมาใช้เพียงครั้งเดียว และเผาไปพร้อมกับศพ งานช่างแขนงต่าง ๆ จึงได้รับการออกแบบ ฝึกหัดและทดลองทำอยู่เสมอ ในยุคเฟื่องฟูของงานช่างเมืองเพชร ที่มีลักษณะที่ปรับเปลี่ยนต่างไปจากชนบในการสร้างโกศ ที่มี “ฐานานุศักดิ์” ของการใช้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นวัง ในพิธีของการนำศพลงโกศอย่างเดิมของพิธีหลวง เป็นต้น

และมีวัฒนธรรมหนึ่งของการสร้างงานสันนิษฐานว่าเกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมแหล่งอื่น มาปรับใช้และจัดทำพิธีศพในวิถีวัฒนธรรมเมืองเพชร เป็นที่บังแกะสลัก ฝีมือครูพิน อินฟ้าแสง ปี พ.ศ. 2491 ขนาด กว้าง 78 เซนติเมตร ยาว 132 เซนติเมตร สูง 133 เซนติเมตร วัสดุไม้แกะสลัก ลงรัก ปิดทอง ใช้เป็นครั้งแรกในงานศพนางพงษ์ และใช้ครั้งสุดท้ายในงานศพของ ครูพิน อินฟ้าแสง หีบศพใบนี้มีการออกแบบพิเศษ คือออกแบบสำหรับบรรจุศพในท่านั่งพิงหลัง งอเข่า เล็กน้อย เป็นหีบศพที่แกะสลักด้วยไม้สัก ประดิษฐ์ลวดลายทั้ง 4 ด้านให้มีความแตกต่างกัน ด้านหน้าแกะสลักเป็นรูปพะเนาะในลายก้านแย่ง ซึ่งพะเนาะเป็นสัตว์ประจำปีนักษัตรนางพงษ์ และครูพิน คือปีมะแมด้านข้างแกะสลักเป็น

รูปแพะใต้ต้นพุทตานด้านหนึ่ง และต้นพุทตานด้านหนึ่ง ด้านหลังแกะสลักเป็นลายก้านขด (แสน
ประเสริฐ ปานเนียม, 2566)

ภาพที่ 23 ลูกโกศไม้แกะสลักลายเทพนม
(ภาพจากนิทรรศการ "ศิลปกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเมรุเมืองเพชร" ได้รับความอนุเคราะห์ลูกโกศจากวัด
ช้อย ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา พฤษภาคม 2566.)

ภาพที่ 24 หีบบรรจุศพแบบนั่ง ของครูพิน อินฟ้าแสง
(ภาพจากนิทรรศการ "ศิลปกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเมรุเมืองเพชร" ปัจจุบันเป็นสมบัติของวัดพลับพลาชัย
เพชรบุรีภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

“ฐานานุศักดิ์” จากความเป็นวังได้เชื่อมโยงสู่ความเป็นวัด และบ้าน (ชาวบ้าน) ขนบในการสร้างโกศ พระเมรุ ได้ส่งอิทธิพลและสร้างค่านิยมผ่านการส่งต่อตามกระบวนการ วัง - วัด - บ้าน เรื่อยมา เดิม “ลูกโกศ” เมืองเพชรจะใช้ในงานพิธีศพสำหรับชนชั้นเจ้านายหรือคหบดีผู้มีชื่อเท่านั้น ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงพระราชทานอนุญาตให้สามัญชนโดยทั่วไปจัดพิธีนี้ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสืบทอดฝีมือเชิงช่างของช่างเมืองเพชรบุรีไว้ เพราะในการสร้างเมรุ และการประดิษฐ์ลูกโกศนั้น จะต้องใช้ช่างที่มีฝีมือหลายแขนง เช่น ช่างไม้ในการก่อแบบ ย่อมุมของโครงไม้ ช่างตอกลาย ฉลุลายในการประดับลวดลาย หรือช่างเขียนภาพ ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่ละเอียดและมีความประณีตยิ่ง อย่างไรก็ตามแม้ธรรมเนียมการใส่โกศของชาวเมืองเพชรได้แบบอย่างมาจากธรรมเนียมหลวง แต่มิได้ยึดถือรูปทรงตามแบบหลวง แต่ได้มีการสร้างสรรค์รูปแบบและใช้วัสดุตามความนิยมของท้องถิ่น ลูกโกศเมืองเพชรจึงเป็น “โกศเซलयศศักดิ์” ที่มีรูปทรงและลวดลายหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปตามความคิดของช่างที่ออกแบบ

ในระยะแรกของวิถีดนธรรมนี่ยังคงมีความคิดเกี่ยวกับฐานานุศักดิ์ของศพ เพราะปรากฏความนิยมใช้กับศพของพระสงฆ์ซึ่งถือเป็นผู้มีบิณฑบาตและฐานะพิเศษกว่าชาวบ้านโดยทั่วไปก่อนต่อมา มีการแพร่ขยายการใช้งานมาสู่ขุนนาง คหบดีและชาวบ้านที่มีฐานะ หากแต่การสร้างเมรุลอย

ได้มีการปรับเปลี่ยนและลดทอนการประดับบางประการ เพื่อความสะดวกในการประกอบ รื้อถอน เพื่อไม่ให้เป็นการทำที่เผาศพตัดเทียมพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์

ดังนั้นการนำอิทธิพลจาก ฐานานุศักดิ์ มาปรับใช้กับชนชั้นระดับสามัญชนซึ่งดูเหมือนจะมีความ “แย่งชนบ” และเสมือนจะล่องละเมิดฐานานุศักดิ์ที่ทำให้ตัดเทียมให้เสมือนกษัตริย์ตามธรรมเนียมหลวง ถือเป็น การ “ปรับปรน” มากกว่า ซึ่งเป็นการปรับปรนให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของสามัญชนมากขึ้น ครุช่างมีการปรับรูปแบบที่ลดทอนรายละเอียดบางประการที่มีให้เสมอเหมือนราชสำนัก มีการปรับการใช้วัสดุทองถิ่น ซึ่งงานศิลปกรรมในสกุลช่างไม้ก็ยังแฝงไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ถือเป็น สิ่งซึ่งแสดงถึงความกตัญญูของลูกหลานในชนชั้นสามัญที่ต้องการให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษขึ้นสู่สวรรค์ดังเช่นชนชั้นสูง อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงฐานะและภาพลักษณ์ของวงศ์ตระกูลอีกด้วย ซึ่งมีธรรมเนียมการปรับใช้เรื่อยมา

แม้ในปัจจุบันค่านิยมการใช้ลูกโกศ เมรุลอย จะไม่ได้รับความนิยมมากนักเนื่องจากเป็นเมรุเผาศพที่มีรูปแบบศิลปกรรมสัมพันธ์ใกล้ชิดอยู่กับงานพระเมรุของหลวง ทำให้การใช้งานเมรุลอยในปัจจุบันกลายเป็นเครื่องประดับบารมีในเฉพาะกลุ่มผู้มีฐานะ ส่งผลกระทบให้แนวคิดและคติการสร้างเมรุลอยที่มีมาแต่เดิมเริ่มไม่เป็นที่รับรู้ของคน และเสี่ยงต่อการเลือนหายไปจากสังคมไทยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามขนบการสร้างโกศ การสร้างเมรุ ที่มีการนำภูมิปัญญาในสกุลช่างถือได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสืบสานภูมิปัญญาที่สูงสุดของสกุลช่างไม้เมืองเพชร อีกทั้งสะท้อนการต่อสู้อุปสรรคเหตุการณ์ที่ต้องการโค่นล้มกษัตริย์ที่ครุช่างไม้เมืองเพชรได้สร้างสรรค์ไว้อย่างแยบยล

สรุป การนำอิทธิพลจาก ฐานานุศักดิ์ มาปรับใช้กับชนชั้นระดับสามัญชนซึ่งดูเหมือนจะมีความ “แย่งชนบ” และเสมือนจะล่องละเมิดฐานานุศักดิ์ที่ทำให้ตัดเทียมให้เสมือนกษัตริย์ตามธรรมเนียมหลวง ถือเป็น การ “ปรับปรน” มากกว่า ซึ่งเป็นการปรับปรนให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของสามัญชนมากขึ้น ครุช่างมีการปรับรูปแบบที่ลดทอนรายละเอียดบางประการที่มีให้เสมอเหมือนราชสำนัก มีการปรับการใช้วัสดุทองถิ่น ซึ่งงานศิลปกรรมในสกุลช่างไม้ก็ยังแฝงไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ถือเป็น สิ่งซึ่งแสดงถึงความกตัญญูของลูกหลานในชนชั้นสามัญที่ต้องการให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษขึ้นสู่สวรรค์ดังเช่นชนชั้นสูง อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงฐานะและภาพลักษณ์ของวงศ์ตระกูลอีกด้วย ซึ่งมีธรรมเนียมการปรับใช้เรื่อยมา

แม้ในปัจจุบันค่านิยมการใช้ลูกโกศ เมรุลอย จะไม่ได้รับความนิยมมากนักเนื่องจากเป็นเมรุเผาศพที่มีรูปแบบศิลปกรรมสัมพันธ์ใกล้ชิดอยู่กับงานพระเมรุของหลวง ทำให้การใช้งานเมรุลอยในปัจจุบันกลายเป็นเครื่องประดับบารมีในเฉพาะกลุ่มผู้มีฐานะ ส่งผลกระทบให้แนวคิดและคติการสร้างเมรุลอยที่มีมาแต่เดิมเริ่มไม่เป็นที่รับรู้ของคน และเสี่ยงต่อการเลือนหายไปจากสังคมไทยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามขนบการสร้างโกศ การสร้างเมรุ ที่มีการนำภูมิปัญญาในสกุลช่างถือได้ว่าเป็น

เครื่องมือหนึ่งในการสืบสานภูมิปัญญาที่สูงสุดของสกุลช่างไม้เมืองเพชร อีกทั้งสะท้อนการต่อสู้อะบบเผด็จการที่ต้องการโค่นล้มกษัตริย์ที่ครูช่างไม้เมืองเพชรได้สร้างสรรค์ไว้อย่างแยบยล

ภาพที่ 25 แสดงตำแหน่งสำนักช่างที่สำคัญ ในเขตเมืองเพชร
(จากการศึกษาข้อมูล สำนักช่างที่สำคัญ ในเขตเมืองเพชร (1. วัดใหญ่ฯ, 2. วัดยาง, 3. วัดเกาะ, 4. วัดพลับพลาชัย และ 5. วัดพระทรง) ภาพโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

การสืบทอดวิชาช่าง ทั้งในด้านการเรียนการสอนระหว่างครูกับศิษย์ ผลงานที่สร้างขึ้นและการต่อยอดองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมถึงการพยายามปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การสร้างงาน ในลักษณะของกลุ่มช่างไม้ หรือการเปิดโรงเรียนช่างไม้ที่วัดยาง ในสมัยที่หลวงพ่อดินทร์ ดำรงตำแหน่งพระเทพวงศาจารย์ ซึ่งปัจจุบันได้กลายมาเป็นวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรีแล้ว เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัด ค่านิยมงานช่างแขนงต่าง ๆ ตามยุคสมัย ที่ส่งผ่านกระบวนการ วัง - วัด - บ้าน เรื่อยมา ทำให้เกิดการสร้างการออกแบบที่สำคัญ ฝึกหัดและทดลองทำอยู่เสมอ ในยุคเฟื่องฟูของกลุ่มช่างไม้เมืองเพชรที่สำคัญของวัดคือ กลุ่มช่างไม้วัดใหญ่ สุวรรณารามหรือวัดใหญ่ กลุ่มช่างไม้วัดยาง กลุ่มช่างไม้วัดเกาะ กลุ่มช่างไม้วัดพลับพลาชัยหรือวัดพลับ และกลุ่มช่างไม้วัดพระทรง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลสำนักช่างไม้เมืองเพชร

(ศึกษาข้อมูลครูช่าง ช่าง ในช่วงเวลาที่สร้างงานและถ่ายทอดวิชาช่างไม้เมืองเพชร จากรายงานโครงการวิจัยฯ โดย ชนัญญ์ เมฆหมอก, ธันวาคม 2560.)

ครูช่าง, ช่างมีชื่อ (ช่วงเวลาที่ยังทำงาน และถ่ายทอดวิชาช่างไม้)																			
สำนักช่าง วัดใหญ่	อ.เสือ (สมัย ร.2) อ.บัว อาจารย์มั่น อาจารย์เพ็ง จนตรีวัยยศ อ.เสือ อ.บัว ครูทวน ตาลวันนุก(2430-2485) พระอาจารย์บัว (2435-2490)																		
วัดพระทรง																			
วัดเกษ																			
วัดยาง																			
วัดลับ																			
	<	2400	2410	2420	2430	2440	2450	2460	2470	2480	2490	2500	2510	2520	2530	2540	2550	2560	ปัจจุบัน

2.5.1 กลุ่มช่างไม้วัดใหญ่สุวรรณาราม

วัดใหญ่สุวรรณารามเป็นวัดเก่าแก่และมีการสร้างงานช่างมาตั้งแต่สมัยอยุธยา วัดใหญ่ฯ ร่วมสมัยกับวัดพระทรง วัดเกาะและวัดยาง พบว่างานช่างของวัดใหญ่เป็นที่กล่าวขานมากที่สุดในสมัยของสมเด็จพระสังฆราชแดงโม (ทอง) เป็นต้นแบบของงานช่างเมืองเพชร โดยเฉพาะในช่วงหลังปี พ.ศ. 2400 ยุคเฟื่องฟูงานช่างไม้เมืองเพชร มีการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานและโบราณวัตถุของวัดใหญ่ฯ “พระช่าง” คนสำคัญของวัด คือ ท่านหลวงพ่อพุก หรือพระมหาวีหาคาราภิรักษ์ เจ้าอาวาสวัดใหญ่ในช่วงเวลานั้น ท่านได้ร่วมกับขุนศรีวิงยศ บูรณะศาลาการเปรียญและสร้างงานช่างที่สำคัญขึ้นใหม่ เช่น พระระเบียงครอบพระอุโบสถ หมุกกุฎีเรือนไทย หอระฆัง และซุ้มกำแพงวัด เป็นต้น ขุนศรีวิงยศนั้นมีบทบาทสำคัญเป็นช่างของทั้งวัดใหญ่และวัดพระทรง และผลงานอื่นทั่วตัวเมืองเพชรบุรี หลังจากยุคของขุนศรีวิงยศ ก็ไม่ปรากฏช่างของวัดใหญ่ในแบบกลุ่มช่างอีกต่อไป

ภาพที่ 26 พระระเบียงครอบพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ช่วงหลังมีปรากฏหลักฐานงานช่างเกี่ยวกับประเพณีงานศพ (สัญญา ลุงรุ่ง, 2550) ทำให้วัดใหญ่เป็นกลุ่มช่างที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างเมรุและลูกโกศแทนที่งานช่างแขนงอื่น โดยเฉพาะบทบาทของท่านพระอาจารย์ผันและท่านพระอาจารย์เพ็ง แก้วไพฑูรย์ ที่สามารถสร้างเมรุได้เป็นแบบอย่างที่ไม่ซ้ำเดิม ในยุคนี้มีศิษย์คนสำคัญของวัด คือ นายเชื่อม ทรัพย์เจริญ และนายชวน เจริญสุข หลังจากยุคของท่าน วัดใหญ่ก็ไม่มีช่างสืบทอดวิชาช่างอีก

ภาพที่ 27 การทดลองประกอบเมรุ โดยช่างยุคปัจจุบันของวัดใหญ่สุวรรณาราม
(จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลการทดลองประกอบเมรุ โดยช่างยุคปัจจุบันของวัดใหญ่สุวรรณาราม
ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ภาพที่ 28 หมุกุฎีเรือนไทย วัดใหญ่สุวรรณาราม
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

2.5.2 กลุ่มช่างไม้วัดพระทรง

กลุ่มช่างไม้วัดพระทรงแต่เดิมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างกลุ่มช่างไม้วัดใหญ่สุวรรณาราม และแยกเป็นอิสระไปตั้งเป็นกลุ่มช่างไม้วัดพระทรง ในช่วงที่ขุนศรีวิงยศและพระอาจารย์เป้าปณฺโญ มีบทบาทสำคัญปรากฏผลงานในการสร้างพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หมุกุฎิ ธรรมาสน์ ลูกโกศ เมรุและงานแกะสลักไม้ เป็นต้น

ผลงานช่างของวัดพระทรงปรากฏเป็นหลักฐาน ในสมัยหลวงพ่อทั้ง ที่มีความสามารถในทางช่าง ทั้งการเขียนลาย แกะสลักและการก่อสร้างเรื่อยมาจนถึงรัชกาลที่ 5 ยุคของหลวงพ่อมิ ตรีภุมิ หรือ “พระสุวรรณมุณี” (ทรงชัย เจตะบุตร, 2515) ท่านเก่งในทางการเทศน์ ท่านไม่ใช่พระการช่าง แต่ได้สนับสนุนกับงานช่างมาโดยตลอด

ยุคต่อมา ครูเสือ ผู้สร้างพระอุโบสถวัดพระทรง ครูเสือ มีลูกศิษย์คนสำคัญ คือ ขุนศรีวิงยศ (ขันธเกิดแสงสี) ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของครูบัว วัดพระทรง ผู้เชี่ยวชาญการสร้าง ฝาเรือนไม้ ขุนศรีวิงยศ มีผลงานปรากฏจำนวนมากในจังหวัดเพชรบุรี ทั้งงานแกะสลักและงานสร้าง เช่น ระเบียงคดที่วัดใหญ่สุวรรณาราม ชุมประตูปูนปั้นวัดใหญ่สุวรรณาราม, วัดเกาะและธรรมาสน์วัดคงคาราม, ธรรมาสน์วัดพระทรง

ในช่วงยุคของขุนศรีวิงยศ ร่วมสมัยกับกลุ่มครุหวน ตาลวันนำ เป็นช่างผู้ชำนาญการเขียนลายที่มีชื่อเสียงและมีผลงานเกี่ยวกับลายไทยจำนวนมาก ได้ช่วยงานเขียนภาพผนังที่พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม (วัดเขาวัง) กับพระอาจารย์ฤทธิ วัดพลับพลาชัย, ขรัวอินโข่งและครูละมุด ครุหวนเป็นหลานของพระยาตาลวันประเทโส อดีตเจ้าเมืองเพชรบุรี

ภาพที่ 29 ชุดภาพอุโบสถและสิ่งก่อสร้าง วัดพระทรง

(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 30 ธรรมาสน์ วัดพระทรง

(ภาพการดำเนินงานซ่อมแซมที่ผิดวิธื ธรรมาสน์ วัดพระทรง ชุนศรีวังยศเป็นผู้จัดการออกแบบและสร้าง
ภาพถ่ายโดย แสนประเสริฐ ปานเนียม สิงหาคม 2558.)

อาจารย์เป้า ปณโณ เป็นคนกรุงเทพฯ อพยพมาอยู่ที่บ้านเขาน้อย อ.บ้านลาด เพชรบุรี กับแม่และน้องสาว ซึ่งท่านก็ได้สร้างผลงานไว้ที่นั่นด้วย คือธรรมาสน์น้อย หรือเตียงปาติโมกข์ ในปีพ.ศ. 2456 และ 2488 ที่วัดเขาน้อย ลักษณะสำคัญก็คือ ใช้การเข้าไม้แบบที่เรียกว่า “เข้าไม้แบบเถรอดเพล” (ล้อม เฟ็งแก้ว, 2548)

พระอาจารย์เป้า นั้น ถือได้ว่าเป็นช่างสำคัญคนหนึ่งของวัดพระทรง สร้างผลงานจำนวนมาก ทั้งการออกแบบเมรุ งานแกะสลักตู้ เตียง การเขียนภาพ ฯลฯ มีลูกศิษย์สืบทอดวิชาต่อมา คือ นายจันทร์ เทศ ลอย โยม นายไพฑูรย์ เมืองสมบูรณและพระอาจารย์ป้อม ญาณคุณุโน ภายหลังนี้รับวิชาการสร้างเมรุและลูกโกศ สามารถเขียนลายล่องถุนเมรุได้ด้วย

ภาพที่ 31 ธรรมาสันปาฏิโมกข์หรือธรรมาสันน้อย พระอาจารย์เป้า
 (ภาพจากการศึกษาข้อมูลพระอาจารย์เป้า วัดพระทรง สร้างปี พ.ศ. 2488
 ภาพถ่ายโดย ชนัญญ์ เมฆหมอก, ธันวาคม 2560.)

ภาพที่ 32 ตู้พระธรรมลายรดน้ำ พระอาจารย์เป้า
 (ภาพจากการศึกษาข้อมูลของพระอาจารย์เป้าวัดพระทรง
 ภาพถ่ายโดย แสนประเสริฐ ปานเนียม, มิถุนายน 2564.)

ภาพที่ 33 ตู้ไม้แกะสลัก พระอาจารย์เป้า
(ภาพจากการศึกษาข้อมูลพระอาจารย์เป้า สร้างปี 2459 ปัจจุบันสมบัติของวัดชมพูพูน
ภาพถ่ายโดย ชันญญ์ เมฆหมอก, ธันวาคม 2560.)

2.5.3 กลุ่มช่างไม้วัดเกาะ

วัดเกาะเป็นวัดเก่าแก่ในสมัยอยุธยาปรากฏผลงานศิลปกรรมที่สำคัญจำนวนมากตั้งแต่ในอดีต ทั้งพระอุโบสถและภาพจิตรกรรมฝาผนัง เขียนไว้ในปี พ.ศ. 2277 ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ในสมัยอยุธยาตอนปลาย เป็นต้น บริเวณที่ตั้งของวัดเกาะนั้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี ในอดีตทำให้เหมาะกับการค้าขายทางน้ำ ทำน้ำวัดเกาะเป็นทำน้ำที่สำคัญมากในฐานะของแหล่งการค้าในอดีต วัดเกาะจึงเป็นวัดใหญ่วัดหนึ่งที่มีบรรดาคหบดีคอยอุปถัมภ์อยู่อย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในการสร้างงานศิลปกรรมของวัดเกาะจำนวนมาก

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีปรากฏชื่อของ “พระช่าง” กับการสร้างผลงาน ของกลุ่มช่างไม้วัด เกาะขึ้นมาเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปในท้องถิ่น การสร้างงานช่างไม้ที่สำคัญ ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2442 ได้ สร้างขึ้นศาลาการเปรียญ ต่อมาในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2465 สร้างธรรมมาสน์, ดาวเพดานศาลาการเปรียญและ ลายเสาในศาลา ศาลาสักตศาลาการเปรียญด้านตะวันออก 4 ห้องขนาดย่อม เป็นต้น

ลักษณะหนึ่งที่พบเกี่ยวกับช่างไม้วัดเกาะนี้ก็คือ มีช่างไม้ที่เป็นพระและเป็นฆราวาสที่มีชื่อเสียง มาก เปรียบเสมือนเป็นสำนักฝึกหัดช่างไม้ พระอธิการยี่ดลือเป็นครูช่างคนสำคัญ มีความสามารถทั้งงาน เขียน การออกแบบ การสร้างเมรุ เรือนไทย ธรรมมาสน์ ฯลฯ โดยเฉพาะตู้แกะลายบนกุฏิ ในปี พ.ศ. 2460 เป็นผลงานที่สำคัญในยุคของท่าน ท่านมีลูกศิษย์คนสำคัญ คือ หลวงพ่อหลุย สุวณฺโณ และพระอาจารย์พร สุทรสโร ช่างเมรุคนสำคัญของสกุลช่างวัดเกาะ ช่างไม้ที่เป็นพระและฆราวาสจะฝึกเขียนลาย แกะสลักและ งานโครงสร้าง ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการรับงานของทางวัดต่าง ๆ ที่ต้องการงานช่างไม้ เช่น ธรรมมาสน์ ฝา ประตู เรือน ฯลฯ โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2464 - 2509 ได้สร้างธรรมมาสน์ ไม้จำนวนมาก จากภาพที่ 34

- 36

ภาพที่ 34 แสดงบรรยากาศปัจจุบันของอุโบสถและศาลาการเปรียญ วัดเกาะ (ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 35 ศาลาการเปรียญวัดเกาะ
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 36 หมู่กุฏิเรือนไทยเป็นหอกกลางของวัดเกาะ
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

กลุ่มช่างไม้วัดเกาะในช่วงยุคปลาย มีพระอาจารย์พร สุทฺธสโร มีบทบาทสำคัญและมีความเชี่ยวชาญในการแกะสลักไม้ ผลงานสำคัญของท่าน คือ การสร้างหมู่กุฏิเรือนไทยเป็นทอกลางของวัดและการสร้างเมรุ 5 ยอด ในปี พ.ศ. 2510 และมีความโดดเด่นในด้านลายแกะไม้ประดับอาคาร พระอาจารย์ผูก จนทโชโต ครูช่างไม้สำคัญ ท่านยังเป็นผู้สร้างเมรุ 9 ยอด มีความเชี่ยวชาญในงานโครงสร้าง ชาวบ้านที่มาบวชที่วัดก็จะเรียนวิชาช่างไม้จากท่านวัดเกาะที่สำคัญ ปัจจุบันเมรุของพระอาจารย์ผูก มีพระครูพิจิตรสรคุณ หรือ พระอาจารย์เก็น ปภสโร เป็นผู้ดูแลรักษา

2.5.4 กลุ่มช่างไม้วัดพลับพลาชัย

วัดพลับพลาชัยถือเป็นวัดที่มีความสำคัญมากวัดหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรี มีความเกี่ยวข้องกับทางราชสำนักกรุงเทพฯ ในยุคฟื้นฟูงานช่างของกลุ่มช่างวัดพลับฯ มีพระอาจารย์ฤทธิ เป็นบุคคลสำคัญของกลุ่มช่างไม้วัดพลับพลาชัย มีผลงานการสร้างทั้งอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หมู่กุฏิเรือนไทย หอสวดมนต์ ซุ้มประตูวัดทั้ง 2 ซุ้ม และการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ การแกะสลัก บานประตู ธรรมาสน์ รวมถึงเอกลักษณ์เฉพาะของลวดลายปูนปั้น

หลวงพ่อกฤทธิ เป็นเจ้าอาวาสต่อจากหลวงพ่อกอง ในปี พ.ศ. 2412 ท่านเป็นศิษย์ของขรัวอินโข่ง มีความเชี่ยวชาญในงานช่างหลายแขนงเป็นที่รู้จักมากที่สุดคืองานเขียนและการทำหนังใหญ่ ปี่พาทย์ งานเขียน งานแกะสลักและงานปั้น ผลงานของท่านมีจำนวนมากจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นอาจารย์ใหญ่ทางการช่าง (สมบุรณ์ แก่นตะเคียน, 2525) งานสำคัญอื่นในเมืองเพชร คือ อุโบสถวัดมหาสมณาราม หลวงพ่อกฤทธิมีวัตรปฏิบัติงดงาม มีคุณธรรมสูง ทำให้ท่านเป็นที่เคารพของคนทั่วไป ทั้งเจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดิน ลูกศิษย์ที่เป็นข้าราชการใหญ่โต ต่างให้การอุปถัมภ์ค้ำจุนวัดพลับพลาชัยอย่างสม่ำเสมอและหลากหลาย

ศิษย์คนสำคัญของหลวงพ่อกฤทธิ คือ ครูเลิศ พ่วงพระเดช ซึ่งฝึกหัดเขียนลายกับท่านตั้งแต่วัยเยาว์ อินทร์มีและมีลูกศิษย์ในงานหนังละคร หมอยา อีกจำนวนมาก เมื่อมีการรับงานช่างหลวงพ่อกฤทธิจะเป็นผู้ควบคุมงานแล้วให้ลูกศิษย์เป็นคนทำตามคำแนะนำของท่าน เช่น การพาครูเลิศไปช่วยเขียน ลายประดับเมรุตั้งแต่อายุ 12 ปี

ครูเลิศ พ่วงพระเดช ศิษย์เอกของหลวงพ่อกฤทธิ งานช่างของสำนักเป็นผู้สานต่อ การสร้างผลงานของกลุ่มช่างวัดพลับพลาชัย ครูเลิศมีความเชี่ยวชาญในงานช่างหลายแขนง ทั้งงานแกะสลักงานออกแบบพระอุโบสถ สะพาน ธรรมาสน์ แต่ถนัดที่สุดคือการเขียนภาพ ส่วนใหญ่จะเป็นภาพมหาชาติ หรือ พุทธประวัติ งานของท่านจึงปรากฏทั่วไปในเมืองเพชร ดังภาพที่ 37 - 38

ภาพที่ 37 ศาลาการเปรียญ วัดพลับพลาชัย
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 38 หมู่กุฏิ วัดพลับพลาชัย
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 39 อุโบสถ วัดพลับพลาชัย ในขณะบูรณะปี พ.ศ. 2566
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มิถุนายน 2566.)

2.5.5 กลุ่มช่างไม้วัดยาง

วัดที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ด้านสกุลช่างเมืองเพชร มีการสืบทอดต่อกันมาหลายรุ่นย้อนกลับไปได้ไกลที่สุดถึงสมัยอยุธยา วัดยางถือเป็นตั้งอยู่กลางทุ่งโล่ง ในบริเวณระหว่างวัดพลับพลาชัย วัดมหาธาตุ วัดดอนไก่เตี้ย วัดคงคาราม วัดโคกและวัดกุฎีดาว เป็นภูมิประเทศที่นิยมสร้างวัดในเมืองเพชร วัดยางเป็นวัดที่ได้รับการอุปถัมภ์โดยตระกูลของคุณแม่เลื่อนและสืบเนื่องมาถึงท่านผู้หญิงประสานสุข ผลงานอันเป็นที่รับรู้กันในท้องถิ่นก็คืองานช่างไม้ ในยุคเฟื่องฟูช่วงปีพ.ศ. 2357 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปราภฏหลักฐานเกี่ยวกับบันทึกถึงการบูรณปฏิสังขรณ์พระปรางค์ใหญ่ของวัดมหาธาตุ โดยกลุ่มช่างวัดยาง โดยมีพระอธิการรอด เจ้าอาวาสวัดยาง ร่วมกับพระอธิการถ้ว (วัดมหาธาตุ) ในการเป็นแม่

แรงในการนี้ พระอธิการถ้วได้ไปขอแรงพระอธิการรอด ผู้มีความเชี่ยวชาญในงานช่างหลายแขนง (สายหยุด เทพเรณู, 2530) ต่อจากนั้นในสมัยพระอธิการแผน หรือพระครูญาณเพชรรัตน์

การสืบทอดฝีมือช่าง รักษาชิ้นงานเก่าและการสร้างงานช่างของวัดยาง ในยุคต่อมาผู้ที่มีส่วนสำคัญของกลุ่มช่างวัดยาง คือ พระปลัดจันท์ เพราะท่านคือครูช่างยุคเก่าที่มีผลงานของท่าน จำนวนมากเป็นที่กล่าวขานถึงทั่วไปในเมืองเพชร และมีลูกศิษย์ลูกหาที่มีชื่อเสียงด้วย พระปลัดจันท์มีชาวมุสลิมมากในด้านการก่อสร้างและช่างไม้ โดยเฉพาะการสร้างศาลา พบว่าในอดีต ศาลาของวัดแง หรือ ศาลาท่าน้ำ มีจำนวนมาก ทั้งที่ยังหลงเหลืออยู่ในที่เดิม หรือโยกย้ายไป ผลงานของพระปลัดจันท์ ครูช่างคนสำคัญอีกท่าน คือ พระอาจารย์อู๋ เชี่ยวชาญในเรื่องของงานแกะสลักและช่างเขียน งานสร้างศาลาการเปรียญและธรรมมาสน์ หรือ งานประดับลวดลายต่าง ๆ จะมีท่านเป็นผู้ทำและเป็นครูช่างที่สำคัญของวัด

การบูรณะอุโบสถอุโบสถวัดยางบูรณะ ปี 2470 (โบสถ์เดิมสร้างในปี, 2369) และครั้งล่าสุด ปี 2559 - 2560 บูรณะเปลี่ยนงานไม้ เครื่องบน เครื่องประกอบ ในส่วนที่เสื่อมสภาพ เช่น ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ นาคสะดุ้ง สหรัยหัวนาค รวมถึงทาสีและประดับกระจกทั้งโบสถ์ เป็นต้น แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มช่างไม้วัดยาง โบสถ์วัดยางเป็นต้นแบบของโบสถ์อีกหลายแห่ง เป็นการสร้างแบบก่ออิฐถือปูน มีช่อฟ้า ใบระกา และประดับเพิ่มทรวดทรง โดยเฉพาะหน้าบัน แกะสลักไม้ แบ่งเงินทุนของชั้นหลังคาได้อย่างสมส่วนดังที่เห็นในปัจจุบัน

ภาพที่ 40 หอระฆังและหมู่กุฏิ วัดยาง

(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

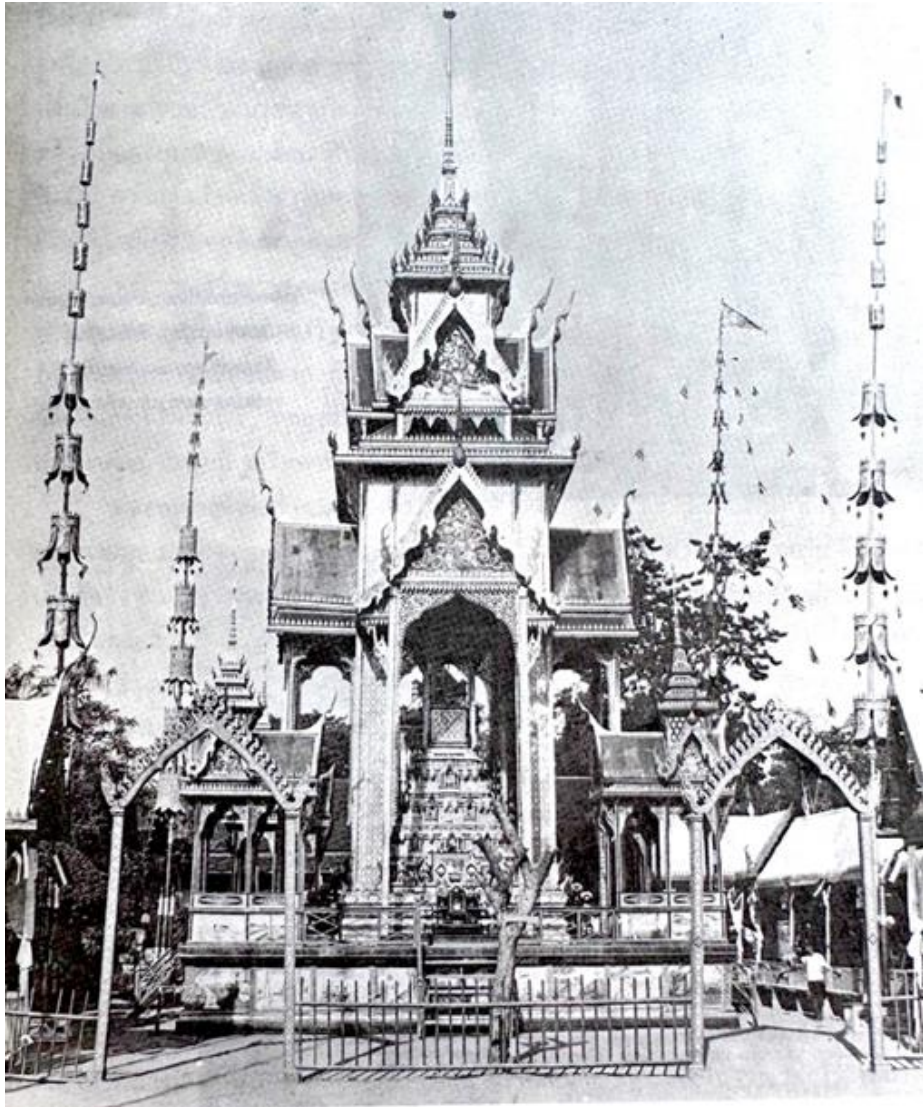

ภาพที่ 41 ชุดภาพหมู่กุฏิวัดยาง อาคารไม้ 3 ระดับ แห่งเดียวในเมืองเพชร
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 42 หอไตรกลางน้ำและอุโบสถวัดยาง
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

เมรุวัดยาง มีการสร้างเมรุลอย เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2477 เพื่อประกอบพิธีศพบุคคลสำคัญของเมืองเพชรและอุปลัมภ์วัด คุณแม่เลี่ยม พิชัยชลสินธุ์ ผู้มีอุปการคุณอุปลัมภ์วัดคนสำคัญ ผลงานของหลวงพ่ออินทร์แต่สมัยเมื่อครั้งเป็นพระปลัดอินทร์เป็นเมรุที่สวยงามและใหญ่มากในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2530 ของการสร้างเมรุที่ผ่านมาจากจังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 43 เมรุวัดยาง ในงานศพคุณแม่เลียม พิชัยชลสินธุ์ ปี พ.ศ. 2477
 (จากการศึกษาเมรุวัดยาง ในงานศพคุณแม่เลียม พิชัยชลสินธุ์ บุคคลสำคัญ ผู้อุปถัมภ์วัดและแม่พระเมือง
 เพชร สร้างเมื่อ ปี พ.ศ.2477. ภาพประกอบหนังสืออนุสรณ์พระราชทาน หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต.
 มกราคม 2530.)

งานอาคาร สถาปัตยกรรมที่มีเครื่องไม้ประกอบและงานช่างเหล่านี้ จัดสร้างด้วยช่างที่เป็นพระ
 และช่างศิษย์วัดยางทั้งสิ้น โดยมี หลวงพ่ออินทร์ เป็นผู้ควบคุม ดูแลอย่างละเอียดทั้งหมด จึงทำให้เกิด
 การสร้างงาน มีวัสดุใช้งานและเหลือใช้ มีอุปกรณ์และส่วนใหญ่ทราบว่าคุณกรณงานช่างต่าง ๆ ช่างแต่ละ
 คนก็จะรับทำใช้ เป็นของส่วนตัวโดยเฉพาะเมื่อเสร็จงานใดก็ตาม ก็มักจะเก็บกลับกันเสียส่วนใหญ่ มี
 เพียงอุปกรณ์บางสิ่ง เช่น โต๊ะงานไม้ ก็จะเป็นของวัดยางเอง เป็นต้น และที่สำคัญกระสวนของวัดยางก็มี
 มากเช่นกัน

ภาพที่ 44 อาคารโรงเรียนปริยัติธรรม วัดยาง
(จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล อาคารเครื่องบนทรงไทยประกอบกับอาคารที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 45 อาคารศาลาบำเพ็ญกุศล วัดยาง
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ในสมัยของพระปลัดอินทร์หรือ ต่อมาที่ชาวเพชรบุรีเรียกว่า “หลวงพ่อดินทร์ หลวงพ่อวัดยาง” คือ ท่านพระเทพวงศาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดยางและเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี เป็นยุคสกุลช่างวัดยางที่มีชื่อเสียงโด่งดังและสร้างผลงานจำนวนมากที่สุด กลุ่มช่างไม้วัดยางในสมัยหลวงพ่อดินทร์มีลักษณะเป็น

สถาบันช่าง ท่านได้สร้างลูกศิษย์ลูกหาจำนวนมากทั้งที่เป็นพระและฆราวาส ในสมัยที่หลวงพ่อดินทร์เป็นเจ้าอาวาสมีพระมาบวชในพรรษากว่า 100 รูป ซึ่งจะกลายเป็นกำลังสำคัญในการสร้างงานของกลุ่มช่างวัด ยางและในปี พ.ศ. 2478 ได้ตั้งโรงเรียนช่างไม้วัดยางขึ้นต่อไป (ชนัญญ์ เมฆหมอก, 2560)

ภาพที่ 46 ซุ้มประตูด้านทิศตะวันตก วัดยาง
(ภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

สกุลช่างไม้เมืองเพชรบุรี อาจไม่ปรากฏตัวตนหรืออัตลักษณ์เฉพาะตัวในแง่ของการสร้างสรรค์ผลงานเฉพาะในแต่ละกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มช่างมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ช่างแต่ละกลุ่ม มีการปรับปรนแลกเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมของช่าง ที่สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้และสามารถสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันอยู่เป็นประจำโดยเฉพาะงานออกเมรุที่มีช่างจากกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมแสดงฝีมือ สิ่งที่จะเป็นลักษณะโดดเด่นก็คือ เอกลักษณ์เฉพาะตัวของช่าง พบว่าเมื่อช่างแต่ละคนได้ฝึกฝนในวัฒนธรรมการเรียนรู้ของกลุ่มช่างจากวัดหนึ่ง ๆ และพัฒนาฝีมือหรือความเชี่ยวชาญในแบบของตัวเองขึ้นมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในบริบทของงานช่างไม้แต่ละกลุ่ม ในท้องถิ่นเมืองเพชรบุรี ธรรมชาติของการเรียนรู้งานช่างเป็นลักษณะเปิด มากกว่าการเรียนรู้ว่าเป็นระบบแบบงานช่างหลวง ที่มีจารีตของการสร้างผลงานอย่างเคร่งครัดตามอย่างงานของช่างหลวงทำให้การสร้างสรรค์ของช่างไม่สามารถแสดงออกถึงความเป็นตัวตนในการ

สร้างสรรค์ผลงานได้เหมือนอย่างช่างท้องถิ่น ในการศึกษา นี้ ยังพบว่ากลุ่มช่างวัดยาง ถือเป็นตัวอย่างของการเรียนรู้วิชาช่างที่เป็นระบบและสามารถสถาปนาความรู้ชุดดังกล่าวให้มีลักษณะคล้ายกับสถาบัน เป็นสำนักได้ชัดเจนมากที่สุดในกลุ่มช่างไม้เมืองเพชรโดยเฉพาะการออกแบบสร้างสรรค์งานโครงสร้างไม้ที่สามารถสร้างแม่แบบของการสร้างสรรค์ด้วยการ พัฒนา “กระสวนวัดยาง” ให้เป็นแบบฉบับที่จะใช้เรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยพระเทพวงศาจารย์ (หลวงพ่ออินทร์) ท่านพัฒนากลุ่มช่างของท่านให้กลายเป็นสถาบันการศึกษางานช่างจนในที่สุดก็ได้พัฒนาเป็นโรงเรียนช่างไม้วัดยางในเวลาต่อมา และถือเป็นสำนักช่างเพียงแห่งเดียวในเมืองเพชรบุรีได้

นอกจากนั้น การเข้ามาของราชสำนักกรุงเทพฯ ที่เล็งเห็นความสำคัญของเมืองเพชรในฐานะของแหล่งท่องเที่ยวและมีการสร้างพระราชวังขึ้นในช่วงเวลานั้น 2 แห่ง คือพระนครคีรีและวังบ้านปืน รวมถึงการบูรณะวัดวาอารามต่าง ๆ ที่ทรุดโทรม ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางศิลปะในเมืองเพชร และเกิดค่านิยมที่ชาวเมืองจะร่วมกันทำนุบำรุงรักษาวัดในพื้นที่ โดยเฉพาะพบการร่วมกันอุปถัมภ์งานช่างในเชิงแข่งขันเพื่อสร้างสถานะทางสังคมส่งผลให้เกิดความโดดเด่นของการอุปถัมภ์งานช่างจากคนกลุ่มนี้แทนการอุปถัมภ์ของราชสำนักที่เคยมีบทบาทอย่างสำคัญในยุคก่อนหน้า การเกิดขึ้นของงานช่างยุคกลุ่มที่อุปถัมภ์ในเมืองเพชรบุรีได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนที่สามารถส่งสมความมั่งคั่งจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีบทบาทอย่างสำคัญต่อพัฒนาการงานช่างในเมืองเพชรบุรี เนื่องจากพวกเขาเป็นผู้กำหนดรสนิยมของงานช่างร่วมกับช่างและวัดซึ่งจะเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญสำหรับสร้างสรรค์ผลงานในบริบทดังกล่าวที่ช่างมีอิสระในการออกแบบสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลาย ส่งผลให้งานช่างในช่วงเวลานี้มีความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับผู้ว่าจ้างและช่างผู้สร้างสรรค์ผลงาน อีกทั้งวิถีวัฒนธรรมงานช่างเมืองเพชรที่มักเกิดการเรียนรู้ในวัด ก็แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างไปจากวิถีวัฒนธรรมในงานช่างแบบราชสำนักด้วยเช่นเดียวกัน (ชนัญญ์ เมฆหมอก, 2566)

สรุป สกุลช่างไม้เมืองเพชรบุรี อาจไม่ปรากฏตัวตนหรืออัตลักษณ์เฉพาะตัวในแง่ของการสร้างสรรค์ผลงานเฉพาะในแต่ละกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มช่างมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ช่างแต่ละกลุ่ม มีการปรับปรนแลกเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมของช่าง ที่สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้และสามารถสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันอยู่เป็นประจำโดยเฉพาะงานออกเมรุที่มีช่างจากกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมแสดงฝีมือ สิ่งที่จะเป็นลักษณะโดดเด่นก็คือ เอกลักษณ์เฉพาะตัวของช่าง พบว่าเมื่อช่างแต่ละคนได้ฝึกฝนในวัฒนธรรมการเรียนรู้ของกลุ่มช่างจากวัดหนึ่ง ๆ และพัฒนาฝีมือหรือความเชี่ยวชาญในแบบของตัวเองขึ้นมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในบริบทของงานช่างไม้แต่ละกลุ่ม ในท้องถิ่นเมืองเพชรบุรี ธรรมชาติของการเรียนรู้งานช่างเป็นลักษณะเปิด มากกว่าการเรียนรู้อย่างเป็นระบบแบบงานช่างหลวง ที่มีจารีตของการสร้างผลงานอย่างเคร่งครัดตามอย่างงานของช่างหลวงทำให้การสร้างสรรค์ของช่างไม้ไม่สามารถแสดงออกถึงความเป็นตัวตนในการสร้างสรรค์ผลงานได้เหมือนอย่างช่างท้องถิ่น

2.6 การศึกษาภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร

ความเคลื่อนไหวของช่างเมืองเพชร จากการรับวัฒนธรรม (culture contact) ของความเจริญทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเข้ามา ทำให้เกิดลักษณะของการทำตามอย่าง โดยมีแบบอย่างจากงานสกุลช่างหลวงหรือเทคนิคตะวันตกของการสร้างวังในพื้นที่เมืองเพชร ผู้การสร้างงานที่สืบเนื่องและพัฒนาการตามยุคสมัย แสดงถึง “การแย้งชนบ” เป็นการมองเห็นความแตกต่าง หรือความเหมือนและความคล้ายคลึง จนทำให้เกิดการปรับใช้และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดั้งเดิม (lock culture) ของตนที่มีมาแต่เดิมอัตลักษณ์บางประการของการสร้างองค์ความรู้แบบช่างเมืองเพชร ด้วยการรับเข้ามาบางส่วนและปรับให้เข้ากันกับวัฒนธรรมเดิมของช่างเมืองเพชร เป็นการปรับปรนให้เข้าเป็นของท้องถิ่น ช่างเมืองเพชรสามารถปรับตัว เปลี่ยนแปลง ตามสังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย นำมาสู่องค์ความรู้จากการพัฒนาลักษณะและรูปแบบเฉพาะช่างไม้เมืองเพชร เรียกว่า ภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่สำคัญของยุคเฟื่องฟูได้แก่ ช่วง พ.ศ. 2400 จนถึง พ.ศ. 2500 มีการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ มีหลักฐานทางศิลปกรรมที่พบในพื้นที่แสดงถึงสกุลช่างได้ผลิตผลงานศิลปกรรมไว้มากมาย (ชนัญญ์ เมฆหมอก, 2560) อีกประการเป็นยุคเฟื่องฟูองค์ความรู้ในการสร้างและการบูรณะที่สำคัญในเมืองเพชร

ความก้าวหน้าของงานช่างไม้ ในยุคเฟื่องฟู ปรากฏแนวคิด "การปรับปรนแบบอย่างอยุธยาเป็นท้องถิ่น" แล้วจัดเป็นการสร้างสรรค์ใหม่ในสกุลช่างเมืองเพชรโดยแท้ เช่นการใช้อิทธิพลแบบอย่างอยุธยา มาเทียบเคียงให้เห็นความแตกต่าง หรือความเหมือนและความคล้ายคลึงกับชนบของการสร้างแบบเดิมที่ไม่ก้าวหน้า อีกทั้งยังคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ในยุคสมัยต่าง ๆ หรือแม้แต่รูปแบบและเทคนิควิธีการสถาปัตยกรรมตะวันตกในพื้นที่ เข้ามาเป็นองค์ประกอบของการสร้างงาน โดยเฉพาะหลังปี 2486 รูปแบบของศิลปกรรมในประเทศไทยมุ่งเน้นไปที่ลักษณะของศิลปะสมัยใหม่มากขึ้น สกุลช่างเมืองเพชรก็พัฒนารูปแบบ ความสามารถและการแสดงออกในระดับสูงขึ้นเช่นกัน

จากการทำตามอย่างงานสกุลช่างหลวงหรือเทคนิคตะวันตกของการสร้างวังในพื้นที่เมืองเพชร ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กระสวนหรือการกะ-สวน เป็นอีกวิธีการหนึ่งของการกำหนดรูปร่าง เค้าโครงขนาด รวมทั้งความมั่นคงแข็งแรงของสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรมที่มีงานไม้เป็นส่วนประกอบโครงสร้าง (ล้อม เพ็งแก้ว, 2530) อาทิ โครงสร้างเสา โครงสร้างคาน โครงสร้างพื้น และโครงสร้างเครื่องบน เป็นต้น เป็นภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในการวิจัยนี้ “กระสวน” จึงเป็นองค์ความรู้ในแบบอย่างของช่างไม้เมืองเพชร ที่เกิดจากการพัฒนาลักษณะและรูปแบบเฉพาะ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางความงามแบบสกุลช่างไม้เมืองเพชรอย่างแท้จริง

การทำตามอย่างเป็นรูปแบบที่พบเห็นกันโดยทั่วไปตามกลุ่มช่างไม้เมืองเพชร เป็นการใช้รูปแบบอย่างและใช้ความเชี่ยวชาญที่มีในการสร้างและพัฒนาใหม่ อีกทั้งยังสามารถครอบคลุมเอกลักษณ์ตามอย่างเดิมไว้ได้ ตัวอย่างการเปรียบเทียบให้เห็นการนำรูปแบบ คันทวยหน้าตึกแดน จากสกุลช่างหลวง

(ศาลาการเปรียญวัดใหญ่ฯ) มาสู่การกะ-ส่วน (การกำหนดสัดส่วนความงาม) เปรียบเทียบกับการสร้างคันทวยตามกลุ่มช่างไม้ต่าง ๆ ในเมืองเพชร

กระสวนคันทวย ก่อนที่จะเขียนรูปคันทวยให้เป็นตามแบบมาตรฐานตามแบบสำนักวัดยางนั้น ให้ถือเกณฑ์ ดังนี้

ส่วนปลายของทวยให้หน้ากว้าง 1 ส่วน ฐานของทวยที่ติดกับผนังให้หน้ากว้าง 2 ส่วน และความยาวของทวยให้เป็น 3 ส่วน ส่วนปลายของทวยหน้ากว้าง 30 นิ้ว ฐานของทวยหน้ากว้างเป็น 60 นิ้ว และความยาวของคันทวยก็ต้องเป็น 90 นิ้ว

สำหรับการตกแต่ง ลายจำหลัก ลายปั้นปูน หรือรายละเอียดอื่นของคันทวย ให้เป็นไปตามแนวคิดของช่างศิษย์วัดยางแต่ละคนจะแก้ไขเพิ่มเติมเสริมแต่งอย่างไรก็ได้ แล้วแต่ความชอบของช่างหลวงพ่ออินทร์ ท่านไม่ได้ห้ามอะไร กนกที่ตั้งบนคันทวยแบบรูปของต้นทวยวัดยางนั้นเป็นคันทวยแบบรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีการประดับกระจกแวววาว ส่วนที่เด่นงดงามเป็นพิเศษไม่เหมือนกระสวนคันทวยสำนักอื่น ๆ ก็ตรงที่กนกตั้งบนฐาน คันทวย เป็นการบอกอย่างชัดเจนว่าเป็นการพัฒนา “กระสวน” จากสำนักช่างไม้วัดยาง

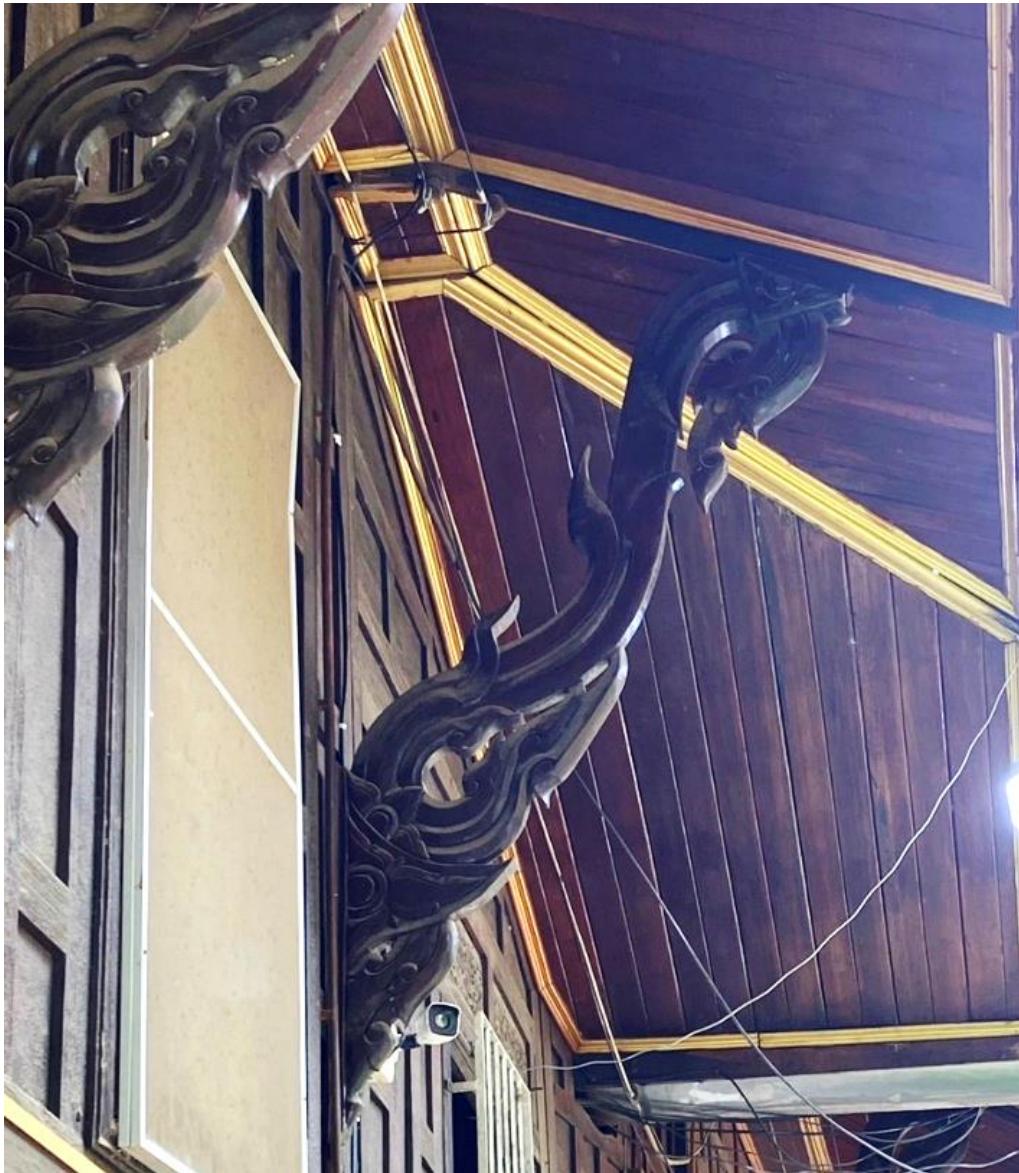
ภาพที่ 47 ชุดภาพ คันทวยหน้าตึกแดน หมู่กุฏิเรือนไทย

(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลการพัฒนากระสวนเป็นแบบกลุ่มช่างกลุ่มช่างไม้วัดพลับพลาชัย

ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

“กระสวน” หรือ “การกะ-ส่วน” ที่เป็นการนำแบบอย่างสกุลช่างหลวงและเทคโนโลยีด้านสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก มาปรับปรนให้เข้าเป็นแบบอย่างของสกุลช่างเมืองเพชร เพื่อให้เกิดความ

แปลกใหม่ไปตามยุคสมัย ตัวอย่างการเปรียบเทียบให้เห็นการนำรูปแบบโครงสร้างไม้รูปตัดหน้ามุก โครงเสาคอรวงคาน อุโบสถวัดยาง และภาพบันทึกภาพร่างลายเส้นของครูช่างเพชรบุรีช่วง พ.ศ. 2500 ของครูเลิศ พ่วงพระเดช นำไปสู่แบบอย่างของกระสวนในการสร้างอุโบสถของวัดต่าง ๆ ในเมืองเพชรยุคต่อมา

ภาพที่ 48 คันทวยหน้าตักแตน หมู่กุฎิเรือนไทย วัดเกาะ
(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลการพัฒนากระสวนเป็นแบบกลุ่มช่างไม้วัดเกาะ
ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

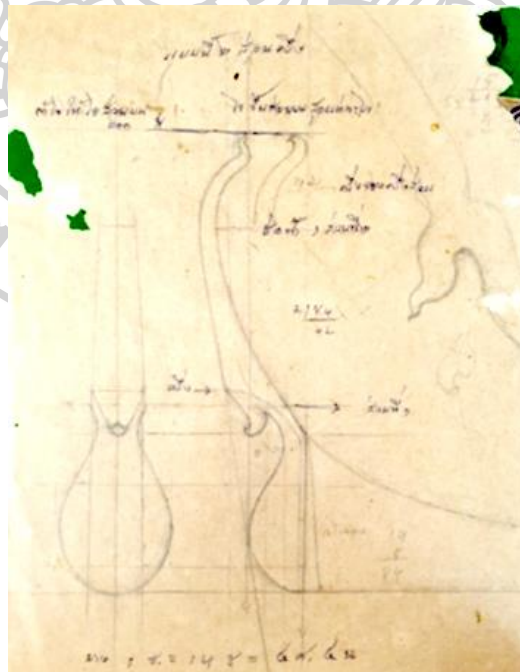
ภาพที่ 49 ชุดภาพคันทวยหน้าตึกเตตน ศาลาการเปรียญและอาคารมณฑป
(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล การพัฒนากระสวนเป็นแบบกลุ่มช่างไม้วัดพระทรง
ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

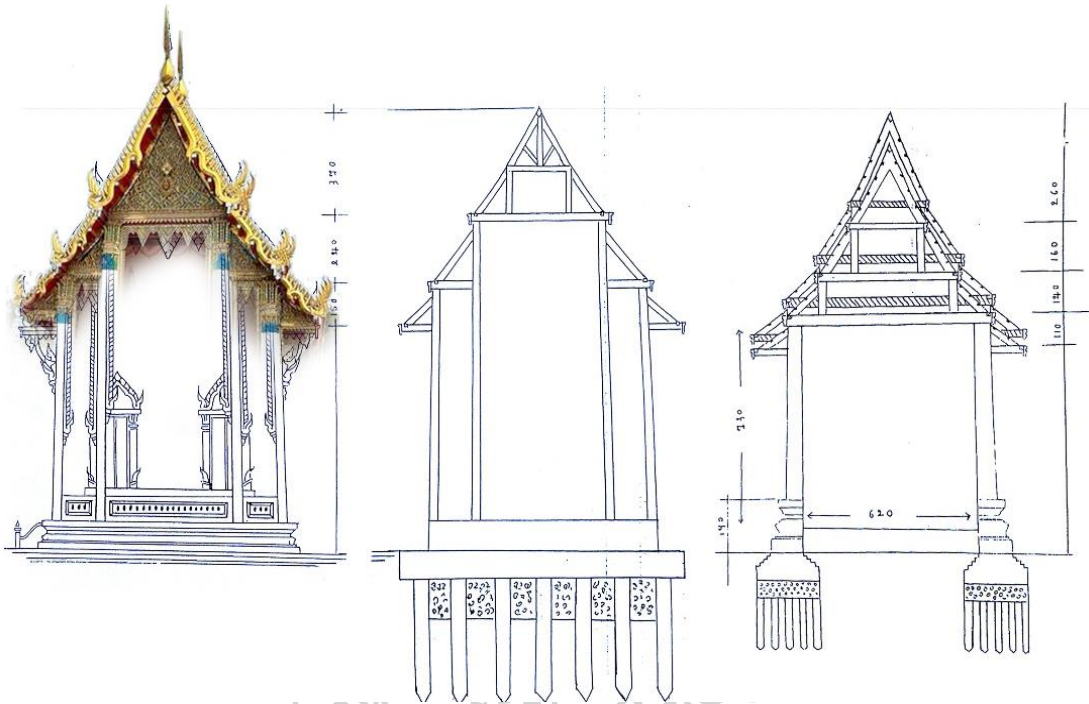
ภาพที่ 50 คันทวยเหล็กตัด ศาลาการเปรียญวัดเกาะ
(จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลคันทวยเหล็กตัด การพัฒนากระสวนกับวัสดุใหม่
ศาลาการเปรียญวัดเกาะ ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 51 การใช้คันทวยนาคกลับของอุโบสถวัดยาง
(จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล การพัฒนากระสวนเป็นแบบกลุ่มช่างวัดยาง
ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 52 ภาพกระสวนข้อฟ้าวัดยาง โดย พระอาจารย์อาบ
(ภาพจากการศึกษาภาพกระสวนข้อฟ้า วัดยาง เขียนโดย พระอาจารย์อาบ ศิษย์หลวงพ่ออินทร์
สมบัติของ จารุณี ละมุลมาก บ้านโพพระ, ถ่ายภาพโดย ชนัญญ์ เมฆหมอก, พฤษภาคม 2562.)

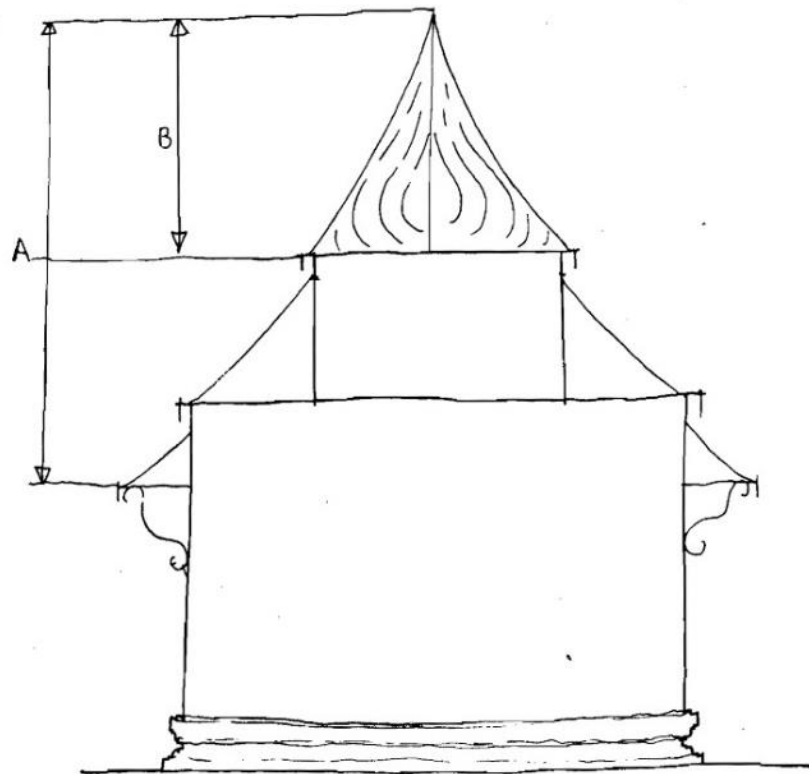

ภาพที่ 53 รูปแบบโครงสร้างไม้รูปตัดหน้ามุก โครงเสา โครงคาน อุโบสถวัดยาง
(ภาพจากการศึกษาสำเนาต้นฉบับภาพร่างลายเส้น โดย ครูเลิศ พ่วงพระเดช พ.ศ.2500
และภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

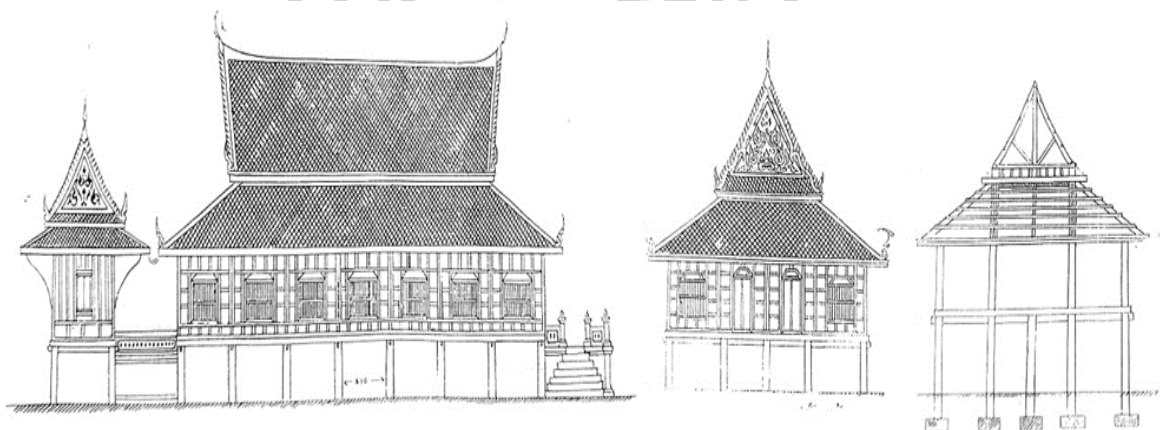
จากการศึกษา “กระสวน” หรือ “การกะ-สวน” เป็นภาษาช่าง ของการออกแบบสถาปัตยกรรมของกลุ่มสกุลช่างเมืองเพชร พบว่ามีหลักสำคัญของการออกแบบที่ เหมือนกันและแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการ กล่าวคือ ขนาดของอาคารจะถูกกำหนดด้วยสัดส่วน ของโครงสร้างหลังคา ก่อน ซึ่งสามารถ “กะ-สวน” ความสูงตั้งแต่แรกได้ โดยการแบ่งขนาดความกว้างของตัวอาคารที่จะออกแบบนั้นเห็นได้ชัดเจนสำหรับอาคารทรงพื้นฐานที่กำหนด เอาไม้คานพาดระหว่างผนังรับน้ำหนักโดยตรง มีแนวเส้นนี้อยู่ หลังจากนั้นก็แบ่งที่เส้นความกว้างนี้ออกเป็น 4 ส่วน โดยสองส่วนตรงกลาง เป็นส่วนของรูปจั่วเต็มหรือจั่วหน้าบัน อีกสองส่วนที่เหลือแต่ละด้าน จะกลายเป็นส่วนของหลังคาปีกนก ช่างกลุ่มสกุลช่างเมืองเพชร ก็มีความเข้าใจโดยไม่ได้นำ สัดส่วนที่แบ่งแต่แรกนี้มา กำหนดเป็นสัดส่วนของอาคารโดยตรง แต่จะมีการปรับใน 2 ส่วน ของส่วนที่เป็นรูปจั่วเต็มเสียก่อน โดยใช้เส้นสอบ จุดประสงค์เพื่อขยายส่วนของหลังคาปีกนกให้กว้างขึ้นเพื่อแบ่งช้อยซ้อนทับหลังคาได้ จากนั้นส่วนสูงก็จะคิดจากเส้นรอบนอกของปีกนกทั้งหมดก่อน ซึ่งเส้นนี้ถูกแทนด้วยเส้นนอนที่แบ่งได้ก่อนนี้กับเส้นตั้งจาก ในอัตราส่วน 1:1 และความกว้างของจั่วหน้าบันที่ปรับแล้วนั้นก็คิดเส้นนอนกับเส้นตั้งในอัตราส่วน 1:1 เช่นกัน แต่ได้เผื่อความยาวของเส้นตั้งนี้ รวมเอาเครื่องประกอบกรอบจั่วหรือเครื่องลำยองเข้าไปด้วย ซึ่งขนาดของเครื่องกรอบ

จั่วนี้คิดจากความกว้างของร่องตีนผี แล้วคิดเป็นเศษนำมาหักลบ เพื่อสร้างโครงจั่วจริงต่อไป จึงเห็นว่าในการสร้างความเข้าใจของการสร้างหรือกำหนดสัดส่วนโครงสร้าง หรือ “กระสวน” ของหลังคา นี้ไม่จำเป็นต้องใช้การเข้าสเกลออกแบบเหมือนดังการออกแบบในปัจจุบันก็สามารถที่จะกำหนดหรือ “กระสวน” อาคารขนาดใหญ่นี้ได้

เมื่อช่างได้ทราบสัดส่วนและความสูงของโครงหลังคาแล้วจึงจะสามารถกำหนดความสูงของตัวอาคารที่ให้สัมพันธ์กันได้ ก็ด้วยการกำหนดสัดส่วนในอัตราส่วน 1:1 ของโครงจั่วหลังคา นี้เอง จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการออกแบบได้ยึดสัดส่วนทางรูปตั้งเป็นสำคัญ หลังจากนั้นจึงสามารถที่จะกำหนดที่ว่างภายในอาคาร ด้วยเหตุนี้ การศึกษาโครงสร้างอาคารเกือบทุกหลัง จึงพบว่าที่ว่างภายในอาคาร ไม่ได้ถูกคิดขึ้นก่อน เหมือนการออกแบบในปัจจุบัน เราจึงสังเกตพบว่าห้องเสาตามแนวไม้แบบของห้องหัว - ท้าย มักจะมีขนาดแคบกว่าห้องเสาอื่น ๆ เมื่อมองจากภายใน แต่จะเห็นแนวของห้องเสาทุกห้องเท่ากัน เมื่อมองจากภายนอก ทั้งนี้ เพราะได้คิดสัดส่วนความหนาของผนังรับน้ำหนักเข้าไปด้วย ฯลฯ อันสัดส่วนเหล่านี้ตามโครงสร้างล้วนแล้วแต่ระกอบเพื่อต้องการทรงของเส้นภายนอกทั้งสิ้น จึงทำให้เกิดมโนภาพผลักดันให้เกิดรสนิยมเรื่อง “กระสวน” ของการกำหนดแบบในส่วนตั้งขึ้นมา โดยเฉพาะการนำเส้นโค้งมาใช้ให้สัมพันธ์กับข้อจำกัดทางโครงสร้างที่กล่าวโดยสรุปทางข้างต้นที่เห็นได้ชัด เกิดจากการปรับหรือกำหนดจั่วหน้าบัน ปรับทรงสามเหลี่ยมหน้าจั่วให้มีแนวเส้นค้อยโค้งถึงยอดแหลมบนนอกไถ่ตามโครงสร้างแต่ด้วยการเข้าใจในพื้นความรู้ของทรงอาคารที่เกิดจากเส้นภายนอก ดังกล่าวจึงสามารถกำหนดโครงสร้างภายใน โดยเฉพาะการซ้อนชั้นหลังจากทำให้เกิดการต่างระดับของโครงไม้ภายใน แต่สามารถที่จะกำหนดให้โครงไม้เหล่านั้นได้ยึดเกาะติดสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ที่เรียกว่า “การปรุเครื่องบน” โดยคำนึงผู้ทำการศึกษา เห็นว่าเป็นค่าที่มีความหมายมากต่อความเข้าใจในการทำงานของกลุ่มช่างเมืองเพชรบุรี เพราะมีลักษณะพิเศษที่ว่า สร้างงานของกลุ่มสกุลช่างเมืองเพชร สามารถทำการออกแบบเป็นอาคารที่ได้สัดส่วนอย่างมีระบบ โดยที่มีได้อาศัยวิธีการออกแบบหรือเตรียมงาน ซึ่งต้องอาศัยการเขียนแบบเลย ประเด็นนี้อาจให้ผลสะท้อนในการทำงานในกลุ่มช่างแหล่งอื่น นอกเหนือจากกลุ่มสกุลช่างเมืองเพชรที่ใช้วิธีเดียวกันนี้เช่นกัน (สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ, 2538)

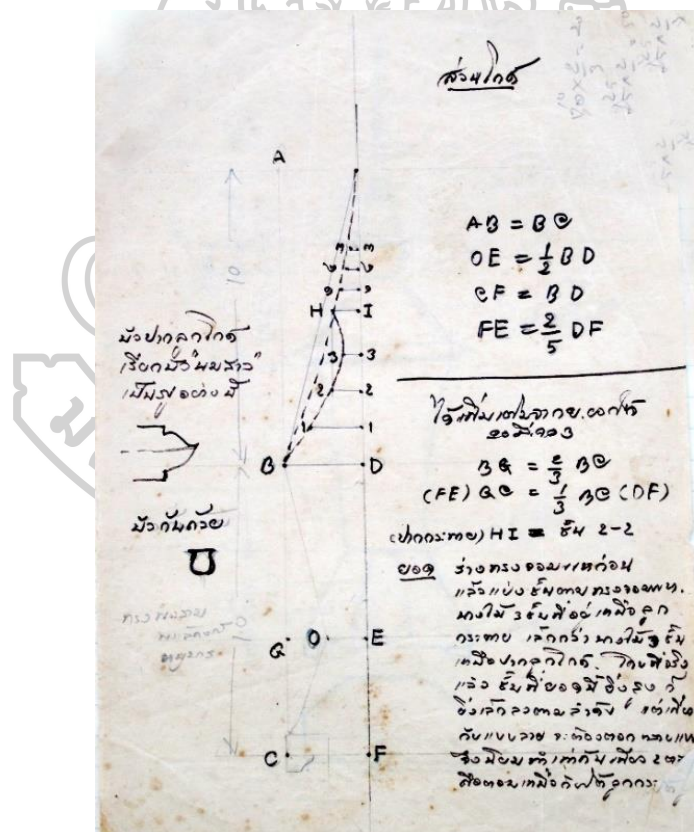
ภาพที่ 54 แสดงการ “กระสวน” หรือกำหนดสัดส่วน โครงสร้างหลังคาและความสูงของตัวอาคาร (ภาพจากการศึกษาการอธิบายสัดส่วนโครงสร้างสามเหลี่ยมหน้าจั่วและตัวอาคาร ดังนี้ A = สัดส่วนโครงสร้างของหลังคาทั้งหมดที่คลุมตัวอาคาร, B = สัดส่วนของหน้าชั้น ส่วนใหญ่จะกินอาณา เขตรูปจั่วเกือบครึ่งหนึ่งของจั่วหลังคาที่คลุมอยู่ทั้งหมด โดย สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ, มีนาคม 2538.)

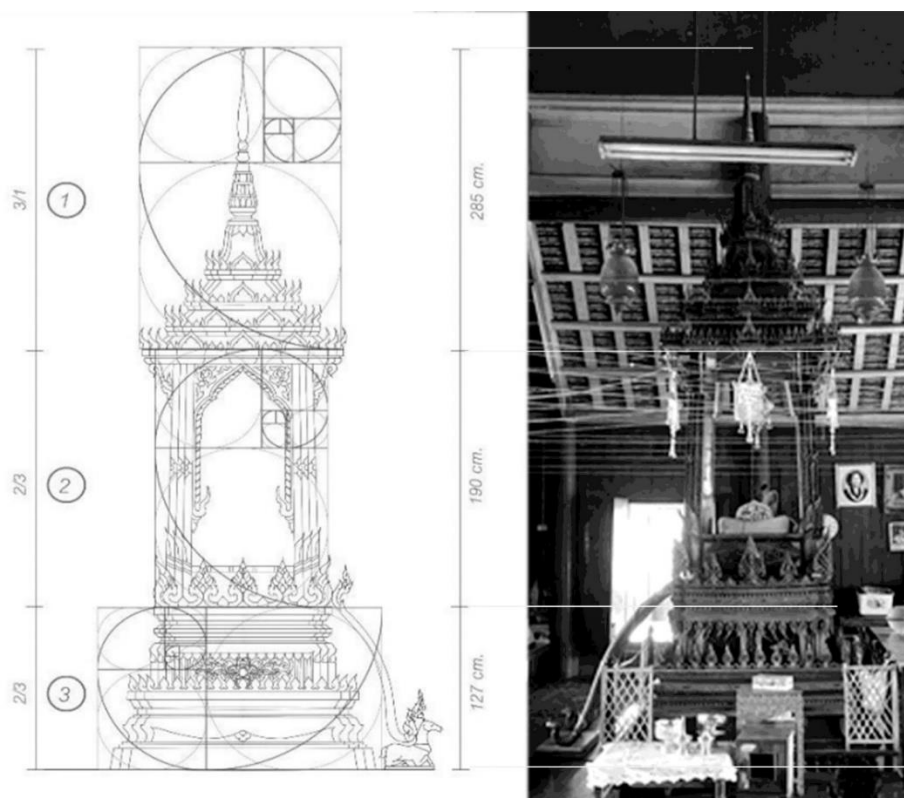
ภาพที่ 55 รูปศาลาการเปรียญ รูปตัดด้านหน้าและรูปโครงไม้
(ภาพจากการศึกษาสำเนาต้นฉบับภาพร่างลายเส้น โดย ครูเลิศ พ่วงพระเดช พ.ศ.2500)

ภาพที่ 56 ตัวอย่างลักษณะต้นแบบของกระสวน
(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแบบของกระสวน ตามภาพคือต้นแบบชุดเครื่องบน ที่ทำจากไม้อัด
ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 57 สัดส่วนลูกโกศ ของ พระครูประสิทธิ์วีรชिरสาร (รวม)
(จากการศึกษา การถอดสัดส่วนลูกโกศเป็นความรู้ด้านเรขาคณิต ของ พระครูประสิทธิ์วีรชिरสาร (รวม)
ภาพถ่ายจาก นิทรรศการ “ศิลปกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเมรุเมืองเพชร” โดย แสนประเสริฐ ปานเนียม,
พฤษภาคม 2564.)

ภาพที่ 58 ชุดภาพแสดงการวิเคราะห์สัดส่วน (กระสวน) ธรรมมาสน์ กลุ่มช่างไม้วัดยาง (จากการศึกษาการเปรียบเทียบการอธิบายสัดส่วน (กระสวน) กับภาพถ่ายธรรมมาสน์ของกลุ่มช่างไม้วัดยาง เพื่อกำหนดการใช้งานและทำให้เกิดความงาม ด้วยการอ้างอิงลายเส้นแสดงการวิเคราะห์สัดส่วนศิลปกรรมธรรมมาสน์ โดย อานุกาพ จันทรัมย์พร) (อานุกาพ จันทรัมย์พร, 2564)

ช่วงหลังสงครามโลกจนถึงยุคต้น 2500 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างงานช่างแบบประเพณีของเพชรบุรีและงานช่างเพชรบุรีแผนใหม่ที่มีความรู้จากการศึกษาในระบบ พระครูประสิทธิ์วิชิตสาร (รวม) อดีตเจ้าอาวาสวัดยาง ซึ่งเป็นศิษย์พระเทพวงศาจารย์ (อินทร์) เป็นอีกผู้หนึ่งที่น่าความรู้ทางงานช่างแบบประเพณีของเพชรบุรี มาผสมผสานเข้ากับความรู้แผนใหม่ของการศึกษาในระบบ ดังตัวอย่าง การถอดสัดส่วนลูกโกศเป็นความรู้ด้านเรขาคณิตสำหรับการใช้งานนี้

แหล่งสกุลช่างสำคัญในวัดสำคัญในเขตเมืองเพชรที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น เพื่อการอธิบายความในเรื่องของความร่วมสมัย ในยุคเฟื่องฟูงานช่างไม้เมืองเพชร จึงตัวอย่างงานช่างในบางแหล่ง ที่มีวิถีคิดและมีมือที่มีลักษณะของการทำตามอย่าง หรือมีความคลาดเคลื่อน เปลี่ยนแปลงไปบ้างด้วยทักษะเชิงช่างที่แตกต่างกันไป จากแบบอย่างที่ร่วมสมัยกัน โดยเฉพาะแบบอย่างจากกลุ่มช่างวัดยาง ที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้าง ต่อวัดต่าง ๆ ในเมืองเพชรเป็นอย่างมาก เช่น วัดป้อม เขตเมืองเพชรบุรีและแหล่งงานช่างไม้เมืองเพชรที่สำคัญนอกเขตเมืองเพชร แม้ว่าบางแห่งจะเกิดขึ้นในยุคสมัยก่อนหน้านี้อแล้ว แต่หลายแห่งปรากฏ

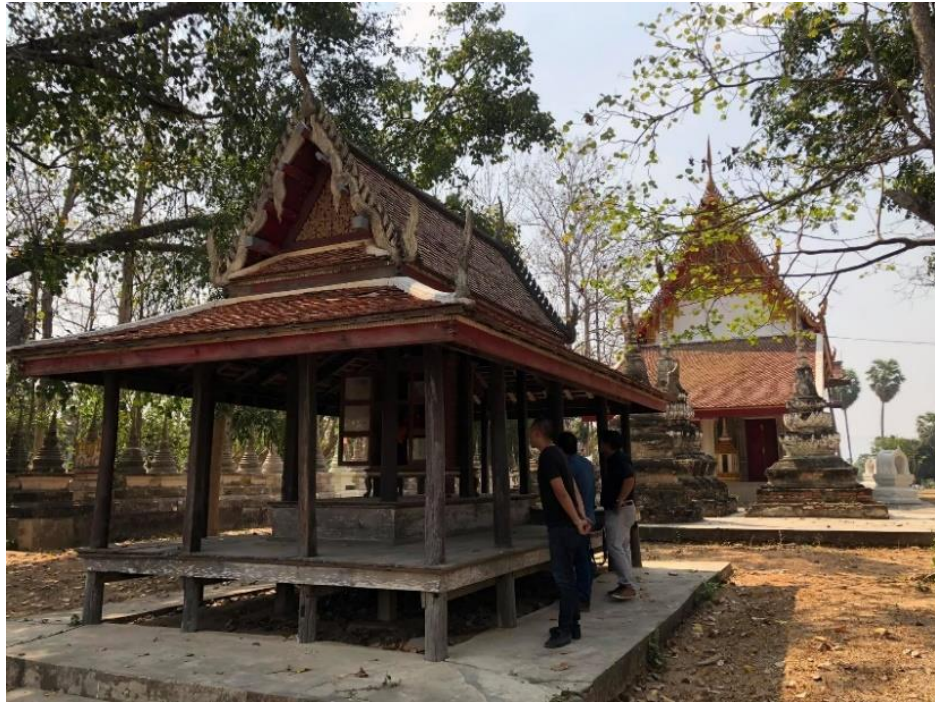
หลักฐานทางประวัติที่ได้นำลักษณะ แบบอย่างวัดยางไปพัฒนาการสร้างในหลายแหล่ง ในการศึกษาข้อ
ยกตัวอย่าง อาทิ วัดดอนกอก วัดบ่อบุญ อำเภอบ้านลาด เป็นต้น

ภาพที่ 59 แสดงรูปแบบอุโบสถ วัดบ่อบุญ เขตเมืองเพชร
(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแบบอย่างกระสวนวัดยาง โดยศิษย์หลวงพ่ออินทร์ เพชรบุรี
ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 60 หมุกุฏิสงฆ์และหอกกลาง วัดดอนกอก ตำบลโรงเข้ อำเภอบ้านลาด
(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแสดงการพัฒนารูปแบบ การสร้าง ตามแบบอย่างโครงสร้างวัดยาง
ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 61 วัดดอนกอก ตำบลโรงเข้ อำเภอบ้านลาด
(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแสดงรูปแบบ ศาลาแต่งแ่งและอุโบสถ
การสร้างศาลาตามอย่างวัดยาง ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 62 อุโบสถ วัดบ่อบุญ ต.ไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด ขณะบูรณะ ปี พ.ศ. 2563
(ภาพจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลการพัฒนาารูปแบบ อุโบสถตามอย่างวัดยาง
วัดบ่อบุญ ต.ไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, กุมภาพันธ์ 2563.)

2.7 ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่การเสื่อมถอยของสกุลช่างไม้เมืองเพชร

การเปลี่ยนแปลงวิถีวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น (พ.ศ. 2325 - 2394) เป็นการที่ผู้ปกครองเก็บส่วนเกินมาจากผลผลิตของชาวบ้านที่จะนำไปเลี้ยงคนในเมืองและกองทัพ และผู้คนในดินแดนต่างต้องถูกเกณฑ์แรงงานให้แก่พระเจ้าแผ่นดินและขุนนางตามสังกัดมูลนาย สินค้าส่งออกสำคัญของสยามคือข้าวและของป่าเป็นช่วงฟื้นฟูระบบสังคมและการค้ากับต่างประเทศที่เคยเป็นแหล่งรายได้สำคัญในสมัยอยุธยาช่วงทศวรรษ 2340 ถึงทศวรรษ 2350 สู่สมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2398 ภายหลังจากทำสนธิสัญญาเบาว์ริงของชาติตะวันตกที่ต้องการการสร้างเศรษฐกิจแบบการค้าเสรีนั้น จากรากฐานเดิมจากความมั่งคั่งของเศรษฐกิจ สังคมเปลี่ยนแปลงสู่ความสำคัญของการเป็นเกษตรมากขึ้น อีกทั้งการค้าส่งออกในสมัยรัตนโกสินทร์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยอยุธยา โดยเฉพาะบทบาทของข้าว กลายเป็นผลผลิตสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว เมื่อสยามได้เข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของตลาดโลก มีความพยายามอย่างมากในการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพื่อนำผลผลิตไปส่งออกในระดับโลก ทำให้มีการถางป่าเพื่อทำนาข้าว มีการอพยพผู้คนจากนโยบายการสร้างแรงงานอิสระที่หลุดพ้นจากระบบการเกณฑ์แรงงาน ที่เป็นแหล่งรายได้และอำนาจของกลุ่มขุนนางให้เข้าสู่ศูนย์กลางปกครองมากขึ้นการที่ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้เศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินแบบเดิมเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจแบบส่งออกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้เกิดการผลักดันผู้คนในระบบไพร่เดิมไปสู่การเป็นแรงงานอิสระที่เข้ากับระบบทุนนิยม ที่เป็นทั้งผู้ผลิต (ทำนา) และเป็นผู้บริโภค (สินค้าต่าง ๆ) และเป็นสังคมชนบทใหม่จากปัจจัยสำคัญ คือการมีที่ดินจำนวนมากไม่สอดคล้องกับจำนวนประชากรของประเทศ เข้าสู่ระบบทุนนิยมในบริบทอาณานิคมนั้น เกิดการลดการผูกขาดของรัฐลง โดยเฉพาะเรื่องการส่งออกข้าวทำการค้าขายกับต่างชาติได้และส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายจากนโยบายส่งเสริมชาวนาอิสระของพระมหากษัตริย์ในช่วงทศวรรษ 2390 ถึงทศวรรษ 2520 นำมาสู่การยกเลิกระบบการเกณฑ์แรงงานในปี พ.ศ. 2448 ซึ่งทำให้ชาวนาสามารถบุกเบิกที่ดินทำกินและเพาะปลูกในพื้นที่ป่าเขาหรือรกร้างไม่มีใครทำกิน สังคมชาวนา อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในช่วงปี พ.ศ. 2475 จนถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 เกิดลักษณะสังคมแบบบุกเบิกโดยครอบครัวชาวนาจับจองที่ดินผืนใหม่ทำการเพาะปลูกแล้วขายพืชผลผ่านพ่อค้าคนกลางในเมืองที่เข้ามาเป็นตัวเชื่อมชาวนากับเมือง รัฐ และตลาดโลกระบบการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป เกิดการคลี่คลายการเกณฑ์แรงงานไพร่ มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเปิดช่องทางให้ผู้คนสามารถสะสมความมั่งคั่งและหาโอกาสในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น (ชนัญญู เมฆหมอก, 2565, น.62)

และการเปลี่ยนแปลงการปกครองช่วงปี พ.ศ. 2475 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ด้วย อาทิ การตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ หรือโรงเรียนเอกชนอัสสัมชัญในสมัยรัชกาลที่ 5 โรงเรียนประจำแบบตะวันตกเช่น โรงเรียนวชิราวุธ ในสมัยรัชกาลที่ 6 การตั้งกระทรวงธรรมการในปี

พ.ศ. 2435 เพชรบุรีก็มีการตั้งโรงเรียนช่างไม้วัดยางหรือโรงเรียนประถมการช่าง เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2478 ต่อมาในปี พ.ศ.2480 โรงเรียนช่างไม้วัดยาง ได้โอนไปขึ้นกับเทศบาลเมืองเพชรบุรี และเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนช่างไม้เพชรบุรี, พ.ศ.2481 โรงเรียนช่างไม้เพชรบุรี ได้โอนไปสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (จำนง อุไรรัตน์, 2530) จึงถือได้ว่าการรวบรวมพัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาช่างไม้ อย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 63 แสดงแผนภาพการลำดับเหตุการณ์ตามช่วงเวลา (Timeline) ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร (จากการศึกษางานช่างไม้เมืองเพชร แผนภาพตามช่วงเวลา (Timeline) ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา – กรุงรัตนโกสินทร์ (พระเจ้าเสือ ถึงการตั้งโรงเรียนช่างไม้วัดยาง บทบาท ความสำคัญของกลุ่มช่างต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม) ออกแบบและจัดทำโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ในช่วงหลัง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่กลุ่มช่างต่าง ๆ ในเมืองเพชรเริ่มพบกับปัญหาในการสืบทอดองค์ความรู้ ของตัวเอง ด้วยปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องกำลังคนทีในอดีตในวัดจะมีพระร่วม 50 - 100 รูปในพรรษา วัดยาง วัดเกาะ และวัดพลับพลาชัย ต่างมีลักษณะเหมือนกัน กลับมีพระจำนวนน้อยลงเรื่อย ๆ อาจเป็นผลมาจาก ในช่วงปีพ.ศ. 2482 – 2488 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นการรบกันระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะ เป็นสงครามเบ็ดเสร็จ สงครามครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ไทยเข้าร่วมในสงครามนี้ด้วยเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร กล่าวคือ กองทหารญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยทางสงขลา ปัตตานี ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานีและสมุทรปราการ ขณะเดียวกันญี่ปุ่นเข้าโจมตีเกาะฮาวาย ในสมัย

รัชกาลที่ 8 หลวง พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ไทยเข้าร่วมในสงครามโลก ครั้งที่ 2 เป็นประเทศเดียวในเอเชียและแปซิฟิกไม่รวมญี่ปุ่นที่เข้าร่วมรบในสงครามโลก ครั้งที่ 2 และเมื่อสงครามสิ้นสุดลงในปีพ.ศ. 2489 ผลกระทบต่อประเทศไทย โดยทั้งทรัพย์สินเสียหาย บ้านเรือนประชาชน ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากนับแสนไร้บ้านอยู่อาศัย ครอบครัวแตกแยก การขาดแคลนสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน สูญเสีย เสียหายกว่าจะฟื้นตัวกลับมาใช้เวลาน้อย ความอดอยาก หิวโหย การเกิดปัญหาเงินเฟ้อ และการว่างงาน หรือเรียกว่า ยุคข้าวยากหมากแพง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ว่าได้ ฉะนั้นโดยภาพส่วนรวมประชาชนมีชีวิตที่ยากลำบากหลังสงคราม เพราะโดนระเบิด บ้านเมืองผูกพันทรุดโทรม ผลของสงครามโดยตรงต่อวิถีวัฒนธรรมและช่าง สำนักวัด คือความยากและลำบากในการดำรงวิถีวัฒนธรรมและช่างในแบบเดิม

ภาพที่ 64 การสร้างบุษบกประดิษฐานพานรัฐธรรมนูญ (จำลอง) ในปี พ.ศ. 2477 (ข้อมูลภาพ หลวงปู่อินทร์พร้อมลูกศิษย์ ช่างและข้าหลวงประจำจังหวัดในการนำบุษบกประดิษฐานพานรัฐธรรมนูญ (จำลอง) (ประกอบฐานอนุศักดิ์ตั้งที่หน้าศาลากลางจังหวัด), จากหนังสืออนุสรณ์พระราชทาน หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต, มกราคม 2530.)

การสร้างบุษบกประดิษฐานพานรัฐธรรมนูญ (จำลอง) “ในปีพ.ศ. 2477 ภายหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรในปี 2475 แล้วนั้น รัฐบาลเห็นสมควรให้สร้างรัฐธรรมนูญจำลองขึ้น 70 ชุด นำไป

“ประดิษฐาน” ไว้ทุกจังหวัด” เป็นการแสดงความสำคัญด้วยการสร้างบุษบกประดิษฐานพานรัฐธรรมนูญ (จำลอง) ตั้งที่หน้าศาลากลางจังหวัดเพชรบุรี

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป การงานช่างไม้ก็มีราคาที่สูงขึ้นมาก เช่น ไม้สักที่ใช้มีราคาสูงขึ้นและหายากมากขึ้น ป่าไม้เริ่มถูกทำลายกลายเป็นพื้นที่สำหรับการปลูกสร้างบ้านเรือนใหม่ เส้นทางการค้าในอดีตเปลี่ยนจากทางน้ำไปเป็นทางบก เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง กลุ่มคนที่มีฐานะในอดีตเช่นข้าราชการ หรือพ่อค้าได้เริ่มหมดบทบาท ระบบการศึกษาที่เปลี่ยนส่งผลให้รูปแบบการทำงานทำเปลี่ยนแปลงไป คนวัยทำงานได้ออกจากท้องถิ่นไปหางานทำในเมืองมากขึ้นปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อวงการช่างเป็นอย่างมาก คนที่ทำงานช่างเริ่มมีรายได้น้อยลง เพราะงานช่างไม้เป็นที่นิยมและนับถืออีกต่อไป กลุ่มช่างไม้จึงล่มสลายไปตามกาลเวลา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของสกุลช่างเพชรบุรี การแบ่งช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2470 - 2510 (ดวงกลม บุญแก้วสุข, 2557) ตามหลักฐานการกล่าวถึงการเรียนรู้ งานช่างในช่วงที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มช่างวัดสู่ระบบโรงเรียนและช่องทางใหม่ ๆ ก่อนที่วัดจะหมดบทบาททางการช่างโดยสิ้นเชิงและเกิดกระบวนการเรียนรู้ ผ่านระบบช่างรับจ้างในวงกว้าง ดังยุคปัจจุบันอย่างแท้จริงหลัง พ.ศ. 2510 การเสื่อมบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางการศึกษางานช่างของชุมชนเมืองเพชรบุรีซึ่งมี “พระ” เป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้นั้น จึงน่าจะมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ระบบการศึกษาสมัยใหม่มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากกว่า การบวชเรียนจึงมักกระทำขึ้นตามประเพณีที่บุตรชายพึงทำเมื่ออายุครบบวช และมักเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ การฝึกฝนและถ่ายทอดงานช่างจากพระครูสู่พระลูกวัดรุ่นใหม่จึงเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ความรู้จึงสูญหายไปพร้อมกับพระช่าง หรือครูช่างรุ่นเก่า

ประการที่สอง การปรับปรุงระบบการศึกษาสมัยใหม่ ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนด้านการศึกษาของฝ่ายสงฆ์ ซึ่งมีการจัดการแยกออกจากการศึกษาของฝ่ายฆราวาสอย่างชัดเจนมา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และกลายเป็นประเพณีสืบมาในปัจจุบัน ซึ่งมีการจัดสอบเพื่อวัดระดับเปรียญธรรมอันสัมพันธ์กับการเลื่อนลำดับชั้นและสมณศักดิ์ของสงฆ์จึงส่งผลให้บทบาทด้านการช่างของสงฆ์กลายเป็นเรื่องรอง และไม่เป็นที่สนใจของสามเณร หรือพระรุ่นหลังมากนัก

ประการที่สาม แม้องค์ความรู้ด้านงานช่างยังคงมีการสืบทอดมาในระบบกลุ่มช่างโดยมีศูนย์กลางสำคัญคือ “วัด” ถึงช่วง พ.ศ. 2470 - 2490 แต่บรรยากาศการสร้างสรรคงาน และการสืบทอดองค์ความรู้ที่ไม่คึกคักเหมือนในอดีต ทั้งความรู้ ด้านงานช่างที่ยังสืบมาในกลุ่มช่างวัดขณะนั้น ได้แก่ งานไม้และงานเขียน ดูจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการสร้างงานที่สอดคล้องกับวัสดุ เทคโนโลยีและความทันสมัยแบบงานในกรุงเทพฯ บรรยากาศการเรียนรู้อันขาดหายไปจากระบบกลุ่มช่าง สู่อุตสาหกรรมช่างในโรงงานและการศึกษางานช่างแบบใหม่จากแหล่งความรู้อื่น ส่งผลให้งานช่างซึ่งมีวัด

เป็นศูนย์กลางความรู้ จึงหมดความดึงดูดใจและขาดผู้สืบทอดไปในที่สุด (ดวงกมล บุญแก้วสุข 2557, น. 21-22)

สรุป ผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) ส่งผลให้มีผลให้เกิดเป็นยุคข้าวยากหมากแพง และสืบต่อเนื่องมาถึงช่วง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงที่กลุ่มช่างต่าง ๆ ในเมืองเพชรเริ่มพบกับปัญหาในการสืบทอดองค์ความรู้ ของตัวเอง ด้วยปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาการขาดกำลังคนซึ่งเป็นช่างภายในวัด ในภาพรวมประชาชนมีชีวิตที่ยากลำบากหลังสงคราม บ้านเมืองผูกพันทรุดโทรม ปัจจัยจากผลกระทบหลาย ๆ ด้านจึงส่งผลต่อวิถีวัฒนธรรมในสกุลช่าง ประกอบกับเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ต้นทุนของศิลปกรรมงานช่างไม้ก็มีราคาที่สูงขึ้นตามสภาวะเศรษฐกิจ พฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้คนก็เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ผู้สนับสนุนงานช่างไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า กลุ่มข้าราชการก็เริ่มลดบทบาทลง รวมทั้งปัจจัยจากการศึกษาส่งผลให้คนออกไปทำงานนอกท้องถิ่นมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อวงการช่างเป็นอย่างมาก งานช่างไม้ไม่เป็นที่นิยม คนที่ทำงานช่างเริ่มมีรายได้น้อยลงไปด้วยเช่นกัน

โรงเรียนช่างไม้วัดยาง

กลุ่มช่างไม้วัดยาง ในสมัยพระเทพวงศาจารย์ (หลวงพ่ออินทร์ อินทโชโต) พระที่วัดยางจะมีหน้าที่คอยช่วยงานของวัดทำงานในลักษณะสำนักช่างไม้เป็นกิจที่สำคัญ พื้นฐานงานช่างไม้อย่างง่ายก็จะเป็นงานสำหรับพระบวชใหม่ตามฝีมือของแต่ละคน เช่น ชัดไม้ หรือจัดเก็บ ทำความสะอาดเครื่องมือ คนที่มีความสามารถมากขึ้นก็จะปรับเป็นงานในระดับที่สูงขึ้นไป ตามลำดับ เช่น การเข้าไม้ การทำโครงสร้าง และการแกะไม้ เนื่องจากกลุ่มช่างไม้วัดยางมีช่างที่มีความชำนาญและมีชื่อเสียงหลายท่าน โดยเฉพาะในด้านงานโครงสร้างงานก็เป็นอีกแขนงหนึ่งที่ทำให้กลุ่มช่างไม้วัดยางมีชื่อเสียงไม่แพ้ช่างสำนักอื่นเช่นกัน

ช่างไม้ที่ได้รับการเรียนการฝึก กลายเป็นครูช่าง นายช่าง จำนวนมากที่แตกสายเป็นกลุ่มช่างไม้เพชรบุรีที่สืบต่อเนื่อง มีความสามารถหลายด้าน ทั้งงานแกะสลักลายธรรมาสัน หน้าบันต่าง ๆ ที่โดดเด่นจะเป็นงานโครงสร้างและช่างปรุงเรือนไทย (บทสัมภาษณ์ ช่างเสทื้อน คล้ายจันทร์, ช่างสมพิศและช่างเมือบ สังข์ด้วง, 2565.) ช่างเสทื้อน คล้ายจันทร์ บวชได้ 4 ปีก็สึกออกมาเป็นนายช่าง และช่างสมพิศและช่างเมือบ สังข์ด้วง บ้านนาพันสาม พบว่าในพื้นที่ สำนักช่างไม้ผลิตครูช่างที่มีชื่อเสียงและผลงานศิลปกรรมไว้ในพื้นที่จำนวนมาก ผู้วิจัยจึงกำหนดเป้าหมายหลักของการศึกษาสกุลช่างไม้เพชรบุรีที่ยังปรากฏร่องรอยให้สืบค้นได้ สามารถประมาณช่วงระยะเวลาการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสำนักช่างไม้เมืองเพชรในยุคเฟื่องฟู ได้ราวหลัง พ.ศ. 2400 ลงมาจนถึง พ.ศ. 2500 ในช่วงเวลานี้ และแสดงความจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจโรงเรียนช่างไม้วัดยางเป็นแกนหลักของการศึกษานี้ (จำนง อุไรรัตน์, 2530)

ภาพที่ 65 ภาพหลวงพ่อบุญและคณะลูกศิษย์ ไปตัดไม้ที่บ้านกรูด ประจวบคีรีขันธ์
(ข้อมูลภาพจากหนังสืออนุสรณ์พระราชทาน หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต วัดยาง, มกราคม 2530.)

สำหรับกรณีศึกษาโรงเรียนช่างไม้วัดยางนั้น ในปีพ.ศ. 2478 ที่หลวงพ่อบุญได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดยาง สมัยนั้นหลวงพ่อบุญ ได้ส่งเสริมให้มีการเรียนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ฉะนั้นเมื่อท่านมีสิทธิในการรับผิตชอบภายในวัดได้สมบูรณ์ ท่านก็จัดตั้งโรงเรียนช่างไม้ขึ้นในวัดยางนั้น ชื่อว่าโรงเรียนประถม - การช่าง (วัดยาง) แต่คนทั่วไปมักเรียกว่าโรงเรียนช่างไม้วัดยาง

โดยอาคารเรียนใช้ศาลาเดิมที่มีอยู่แล้วทำการกันฝาและปูพื้นใช้เป็นห้องเรียนซึ่งอาคารนี้ตั้งคร่อมคลองที่ผ่านกลางตัววัด และปลูกอาคารขึ้นอีก 1 หลัง คู่ขนานกับอาคารเดิม ใช้เป็นโรงฝึกงานและเก็บวัสดุด้วย อาคารหลังแรกตัดแปลงจากศาลาเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวทรงจั่วธรรมดา ขนาด 5 x 9 เมตร ที่ถูกสร้างในปีพ.ศ. 2460 และหลังที่สองที่สร้างคู่กันเป็นอาคารไม้ รูปร่างเหมือนกันแต่เล็กกว่า ขนาด 4 x 9 เมตร หันไปทางถนนราชดำเนิน มีป้ายชื่อโรงเรียนติดไว้ที่ขอบเชิงชายด้านล่างและที่หน้าอาคาร และที่หน้าโรงเรียน มีเสาธงชาติปักไว้เหมือนโรงเรียน ทั่วไป การจัดตั้งโรงเรียนในวัดยางครั้งแรกนั้นเป็นโรงเรียนของวัด ซึ่งแผ่นป้ายทำด้วยสังกะสีทาสีน้ำเงิน

ตัวชื่อโรงเรียนเขียนด้วยตัวสีขาว โดยมีหลวงพ่ออินทร์เป็นผู้ดำเนินการเรียนการสอนโดยตรง เริ่มตั้งแต่สร้างอาคารเรียน หาคูมาสอน หาดตัวนักเรียนเข้าเรียน รวมทั้งอุปกรณ์การเรียนและเครื่องมือทางช่างด้วย จึงนับได้ว่าท่านได้บุกเบิกในการก่อตั้งโรงเรียนช่างไม้ตามที่ท่านได้ตั้งใจไว้จนเป็นผลสำเร็จ

ภาพที่ 66 อาคารเดิม โรงเรียนช่างไม้วัดยาง

(ข้อมูลภาพจากหนังสืออนุสรณ์พระราชทาน หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต วัดยาง, มกราคม 2530.)

การขออนุญาตทางราชการจัดตั้งโรงเรียน พ.ศ. 2478 ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย ๆ เพราะเป็นโรงเรียนช่าง จะต้องมียุทธศาสตร์ในการสอนในการเรียนประกอบไปด้วยเป็นโรงเรียนใหม่และเป็นโรงเรียนช่างแห่งแรกของเมืองเพชรบุรี นักเรียนที่จะมาเข้าเรียนนั้นจะต้องมียุทธศาสตร์ในการเรียน เช่น เลื่อย กบ สี่ ขวาน ค้อน ฯลฯ ตลอดจนถึงไม้ในการที่จะเลื่อยตัดออกเป็นชิ้นเป็นอัน ต้องใส่ให้เรียบเป็นแผ่นเป็นฝา ซึ่งหากเป็นเวลาปัจจุบันนี้ก็ไม่มีปัญหาอะไรแต่สมัยนั้นที่ผ่านมา เป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับอุปกรณ์การเรียนช่างไม้ (สายหยุด เทพเรณู, 2530)

เมื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนช่างไม้วัดยาง ในระยะแรกหลวงพ่ออินทร์ท่านได้หาครูผู้สอนผู้ที่มีความรู้ความสามารถในทางช่างไม้พอที่จะสอนเด็กได้ ได้แก่

1. อาจารย์สงวน มณีแสง ทำหน้าที่ครูใหญ่ และสอนวิชาสามัญ
2. อาจารย์เจ็ง ชันธ์แก้ว เป็นครูสอนวิชาช่างไม้ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ
3. อาจารย์สังวาลย์ (นามสกุลจำไม่ได้) เป็นครูสอนวิชาช่างไม้และวาดเขียน

ในขณะนั้นวิชาเขียนแบบยังไม่มีการเรียนการสอน ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งในการก่อตั้งโรงเรียนช่างไม้วัดยางครั้งแรกนั้น มีหลวงพ่อดินทร์เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนของวัดโดยตรง ดังนั้นหลักสูตรหรือประมวลการสอนทางวัดหลวงพ่อดินทร์จึงเป็นผู้กำหนดให้เองทั้งสิ้น และได้กำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้ที่เข้าเรียนไว้ว่าเป็นชาย และเรียนจบชั้น ป.4 สำหรับอายุนั้นไม่ได้กำหนดไว้ แต่ส่วนมากนักเรียนที่มาเข้าเรียนอายุยังไม่ถึง 20 ปีทั้งสิ้น การเรียนการสอนในรายวิชาสามัญก็มีเรียนบ้างโดยใช้หลักสูตรเช่นเดียวกับระดับชั้น ป. 5 และ ป.6 เช่น วิชาเลขคณิต วิชาเรียงความ จดหมาย หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม พลศึกษาและสุขศึกษา โดยได้ครูจากโรงเรียนอื่นมาช่วยสอน บางเวลา แต่จะเน้นการเรียนการสอนมีวิชาช่างไม้เป็นหลัก

การทอดผ้ากฐินวัดยางในสมัยก่อนนั้น บริวารกฐินนั้นเป็นเครื่องมือช่างทั้งสิ้น นับแต่เลื่อย กบ สี่ว ขวาน ค้อน จอบ เสียม ฯลฯ ที่วัดจะได้เครื่องมือเหล่านี้ทุกปีกฐิน ดังนั้นอุปกรณ์การเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น ทางโรงเรียนจึงมีพร้อมที่จะให้นักเรียนได้ฝึกเรียน เพราะด้วยการเรียนช่างในสมัยก่อน มีเลื่อย กบไสไม้ สี่ว ขวาน ค้อน ฯลฯ นักเรียนที่เข้าเรียนในสมัยแรกนั้น ไม่มีใครมีติดตัวมาเลย แต่ก็ด้วยที่วัดยางเป็นที่ตั้งกลุ่มช่างไม้มาก่อน ประกอบด้วยการทอดผ้ากฐินวัดยางในสมัยก่อนนั้น

ภาพที่ 67 ภาพหลวงพ่อดินทร์ตรวจสภาพพ่อนซุงก่อนที่จะแปรรูป

(ข้อมูลภาพจากหนังสืออนุสรณ์พระราชทาน หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต วัดยาง, มกราคม 2530.)

ยุคสมัยนั้นวัดยางมีการช่างก่อสร้างอยู่ตลอดเวลา ไม้ซุงเป็นต้น ๆ ที่ท่านต้องนำเอาทั้งต้นที่เป็นซุง แล้วเอามาเปิดปิกไม้เอาเอง โดยพระในวัดยางนั้นแหละเป็นผู้เปิดปิกไม้ซุงแล้วเลื่อยออกเป็นแผ่นกระดาน เครื่องมือในการช่างทั้งปวงทางวัดยางจึงมีพร้อม ส่วนไม้ที่จะเป็นสิ่งที่ฝึกสำหรับเลื่อย ตัด ไสกบ นั้น ทางวัดก็มีไม้กระดานที่ท่านได้เตรียมไว้สร้างกุฏิเสนาสนะไว้แล้วนักเรียนทั้งหลายก็ได้ฝึกทำจนเกิดความชำนาญต่อไป จึงมองเห็นว่าหากเป็นสถานที่อื่น ๆ นอกจากที่วัดยางแล้วก็ยากที่จะเปิดทำการสอนได้ ทั้งนี้ก็เพราะวัดยางนั้นได้เป็นสถาบันของการช่างมาเก่าแก่ และก็ฝึกสอนพระภิกษุที่เข้ามาบวชเรียนอยู่ที่วัดยางเมื่อมาเปิดเป็นโรงเรียนรับเด็กเข้ารับการฝึกสอนอย่างเป็นทางการเท่ากับเป็นการรักษาสถาบันการช่างของวัดยางให้ถาวรเป็นปึกแผ่นต่อไปนั่นเอง

การสอนวิชาช่างไม้ก็เริ่มเรียนตั้งแต่การลับกบ แต่งกบ รู้จักขนาดของไม้และชนิดของไม้ การจับฉากตัดตัวไม้ และความยาวตามต้องการได้ถูกต้อง การไสและเจาะไม้เข้ารูปตามต้องการซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดให้แม้กระทั่งรูปแบบต่าง ๆ ด้วยการเรียนวิชาช่างไม้ตอนนั้นก็มีการทำโต๊ะเก้าอี้นักเรียนโรงเรียนประจำบาลที่ทางอำเภอมาตกลงสั่งทำ เมื่อเสร็จแล้วนักเรียนโรงเรียนที่ต้องการก็มารับของโดยยกแบกไปเอง นอกจากทำโต๊ะ เก้าอี้ ก็มีการทำตู้ เตียงนอนและกระดานดำ ส่วนเรื่องสี ก็ทาเคลือบเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เป็นการฝึกการตกแต่งเนื้อไม้ มีการขัดและโปรงรูไม้ให้เรียบ นับว่าเป็นการเรียนการทำเครื่องเรือน (เฟอร์นิเจอร์) ซึ่งมีหน่วยราชการและโรงเรียนในจังหวัดสั่งให้ทำ จากการบอกเล่าของนักเรียนรุ่นที่ 3 หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตร 2 ปี ใช้สอนอยู่เพียง 3 รุ่นก็เปลี่ยนเป็นหลักสูตรใหม่ สำหรับนักเรียนรุ่นแรก ๆ ได้แก่รุ่นที่ 1 พ.ศ. 2478 มีนักเรียน 10 กว่าคน รุ่นที่ 2 พ.ศ. 2479 มีนักเรียน 10 กว่าคน รุ่นที่ 3 พ.ศ. 2480 มีนักเรียน 14 คน ตามการสืบค้นนักเรียนโรงเรียนช่างไม้ในแต่ละรุ่นเท่าที่ทราบ รุ่นที่ 1 ได้แก่ พ.อ. (พิเศษ) เอื้อน มณฑิทรทอง (วัชรินทร์ มณฑิทรทอง) ครูกรุต ฉ่ำแสง และคนอื่น ๆ รุ่นที่ 2 ได้แก่ ครูรูป เขียวอยู่ นายเนื่อง จันทร์สว่าง เป็นช่างรับเหมาก่อสร้าง นายสนั่น แก้วมัญญู และรุ่นที่ 3 ได้แก่ อาจารย์บุญส่ง ศรีกีวีราช อาจารย์รื่น ไม้จันทร์ จ.ส.อ. บุญ นามสละ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 โรงเรียนประถมศึกษาช่าง (วัดยาง) ได้โอนไปเป็นโรงเรียนของเทศบาลเมืองเพชรบุรี แต่ยังใช้สถานที่และหลักสูตรเดิมอยู่ และในปี พ.ศ. 2481 ได้โอนไปอยู่ในสังกัดโรงเรียนรัฐบาล (พ.บ.3) เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2481 ขึ้นอยู่กับกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ใช้ชื่อใหม่ว่าโรงเรียนช่างไม้เพชรบุรี ใช้หลักสูตรการเรียนการสอนของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งมีหลักสูตรการเรียน 3 ปี เรียกว่า ชั้นมัธยมอาชีวศึกษา ตอนต้น เมื่อเรียนจบปีที่ 3 แล้วเทียบเท่าชั้น ม. 3 สามัญและผู้ที่ยังเรียนจบแล้วก็สามารถออกไปเป็นครูสอนตามโรงเรียนประจำบาลได้ ฉะนั้นจึงมีผู้ที่เรียนจบปีที่ 3 ของโรงเรียนช่างไม้สมัยนั้นออกไปประกอบอาชีพเป็นครูเป็นจำนวนมาก จะมีประกอบอาชีพเป็นช่างไม้อยู่บ้างมีเพียงเล็กน้อย เช่น นายสนั่น นายเนื่อง

นายสงวน กล่อมอยู่ เป็นต้น โรงเรียนช่างไม้เพชรบุรี เป็นโรงเรียนการอาชีพเป็นโรงเรียนแรกในเมืองไทย เพราะเมื่อหลวงพ่อดินทร์ขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนการอาชีพช่างไม้ นั้น กรมอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นผู้ควบคุมโรงเรียนอาชีวทั้งหลายก็ยังไม่ได้มีขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการและตอนปลายปีของ พ.ศ. 2481 ได้ย้าย โรงเรียนช่างไม้เพชรบุรี จากวัดยางไปอยู่ที่ใหม่ คือ วัดเลา อันเป็นวัดร้างอยู่ทางทิศใต้ของวัดจันทราวาสฝั่งตะวันออกของถนนบริพัตร คือ ที่ตั้งของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี ปัจจุบันนั่นเอง ถึงแม้ว่าโรงเรียนช่างไม้วัดยางจะได้อพยพจากที่เดิมไปอยู่ที่ใหม่และได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนการช่างเพชรบุรีแล้วก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับวัดยังคงมีความเกี่ยวข้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่เสมอ ต่อมาได้ขยายการเรียนการสอนเพิ่มแผนกช่างต่าง ๆ ขึ้นจนครบ และได้เปลี่ยนชื่อใหม่อีกครั้งเป็นวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรีในปัจจุบัน แต่ความระลึกถึงในความอุปการะของหลวงพ่อดินทร์ เจ้าอาวาสวัดยางก็ยังไม่เสื่อมคลาย จะเห็นได้จากทุกปีทางวิทยาลัยจะนำเทียนจำนำพรรษาไปถวายที่วัดยางมิได้ขาดและด้วยความกตัญญูกตเวทิต์ แต่หลวงพ่อดินทร์ ผู้ให้กำเนิดโรงเรียนช่างไม้มาจนกระทั่งเปลี่ยนเป็นวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรีนี้ทางวิทยาลัยจึงได้ตั้งชื่ออาคารหลังที่เก่าแก่ที่สุดของวิทยาลัยว่า “อาคารพระเทพวงศาจารย์” เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักถึงผู้ให้กำเนิดการเรียนการสอนวิชาช่างไม้ของจังหวัดเพชรบุรี และจะได้ระลึกถึงท่านเจ้าคุณพระเทพวงศาจารย์ไปตราบชั่วกาลนาน

การปรับปรุงให้เข้าเป็นของท้องถิ่น ด้วยประสบการณ์ในทักษะฝีมือ และการมองเห็นทางความงาม ของช่างเมืองเพชร ผู้มีการผ่อนปรนสิ่งที่ถือปฏิบัติ ซึ่งน่าจะหมายถึงขนบของการสร้างงาน ที่สืบต่อกันมาแล้วมีการผ่อนปรน ประยุกต์จนสามารถสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้ การเปรียบเทียบช่างไม้เมืองเพชร ก็สันนิษฐานได้ว่างานช่างไม้ที่มีขนบมาแต่เดิม ผ่านการเรียนรู้จากปัจจัยภายในซึ่งมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมเมืองเพชรสืบต่อมาเป็นขนบของช่างเมืองเพชร ต่อมาเมื่อมีการเรียนรู้จากปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นอิทธิพลแบบอย่างสกุลช่างหลวงและสถาปัตยกรรมตามสมัยนิยมต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองเพชร เข้ามามีบทบาทสำคัญต่องานช่างในยุคหนึ่ง ด้วยกระบวนการสร้างภูมิปัญญาของสกุลช่างไม้เมืองเพชร เกิดจากมีการปรับปรุงซึ่งเป็นการประยุกต์ให้เข้าเป็นของท้องถิ่นจนสร้างเป็นอัตลักษณ์เมืองเพชร สื่อให้เห็นว่าช่างไม้เมืองเพชรนอกจากเป็นช่างฝีมือ ยังมีความเป็นนักร้องแบบสร้างสรรค์อีกด้วย

สรุป ด้วยความสำคัญของงานสกุลช่างไม้ ก่อให้กลุ่มช่างไม้ภายใต้การนำของหลวงพ่อดินทร์ ได้มีการขอจัดตั้งโรงเรียนช่างไม้วัดยาง จังหวัดเพชรบุรี ในปีพ.ศ. 2478 ซึ่งถือเป็นแหล่งการเรียนรู้งานช่างในยุคหนึ่ง แม้ในระยะแรกมีอุปสรรคเกี่ยวกับการขาดอุปกรณ์งานช่างอยู่บ้าง แต่ก็เป็นโอกาสให้ผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระใหม่จะได้รับการปูพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การขัดไม้ การจัดเก็บ การทำความสะอาดเครื่องมือ เมื่อมีความรู้มากขึ้นจะได้เรียนรู้อีกขั้นที่ยากขึ้นตามลำดับ เช่น การวางโครงสร้าง การเข้าไม้ และการแกะลาย เป็นต้น

งานด้านโครงสร้างเป็นอีกแขนงหนึ่งที่โดดเด่นของกลุ่มช่างไม้วัดยาง ดังนั้นโรงเรียนช่างไม้วัดยาง ถือเป็นแหล่งสร้างอาชีพให้กับพระ จนกลายเป็นครูช่าง นายช่าง จำนวนมากที่แตกสายเป็นสกุลช่างไม้เพชรบุรีที่สืบต่อเนื่องมาจวบปัจจุบัน แม้ปัจจุบันโรงเรียนช่างไม้วัดยางจะไม่มีแล้วก็ตาม

สรุปภาพรวมสกุลช่างไม้เมืองเพชร การปรับปรนให้เข้าเป็นของท้องถิ่น (localization of cultural elements) ถือเป็นแนวทางสำคัญของสกุลช่างที่ส่งผลต่อการสืบสานมาตั้งแต่ครั้งอดีต ด้วยประสบการณ์ในทักษะฝีมือ และการมองเห็นทางความงาม ของช่างเมืองเพชร ผู้มีการผ่อนปรนสิ่งที่ถือปฏิบัติ ซึ่งน่าจะหมายถึงขนบของการสร้างงานที่สืบต่อกันมาแล้วมีการผ่อนปรนประยุกต์จนสามารถสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้ การเปรียบงานช่างไม้เมืองเพชรก็สันนิษฐานได้ว่างานช่างไม้ที่มีขนบมาแต่เดิมผ่านการเรียนรู้จากปัจจัยภายในซึ่งมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมเมืองเพชรสืบต่อมาเป็นขนบของช่างเมืองเพชร ต่อมาเมื่อมีการเรียนรู้จากปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นอิทธิพลแบบอย่างสกุลช่างหลวงและสถาปัตยกรรมตามสมัยนิยมต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองเพชร เข้ามามีบทบาทสำคัญต่องานช่างในยุคหนึ่ง ด้วยกระบวนการสร้างภูมิปัญญาของสกุลช่างไม้เมืองเพชร เกิดจากการปรับปรนซึ่งเป็นการประยุกต์ให้เข้าเป็นของท้องถิ่นจนสร้างเป็นอัตลักษณ์เมืองเพชร สืบให้เห็นว่าช่างไม้เมืองเพชรนอกจากเป็นช่างฝีมือ ยังมีความเป็นนักออกแบบสร้างสรรค์อีกด้วย

2.8 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำหรับการวิจัย

2.8.1 แนวคิดด้านการสืบสาน สืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาแนวคิดเพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่นิยมใช้กันอยู่ทุกภูมิภาค (สุวรรณกรณ์, 2554) กล่าวถึง วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา มีดังต่อไปนี้

(1) การอภิปรายองค์ความรู้ภาคบรรยาย ด้วยวาจา เป็นวิธีการอธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์การศึกษาของผู้วิจัยให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดด้วยวาจา โดยใช้เนื้อหาของการวิจัย โดยผู้วิจัย ถ่ายทอดในฐานะผู้ให้ความรู้ ส่วนผู้รับฟังได้รับรู้ข้อมูลและแบบอย่าง เพื่อการจดจำความรู้หรือบันทึกสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ได้รับไปด้วย

(2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา จากการการสาธิตประกอบการบรรยาย หรือกระทำพร้อมการอธิบายเพื่อประสบการณ์ตรง จากการปฏิบัติในเชิงรูปธรรม ด้วยกระบวนการวิธีขั้นตอนและความสามารถปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

(3) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ตลาดนัดภูมิปัญญา เป็นต้น การจัดการแหล่งเรียนรู้ สำหรับถ่ายทอดภูมิปัญญา สำหรับผู้คนที่เปิดกว้างเพื่อการศึกษาหาความรู้อย่างอิสระ การถ่ายทอดโดยวิธีนี้อาจรวมหมายถึง เอกสารเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาและเก็บบันทึกไว้ด้วย

(4) วิธีถ่ายทอดโดยใช้การจัดแสดง หรือเป็นสื่อศิลปะในรูปแบบนิทรรศการ เป็นวิธีการจัดแสดงที่เป็นสื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทางภูมิปัญญา โดยที่ผู้ชมนิทรรศการจะได้รับ การสื่อสารทางศิลปะและการรับรู้ด้านสุนทรียศาสตร์ พร้อม ๆ กับการเรียนรู้

(5) วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไม่ให้อายุหาย ในรูปของสื่อภาพ ภาพเคลื่อนไหว และสื่อสมัยใหม่อื่น ๆ เผยแพร่แบบออนไลน์ เป็นสื่อเพื่อการศึกษาเรียนรู้และการสืบสานภูมิปัญญาต่อไป

การสืบทอดทางวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จไม่ใช่เพียงแค่เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งเท่านั้น แต่มันเป็นกระบวนการ (cultural inheritance) ของการเรียนรู้ (learning) กระบวนการพัฒนาโดยการเปลี่ยนแปลง (change) การปรับแต่ง (adaptation) การตีความหมายใหม่ (re-interpretation) การสร้างสรรค์ใหม่ (re-creation) การถ่ายทอด (transmit) การสืบทอด (inherit) ทางวัฒนธรรม เหตุเพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดมาจากการเรียนรู้ของมนุษย์ และความพยายามของมนุษย์ที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ให้อยู่รอด เมื่อต้องการอยู่รอดจึงต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องเข้ากับได้กับยุคสมัย วัฒนธรรมจึงมีความเป็นพลวัต (dynamic) ยืดหยุ่นได้มีความคงที่เพียงบางส่วน มีการเปลี่ยนแปลงได้ในบางส่วน (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2566)

2.8.2 แนวคิดด้านการฟื้นฟู / ขับเคลื่อนเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูและการรื้อฟื้นวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่เริ่มปรากฏชัดและได้รับการถกเถียงอย่างกว้างขวางในช่วงทศวรรษ 1950 (นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ, 2563 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Fred W. Voget (1956) ซึ่งนำแนวคิดเรื่อง “ชาติภูมินิยม” (Nativism) ของ Linton มาขยายความเพิ่มเติม โดยอธิบายว่ากลุ่มคนพื้นเมืองหรือกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการปรับตัวและตอบรับกับวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาใน 3 รูปแบบ 1) การรื้อฟื้นวัฒนธรรมเก่าขึ้นมาใหม่ (Revival Nativism) 2) การนำวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติ (Adjustive Navism) และ 3) การนำเอาวัฒนธรรมเก่าของตนเอามาผนวกรวมเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ (Reformative Nativism) ในการปรับตัวทางวัฒนธรรมนี้ Voget เชื่อว่าการผสมผสานทางวัฒนธรรมทั้งแบบเก่า และใหม่ คือวิธีที่ดีที่สุด ที่จะช่วยให้คนพื้นเมืองสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นใจ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย โดยไม่จมอยู่กับขนบธรรมเนียม ประเพณีแบบเก่า คำอธิบายดังกล่าวนี้คือการใช้กระบวนการทัศน์แบบเหตุผลนิยม ซึ่งเชื่อว่าคนพื้นเมืองต้องปรับปรุงวัฒนธรรมของตัวเองให้มีความเจริญก้าวหน้าเหมือนสังคมตะวันตก

Anthony F. C. Wallace (1956) เสนอความคิดเรื่อง การเคลื่อนไหวเพื่อรื้อฟื้นชีวิต (Revitalization Movement) ได้ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา Wallace อธิบายว่า กระบวนการรื้อฟื้นให้วัฒนธรรมมีชีวิตขึ้นมาใหม่ หมายถึง ความพยายามของกลุ่มคนที่ต้องการสร้างวัฒนธรรมที่น่าพอใจมากกว่าเดิม (Satisfying Culture) ความพยายามนี้เกี่ยวข้องกับ

การเปลี่ยนแปลงและพลวัตทางสังคมที่สมาชิกตระหนักรู้และมองดูวัฒนธรรมของตัวเองในฐานะเป็นสิ่งที่ต้องถูกจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการใหม่ๆ กระบวนการรื้อฟื้นและฟื้นฟูวัฒนธรรมจึงมิได้เป็นการเก็บรักษา และการแข่งขั้ววัฒนธรรม หากแต่เป็นการจัดการให้วัฒนธรรมมีรูปร่างหน้าตาที่พอใจและถูกเอาไปใช้ประโยชน์แก่สังคม

2.8.3 แนวคิดด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

ศิลปะสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางวิชาการ การสร้างสรรค์จะทำให้มนุษย์เรียนรู้ ค้นคว้าและพัฒนา (ปรีชา เกาทอง, 2561) การตั้งประเด็นคำถามที่เป็นมูลเหตุของการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เป็นศิลปะสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางวิชาการ เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างสรรค์เพื่อการค้นคว้าและการทดลองด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ด้วยเรื่องราว รูปแบบ วิธีการและในด้านศิลปะ กระบวนการในการสร้างสรรค์เป็นการเสนอแนะหรือชี้นำด้านองค์ความรู้ ด้วยสุนทรียภาพในศิลปะ โดยสะท้อนความรู้สึก อารมณ์ ความสะเทือนใจ ประสบการณ์และความคิดของศิลปินกับสิ่งที่ได้รับรู้และสะท้อนออกมาเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ตามแนวทัศน์ของศิลปิน

ศิลปะการออกแบบ ศาสตร์แห่งการค้นหา แสวงหา องค์ความรู้ ที่มนุษย์ได้ใช้มาควบคู่กับการทำนุบำรุงศาสนา ซึ่งเป็นยุคที่มนุษย์ให้ความสำคัญในระบบของความศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสื่อสารการสร้าง การบูรณะ ในการดำรงไว้ซึ่งศาสนาและความศรัทธาในยุคสมัยหนึ่งในการวิจัยนี้ ได้เสนอคำว่า “ยุคเฟื่องฟูของศิลปะวิทยาการงานช่างเมืองเพชร” การสร้างสรรค์ศิลปกรรมที่สำคัญในเมืองเพชรได้ถือกำเนิดมาพร้อมกับการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแสดงออก อย่างมีระบบ ระเบียบ แบบแผน เป็นการดำรงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านขบวนการสร้างสรรค์ที่สำคัญหรือเรียกว่า “ภูมิปัญญา” เป็นการเรียนรู้ ค้นคว้า เพื่อการสร้าง การบูรณะ เป็นศาสตร์องค์ความรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นมาควบคู่กับจิตวิญญาณ เป็นวิถีวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการพัฒนาสู่การสื่อสาร การถ่ายทอดองค์ความรู้ในบริบทปัจจุบัน เชื่อมโยงไปสู่ 3 ประเด็นสำคัญ คือ การรับรู้ การเข้าใจ การเข้าถึง ดังนี้

ในกระบวนการสร้างสรรค์ที่เป็นปัจจุบัน การรับรู้ทาง “ความงาม” แบบอย่างที่น่าไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจ จินตนาการและพัฒนาความคิดที่มีเหตุและผล สู่การสร้างสรรค์ที่เป็นระบบ, การเข้าถึงใน “ความดี” ด้วยความศรัทธาที่เกิดจากความรู้สึก และศรัทธาก็นำไปสู่การสร้างและการให้ความสำคัญในผลงาน, การเข้าใจ “ความจริง” ของลักษณะรูปแบบ องค์ประกอบหลักในหลักวิธีการต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นเนื้อแท้ของวัสดุ ผสานกับเทคนิควิธีการที่เหมาะสม คล้อยตามธรรมชาติของปัจจุบัน

ภาพที่ 68 แบบอย่างศิลปะพื้นบ้าน ในการสร้างสรรค์ร่วมสมัย
(ภาพจากการศึกษาผลงานจิตรกรรมชุด “ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาล”
โดย เขมา แฉ่งฉายา ปี พ.ศ.2551.)

การนำเสนอลักษณะและรูปแบบทางความคิดที่เป็นปัจจุบัน ความงามที่เหมาะสม เกิดขึ้นจากจินตนาการที่มีเอกภาพจากอารมณ์ความรู้สึกเป็นเรื่ององค์ประกอบของจิตใจและสิ่งที่สัมผัสได้จริงโดยผู้สร้างสรรค์เอง ผูกโยงสาระ เรื่องราว ความสำคัญที่เป็นสัมพันธ์ภาพของ ความงาม ความดี ความจริงอย่างตรงไปตรงมา จะเกิดการสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยความฉับพลัน ทันที ที่สัมพันธ์กับความเป็นปัจจุบันในการสร้างสรรค์งาน ด้วยเทคนิคหรือหลักวิธีการใด ๆ ก็ตามแต่ สรรพสิ่งเกิดขึ้นด้วย “ความศรัทธา” ในบริบทปัจจุบัน

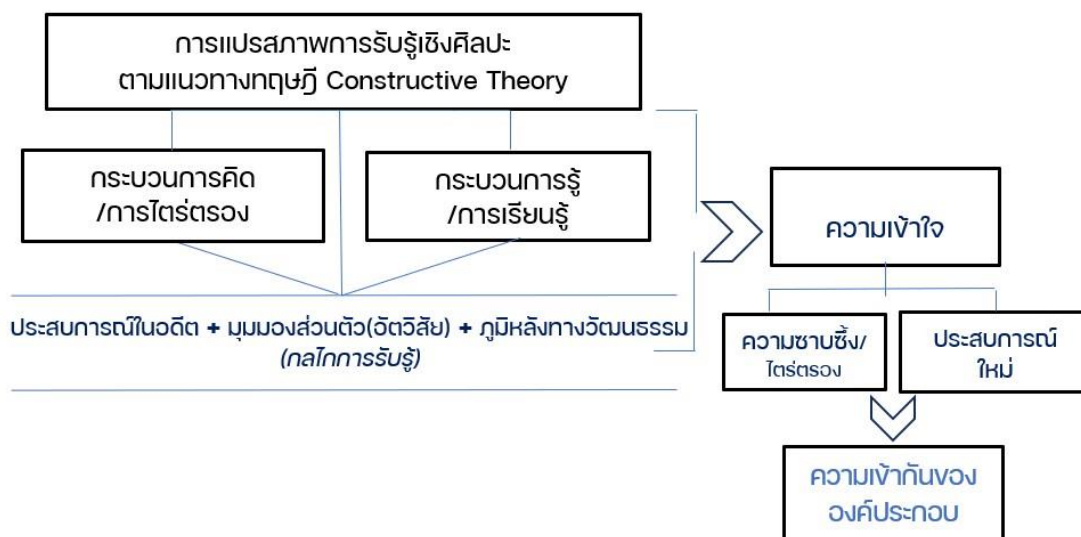
2.8.4 แนวคิดด้านการจัดวางศิลปะวัตถุกับการแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อม

แนวคิดด้านการจัดวางศิลปะวัตถุกับการแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการศึกษาทฤษฎีการสร้างสรรคินิยม (Constructive Theory) เป็นแนวทางก่อนการดำเนินการสร้างสรรค์สรุปดังนี้

“Constructive Theory” เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยึดถือว่าการได้มาซึ่งความรู้ที่ดีที่สุดต้องผ่านกระบวนการไตร่ตรองและการสร้างความกระตือรือร้นภายในจิตใจ (Mascolo & Fischer, 2005) Constructivism เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยืนยันว่าความรู้ได้มาดีที่สุดผ่านกระบวนการจากการกระทำ การไตร่ตรอง และการสร้างสรรค์ โดย Jean Piaget ซึ่งถือว่าเป็นผู้วางรากฐานทฤษฎี ได้มุ่งเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์ของประสบการณ์และแนวคิดในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และ Lev Vygotsky ให้ความสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และ John Dewey เน้นการสอบถามและการบูรณาการกิจกรรมในโลกแห่งความเป็นจริง กรอบคอนสตรัคติวิสต์อาศัยผู้เรียนในการควบคุมการได้มาซึ่งความรู้ของตนเองและสนับสนุนให้ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก คอนสตรัคติวิสต์มีข้อจำกัด แต่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงระดับความรู้ที่สูงกว่าที่เป็นไปได้ ดังนั้นแม้ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการตีความแบบอัตวิสัย แต่ในมุมมองด้านศิลปะ ผู้รับสารหรือผู้มีส่วนร่วมจะต้องพิจารณาข้อมูลจากผู้ส่งสารหรือศิลปินนำเสนอ และสร้างการตีความโดยอาศัยประสบการณ์ในอดีต มุมมองส่วนตัว และภูมิหลังทางวัฒนธรรม

ในมุมมองด้านศิลปะและการออกแบบตามหลักการคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เชื่อว่าศิลปะไม่อยู่ในพื้นที่อันปิดของสตูดิโอของศิลปิน โดยแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เน้นการใช้รูปแบบทางเรขาคณิต และวัสดุที่เรียบง่าย Joaquín Torres García และ Manuel Rendón มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ไปทั่วยุโรปและละตินอเมริกา ในละตินอเมริกา ศิลปินรวมทั้ง Carlos Mérida, Enrique Tábara, Aníbal Villacís และ Oscar Niemeyer ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวคิดนี้ อิทธิพลของสิ่งนี้สามารถเห็นได้จากศิลปินแนวมินิมัลลิสต์ (Minimalist Artist) ซึ่งให้ความสำคัญกับการลดทอนรูปแบบลงไปถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของผลงาน (Shira Wolfe, 2023)

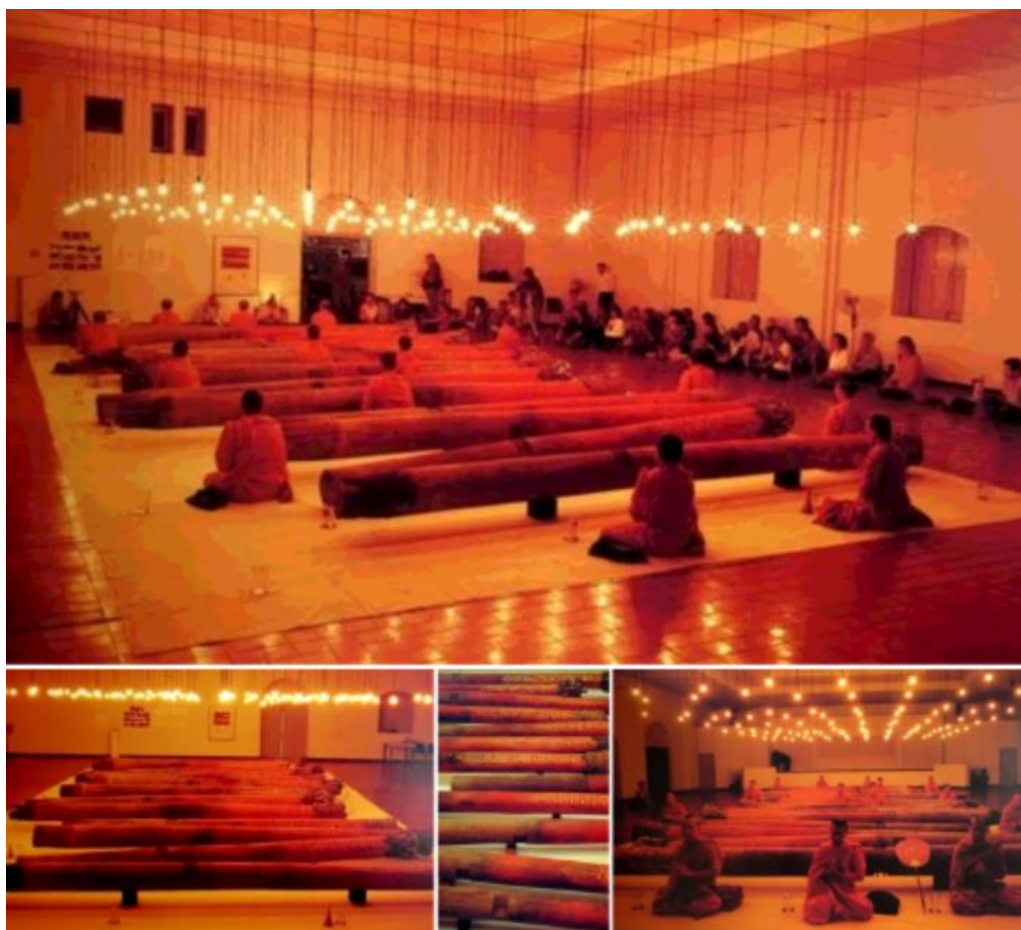
ตามหลักของทฤษฎีการสร้างสรรคินิยม (Constructive Theory) การแปรสภาพการรับรู้เกิดจากกระบวนการรู้ การคิด ด้วยความรู้ความเข้าใจ ที่ค้นพบเป็นปัจจัยภายนอก ด้วยประสบการณ์และมุมมองของตนผ่านกระบวนการของความสมดุล ซึ่งกลไกของความสมดุล เป็นการปรับตัวของตนเองให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กระบวนการแปรสภาพการรับรู้อย่างสมดุล จากองค์ประกอบของความซาบซึ้งที่เป็นประสบการณ์ใหม่ เป็นสภาวะแห่งการเกิดปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม สู่การตัดสินใจความเข้ากันขององค์ประกอบทางสติปัญญาให้เข้ากับองค์ประกอบของความรู้เดิมและหากไม่เข้ากันได้ก็จะทำการสร้างองค์ประกอบใหม่ขึ้นมาเพื่อรับประสบการณ์ใหม่นั้นเอง สรุปเป็นแผนภูมิแนวทางการแปรสภาพการรับรู้เชิงศิลปะ ดังนี้

ภาพที่ 69 การแปรสภาพการรับรู้เชิงศิลปะตามแนวทางทฤษฎี Constructive Theory (จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

กรณีศึกษาผลงานชุด “เสียงพูดที่ไม่ได้ยิน” ซึ่งเป็นผลงานของ สมบูรณ์ หอมเทียนทอง เป็นผลงานศิลปะการจัดวาง เป็นเสาวิหารจำนวน 14 ต้น แต่ละต้นมีความยาวประมาณ 5 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของเสา 31 - 40 เซนติเมตร เสาไม้แดง เสาจากวิหารหลังหนึ่ง ทราบว่าถูกรื้อมาจากวัดแห่งหนึ่งที่ อ.แม่ละเวียง จ.แม่ฮ่องสอน เชื่อว่าวิหารหลังนี้คงมีอายุราว 150 - 200 ปี เสามีลวดลายลงรักปิดทองคำเปลวเป็นศิลปะสมัยล้านนา พิจารณาสภาพนั้นสมบูรณ์ดีและวิหารหลังนี้ไม่สมควรจะรื้อถอน ทำลาย คงเกิดจากความไม่รอบรู้ของทางวัด ไม่เข้าใจในคุณค่าของศิลปะเชิงช่างและทางสถาปัตยกรรม ของตัวศิลปินพิจารณาเสาดด้วยความรู้สึกละเอียดอ่อน เสียหายในคุณค่าวัฒนธรรมดั้งเดิมและที่มา ช่างที่สร้างวิหารเป็นช่างที่รอบรู้มีความสามารถสูงในเชิงศิลปะ เห็นได้จากร่องรอยการสร้างสรรค์ เสาทุกต้นนอนซ้อนกองเรียงรายอยู่ที่ร้านขายวัตถุโบราณ กลายเป็นสินค้าของเก่าเพื่อที่จะถูกซื้อขายไปทำเสาบ้าน, ไม่ก็นำไปตกแต่งห้องรับแขกหรือตกแต่งในตัวบ้านสำหรับผู้มีฐานะทางการเงินและชอบวัตถุโบราณ แต่สำหรับศิลปิน เสาวิหารนี้ก็คือ การฆาตกรรม และได้กลายเป็นศพทางวัฒนธรรม เรากำลังได้สูญเสียวัตถุโบราณไปอีกชิ้นหนึ่ง ที่แสดงถึงความเจริญในด้านจิตวิญญาณในยุคหนึ่งสิ่งนี้จะไม่มีความหมายอีก ความงดงามของสิ่งที่ช่างได้สร้างสรรค์ขึ้นมา มีความภูมิใจในวัฒนธรรมและศิลปกรรมของประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแทนที่บอกเล่าภูมิปัญญาของผู้คนมาแต่อดีต และก็เป็นแหล่งที่จะเรียนรู้ในทางภูมิปัญญาอีกด้วย เป็นที่น่าเสียดายที่นับวันก็มีแต่จะถูกทำลายลงด้วยการขาดจิตสำนึกและเข้าใจคุณค่าหลาย ๆ วัดได้มีการ

บุรณะชิ้นใหม่เชิงวัตถุและทำลายของโบราณที่ทรงคุณค่าลงไปมากมาย เกิดแทบทุกแห่งในแผ่นดินไทย (สมบุรณ์ หอมเทียนทอง, 2538)

ภาพที่ 70 ชุดภาพผลงาน “เสียงพูดที่ไม่ได้ยิน”

(จากการศึกษาผลงานสร้างสรรค์และภาพถ่าย โดย สมบุรณ์ หอมเทียนทอง ปี พ.ศ.2538.)

ผลงานชุด “เสียงพูดที่ไม่ได้ยิน” สร้างสรรค์โดย สมบุรณ์ หอมเทียนทอง ศิลปินไทย เป็นผลงานศิลปกรรมที่มีทั้งคุณค่า สาระและความงาม ได้แสดงสิ่งที่เหนือความคาดหมาย มีความชัดเจนและความลึกซึ้งสะท้อนลักษณะของศิลปวัฒนธรรมไทย แต่มุ่งแสดงออกซึ่งคุณค่าของศิลปกรรมในระดับสากล ให้ความรู้สึกแปลกใหม่และตีแผ่ตัวอยู่ภายในอย่างสมบูรณ์ ผลงานของสมบุรณ์ ได้แสดงเรื่องราวของความไม่สมดุลงที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนี้ โดยให้ข้อคิดผ่านสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในอดีตเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการสูญเสียและเป็นการเตือนถึงภาวะปัจจุบันที่สังคมชีวิตผู้คนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผูกพันอยู่กับวัตถุ ศิลปินมิได้ต้องการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือแสดงความโศกเศร้าต่อสิ่งต่าง ๆ จากอดีตที่สูญเสียไป แต่เขาต้องการเน้นให้

เราตระหนักถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และจิตวิญญาณที่มีมาแต่ดั้งเดิม เพราะถ้าขาดความเข้าใจและจิตสำนึกที่จะระลึกถึงคุณค่าและความหมายของสิ่งเหล่านี้แล้ว เราก็คงไม่สามารถที่จะปรับตัวในด้านความคิดและจิตวิญญาณ ให้ใช้ชีวิตได้อย่างสมดุล ในสังคมของโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความสับสนอย่างแน่นอน

2.8.5 แนวคิดด้านศิลปะที่มีส่วนร่วม

ศิลปะที่มีส่วนร่วม (Participation art) เป็นแนวทางในการสร้างงานศิลปะที่มีส่วนร่วมกับสาธารณชนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง หรือเรียกว่า ศิลปะเชิงสัมพันธ์ (relational art) ในกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากผลตอบรับทางสังคมนำไปสู่เรื่องของเนื้อหาซึ่งศิลปินได้รับความสนใจ จากความฉับไวและการเชื่อมต่อเครือข่าย ด้วยการสื่อสารอย่างมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (หรือการได้รับการแลกเปลี่ยนข้อมูล) ด้วยศิลปะเชิงสัมพันธ์ เป็นงานศิลปะที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนได้ได้ตอบร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลในทุกขั้นตอน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้คนกับศิลปินและสถานการณ์ด้านสังคมและด้านความงามในระดับต่าง ๆ เป็นสื่อเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และความนิยมให้เกิดขึ้นกับสังคม การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่ประชาชนหรือคนทำงานร่วมกันในสังคมทำให้เกิดการพัฒนาปัญญา ความรู้ ความสามารถ โดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่ตนอาศัยอยู่ (นิภาภรณ์ เกียรติสุข, 2539)

กรณีศึกษาศิลปะที่มีส่วนร่วม ที่มีความสำคัญด้านสุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์ โดย Allan Kaprow ผู้บุกเบิกด้านศิลปะแบบมีส่วนร่วม จากผลงาน Installation view ด้วยกิจกรรม Two Happening Concepts ที่สร้างสรรค์ขึ้นในปี 1959 ซึ่งใช้การจัดวางทางกายภาพและสื่อสารความเข้าใจในประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพกับผู้คน

ผลงานTwo Happening Concepts ศิลปินมุ่งมั่นที่จะได้รับการปรับโครงสร้างพื้นที่ การจัดการขยะและวัตถุเหลือใช้อย่างเหมาะสม ด้วยการกำหนดกิจกรรมและรูปแบบการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วมกับผู้คนและศิลปิน (Allan Kaprow, 1967) เป็นการรวบรวมยางรถยนต์และของตกแต่งบ้านอื่น ๆ จากการบริหารจัดการกับวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่และจากร้านขายของเก่าในย่านเมืองของชิคาโกและพวกเขาเข้าร่วมกันลำเลียงไปตามถนนไปยังอาร์ทเมนต์ 3 แห่ง ซึ่งผู้เข้าร่วมและบุคคลทั่วไปสามารถมีส่วนร่วมได้ตลอดการแสดง ในเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน นำไปสู่ห้องพักของอาร์ทเมนต์แต่ละห้อง ทำให้เกิดการจัดการกับวัตถุและได้นำไปตกแต่งโดยศิลปินและผู้มีส่วนร่วมตลอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยกระบวนการเหล่านี้ เป็นรูปแบบการนำเสนอความสุขที่เกิดขึ้นร่วมกัน ด้วยกระบวนการทางศิลปะโดยการผสมผสานเข้ากับชีวิตประจำวันเข้ากับการปฏิบัติทางศิลปะ

สุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์ทำให้ผู้คนได้รับรู้ ด้วยการอธิบายความในเชิงคุณค่าของการจัดการขยะและวัตถุเหลือใช้ วัตถุที่หมดประโยชน์จากชีวิตประจำวัน ผลงาน Two Happening Concepts นั้น

ยังเป็นการสนับสนุนให้ผู้คน มีความเข้าใจในความสำคัญของการสร้างสรรค์และถือเป็นที่ของทุกคน และชุมชนที่จะต้องให้ความสนใจและมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ประกอบกับโลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วปัญหาต่าง ๆ ของสังคมมีความสลับซับซ้อน จึงเป็นยุคที่ต้องการสติปัญญา ความรู้และความสามารถ จากผู้คนและชุมชนหลายฝ่ายมาร่วมแก้ไขปัญหาคือ เป็นเรื่องที่ต้องการความร่วมมือคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เชิงสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์

ภาพที่ 71 ชุดภาพศิลปะที่มีส่วนร่วม ผลงาน Two Happening Concepts
(จากการศึกษาผลงานสร้างสรรค์และภาพถ่าย โดย Allan Kaprow and Wolf Vostell ปี 1959.
สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2566.)

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นจะทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน อาทิเช่น ทำให้เด็กมีความสามารถ มีทักษะที่จะดำรงชีวิต และสามารถพัฒนาตนเองตามวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทาง

สติปัญญาความสามารถของชุมชนโดยรวม ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

สรุป ศิลปวัฒนธรรมมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะทางสังคม แม้จะมีการส่งเสริมในเชิงอนุรักษ์ แต่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมบางอย่างเริ่มถูกลดความสำคัญลง จึงจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟู และการสืบสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างวิธีการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนหรือพื้นที่มีส่วนร่วมในการสืบสานด้วยวิธีการในเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องสร้างแนวทางเชิงสร้างสรรค์ บูรณาการโดยผสมผสานแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็น แนวคิดการสร้างสรรค์ ที่ให้ความสำคัญกับสังคมวัสดุทางศิลปกรรม ต่อยอดไปสู่การ สืบสานมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมในบริบทปัจจุบัน สู่กระบวนการสำหรับวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่อไป

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร สู่การดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน ผลของการศึกษาด้วยวิธีการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีการดำเนินงานวิจัย และสรุปผลการศึกษา และผลการวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล อันนำไปสู่การทดลองเพื่อสร้างผลงานศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีการดำเนินงานวิจัย

3.1.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) รูปแบบผสมผสาน (Mix Research) ในระหว่างการวิจัยแบบ “Ethnography” กับ การวิจัยแบบ “Practice-based Research” (PbR) และการวิจัยแบบ “Ethnography” มีวิธีการเก็บข้อมูลหลากหลายวิธี มุ่งอธิบายหรือตีความเจตคติ ความเชื่อ ความรู้สึก จากข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของมนุษย์ โดย โดยผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่ มีโอกาสคลุกคลีอยู่กับประชากรในชุมชนหรือท้องถิ่นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและข้อมูลที่เกิดจากปัจจัยการแสดงออกของความรู้สึกและพฤติกรรมของประชากรนำไปวิเคราะห์และแปลผล (ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ, 2550)

การวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญในระดับจุลภาค (Micro Ethnography) ที่เน้นศึกษาวัฒนธรรมพื้นที่เฉพาะในจังหวัดเพชรบุรี โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของสกุลช่างไม้เมืองเพชรในองค์รวมก่อนเข้าสู่กระบวนการในการสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจข้อมูล (input) มีกระบวนการวิจัย (process) โดยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ การศึกษาข้อมูลด้วยการสำรวจโดยลงพื้นที่จริงโดยเน้นความสำคัญในบริบทของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ รวมถึงทรัพยากรภายในและภายนอกท้องถิ่นซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญสำหรับการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงกับสกุลช่างไม้เมืองเพชรอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และนำเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย แล้วสรุปผล แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ (analysis & synthesis) แล้วสร้างแนวคิดการออกแบบ (concept) เพื่อดำเนินการสร้างสรรค์ภายใต้การวิจัยแบบ Practice-based Research (PbR) ซึ่งถือเป็นการค้นคว้า โดยการปฏิบัติ ทดลอง เพื่อสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในเชิงการจัดกิจกรรม

สร้างสรรค์ ผ่านการใช้เครื่องมือ แบบสนทนากลุ่ม พร้อมการจัดทำผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ซึ่งมีการใช้แบบสอบถาม เพื่อการประเมินคุณภาพ อันนำไปสู่การสร้างผลลัพธ์ของการปฏิบัติ (output) แล้วสามารถสร้างเป็นข้อค้นพบและองค์ความรู้ใหม่ได้

3.1.2 ตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

ตัวแปรตาม คือ การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

ผลสัมฤทธิ์ คือ การสืบสานในบริบทปัจจุบันด้วยกิจกรรมที่พัฒนา

ด้วยการศึกษาสกุลช่างไม้เมืองเพชร องค์ความรู้เพื่อความรู้ความเข้าใจคุณค่า การสืบทอด มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ สังเกต จากการศึกษาพื้นที่เมืองเพชร สู่อารมณ์ความด้านแรงบันดาลใจรูปแบบลักษณะตามยุคสมัยและด้วยคุณค่าด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร สรุปลงจากการศึกษาที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบัน สู่สมมติฐานของบริบทปัจจุบัน ด้วยวิธีการทางศิลปะการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม ด้านแนวความคิด, ด้านวัสดุและเทคนิค, ด้านการรับรู้การสืบสาน การดำเนินการหาแนวทางที่เกิดจากการสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดการสร้างสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบ นำไปสู่การสืบสานในรูปแบบกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในบริบทปัจจุบันและนำไปสู่การประเมิน สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

3.1.3 พื้นที่ในการวิจัย

การศึกษาการคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้ที่สำคัญ ในแหล่งอำเภอเมืองเพชรและการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม พื้นที่วัดยาง อ.เมือง จ.เพชรบุรี

3.1.4 ประชากรเป้าหมาย

1) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ / ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านช่างไม้ / ผู้ปฏิบัติงานด้านสกุลช่างเมืองเพชร จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย จำนวน 3 คน

2) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการสนทนากลุ่มจากตัวแทนประชากร จำนวน 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนประชากร นักวิชาการ / ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ช่างไม้ (สกุลช่างเมืองเพชร) ศิลปินและนักสร้างสรรค์จากภายในพื้นที่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนประชากร นักวิชาการ / ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ช่างไม้ (สกุลช่างเมืองเพชร) ศิลปินและนักสร้างสรรค์จากภายนอกพื้นที่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี

3) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการสร้างสรรค์ร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม จากตัวแทนศิลปิน นักสร้างสรรค์ ผู้สนใจ สร้างสรรค์ในพื้นที่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้สนใจมีส่วนร่วมจำนวน 2 กลุ่ม

4) ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการประเมินคุณภาพด้วยแบบสอบถามแบบเจาะจง จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และผู้เข้าชมผลงานที่เผยแพร่/จัดแสดง โดยมีการจัดแสดงงาน ณ วิทยาย จังหวัดเพชรบุรีจำนวนมากกว่า 100 คน ซึ่งเป็นผู้สนใจทั่วไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีที่เข้าชมผลงานในพื้นที่จัดแสดงงาน

3.1.5 การได้มาซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยแบ่งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) มีเป้าหมายในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านช่างไม้ / ผู้ปฏิบัติงานด้านสกุลช่างเมืองเพชร 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย 3 คน

2) มีเป้าหมายในการสนทนากลุ่มหาข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน จากตัวแทนประชากร นักวิชาการ / ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ช่างไม้ (สกุลช่างเมืองเพชร) ศิลปินและนักสร้างสรรค์จากภายในและนอกพื้นที่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี จำนวน 10 คน

3) มีเป้าหมายในการสร้างสรรค์ร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม จากตัวแทนประชากรจากศิลปิน นักสร้างสรรค์ ผู้สนใจ การสร้างสรรค์ในพื้นที่ จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้สนใจมีส่วนร่วมจำนวน 2 กลุ่ม

4) มีเป้าหมายในการประเมินคุณภาพ เพื่อวัดผลการศึกษาและการสร้างสรรค์ จากการสัมภาษณ์แบบเจาะจงเพื่อประเมินผล จำนวน 5 คน ประกอบด้วย จากตัวแทนนักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ตัวแทนหน่วยงานด้านสกุลช่างเมืองเพชรและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย และประเมินผลการสร้างสรรค์และการนำเสนอจากผู้เข้าชมผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่เผยแพร่ / จัดแสดง จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นผู้สนใจทั่วไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีที่เข้าชมผลงานในพื้นที่จัดแสดงงาน มิได้เจาะจงว่าเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ โดยมีการวางแผนจัดแสดงงาน ณ วิทยาย จังหวัดเพชรบุรี

3.1.6 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการคัดเลือก (Inclusion criteria) ประชากรผู้อาสาสมัครในงานวิจัยนี้ มีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มประชากรในหลาย ๆ ส่วน ทั้งในส่วนประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประชากรซึ่งเป็นผู้มี

ส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน และประชากรผู้ชมผลงานซึ่งเป็นผู้อาสาในการประเมินผลงานเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

(1) ประชากรผู้อาสาสมัครการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (ออกแบบตาราง โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566)

หัวข้อ	รายละเอียด
1. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วม	1. เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ / นักวิชาการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชรโดยตรง 2. เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ / นักวิชาการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
2. จำนวนผู้เข้าร่วม	9 คน
3. ประเภทผู้เข้าร่วม	แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ / ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านช่างไม้ / ผู้ปฏิบัติงานด้านสกุลช่างเมืองเพชร จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย จำนวน 3 คน
4. เกณฑ์การคัดเลือก	เป็นผู้ที่มีความพร้อมโดยสามารถแสดงความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทัศนคติเชิงวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบ การสร้างสรรค์ศิลปะแบบมีส่วนร่วมภายในพื้นที่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี
5. วิธีการ	การติดต่อหาแบบเจาะจง เมื่อมีการตอบรับมีการประสานรายละเอียดต่าง ๆ ในการเข้าร่วม
6. เครื่องมือการวิจัย	แบบสัมภาษณ์

(2) ประชากรผู้อาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม
(ออกแบบตาราง โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566)

หัวข้อ	รายละเอียด
1. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วม	1. เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชรโดยตรง 2. หรือผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร
2. จำนวนผู้เข้าร่วม	20 คน
3. ประเภทผู้เข้าร่วม	แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนที่ 1 บุคคลภายในพื้นที่ จำนวน 17 คน - ผู้แทนวัดยาง (เจ้าอาวาสวัดยาง) (1 คน) - ประชาชนชาวบ้าน / ผู้แทนชาวบ้านในพื้นที่ชุมชน (1 คน) - ช่างไม้เมืองเพชร (1 คน) - นายช่างประณีตศิลป์ สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร (1 คน) - ช่างศิลปหัตถกรรม (1 คน) - นักวิชาการ/นักมานุษยวิทยา (1 คน) - ผู้ประสานงานกลุ่มลูกท้าว (1 คน) - ศิลปินร่วมสมัย (1 คน) - ผู้แทนสื่อมวลชน (1 คน) - ผู้แทนกลุ่มธุรกิจเมืองเพชร (1 คน) - ผู้แทนหน่วยงาน สถาบันต่างๆ (1 คน) ส่วนที่ 2 บุคคลภายนอกพื้นที่ จำนวน 3 คน - อาจารย์ที่ปรึกษาในการวิจัย (1 คน) - นักวิชาการ / ศิลปินร่วมสมัย (2 คน)
4. เกณฑ์การคัดเลือก	เป็นผู้ที่มีความพร้อมโดยสามารถแสดงความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทัศนคติเชิงวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบ การสร้างสรรค์ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ภายในพื้นที่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี
5. วิธีการ	การติดต่อทบทวนแบบเจาะจง เมื่อมีการตอบรับมีการประสานรายละเอียดต่าง ๆ ในการเข้าร่วม
6. เครื่องมือการวิจัย	แบบสนทนากลุ่ม

(3) ประชากรผู้อาสาสมัครการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยแบบมีส่วนร่วม (ออกแบบตาราง โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566)

หัวข้อ	รายละเอียด
1. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วม	1. เป็นศิลปินร่วมสมัย (ภายในหรือภายนอกพื้นที่) ที่สนใจการทำงานสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม 2. ผู้สนใจทั่วไปในอำเภอเมืองเพชรบุรี ที่สนใจการทำงานสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม
2. จำนวนผู้เข้าร่วม	5 คน และ 2 กลุ่ม
3. ประเภทผู้เข้าร่วม	แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนที่ 1 บุคคลภายในและภายนอกพื้นที่ จำนวน 5 คน 1) ศิลปินร่วมสมัยในพื้นที่เมืองเพชร (4 คน) 2) ศิลปินร่วมสมัยนอกพื้นที่เมืองเพชร (1 คน) ส่วนที่ 2 กลุ่มบุคคลภายนอกพื้นที่ จำนวน 2 กลุ่ม 1) นักศึกษา 2) ผู้สนใจในชุมชน เช่น พระ ยาวชน
4. เกณฑ์การคัดเลือก	ศิลปินร่วมสมัย : 1. เป็นผู้มีความสามารถ มีความรู้ความเข้าใจในด้านศิลปะร่วมสมัย 2. มีประสบการณ์ในการทำงานศิลปะร่วมสมัย 3. สามารถร่วมกิจกรรม โดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เชิงสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนทัศนคติ การวินิจฉัยเชิงวิชาการด้านการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยแบบมีส่วนร่วม ผู้สนใจทั่วไป : 1. มีความสนใจในด้านศิลปะ และภูมิปัญญา 2. สามารถร่วมกิจกรรมโดยร่วมทำงานศิลปะสร้างสรรค์ได้
5. วิธีการ	การติดต่อหาตามผู้สนใจแบบเจาะจง เมื่อมีการตอบรับมีการประสานรายละเอียดต่าง ๆ ในการเข้าร่วม

(4) ประชากรผู้อาสาสมัครการประเมินคุณภาพ เพื่อประเมินผลผลงานสร้างสรรค์ที่จัดแสดงนิทรรศการ ซึ่งเป็นการวัดผลการศึกษาและการสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงประชากรผู้อาสาสมัครการประเมินคุณภาพ

(ออกแบบตาราง โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566)

หัวข้อ	รายละเอียด
1. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วม	1. กลุ่มเฉพาะ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม และผู้แทนจากหน่วยงานด้านที่เกี่ยวข้องกับสกุลช่างไม้เมืองเพชร 2. กลุ่มบุคคลทั่วไป : ผู้ที่สนใจชมผลงานศิลปะทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ (ไม่เฉพาะเจาะจง)
2. จำนวนผู้ร่วมประเมิน	105 คน
3. ประเภทผู้เข้าร่วมประเมิน	แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนที่ 1 กลุ่มเฉพาะ จำนวน 5 คน (เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะจง) - ตัวแทนนักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม (1 คน) - ตัวแทนหน่วยงานด้านสกุลช่างเมืองเพชร (1 คน) - ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและประเมินผลการสร้างสรรค์ (3 คน) ส่วนที่ 2 กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน (เน้นการใช้แบบสอบถามเพื่อประเมิน) - บุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นผู้เข้าชมผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่เผยแพร่/จัดแสดง (100 คน)
4. เกณฑ์การคัดเลือก	กลุ่มเฉพาะ : (คัดเลือกจากหลักเกณฑ์คุณสมบัติ) กลุ่มบุคคลทั่วไป : ผู้สนใจทั่วไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีที่เข้าชมผลงานในพื้นที่จัดแสดงงาน (มิได้เจาะจงว่าเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ)
5. วิธีการ	ประชาสัมพันธ์การจัดแสดงนิทรรศการ พร้อมทาบตามกลุ่มเฉพาะและผู้สนใจทั่วไปมาชมผลงานในพื้นที่จัดแสดงงาน
6. เครื่องมือ	แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผล (ประเมินแบบเจาะจง) แบบสอบถามสำหรับการประเมิน (ประเมินแบบสาธารณะ)

(5) ประชากรของการเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงประชากรของการเผยแพร่องค์ความรู้ของการสืบสาน (กิจกรรมต่อเนื่องจากงานวิจัย)
(ออกแบบตาราง โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566)

หัวข้อ	รายละเอียด
1. คุณสมบัติของผู้ได้รับการเผยแพร่องค์ความรู้	1. กลุ่มเฉพาะ สกุลช่างไม้ในบริบทปัจจุบัน ที่เป็นบุคคลในพื้นที่(วัด), ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม และผู้แทนจากหน่วยงานด้านที่เกี่ยวข้องกับสกุลช่างไม้เมืองเพชร 2. กลุ่มบุคคลทั่วไป : ผู้ที่สนใจองค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ (ไม่เฉพาะเจาะจง)
2. จำนวน	105 คน
3. ประเภทผู้ได้รับการเผยแพร่องค์ความรู้	แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนที่ 1 การเผยแพร่เอกสารที่จัดทำแบบรูปเล่ม (เฉพาะกลุ่ม) วัด (สำนักช่างเดิมในอดีต) จำนวน 5 เล่ม - ตัวแทนนักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม (1 เล่ม) - ตัวแทนหน่วยงานด้านสกุลช่างเมืองเพชร (1 เล่ม) - ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและการสร้างสรรค์ (3 เล่ม) ส่วนที่ 2 การเผยแพร่เอกสารรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e – book) สำหรับกลุ่มบุคคลทั่วไป ไม่จำกัดจำนวนคน (ผู้ที่สนใจองค์ความรู้ไม่เฉพาะเจาะจง)
4. เกณฑ์การคัดเลือก	กลุ่มเฉพาะ : (คัดเลือกจากหลักเกณฑ์คุณสมบัติ) กลุ่มบุคคลทั่วไป : ผู้สนใจทั่วไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีที่สนใจองค์ความรู้ (มิได้เจาะจงว่าเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ)
5. วิธีการ	ประชาสัมพันธ์การเผยแพร่องค์ความรู้ พร้อมทาบทามกลุ่มเฉพาะและผู้สนใจทั่วไปได้รับการเผยแพร่องค์ความรู้
6. เครื่องมือ	เอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ - เอกสารที่จัดทำแบบรูปเล่ม - เอกสารรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e – book) ผ่านช่องทางออนไลน์
7. แผนการกำหนดการดำเนินงาน	การเผยแพร่ภายหลังเสร็จงานวิจัย (กิจกรรมต่อเนื่องจากงานวิจัย)

3.1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1) การศึกษาเอกสารการบันทึก เอกสารหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมงาน สกulptช่าง ประวัติศาสตร์ศิลปะการออกแบบและปรัชญาร่วมสมัย

2) การลงพื้นที่เก็บข้อมูล จากรายงานการอนุรักษ์ การบันทึก และการสำรวจศิลปกรรม งานสกulptช่างก่อนหน้าที่ศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงตามแหล่งศิลปกรรมงานสกulptช่างที่สำคัญเพื่อ ทำแบบบันทึกสำรวจรวบรวมนำมาวิเคราะห์

3) การวิจัยนี้มีเก็บข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลด้านศิลปกรรมงานสกulptช่าง ศิลปะ วิถีวัฒนธรรม พื้นที่ สภาพแวดล้อม และนำมา วิเคราะห์เปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ในภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สู่การถ่ายทอดลักษณะของ ความหมายและองค์ประกอบด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาเอกสารรวมกับการลงพื้นที่สำรวจ ด้วยการสังเกตภูมิปัญญาและวิถี วัฒนธรรม ในพื้นที่ อำเภอเมืองเพชรบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง

(2) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ อาทิ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ช่างฝีมือสกulptช่างไม้เมืองเพชร ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการ ออกแบบ โดยมีการบันทึกภาพและวิดีโอ

(3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ มรดกภูมิปัญญาและวิถี วัฒนธรรมและหลักการศิลปะการออกแบบร่วม สมัย ใช้แบบสอบถามตามความสมัครใจจากกลุ่ม ตัวอย่างการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่เฉพาะเจาะจง

(4) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจำแนกชนิดข้อมูล ด้วยเครื่องมือตารางการ วิเคราะห์ข้อมูล

(5) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม

(6) สังเคราะห์ผลร่วมกับทฤษฎีศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อนำผลสรุปไปสู่การ ออกแบบในลักษณะสื่อผสม

4) การวิจัยนี้เก็บข้อมูลการประเมินคุณภาพ ที่ใช้ในการวัดผลด้วยการใช้แบบสอบถาม ต่อผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและการเผยแพร่แล้วจะมีการประเมินด้วยแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มตัวแทนนักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ตัวแทนช่างฝีมือสกulpt ช่างไม้ และตัวแทนด้านการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบ ร่วมกับการประเมินด้วยแบบสอบถามและ วิเคราะห์ผลจากการมีส่วนร่วมของผู้ชมผลงานที่สร้างสรรค์

3.1.8 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการวัดผล

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ / แบบสัมภาษณ์แบบเจาะจง และแบบสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลในการศึกษาข้อมูลการวิจัย แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย รวมทั้งประเมินผลการรับรู้ จากการสื่อสาร ด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

2) การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยแบบมีโครงสร้าง ตามขั้นตอนต่อไปนี้

(1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษารายละเอียด ข้อมูลพื้นฐานจากตำรา ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

(2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(3) กำหนดขอบเขตและโครงสร้างเนื้อหาของเครื่องมือในการวิจัย ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

(4) สร้างข้อคำถามของเครื่องมือในการวิจัย เป็นหัวข้อการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการองค์ความรู้

(5) นำเสนอเครื่องมือในการวิจัย ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นข้อคำถามครอบคลุม วัตถุประสงค์ และการใช้คำให้ถูกต้อง แก้ไขตามคำแนะนำ

(6) นำเสนอเครื่องมือในการวิจัย ต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและประเมินคุณภาพพัฒนาการจัดเก็บองค์ความรู้ และความสมบูรณ์ในการศึกษา

3) การประเมินคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

จากการตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและตัวแปรทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในด้านการสร้างสรรค์ การวิจัยและการศึกษา และด้านมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่าง ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หลังจากนั้นนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item congruency) จำนวน 3 ท่าน การสร้างมาตรวัดเมื่อได้ผลจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาสร้างมาตรวัดเชิงจิตวิสัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนมาตรวัดไว้เต็ม 5 คะแนน โดยเริ่มจาก เห็นด้วยน้อยที่สุดหรือมีความสำคัญน้อยที่สุดอยู่ในระดับ 1 และเห็นด้วยด้วยมากที่สุดหรือมีความสำคัญมากที่สุดอยู่ในระดับ 5

3.1.9 การเก็บข้อมูล

1) การเก็บข้อมูลโดยการศึกษาข้อมูลและการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และหนังสือต่าง ๆ ทั้งที่ตีพิมพ์ และไม่ได้ตีพิมพ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยนำมาเรียบเรียงตามประเด็นที่กำหนดไว้

2) การเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

แบบสัมภาษณ์ การเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามหลักการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item congruency) โดยผู้เชี่ยวชาญ และแนบมาพร้อมกับเอกสารการขอการรับรองโครงการ โดยเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่เกี่ยวกับด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมโดยผู้วิจัยจะเดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์นอกเวลางานของผู้ให้ข้อมูล

แบบสนทนากลุ่ม การเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามหลักการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item congruency) โดยผู้เชี่ยวชาญ และแนบมาพร้อมกับเอกสารการขอการรับรองโครงการ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มอาสาสมัคร ผู้ให้ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม โดยการติดต่อทาบตามแบบเจาะจง จากผู้ปฏิบัติงานสร้างสรรค์จากภายในและภายนอกพื้นที่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี โดยผู้วิจัยจะเดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์นอกเวลางานของผู้ให้ข้อมูล

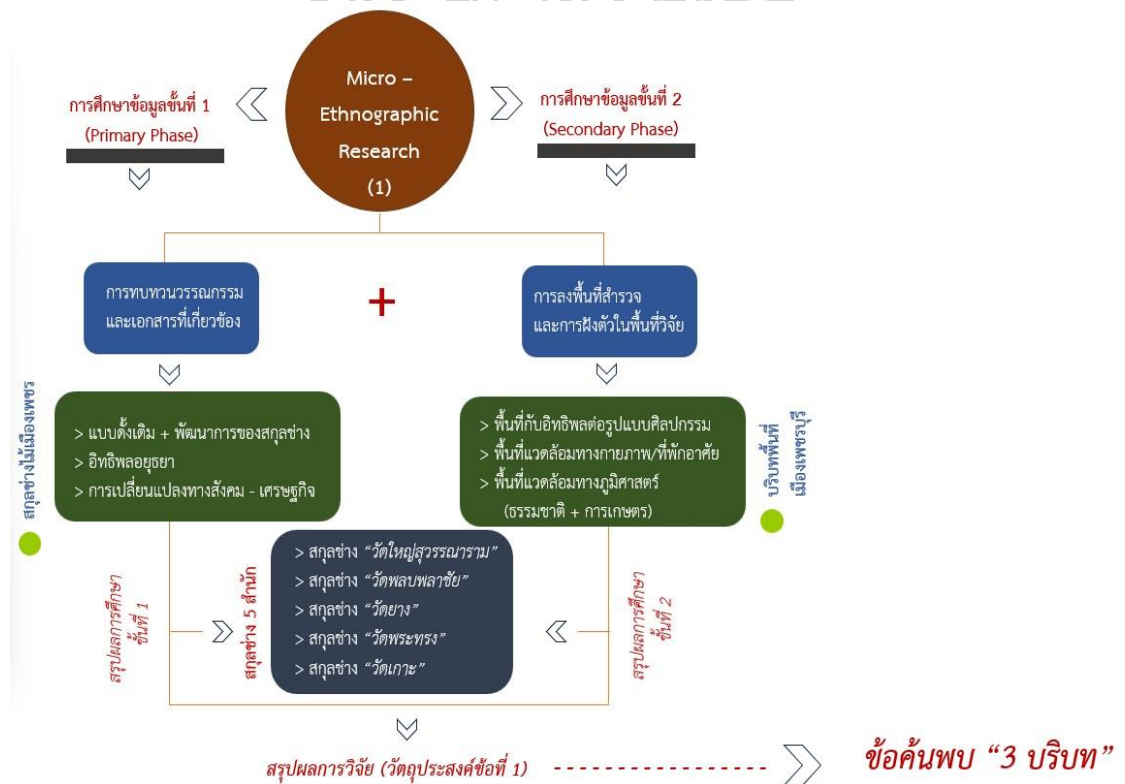
แบบสอบถามเพื่อการประเมินผล โดยมีการเลือกประชากรตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามหลักการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item congruency) โดยผู้เชี่ยวชาญและแนบมาพร้อมกับเอกสารการขอการรับรองโครงการ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มอาสาสมัครการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เพื่อวัดผลผลงานสร้างสรรค์ โดยคัดเลือกจากผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่เกี่ยวกับด้านมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ซึ่งสามารถแสดงความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทัศนคติ การวินิจฉัยเชิงวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบการสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยจะเดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์นอกเวลางานของผู้ให้ข้อมูล

ในส่วนการประเมินผลจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกตามหลักการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item congruency) โดยผู้เชี่ยวชาญและสร้างมาตรวัดเชิงจิตวิสัยแล้ว และแนบมาพร้อมกับเอกสารการขอการรับรองโครงการ ได้แก่ผู้ที่ได้รับชมผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

โดยการแจกแบบสอบถามความคิดเห็นแก่ผู้เข้ามาเข้าชมนิทรรศการตลอดช่วงเวลาการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน ซึ่งในการเก็บข้อมูลดังกล่าวมีการใช้เทคนิคโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกรอกข้อมูลในแบบสอบถาม และมีการจัดทำข้อมูลแบบสอบถามในรูปแบบดิจิทัลเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเก็บข้อมูลด้วยเช่นกันตามความสะดวกด้วยเช่นกัน

3.2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : ศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

กระบวนการศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร มีรูปแบบการวิจัยแบบ Micro - Ethnographic Research โดยมีการศึกษาข้อมูล และการค้นคว้าในเอกสารต่าง ๆ การสำรวจข้อมูล รวมทั้งการเปรียบเทียบข้อมูลจากการศึกษาสกุลช่างไม้ใน วัด 5 แห่ง ที่สำคัญในเมืองเพชร สรุปเป็นกระบวนการ ดังนี้

ภาพที่ 72 กระบวนการศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร (จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา ฉ่องฉายา, มีนาคม 2566.)

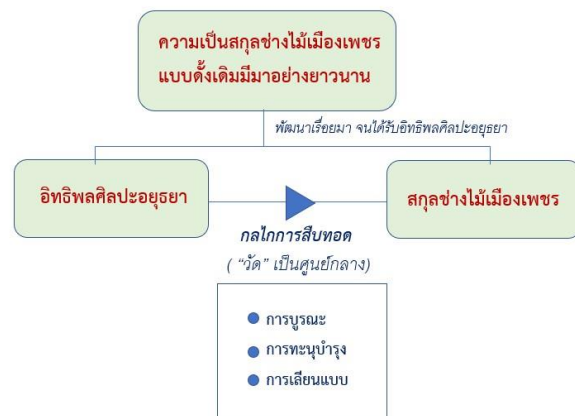
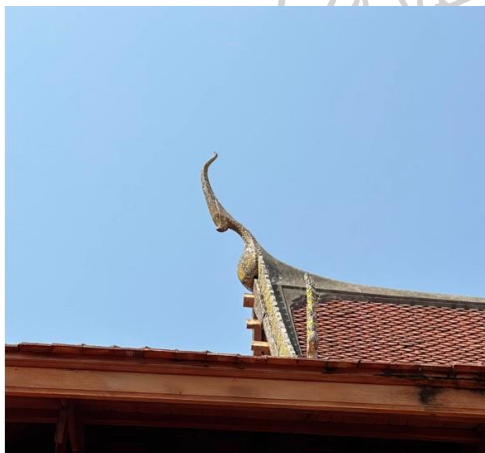
ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สรุปเป็นข้อค้นพบตามประเด็น ดังนี้

3.2.1 บริบทเดิมกับอิทธิพลศิลปะอยุธยา

ความเป็นสกุลช่างไม้เมืองเพชรมีมาตั้งแต่ดั้งเดิมอยู่แล้ว แม้ศิลปะแบบอยุธยาจะมีอิทธิพลสำคัญต่อสกุลช่างไม้โดยช่างได้เรียนรู้ผ่านการบูรณะ การทะนุบำรุง การเลียนแบบ รวมทั้งกลไกในการสืบทอดผ่านครูช่างที่เป็นพระสงฆ์โดยมี “วัด” ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์กลางการเรียนรู้มาตั้งแต่อดีตและสืบทอดเรื่อยมา แม้จะมีการสืบสานผ่านสำนัก วัด หรือในหมู่ช่างด้วยกันอยู่บ้าง แต่การสืบสานที่ผ่านมาได้ถูกปรับและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและเศรษฐกิจไปบ้าง ทำให้เกิดภาพของการคงอยู่ของสกุลช่างไม้เมืองเพชรภายใต้บริบทปัจจุบัน ที่มีภาพรวมของข้อมูลในเชิงประจักษ์ทั้งมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมของงานช่างไม้

3.2.2 บริบทแห่งความเชื่อ และความศรัทธากับวิถีวัฒนธรรมสกุลช่าง

บริบทของวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรเกิดจากความศรัทธา ความเชื่อ ปัจจัยสำคัญจากยุคสมัยของความเฟื่องฟูในศิลปะวิทยาการเมืองเพชรทำให้เกิดการพัฒนาสู่หลักวิถี เป็นภูมิปัญญาของสกุลช่างไม้ผ่านการสร้าง การบูรณะ ส่งผลให้เกิดศิลปกรรมที่มีคุณค่า

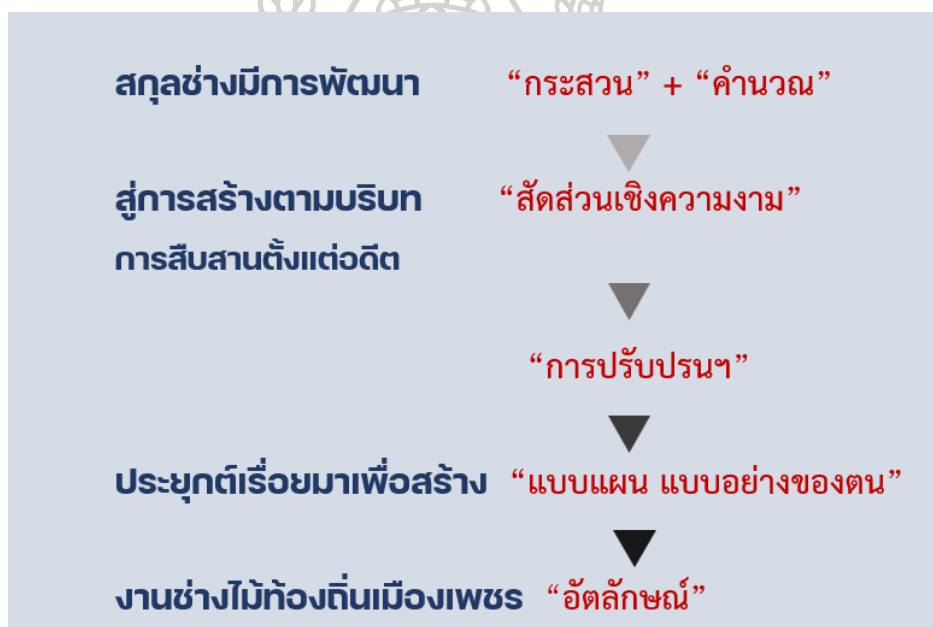
ภาพที่ 73 ความสัมพันธ์ของอิทธิพลศิลปะอยุธยาต่อสกุลช่างไม้เมืองเพชร
(จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

3.2.3 บริบทภูมิปัญญา และการสร้างสรรค์สู่อัตลักษณ์

ลักษณะ รูปแบบงานศิลปกรรม บริบทของพื้นที่ที่ปรากฏในแต่ละส่วนตามแต่ละที่ตั้งของแต่ละสำนัก / วัดนั้นเกิดศิลปกรรมที่มีความสวยงามในแง่ของฝีมือและความคิดที่คล้ายคลึงกันทั่วเมืองเพชร แต่ที่สำคัญ คือ วัดยาง ที่มีความโดดเด่น และสืบเนื่องในการสร้าง การบูรณะ เป็นผลงานช่างที่มีศักดิ์ของชั้นครู

วัดยางถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มีผลงานศิลปกรรมและตัวอย่างการสร้างงานช่างที่แสดงศักดิ์สำคัญที่ปรากฏการคงอยู่ในปัจจุบันและปรากฏความสำคัญต่อวัดอื่น ๆ ในการทำตามอย่างด้วย ดังปรากฏผลงานศิลปกรรมที่อวดชั้นประชันฝีมือกันไปทั่วเมืองเพชร สื่อให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ (identity) ของสกุลช่างไม้เมืองเพชรได้อย่างเด่นชัด

ภูมิปัญญา และระบบการสืบสานที่มีแบบแผนทำให้เกิดการสร้างสรรค้จนเกิดเป็นองค์ความรู้สู่การสร้างอัตลักษณ์ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร สกุลช่างมีการพัฒนา มีการใช้กระบวน ผ่านการคิด การคำนวณ สู่การสร้างตามบริบทการสืบสานมาตั้งแต่อดีต จนเกิดการสร้างให้มีสัดส่วนเชิงความงาม และมีการปรับปรน ประยุกต์เรื่อยมาสู่การสร้างแบบแผนการเรียนรู้ของสกุลช่างจนเป็นแบบอย่างของตนเองและสามารถสร้างอัตลักษณ์เป็นของตนเองที่เด่นชัด

ภาพที่ 74 แบบแผนการสร้างสรรค้สู่องค์ความรู้ในการสร้างอัตลักษณ์ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร (จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

อย่างไรก็ตามการปรับปรนยังสะท้อนให้เห็นว่าช่างเมืองเพชรหลายคนต้องปรับตัวเองให้มีความสามารถที่หลากหลายตั้งแต่อดีต โดยต้องพัฒนาศักยภาพ (potential) ตนเอง ซึ่งพบว่าครูช่างและช่างไม้เมืองเพชรมิใช่เพียงแค่ช่างที่ทำผลงานศิลปกรรม แต่เป็นผู้มีองค์ความรู้หลากหลายด้าน อาทิ

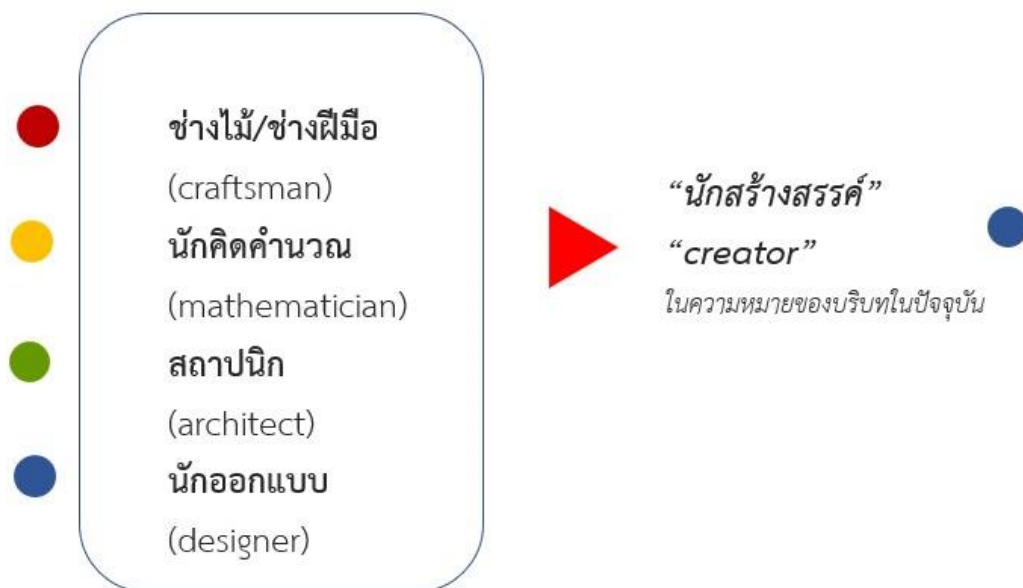
- ช่างฝีมือ (craftsman) โดยมีความสามารถในเชิงช่างในมิติต่าง ๆ ทั้งการเลือกวัสดุ และการทำงานในเชิงช่าง

- นักคิดคำนวณ (mathematician) สถาปนิก (architect) โดยสามารถคำนวณเพื่อกำหนดสัดส่วนที่ลงตัวในการออกแบบก่อนสร้างเป็นผลงานจริง เช่น

การถอดสัดส่วนลูกโลกศเป็นความรู้ด้านเรขาคณิต ของ พระครูประสิทธิ์วชิรสาร
การกำหนดสัดส่วนความงามของหน้าบันที่เชื่อมกับขนาดช่อฟ้าให้เกิดความลงตัว
การกำหนดขนาดเฉพาะของเครื่องบน เช่น ช่อฟ้า บราลี ไบระกา หน้าบัน คันทวยและหางหงส์ เป็นต้น

ตัวอย่างการคำนวณ เช่น หากวัดขนาดเพื่อสร้าง กระจวนแล้วนั้น หน้าจั่วกว้าง 10 ศอก ตัวช่อฟ้าก็ต้องยาว 5 ศอก (C-D) หรือเท่ากับ $1/2$ (A-B) คือ ยาวครึ่งหนึ่งของช่อและความยาวของช่อฟ้า ก็สามารถร่างรูปช่อฟ้าตามอัตราส่วน 5 ศอก (**ใช้ภาพตัวอย่างนำเสนอ)

- นักออกแบบโดยสามารถออกแบบผลงานได้ (designer) ซึ่งในองค์รวมหมายถึง “นักสร้างสรรค์” หรือ “creator” ในความหมายของบริษัทในปัจจุบัน

ภาพที่ 75 การปรับปรนของช่างไม้สู่การสร้างอัตลักษณ์ของช่างไม้เมืองเพชร
(จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

นอกจากนี้จากการศึกษาข้อมูลสกุลช่างไม้เมืองเพชรในวัดสำคัญ 5 วัด สู่ “การเปรียบเทียบองค์ความรู้สกุลช่างไม้เมืองเพชร” ซึ่งมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลการวิจัย การลงพื้นที่เพื่อค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยเน้นศึกษาอดีตสำนักช่างไม้เมืองเพชร ใน

วัดสำคัญ 5 วัด ประกอบด้วย วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดยาง วัดพระทรง วัดเกาะ และวัดพลับพลายชัย สามารถวิเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับสกุลช่างไม้เมืองเพชร ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบองค์ความรู้สกุลช่างไม้เมืองเพชร

(จากการสรุปข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ที่	มิติในการเปรียบเทียบ	กลุ่มช่างที่สำคัญในสายสกุลช่างไม้เมืองเพชร				
		1. วัดเกาะ	1. วัดใหญ่ - สุวรรณาราม	2. วัดยาง	3. วัดพระทรง	5. วัดพลับพลายชัย
1	มิติทางกายภาพ					
	1.1 ที่ตั้ง, ภูมิศาสตร์ สถานะของวัด	- วัดที่สร้างขึ้นในสมัย อยุธยาตอนปลาย - เดิมมีแม่น้ำไหลผ่าน โดยรอบ อาณาเขตของวัด จึงมีสภาพเป็นเกาะ	- วัดขนาดใหญ่ของเมือง เพชรในสมัยกรุงศรีอยุธยา - พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ย่านชุมชนตัวเมือง	- วัดที่สร้างขึ้นในสมัย อยุธยาตอนปลาย แผ่นดินสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวบรมโกศ - วัดกลางทุ่ง	- วัดที่สร้างสมัยกรุงศรี อยุธยาตอนปลาย - ย่านชุมชนตัวเมือง - ย่านตลาด - ใกล้แม่น้ำเพชร	- วัดที่สร้างสมัยกรุง ศรีอยุธยาตอนปลาย - ที่ตั้งติดกับวัด มหาธาตุ - ติดกับแม่น้ำเพชร - วัดใจกลางเมือง ย่าน การค้าทางน้ำ - ย่านชุมชนเมือง
	1.2 รูปแบบ ลักษณะ แวดล้อม การก่อสร้างที่สำคัญ	- ย่านค้าขาย ชุมชนชาวจีน - ชุมชน มีความหลากหลาย ทางเชื้อชาติ - ย่านการค้าทางน้ำ ย่านชุมชนตัวเมือง	- พระอุโบสถ ก่ออิฐถือปูนที่ มีฐานปัทม์อ่อนโค้งแบบฐาน สำเภา มีระเบียงคด ล้อมรอบเป็นสถาปัตยกรรม ทรงไทยสมัยอยุธยา - ศาลาการเปรียญ	- เป็นศูนย์รวมช่างต่าง ๆ และสุขาเสนาของ ชุมชน - ผ่านการบูรณะและ การสร้างใหม่ อย่าง ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน	- มณฑลปรอยพระพุทธบาท จำลอง ลักษณะเป็นเรือน ยอด (ราว 2445) - ธรรมาสันทนเทศน์ทรงบุษบก 2 องค์ คู่กัน - พระอุโบสถ - ภูมิเฝ้าของเจ้าเมืองเพชร	- ในอดีตเป็นพื้นที่ทำ น้ำ สัจจร แหล่ง เศรษฐกิจ ชุมชนการค้าขาย โบราณ แหล่ง วรรณกรรมและศิลปะ วิทยาที่หลากหลาย
	1.3 สุนทรียภาพ ความ งาม แบบ ประเพณี/แบบ พื้นบ้าน	- ขนาด ที่แสดงถึงความ งาม แบบกระทัดรัด วัด ขนาดเล็กแต่ผู้คนทุก พล่าน	- การสร้างตามความงาม แบบราชสำนัก	- ความงามแบบที่ เข้มแข็ง ุดตัน (แต่ก็ อ่อนหวานมาก)	- งานก่อสร้าง ที่ความ งามเกิดจาก แกะสลัก และเขียนลาย	- ลวดลายลึกลับ ที่ แสดงถึงความงาม แบบเฉพาะ
2	มิติทางสังคม					
	2.1 ระบบอุปถัมภ์ เจ้านาย กษัตริย์ คหบดี ผู้เกี่ยวข้อง	- พ่อค้า/คหบดีที่มีชื่อ	- สมเด็จพระเจ้าสุริเยนท ราธิบดี (พระเจ้าเสือ) - สมเด็จพระสังฆราชแดงโม	- คุณแม่เลี่ยม พิชัย ชลสินธุ์ - คุณแม่สอย นทिका มิน	- เจ้าพระยาสุรพันธ์ พิสุทธิ์ (เทศ บุนนาค) เจ้าเมืองเพชร สร้าง ถวายเป็นพระอาราม - อดีตคนในเมือง นิยม บวชลูกที่วัดนี้	- ชุมชนพ่อค้าคหบดี และประชาชน รวม ทุนกันสร้าง
	2.2 ศาสนา ครูช่างที่ สำคัญ ในระบบศูนย์การ เรียน วิธีการเรียน การรับงาน ของวัด	- พระอริการโหม พระครู ผู้มีชื่อเสียงด้านช่างเกาะ ไม้ - พระอริการยิต	- ช่างเอกประจำวัด - ชุนศรีวังยศ - แนวคิด ตามอย่างช่าง หลวง กระสวนแสดง ฐานานุศักดิ์ของพระมหา กษัตริย์	- หลวงพ่อ อินทร์ - นำแนวคิดความรู้ ทางศาสนามาเข้ากับ รสนิยมชาวบ้าน	- พระอาจารย์เป้าและ “ชุนศรีวังยศ” - “กระสวน”แสดง ฐานานุศักดิ์ของคหบดี ผู้มีฐานะ	- หลวงพ่อฤทธิ์และ “ชุนศรีวังยศ” - อาจารย์เลิศ พ่วง - พระเดช - ครูพิน อินฟ้าแสง - หลวงพ่อละมุด
	2.3 ผลทางการสร้าง ผลประโยชน์ของวัด	คหบดี ผู้มีฐานะ เป็นพลัง ที่เชื่อมโยงต่อความ	- ศรีทธาในพุทธศาสนา	- ศาสนะสถาน ศิลปกรรม ทุกชิ้น	- การระดมทุนของ คหบดี ผู้มีฐานะ	- เป็นที่นิยม ของ คนในอดีต ในการ

ที่	มิติในการเปรียบเทียบ	กลุ่มช่างที่สำคัญในสายสกุลช่างไม้เมืองเพชร				
		1. วัดเกาะ	1. วัดใหญ่ - สุวรรณาราม	2. วัดยาง	3. วัดพระทรง	5. วัดปลับพลายชัย
	หรือการระดมทุนในลักษณะอื่นๆ	ศรัทธา ในการระดมทุน		สร้างและควบคุมโดย พระ ช่าง และครูช่าง ภายในวัด เป็นพลังที่ เชื่อมโยงต่อความ ศรัทธา ในการระดม ทุน อย่างเข้มแข็ง		ประกอบพิธีศพ คหบดีอุปลัมภ์เยอะ มาก ๆ ลูกศิษย์ลูกหาที่เป็นช่างมีเยอะ เพราะมีงานช่าง หลากหลาย
3	มิติ วิถีวัฒนธรรม					
	3.1 ภูมิปัญญาบูรพธรรม นามธรรม	แบบอย่างช่างหลวงที่ ผสานกับแบบพื้นบ้าน - อิงลักษณะสมัยอยุธยา ในพื้นที่ เป็นแรงบันดาลใจในการ สร้างผลงานให้เข้ากับงาน ช่างแต่ละยุค	- แบบอย่างช่างหลวง - อิงลักษณะสมัยอยุธยา ในพื้นที่ เป็นแรงบันดาลใจในการ สร้างผลงานให้เข้ากับงาน ช่างแต่ละยุค	- ศิลปะยุค รัตนโกสินทร์ที่มีกลิ่นอายในสมัยอยุธยา ตอนปลาย โดย พิจารณาจากรูปทรง และลวดลายประดับ	- อิงลักษณะสมัย อยุธยาในพื้นที่ เป็นแรงบันดาลใจใน การสร้างผลงานให้เข้า กับงานช่างแต่ละยุค	- อิงลักษณะสมัย อยุธยาในพื้นที่ เป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างผลงาน ให้เข้ากับงานช่าง แต่ละยุค
	3.2 อัตลักษณ์ของแต่ละ สำนักเมืองเพชรบุรี	- พัฒนาคือความเป็นตัวเอง เป็นแบบอย่างช่างตาม กระแสแต่ละยุค	- แบบอย่างช่างหลวง ใน แต่ละยุค ต้นแบบอยุธยา แบบอย่างช่าง	- ออกแบบให้มี ลักษณะเฉพาะของ ตนเองทำให้เกิดแบบ อย่างช่างแต่ละยุค	- ตามกระแส แบบอย่างงานช่าง ใน แต่ละยุค	- ให้ความสำคัญ กับแบบอย่างช่าง แบบอย่างช่างตาม กระแสแต่ละยุค
	3.3 ลักษณะการเรียก นามที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้อง กับการทำงาน วัสดุ การแลกเปลี่ยน ความรู้	- กลุ่มช่าง - สำนักช่าง - สกุลช่าง	- กลุ่มช่าง - สำนักช่าง - สกุลช่าง	- กลุ่มช่าง - สำนักช่าง - สกุลช่าง - โรงเรียนช่าง โดยถือ เป็นโรงเรียนช่างไม้ แห่งแรก	- กลุ่มช่าง - สำนักช่าง	- กลุ่มช่าง - สำนักช่าง

จากการเปรียบเทียบองค์ความรู้สกุลช่างไม้เมืองเพชรของวัดสำคัญในเขตเมืองเพชรผ่านการ นำเสนอในมิติต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานของกลุ่มช่างต่าง ๆ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ความเป็น สกุลช่างไม้เมืองเพชรมีมาตั้งแต่ดั้งเดิมอยู่แล้ว แม้ศิลปะแบบอยุธยาจะมีอิทธิพลสำคัญต่อสกุลช่างไม้โดย ช่างได้เรียนรู้ผ่านการบูรณะ การทะนุบำรุง การเลียนแบบ รวมทั้งกลไกในการสืบทอดผ่านครูช่างที่เป็น พระสงฆ์โดยมี “วัด” ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์กลางการเรียนรู้มาตั้งแต่อดีตและสืบทอดเรื่อยมาและแม้จะมี การสืบสานผ่านสำนัก วัด หรือในหมู่ช่างด้วยกันอยู่บ้าง แต่การสืบสานที่ผ่านมาได้ถูกปรับและ เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและเศรษฐกิจไปบ้าง ทำให้เกิดภาพของการคงอยู่ของสกุลช่างไม้ เมืองเพชรภายใต้บริบทปัจจุบัน ที่มีภาพรวมของข้อมูลในเชิงประจักษ์ทั้งมรดกภูมิปัญญาและวิถี วัฒนธรรมของงานช่างไม้ ลักษณะ รูปแบบงานศิลปกรรม บริบทของพื้นที่ที่ปรากฏในแต่ละส่วนตามแต่ ละที่ตั้งของแต่ละสำนัก วัดนั้นเกิดศิลปกรรมที่มีความสวยงามในแง่ของฝีมือและความคิดที่คล้ายคลึงกัน ทั่วเมืองเพชร แต่ที่สำคัญ คือวัดยาง ที่มีความโดดเด่น และสืบเนื่องในการสร้าง การบูรณะ เป็นผลงาน ช่างที่มีศักดิ์ของชั้นครู วัดยางมีผลงานศิลปกรรมและตัวอย่างการสร้างงานช่างที่แสดงศักดิ์สำคัญที่ ปรากฏการคงอยู่ในปัจจุบันและปรากฏความสำคัญต่อวัดอื่น ๆ ในการทำตามอย่างด้วย ดังปรากฏ

ผลงานศิลปกรรมที่วัดชั้นประทวนฝีมือกันไปทั่วเมืองเพชร สื่อให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ (identity) ของสกุลช่างไม้เมืองเพชรได้อย่างเด่นชัด ซึ่งสังเคราะห์เป็นความสำคัญ ดังนี้ ลักษณะและรูปแบบของการสร้างที่คำนึงถึงศักดิ์ของอาคาร สถานที่ ในสกุลช่างไม้เมืองเพชรถือเป็น “ฐานานุศักดิ์” ระบบ ระเบียบของการรวบรวมความรู้ความเข้าใจในแบบแผนของงานไม้ผ่านการสร้างสัดส่วนและความงาม จนสามารถสร้างเป็นต้นแบบที่มีความเฉพาะมากกว่าความหมายในคำว่า Order ซึ่งเป็นแม่แบบสำหรับการผลิตผลงานซ้ำหรือเรียกว่า “กระสวน” ได้สื่อให้เห็นถึงความกลมกล่อมกลมกลืน (unity) ในทางสุนทรียะของงานสกุลช่างไม้เมืองเพชรได้อย่างลงตัวและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่อีกด้วย

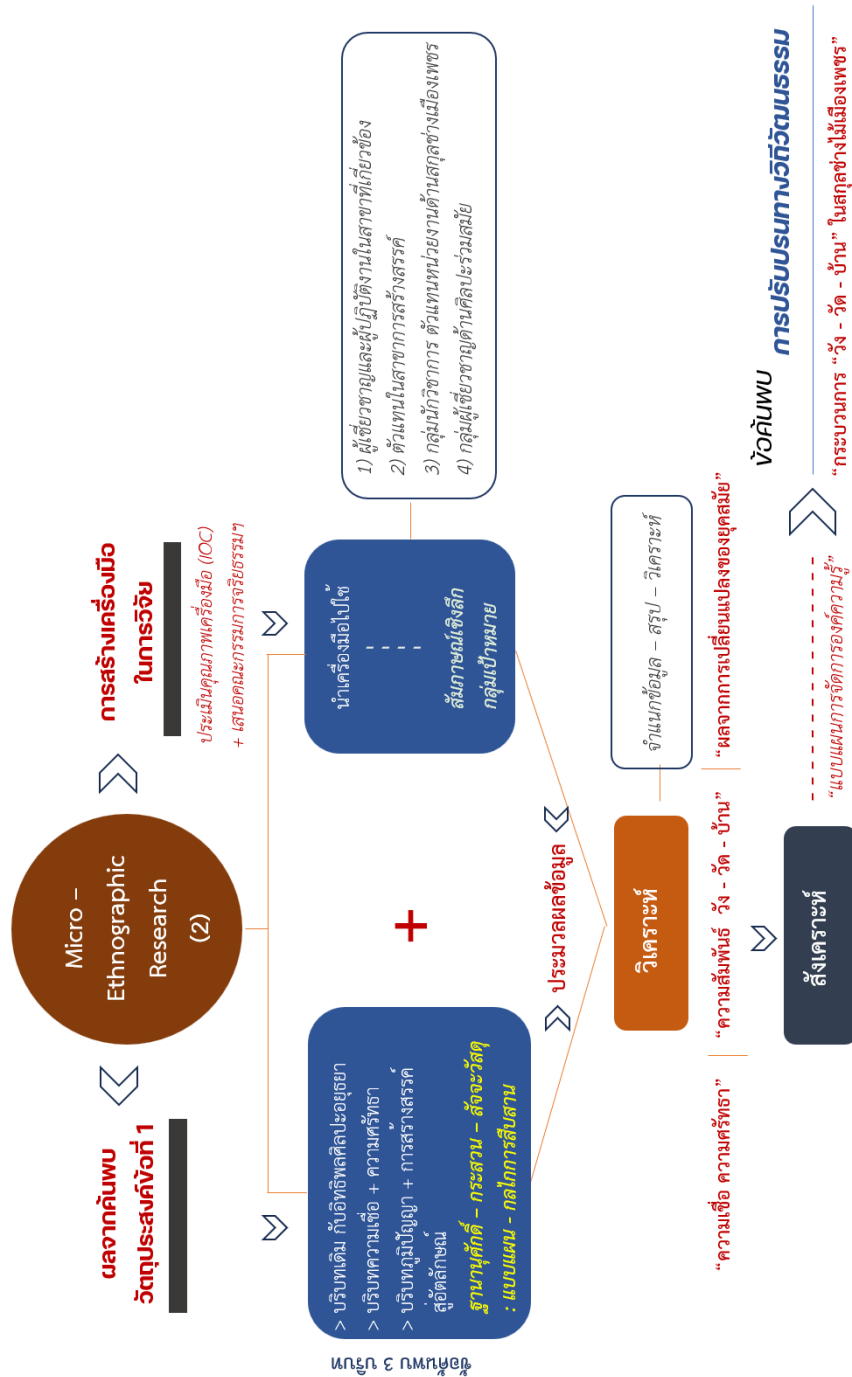
กลุ่มช่างไม้ที่สำคัญในเมืองเพชร มีหน้าที่ทำรักษา ฟื้นฟู อนุรักษ์ การบูรณะ ซ่อมแซม และสืบทอดศิลปวิทยาการและพัฒนาการสร้างสรรค์งาน ด้านช่างไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชร เพื่อรองรับความนิยมตามยุคสมัย ที่เป็นลักษณะฝึกหัดช่าง มีพระเป็นครูช่างในวัดและพระสงฆ์เป็นผู้สืบสานงานช่าง ตามสำนักช่างเมืองเพชร ด้วยเหตุนี้แสดงให้เห็นว่าได้มีการสืบทอดกลุ่มช่างเมืองเพชรมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยอยุธยาแต่อย่างไร (ชนัญญ์ เมฆหมอก, 2560) แต่เกิดขึ้นในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ตามกระแสความตื่นตัวและความนิยมในบริบทของช่างท้องถิ่นเมืองเพชร

ในวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร พบว่าวัดได้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สร้างสรรค์และแหล่งอุปถัมภ์งานช่าง มีการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาช่าง โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ในงานช่างเป็นผู้ดูแลการสร้างงาน ศิลปกรรม วัดจึงเป็นแหล่งรวบรวมและสืบทอดศิลปกรรมที่สำคัญของเพชรบุรีไว้ อย่างพระเทพวงศาจารย์ (หลวงพ่อินทร์) ครูช่างและผู้นำในการสร้าง การบูรณะ คนสำคัญของเมืองเพชร เป็นต้นแบบที่แสดงให้เห็นว่า วัด มีความสำคัญ หลวงพ่อินทร์ ได้สร้างสภาพแวดล้อมของวัดยาง ให้เป็นแหล่งสร้างงานและแหล่งรวบรวมวิชาความรู้ในงานช่าง ทำให้การเรียนรู้งานช่างมีการสืบทอดมาโดยตลอด มีการสร้างผลงานและต่อยอดความรู้ อย่างเป็นระบบ ปรากฏครูช่างและศิษย์ที่สร้างผลงานที่สำคัญแพร่หลายไปในหลายพื้นที่ โดยมักจะทำงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปเฉพาะภายในวัด เป็นต้นว่าการสร้างเมรุลอย การสร้างศาลาการเปรียญและการสร้างหอหน้าของอาคารหมู่กุฏิ เป็นต้น นอกจากนี้ วิถีวัฒนธรรมช่างไม้ในแต่ละสกุลจึงมีความน่าสนใจในแง่ของการสืบทอดวิชาช่าง

3.3 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

ในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีกระบวนการ 2 ส่วน คือ การนำผลจากการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 1 จากการศึกษา เอกสาร บทความ ทางมนุษยศาสตร์สังคมวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ด้วยการจัดการองค์ความรู้จากข้อมูลที่ได้ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม และ

ผลสรุปจากการนำเครื่องมือวิจัยไปใช้การสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง โดยนำข้อมูลไปประมวลผล และวิเคราะห์ พร้อมการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ โดยสรุปเป็นกระบวนการ ดังนี้

ภาพที่ 76 กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้ (จากการสังเคราะห์องค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรและออกแบบกระบวนการโดย เขมา ฉ่างฉายา, เมษายน 2566.)

ผลการวิเคราะห์ (analysis) ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

สรุปเป็นข้อค้นพบ 3 ประเด็น ดังนี้

3.3.1 “ความเลื่อมใสและศรัทธา”

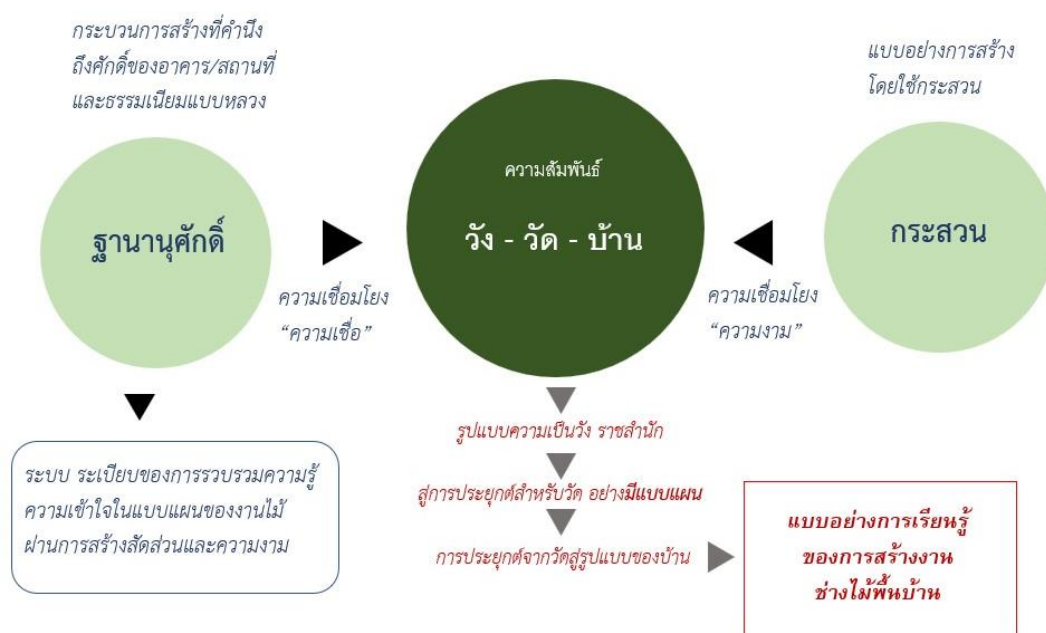
ความเลื่อมใสและศรัทธาที่หล่อหลอมจากบรรทัดฐานทางสังคมของชุมชนซึ่งให้ความสำคัญและคุณค่าที่เป็นสำนึกของชุมชนและสังคมเมืองเพชรเป็นส่วนขับเคลื่อนที่สำคัญในวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ประกอบด้วย “วัง - วัด - บ้าน” ถือเป็นภาพสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเมืองเพชร ที่เกิดจากการปรับปรนให้เข้าเป็นของท้องถิ่น โดยมี “วัด” เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ และเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงการดำรงความสัมพันธ์ของชุมชนด้วยภูมิปัญญาสกุลช่างงานไม้เมืองเพชรอย่างมีระบบ ผ่านการทำนุบำรุงด้วยความเลื่อมใส ศรัทธา

ภาพที่ 77 ความเชื่อมโยงจากบรรทัดฐานทางสังคมและภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร (จากการสังเคราะห์การทำนุบำรุงรักษา สืบสาน ผ่านความเลื่อมใสและความศรัทธาและออกแบบกระบวนการโดย เขมา ฉ่างฉายา, เมษายน 2566.)

3.3.2 ความเชื่อมโยงจากศรัทธา สู่ความสัมพันธ์ของ “วัง - วัด - บ้าน”

ลักษณะและรูปแบบของการสร้างที่ค้ำนึ่งถึงศักดิ์ของอาคาร สถานที่ ในสกุลช่างไม้เมืองเพชร ถือเป็น “ฐานานุกัตต์” ระบบ ระเบียบของการรวบรวมความรู้ความเข้าใจในแบบแผนของงานไม้ผ่านการสร้างสัดส่วนและความงามในงานสกุลช่างไม้ก่อให้เกิดการแสดงออกผ่านงานช่างจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจ โดยมีแบบแผนการสร้างโดยใช้ “กระสวน”

ภาพที่ 78 ความเชื่อมโยง “ฐานานุศักดิ์” และ “กระสวน” ในความสัมพันธ์ของ วัง - วัด - บ้าน (จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

3.3.3 กระสวน ในสกุลช่างไม้เมืองเพชร : ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่

กระสวนในสกุลช่างไม้เมืองเพชรไม่ใช่เพียงแค่ template หรือแบบอย่างที่เราลอกเลียนแบบหรือผลิตซ้ำ แต่ “กระสวน แบบอย่างของสกุลช่างเมืองเพชร” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการรวบรวมความรู้ของสกุลช่างไม้ที่แฝงด้วยรสนิยมของครูช่าง ไม่ว่าจะเป็นการใช้วิธีการคำนวณเพื่อให้เกิดรูปแบบโครงสร้าง (structure) รวมไปถึงการออกแบบรูปร่าง (shape) รูปทรง (form) และลวดลาย (pattern/motifs) และการเลือกใช้วัสดุ (materials) ล้วนสื่อถึงคุณค่าแห่งความงามและความกลมกลืน (unity) ในทางสุนทรียะได้อย่างกลมกล่อม พร้อมทั้งหล่อหลอมให้เกิดการถ่ายทอดความคิด และการสร้างงานจากรูปแบบความเป็นวัง ราชสำนัก สู่การประยุกต์สำหรับวัด การประยุกต์จากวัดสู่รูปแบบของบ้าน จนทำให้ช่างไม้พื้นบ้านได้เรียนรู้งานสกุลช่างอย่างมีระเบียบแบบแผนและสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของสกุลช่างอย่างมีดีด้วยความลงตัวอย่างมีชั้นเชิง

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจยุคใหม่ส่งอิทธิพลให้งานไม้เข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม รวมถึงการกระทำตามความนิยมของผู้คนล้วนทำให้การคงอยู่รอดภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบันเกิด

การสูญหายและเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ดังนั้นคำว่า “สัจจะวัสดุ” จึงเกิดขึ้นจากการตีความของบริบทปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึง “การเกิด การตั้งอยู่ และดับไป” ตามหลักแห่ง “ไตรลักษณ์”

แม้ว่า “กระสวน” ซึ่งเป็นตัวแทนของสัจจะวัสดุ และรอวันเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป แต่คุณค่าของสัจจะวัสดุก็ยังเปรียบเสมือนตัวแทนของครุช่างเสมอ แม้ครุช่างในอดีตได้ละสังขารไปตามหลักไตรลักษณ์ แต่จิตวิญญาณของครุช่างก็ยังคงแฝงอยู่ในกระสวนทุกชิ้นอยู่เสมอ ถือเป็นตัวแทนแห่งการเรียนรู้ของผู้คนในยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 79 การอธิบายความ แบบอย่างของสกุลช่างไม้เมืองเพชร

(จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถสรุปผลการสังเคราะห์ (synthetic) ข้อมูลต่อได้ว่า “การปรับปรน” ถือเป็นคำสำคัญ (keyword) อันเป็นแนวทางสำคัญที่ก่อให้เกิดสกุลช่างไม้เมืองเพชรเกิดการปรับรูปแบบ และวิธีการให้สอดคล้องกับพื้นที่ ซึ่งถือเป็นการผ่อนปรนสิ่งที่ถือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นชนบที่สืบต่อกันมาแล้วมีการผ่อนปรน ประยุกต์จนสามารถสร้างเป็นอัตลักษณ์สกุลช่างไม้ของตนเอง จนกลายเป็นกระบวนการ “วัง - วัด - บ้าน” สรุปลงเป็นประเด็น ดังนี้

1) ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในวัสดุเทคนิคเชิงช่างในลักษณะเฉพาะสู่การสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น

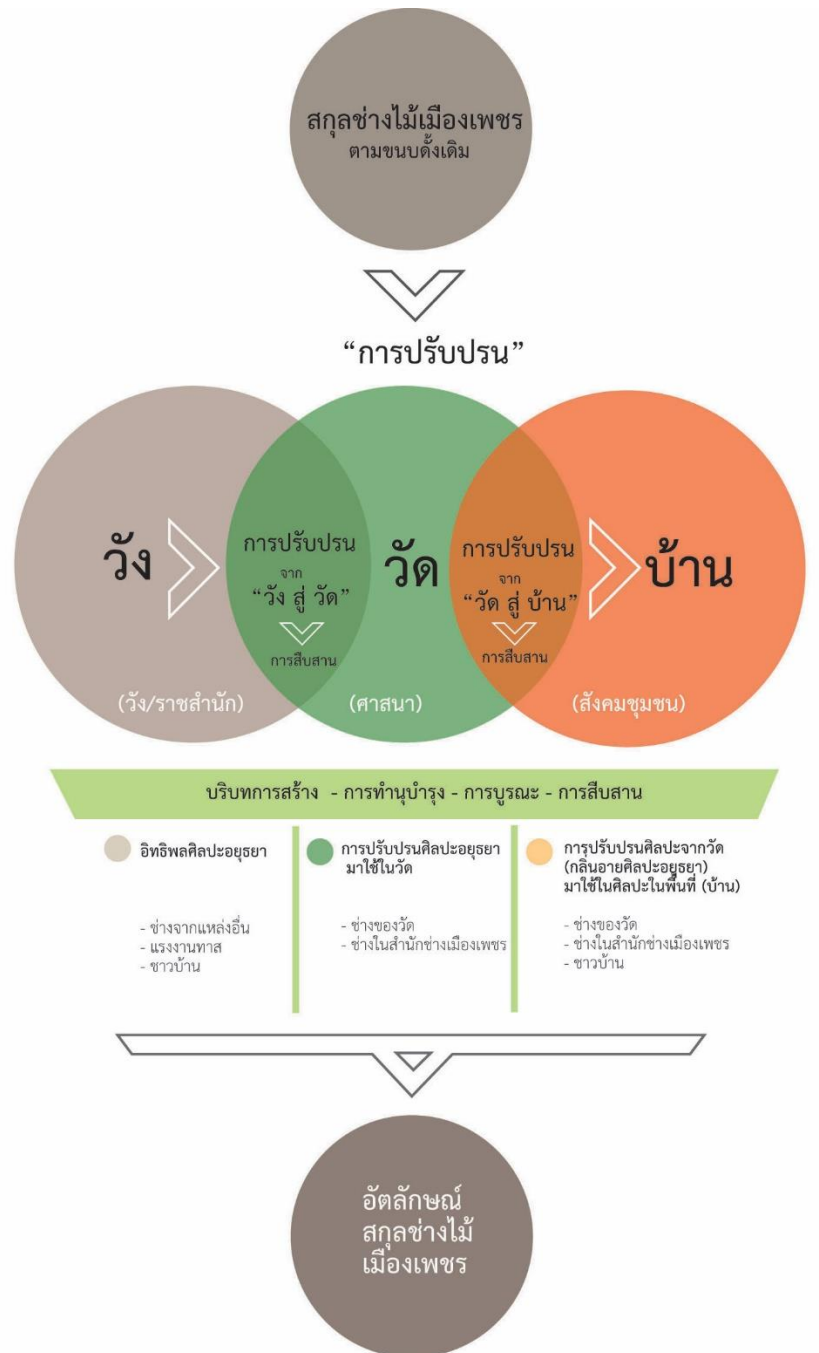
ภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชรเกิดจากความเข้าใจในวัสดุ ความสามารถในการจัดการทรัพยากร ไม้ ประเภทไม้ ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเน้นประเภทไม้ สามารถจัดหาได้ด้วยตนเองและมีในท้องถิ่น การดูแลและรักษาไม้ ด้วยวิธีการแบบพื้นบ้าน อาทิ ในเรือนไทยภาคกลางนิยมใช้ไม้เต็งหรือไม้แดงในการทำเสาอาคาร แต่ในท้องถิ่นเพชรบุรี นิยมใช้ไม้ตะเคียนหรือตะแบก เนื่องจากเป็นไม้ที่พบได้ในป่าแถบนี้เป็นส่วนใหญ่ สามารถคัดสรรไม้มาใช้ได้มากกว่าไม้สัก ที่ต้องนำเข้ามาจากแหล่งอื่น ที่สำคัญไม้ตะเคียนหรือตะแบก มีคุณสมบัติที่ แข็งแรง เนื้อเหนียว ทนทานดี ทนปลวกดี แต่มีข้อสังเกตของช่างในเรื่องการ

เลือกใช้ เช่น ชนิดลายของไม้ตะแบก จะมีบางชนิดที่ไม่มีลายแต่จะแข็งแรงมาก จะนำไปใช้งานที่ต้องรับน้ำหนักและไม้ตะแบกชนิดลายใช้ทำเครื่องเรือนได้สวยงามมาก ใช้ทำตู้ไม้ ด้ามมีด ด้ามถือ เป็นต้น จึงเกิดภูมิปัญญาในการกระบวนกรคัดสรร ดูแล บำรุงรักษา แสดงถึงความเข้าใจในเนื้อแท้หรือความสำคัญของไม้ ในฐานะ “วัสดุ” เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ความสามารถจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรไม้ อย่างสมดุล

2) ภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชรกับความสัมพันธ์ในบริบทของการปรับปรุง

“การปรับปรุงให้เข้าเป็นของท้องถิ่น” ด้วยความเคารพในของการสร้าง (วัง) สัญลักษณ์ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์และชาติ ความศรัทธาและความเชื่อ (วัด) สัญลักษณ์ด้านศาสนาหรือแม้แต่ ในวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร (บ้าน) สัญลักษณ์ด้านการดำรงชีวิตของผู้คน เป็นการประยุกต์และการปรับใช้ ปรัชญา ความงาม ความเชื่อ ควบคู่กับบริบททางสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนทางสังคม มีการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ เช่น การสร้างสรรค์วัสดุหรือแม้แต่เทคโนโลยีการสร้างสถาปัตยกรรมตามยุคสมัย ด้านสถาบันหรือด้านศาสนาและความเชื่อ จนกระทั่งกิจกรรมเพื่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมท้องถิ่น เช่น อาคารเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตและสันตนาการของ ชุมชนและวัสดุสำคัญที่แสดงด้วยฐานานุศักดิ์ บนพื้นฐานด้านปรัชญา สถาบันฯ ต่าง ๆ และประเพณี ของสังคมท้องถิ่น มีลักษณะที่โดดเด่นด้วยการเรียนรู้ เข้าใจและนำมาปรับใช้ร่วมกับกระบวนการพัฒนาแบบแผน กฎเกณฑ์ แบบอย่างเป็นมาตรฐานงานช่างเฉพาะด้านในวิถีวัฒนธรรมของตน

“การปรับปรุงให้เข้าเป็นของท้องถิ่น” (localization of cultural elements) ในสกุลช่างไม้เมืองเพชรยังสามารถยึดโยงเข้ากับมโนคติของสังคม ครูช่างจะแปรรูปกฎเกณฑ์นั้นในรูปแบบการแสดงออก และการถ่ายทอดต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับความเคารพ ความศรัทธาและความเชื่อด้วยกระบวนการเชิงช่างที่เป็นไปตามลำดับ “ช่างไม้สกุลเมืองเพชรที่มีชนบมาแต่เดิม ผ่านการเรียนรู้จากปัจจัยภายในซึ่งมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมเมืองเพชรสืบต่อมาเป็นชนบของเมืองเพชร แต่ต่อมาเมื่อมีการเรียนรู้จากปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นอิทธิพลอยุธยา รูปแบบความเป็น “วัง” ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่องานช่างในยุคหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อ “วัด” สูดท้ายช่างเมืองเพชรมีการปรับปรุงซึ่งเป็นการประยุกต์ให้เข้าเป็นของท้องถิ่นจนสร้างเป็นอัตลักษณ์เมืองเพชร “บ้าน” ได้ในที่สุด เพราะใช้ “วิธีการปรับปรุง” จนสร้าง “อัตลักษณ์สกุลช่างไม้เมืองเพชร” ของพื้นที่ได้อย่างชัดเจนนั่นเอง”

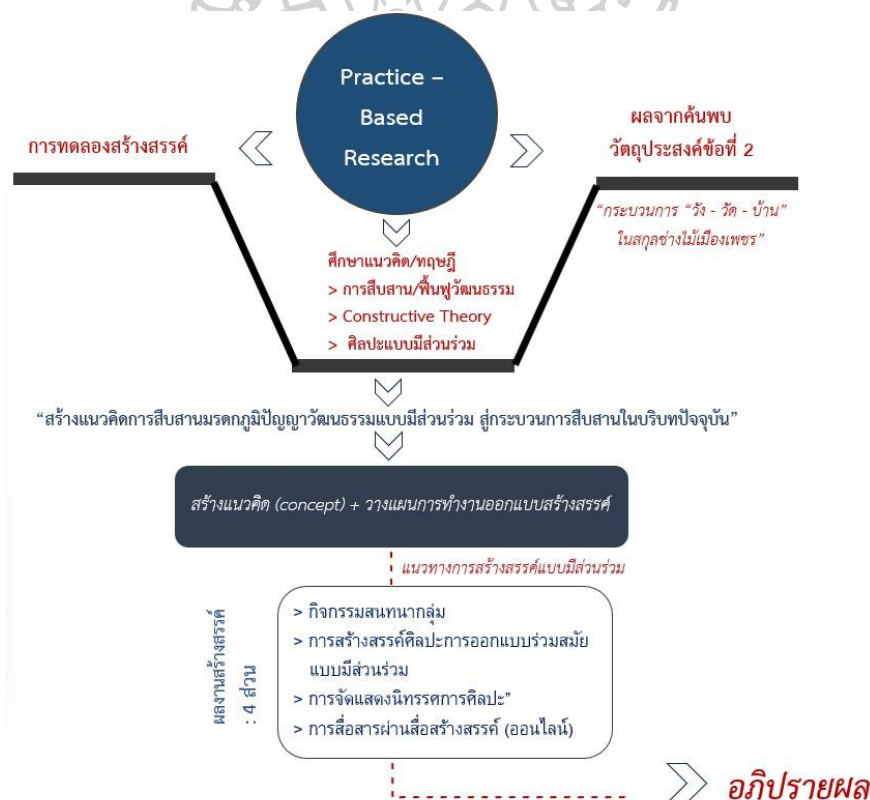

ภาพที่ 80 แสดงกระบวนการ วัง - วัด - บ้าน ในสกุลช่างไม้เมืองเพชร (จากการศึกษาองค์ความรู้ จากการปรับปรุง วัง - วัด - บ้าน ให้เข้าเป็นของท้องถิ่น จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

3.4 กระบวนการศึกษาสู่การสร้างสรรคในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อเสนอแนะแนวทางการรักษาและสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน

การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัยซึ่งเป็นผลงานสร้างสรรค์ในงานวิจัยมีการดำเนินงาน 2 ส่วนหลัก คือ การทดลองสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการสร้างงาน พร้อมการนำผลการค้นพบจากวัตถุประสงค์ที่ 2 พร้อมทั้งการนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดด้านการสืบสาน แนวคิดด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรม ทฤษฎี Constructive Theory และแนวคิดด้านศิลปะแบบมีส่วนร่วม มาสร้างเป็นแนวคิดหลักหลักการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม แล้วสร้างเป็นแนวคิดหลัก (concept) งานสร้างสรรค์ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ และการสร้างงานศิลปะร่วมสมัย การจัดนิทรรศการพร้อมการทำสื่อสร้างสรรค์ สู่การอภิปรายผลต่อไปตามลำดับ โดยมีกระบวนการดังนี้

ภาพที่ 81 กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อเสนอแนะแนวทางการรักษาและสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน (จากการสังเคราะห์และออกแบบกระบวนการโดย เขมา ฉ่องฉายา, เมษายน 2566.)

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการทดลองสร้างสรรค์งาน

ในการทดลองสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย มีศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมก่อนการดำเนินงาน สรุปดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากองค์ความรู้ดั้งเดิมในบริบทปัจจุบัน

การศึกษาข้อมูลมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกลช่างไม้เมืองเพชร สู่แนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เป็นการเก็บข้อมูลแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จาก นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม, ช่างไม้ สกลช่างเมืองเพชร/ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบ พบว่า มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมเป็นความรู้ที่เป็นองค์รวม ซึ่งรวบรวมความรู้ต่าง ๆ โดยการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ที่มีสัมพันธ์ภาพกัน สะท้อนให้เห็นถึงมิติทางความคิด ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างคนและสกลช่างไม้ ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตรวมถึงหลักวิถีคิดของการสร้างของผู้คนที่เชื่อมโยง วัด บ้าน ด้วยองค์ความรู้จากการแก้ปัญหาของสังคม เป็นประโยชน์ของการดำรงชีวิตหรือประโยชน์ในการคงอยู่ของสังคมท้องถิ่น เพื่อเข้าใจ เข้าถึง ทนทางวัฒนธรรม ที่ตนมีให้มากขึ้นและไม่ใช่ว่าความขัดแย้งกับกระแสความเจริญ แต่เป็นการพัฒนาที่มีคุณภาพและมีลักษณะเป็นสากล ทนทางวัฒนธรรมจะมีลักษณะของความเฉพาะตนและมีความภาคภูมิใจ และพัฒนาได้ในบริบทปัจจุบัน เราจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจภูมิปัญญาของตน มีการสั่งสมต้นทุนทางวัฒนธรรมสืบสานกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง พัฒนาอย่างภาคภูมิใจ ตามแนวทางผสมผสานกับสิ่งที่เรามีเราเป็นกับทุนทางวัฒนธรรมในบริบทสมัยใหม่ที่เหมาะสม (วัฒนวงศ์, 2551) มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกลช่างไม้เมืองเพชร เป็นองค์ความรู้ในด้านคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิต นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้เป็นแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน จากการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการลงพื้นที่ผู้วิจัยนำเสนอ มรดกภูมิปัญญาสกลช่างไม้เมืองเพชร ใน 2 ประเด็นและรายละเอียด ดังนี้

(1) มรดกภูมิปัญญาสกลช่างไม้เมืองเพชร: องค์ความรู้และคุณค่าทางวิถีวัฒนธรรม

(2) มรดกภูมิปัญญาสกลช่างไม้เมืองเพชร: สู่การแสดงออกซึ่งความงามร่วมสมัย

เมื่อกล่าวถึงมรดกภูมิปัญญาสกลช่างไม้เมืองเพชรนั้น มีคุณค่าและความสำคัญสำหรับผู้คนหรือ ท้องถิ่นมีการเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านการศึกษาของ ท้องถิ่นเพชรบุรี กล่าวคือเป็นโรงเรียนช่างไม้ แห่งแรกและเดียวจากอดีตและเลือนหายไปตามกาลเวลา อดีตโรงเรียนช่างไม้เพชรบุรีคือจุดศูนย์กลางของชุมชนและเมืองเพชร เป็นแหล่งกำเนิดช่างไม้ มีการจัดการองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและเหมาะสมกับท้องถิ่นเพชรบุรี และความกลมกลืนและสมดุล (วัด-บ้าน-ความเชื่อ ความศรัทธา) เกิดจากองค์ประกอบของวิถีวัฒนธรรม เป็นรากฐานของการสร้าง การพึ่งตนเอง การพึ่งพาอาศัยกันและกัน รวมถึงหลักวิถีในการจัดการองค์ความรู้ (การศึกษาตามลำดับขั้น) บนพื้นฐานความรู้ดั้งเดิมใน

ท้องถิ่นและเป็นสมัยนิยมของยุคสมัยนั้น กลายเป็นวิถีวัฒนธรรมของตนเองและท้องถิ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โรงเรียนช่างไม้เพชรบุรีมีกระบวนการขัดเกลากลุ่มครูช่างที่ประพฤติปฏิบัติดี (หลวงพ่อดินทร์ (พระเทพวงศาจารย์) อดีตเจ้าอาวาสวัดยางและเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี ผู้ก่อตั้งโรงเรียนช่างไม้เพชรบุรี) เป็นแบบอย่างที่น่าเลื่อมใส ศรัทธา สู่แนวทางที่ดีและมีความเชื่อสืบต่อกันมาในยุคสมัยหนึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่ายิ่ง เป็นความกลมกลืนและสมดุลของธรรมชาติ เมื่อสภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์และภูมิปัญญาจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นความรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง เพื่อปรับใช้ ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น (นันทวัช นุชนารถ, 2560)

▲
สกุลช่างไม้เมืองเพชรบุรี

ฐานานุศักดิ์, บริษัทของเมือง		การปรับปรุงนำมาพัฒนาด้วยระบบหลักคิดตามสำนักช่างไม้ เป็นลักษณะของตนเอง			การคงอยู่ในปัจจุบัน (สังกะวิสต์)
วัง		ช่างจากแหล่งอื่น และทาสจากแหล่งอื่น / ชาวบ้านบางส่วน	รูปแบบ, ลักษณะเทคโนโลยีอื่นในพื้นที่	ไม่มีการสืบทอดในพื้นที่	
วัด	ศาสนา	สำนักช่าง/วัด เมืองเพชร	สกุลช่างไม้เมืองเพชร	มีการสืบทอดในพื้นที่	
บ้าน	สังคมชุมชน	ช่าง/วัด/ชาวบ้าน			

แบบอย่างอยุธยา (กระสวน)

ภาพที่ 82 แสดงโครงสร้างการปรับปรุงวัฒนธรรมการสร้าง วัง วัด ให้เข้ากับบริบทเมืองเพชร (จากการสังเคราะห์และออกแบบโครงสร้างโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

2) ผลการวิเคราะห์ความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

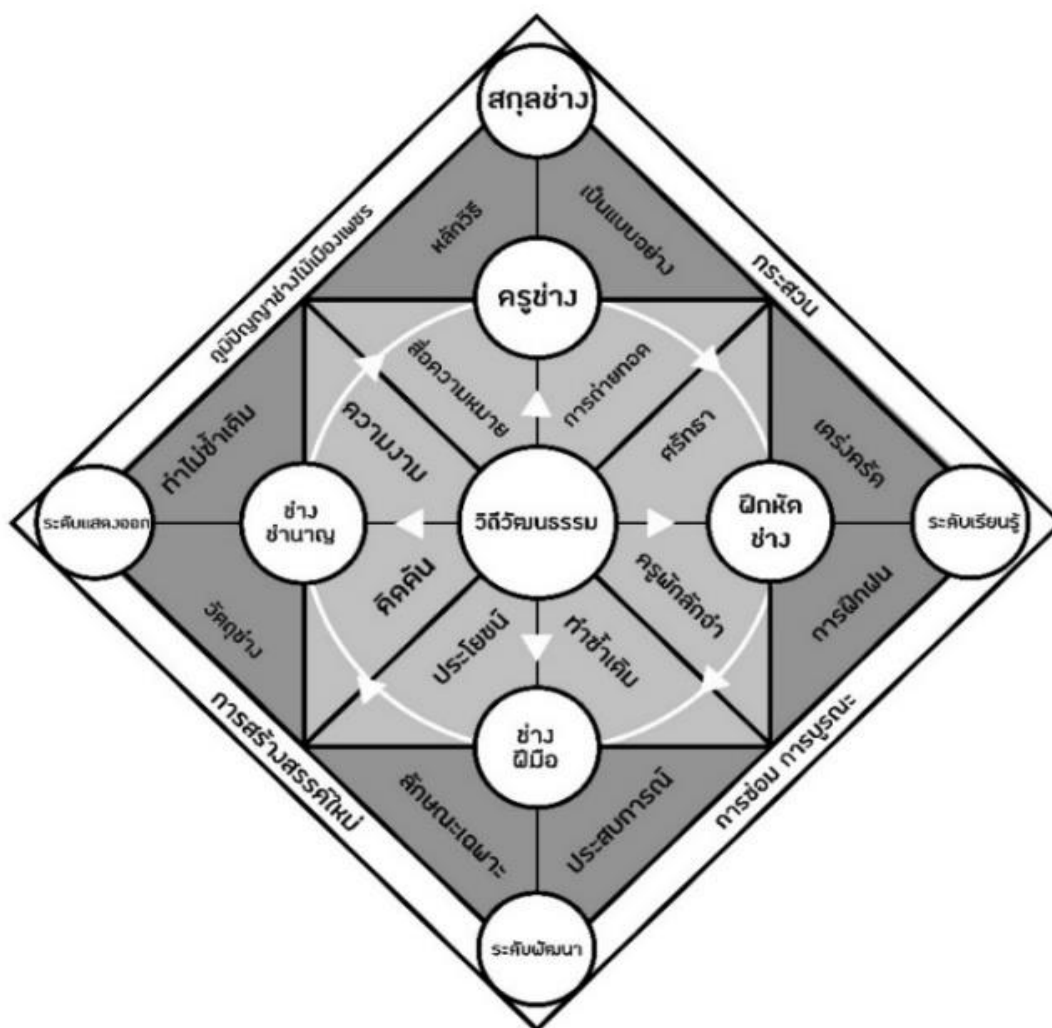
จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่ามรดกภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชรมีกระบวนการเรียนรู้ จากการด้วยการขัดเกลากลุ่มครูช่างที่ประพฤติปฏิบัติดี ถูกถ่ายทอดกันมาจนกลายเป็นกระบวนการด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดเป็นสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่มีคุณค่าด้านรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย วิธีการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกหรือแม้แต่การทำตามแบบอย่าง เป็นวิธีการที่สกุลช่างไม้เมืองเพชรใช้เรียนรู้ที่จะรักษากระบวนการในการสร้างต่อยอดไปสู่การประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต สกุลช่างไม้เมืองเพชรมีการสั่งสมความรู้ ความเข้าใจของตนไว้แล้วถ่ายทอดให้กับลูกหลาน สู่การประพฤติกลายเป็นจารีต ธรรมเนียม ในวัฒนธรรมของสกุลช่างไม้เมืองเพชรนั้น ๆ ไป การเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำจริง เป็นวิธีการหนึ่งที่สกุลช่างไม้เมืองเพชรใช้เรียนรู้

ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง เช่น สร้างวัด สร้างบ้าน ที่เหมาะสมกับสภาพแล้วล้อมตาม ธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น คนเมืองเพชร เรียนรู้จากระบบโครงสร้างบ้านหรืออาคารทรงสูง ที่เหมาะสม กับพื้นที่ลุ่มน้ำ แล้วค่อยๆ พัฒนาขึ้นเป็นระบบความสัมพันธ์ ระหว่างสภาพอากาศและน้ำในท้องถิ่น เป็นต้น การเรียนรู้จากการกระทำ การพัฒนาและการต่อยอด วิธีการถ่ายทอดความรู้เป็นการแสดง วิธีการด้วยวัตรปฏิบัติ การสั่งสอนด้วยการบอกกล่าว การศึกษาในรูปของการบวชเรียนเป็นพระอาศัย องค์ความรู้ในลักษณะและรูปแบบของผลงาน

ความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร อันดับแรกเป็น การประมวลผลความเข้าใจในความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยผู้วิจัยจาก การศึกษาข้อมูล โรงเรียนช่างไม้วัดยาง (ปี พ.ศ. 2478) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญด้านการศึกษา การ เรียนรู้ ความคิด ความสามารถ หรือจากการลองผิดลองถูก จนเกิดทักษะ คุณค่า หรือความพึงพอใจ และปรากฏข้อค้นพบในการพยายามปรับตัวให้เข้ากับระบบการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การเรียนรู้และการสอนหรือหลักสูตร โรงเรียนช่างไม้วัดยาง เป็นไปตามระดับขั้นที่เริ่มจาก 1. ระดับ ฝึกหัดช่าง 2. ระดับช่างฝีมือ 3. ระดับช่างผู้ชำนาญ 4. ระดับครูช่าง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระดับฝึกหัดช่าง เริ่มจากการ บวชหรือระดับเรียนรู้ ตามความศรัทธาในครูช่าง พร้อมทั้ง จะได้รับการถ่ายทอดจากครูช่าง พร้อมทำตามอย่าง อย่างเคร่งครัด และด้วยวิธีการครูพักลักจำ ที่จะ ทำให้เกิดเป็นการจดจำจากการสร้างงาน, ระดับช่างฝีมือ จากการทำซ้ำแบบเดิม จนเกิดเป็น ประสบการณ์สู่ระดับพัฒนา ฝีมือไปสู่การสร้างประโยชน์เพื่อแก้ปัญหา รวมถึงการเลือก ความชอบ ไม่ ชอบ (เกิดจากต้นแบบที่เรียกว่า กระสวน) สร้างงานจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะ, ระดับช่างผู้ชำนาญ จึงคิดค้น สร้างความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำเดิม มีความชำนาญในระดับสูงสุดของงานช่าง รวมถึงมี ประสบการณ์การแสดงออกทางสุนทรียะอีกด้วย สร้างสรรค์ไปสู่ประโยชน์ในระดับภูมิปัญญา, ระดับ ครูช่าง ครูช่างมีความสามารถ มีหลักวิธีการ ในการอธิบายความในเรื่องภูมิปัญญาช่าง ในสื่อสารและ ถ่ายทอด เป็นแบบอย่างที่ดีมีความน่าเลื่อมใสศรัทธา เป็นวิถีวัฒนธรรมของสกุลช่างที่สืบทอด ต่อไป

ระดับขั้นการเรียนรู้ ที่เป็นระบบการเรียนการสอนหรือหลักสูตร โรงเรียนช่างไม้วัดยาง เป็นการสร้างงานใน “บริบทปัจจุบันขณะ” คือ ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่เกิดการรับรู้ทั้งโดยตรงและเป็น ปัจจุบันขณะ ยุคสมัยนั้น คือช่วงปี 2478 เป็นต้นมา เกิดจากประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในบริบทของปัจจุบันขณะนั้น ๆ นำไปสู่การสร้างงานด้วยเทคนิควิธีการและวัสดุที่มีในบริบทของ ปัจจุบันขณะนั้น ๆ และเพื่อแสดงออกถึงความชำนาญ จึงต้องใส่ใจในเหตุผลเรื่อง ความงามเป็นพิเศษ นำไปสู่การสร้างสรรค จนเกิดเป็นภูมิปัญญาในบริบทของปัจจุบันขณะนั้น

ภาพที่ 83 แสดงความสำคัญมรดกภูมิปัญญาวิถีวิชยธรรมสกุลช่างไม้
(จากการสังเคราะห์ที่ให้เห็นถึงความสำคัญด้านกระบวนการศึกษา ประมวลผลจากความเข้าใจและออกแบบ
โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

คุณค่าและเป็นแบบอย่างในกระบวนการเรียนรู้ในเชิงจิตวิทยาจากพิธีกรรมตามความเชื่อและความศรัทธา กระบวนการเรียนรู้จึงมีความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อ ความศรัทธาของคน มุ่งเน้นให้เด่นชัดเป็นกรอบศีลธรรมจรรยาของท้องถิ่น แนวปฏิบัติและความคาดหวังโดยไม่จำเป็นต้องใช้การจำแนกแจกแจงเหตุผล แต่ใช้ความศรัทธาที่มีต่อสำนักและครูช่าง เป็นกระแสความเชื่อ ความประสงค์ของการเรียนรู้ โดยยึดหลักการทางศาสนาหลักวิถีในการอบรมบ่มเพาะ ทั้งในด้านหลักธรรมคำสอน ศิลและวัตรปฏิบัติ ตลอดจนพิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของท้องถิ่น พัฒนาการเรียนรู้ไปสู่วิถีชีวิต มีแนวทางในการประพฤติและให้ความมั่นคง ความมั่นใจ ในการดำรงอยู่บนความเคลื่อนไหว ความเป็นแปลง ตามกาล และถือเป็นสัจธรรมในยุคสมัยหนึ่ง วัดจึงมีอิทธิพลต่อ

การเรียนรู้ของคนหรืออาจใช้วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกันทั้ง ถิ่นฐานทำกิน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในสังคม ทำให้กระบวนการเรียนรู้ ที่มีความใหม่ เสมอ ผสานกลมกลืนบ้าง ชัดแย้งบ้าง แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาในสังคมไทยตามยุคสมัย แต่ปัจจุบันสังคมได้พยายามคัดเลือกธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบ ทอดกันมาในสังคมทางวัฒนธรรมเดิม มากระทำใหม่ให้ตรงกับเชื่อที่เป็นปัจจุบันและแก้ปัญหา เพียงระดับหนึ่ง ด้วยวิธีการที่ช่างไม้เมืองเพชรใช้กันมาจนถึงปัจจุบันและยังได้รับความนิยมอยู่ เช่น วิธีการครุพักลักจำ เป็นการเรียนรู้ในทำนองของการ ลักเรียน ลักเอาอย่าง ลองทำด้วยตนเอง ที่สังเกต ได้ด้วยตนเอง สังเคราะห์และประยุกต์ตามความเข้าใจและเข้าถึงของตน กระบวนการเรียนรู้ สังเคราะห์และประยุกต์ด้วยตนเอง ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย เป็นส่วนทำให้สกุลช่างไม้เมือง เพชรดำรงอยู่ได้ตามกาลเวลาและนำไปสู่กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก ตามความเชื่อและความศรัทธาของสกุลช่าง เป็นการแสดงออกถึงวิถีวัฒนธรรมอันดีงามที่ควรสืบสาน ต่อยอด สืบไป

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสร้างสรรค์และการทดลองสร้างสรรค์ศิลปะการ ออกแบบร่วมสมัย

ภาพที่ 84 แสดงการคงอยู่ ของโรงเรียนช่างไม้ วัดยาง อำเภอเมืองเพชรในปัจจุบัน (ภาพจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

1) การคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน การวิจัยนี้ได้ยกตัวอย่างกลุ่มช่างไม้ในวิถีวัฒนธรรมแบบสกุลช่างไม้เมืองเพชรจากอดีต เพื่อขยายความเรื่องการยังคงอยู่ในปัจจุบัน ด้วยลักษณะที่เฉพาะตัว ของวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร มีการสืบทอดงานอยู่ในวัด งานศิลปกรรมต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นโดยช่างของสำนักช่างจึงจำกัดขอบเขต รูปแบบและแบบแผนอย่างงานของสำนัก, วัดจะเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา เป็นความศรัทธาที่ผนวกเข้ากับวิถีวัฒนธรรมการสร้างงานของช่างในอดีตและยังคงปรากฏร่องรอยดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 85 ชุดภาพแสดงการคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน (1)

(ภาพจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล (ตัวอย่าง “วัสดุ”) ของโรงเรียนช่างไม้ วัดยาง อำเภอเมืองเพชร โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

จากการคงอยู่ของผลงานช่างไม้ในอดีต การวิจัยนี้ใช้คำว่า “วัสดุ” เป็นร่องรอยเชิงสัญลักษณ์แทนค่ามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่ยังคงอยู่ตามสภาพและเป็นปัจจุบัน ผลงานช่างไม้ ที่ผ่านกาลเวลา ผ่านการใช้งาน ผ่านการซ่อม หรือหมดประโยชน์ต่อมนุษย์ ขาดการอนุรักษ์หรือเก็บรักษาไว้ หากอธิบายความถึงกระบวนการดำเนินการอนุรักษ์อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ต้องครอบคลุมทั้งเรื่องทรัพยากรและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องงบประมาณ นั่นคือ ปัญหาของการอนุรักษ์หรือเก็บรักษา ในบริบทปัจจุบันทั้งสิ้น เมื่อผ่านกาลเวลา วัสดุต่าง ๆ กระจาย กระจาย ขาดการอนุรักษ์หรือเก็บรักษาจึงเกิดความเสื่อมโทรม รวมถึงปัญหาการก่อกมลพิษแก่สิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อกลับมาสู่ตัวมนุษย์ วัสดุบางส่วน จากผลงานช่างไม้ที่ยังคงอยู่ตามสภาพและเป็นปัจจุบัน นั่นคือ “ขยะ” เกิดจาก การรื้อ การซ่อม การถอน การทิ้ง ด้วยการบูรณะและทดแทนของเดิมหรือจากการเสื่อมสภาพ นำมาสู่การสร้างสรรค์ร่วมสมัย จะเป็นแนวทางในการ

อนุรักษ์ เก็บ รักษา แก้ไขปัญหาเพื่อการจัดการสืบสาน สร้างต้นแบบ อันจะส่งผลให้เห็นคุณค่าของ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร ให้คงอยู่สืบต่อไป

การอธิบายถึงที่มาของปัญหาในการวิจัยนี้ การคงอยู่ตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมในบริบทของสังคมปัจจุบันและความเป็นไปได้ในการนำคุณค่าการคงอยู่ดังกล่าว สู่แรงบันดาลใจในแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ทำให้เกิดการศึกษาคคุณค่าและความหมาย ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมในองค์รวม โดยตั้งสมมติฐานในการทดลองด้วยการนำสื่อวัสดุ จากการคงอยู่ของอดีตที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านความเชื่อในพุทธศาสนาสู่ความศรัทธาในการสร้างและการสืบทอดการดำรงอยู่ของผลงานสกุลช่างไม้ในอดีต กับการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาในปัจจุบัน การไม่คงอยู่ของปัจจัยในวิถีวัฒนธรรมแบบเดิมและการขาดระบบของการสืบทอดแบบสำนักช่าง รวมถึงบทบาทของมรดกภูมิปัญญาที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ของเมืองเพชรกับงานช่างอย่างในอดีต เมืองแห่งสกุลช่างไม้เมืองเพชรในอดีตจึงเปลี่ยนแปลงไป การคงอยู่จึงปรากฏตามภาพสะท้อนในบริบทปัจจุบัน

ภาพที่ 86 ชุดภาพแสดงการคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน (2)

ภาพจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล แสดงการคงอยู่ โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.

องค์ความรู้ที่นำไปสู่กระบวนการอนุรักษ์ศิลปะวัสดุหรือศาสนสถานในมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย (ปิยวรรณ หอมจันทร์, 2563) จึงได้กล่าวถึงศิลปะวัสดุที่ถูกทำลายไปในช่วงเวลา 20 - 30 ปีที่ผ่านมา ว่ามีความเสี่ยงต่อการสูญหายของมรดกทางวัฒนธรรมที่ร้ายแรง จากวิจัยดังกล่าวพบว่าสาเหตุการสูญหายเกิดจากประเด็น ดังนี้

การเสื่อมสลาย ตามกาลเวลา เป็นไปตามธรรมชาติ อาทิ การพังทลายหรือเสื่อมสภาพเนื่องภูมิอากาศ น้ำฝน อุณหภูมิจากแดด รวมทั้งการกระทำของลม ที่ทำให้เกิด ความชื้น ความร้อน ฯลฯ นอกจากนี้ ยังเกิดจาก “กฎของธรรมชาติ ที่เมื่อกาลเวลาผ่านไป วัสดุต่าง ๆ ย่อมผุพังเสื่อมสลาย แปรสภาพเดิม ไปตามกาลเวลา

การเสื่อมสลายโดยฝีมือมนุษย์ ด้วยการกระทำให้เกิดความเสื่อมสลายของมรดกทางวัฒนธรรมประเภท วัสดุ ชิ้นงาน ส่วนประกอบงานการช่าง จากสถาปัตยกรรมไทยในแหล่งสกุลช่าง ตามบันทึกประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุ มีการกระทำเนื่องจากความมั่งคั่งของมนุษย์ โดยก่อให้เกิดการทำลายมาจากอดีตจนปัจจุบัน นับเป็นปัญหาใหญ่ที่นำไปสู่การเสื่อมสลาย ก็มีทั้งทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือการพยายามซ่อมแซมโดยขาดความรู้

การเสื่อมสลายตามธรรมชาติ อีกสองประการ คือ พืชและสัตว์ โดยพืชที่ขึ้นอยู่ตามสิ่งก่อสร้างที่มีความงดงามทางศิลปะ แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน รากของพืชสามารถชอนไชไปตามรอยต่อหรือช่องว่างส่วนต่าง ๆ ของสิ่งก่อสร้างได้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้ระบุไว้เมื่อปี พ.ศ. 2555 ว่าเกิดรอยแยกจนกระทั่งร้าวและแตกหักหลุดออกไป เพราะรากพืชที่เติบโตขึ้นตามรอยร้าวและส่วนต่าง ๆ ของสิ่งก่อสร้าง อีกประการ มด ปลวก มอด ก็สามารถทำลายส่วนประกอบของโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เป็นไม้และอินทรีย์วัสดุให้สูญสลายไปได้อย่างรวดเร็วมาก รวมทั้งสามารถทำลายบันทึกประวัติศาสตร์และจดหมายเหตุที่ทำด้วยกระดาษ

2) การศึกษาการคงอยู่สู่แนวทางการทดลองสร้างสรรค์

เพื่อความถูกต้องในการสืบสาน อนุรักษ์ รักษา ทั้งทางด้านศิลปะ รวมทั้งให้มีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ในปี พ.ศ.2528 กรมศิลปากรได้ออกระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์โบราณสถานให้เป็นไปด้วย ใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานมาจนถึงปัจจุบัน คำว่า “การอนุรักษ์” จึงได้ ยึดถือตามคำจำกัดความของระเบียบกรมศิลปากร พ.ศ. 2528 ว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถานดังนี้

กรมศิลปากรในปี 2546 ได้แสดงความหมายของการอนุรักษ์ว่า การดูแล รักษา เพื่อให้ทรงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์และการบูรณะด้วย สำหรับการอนุรักษ์ในวิธีการต่าง ๆ ได้ระบุความหมายไว้ดังนี้ 1. การสงวนรักษา การดูแลรักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป 2. การปฏิสังขรณ์ ให้กลับคืนสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา 3. การบูรณะ การซ่อมแซมและปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ แสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์ศาสนสถานทางวัฒนธรรมของไทย (ปิยวรรณหอมจันทร์, 2563) สิ่งสำคัญในการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมือง

เพชร จะทำให้วัฒนธรรมประเพณีของเมืองเพชรและเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ได้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย อีกทั้งยังเป็นข้อมูลและหลักฐานเพื่อประกอบการศึกษา สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในงานด้านนี้และเพื่อสร้างสำนึกในการอนุรักษ์อันมีคุณค่าต่อชาติสืบต่อไป

การสำรวจการคงอยู่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ สอบถาม พูดคุย มีขอบเขตการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการสืบสาน สกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน รวมถึงการลงพื้นที่สำรวจพบว่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและบริบทของวิถีวัฒนธรรม โดยเฉพาะ วัสดุงานช่าง ชิ้นส่วนเศษซากจากผลงานช่างไม้ในอดีต เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่มีความหมายแสดงถึงคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรจะเป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ด้วยการวิเคราะห์การจัดวางองค์ประกอบจากสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ตามธรรมดา โดยใช้หลักองค์ประกอบศิลป์และหลักปรัชญาทางศาสนา สู่การสร้างสรรคผลงาน เพื่อให้การสร้างสรรคนั้นออกมามีคุณภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์

(1) ความเป็นไปได้ของแนวทางการศึกษา มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ไปสู่การสร้างสรรคในบริบทปัจจุบันจากผู้คนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุปพบว่าการศึกษา มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรมีความสำคัญและน่าสนใจ ควรดึงดูดผู้คนให้มองเห็นคุณค่าสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่โดดเด่นในอดีต ทำให้เกิดการรับรู้ต่อส่วนใดส่วนหนึ่งจากการศึกษานี้ ที่ผู้วิจัยเลือกมาเป็นส่วนประกอบที่มีความหมาย เป็นนัยยะสำคัญในการสื่อสาร เช่น “วัสดุ” กับการจัดวางทางศิลปะ พื้นที่ว่างหรือพื้นที่ที่ต่างไปจากเดิม “วัสดุ” เป็นจุดสนใจของการสื่อความหมาย สื่อสัญลักษณ์ และบรรยากาศแบบกลมกลืนด้วยองค์ประกอบ เป็นต้น

(2) ความเป็นไปได้ของแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

ภายหลังจากการได้รับฟังการนำเสนอ การคงอยู่ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน โดยสรุปพบว่า หากนำ “วัสดุ” (จากผลงานช่างไม้ในอดีต) มาเป็นองค์ประกอบภาพ สิ่งที่ทำให้ผู้ชมผลงานรู้สึกสงสัยหรือพึงพอใจ หรือไม่นั้น เป็นอันดับแรก การกำหนดความหมายใหม่ ในที่ว่าง การจัดวางใหม่ รวมถึงบรรยากาศในองค์ประกอบภาพของ “วัสดุ” (จากผลงานช่างไม้ในอดีต) ในบริบทใหม่ จะมีความเป็นบริบทปัจจุบันทันที นำไปสู่ความสนใจที่เป็นจุดศูนย์กลาง และแตกแขนงไปสู่ความสนใจ การศึกษา อื่น ๆ ตามลำดับขั้นต่อไปในอนาคต

(3) ความเป็นไปได้ของแนวทางการสืบสาน มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน

โดยสรุปพบว่าการจัดการ “วัสดุ” เพื่อการสื่อความหมายที่สำคัญของการสร้างสรรค์นั้นควรนำปรัชญาทางศาสนามาตีความร่วมด้วย รวมถึง องค์ประกอบที่ลำดับความสำคัญหรือการจัดการรูปทรง (วัสดุ) ควรให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้เพื่อให้การสร้างผลงาน

นั้นออกมาตรงตามวัตถุประสงค์ของการสืบสาน ด้วยการตีความหรือขยายผลทางความคิด เพื่อให้ผู้ชมผลงานนั้นได้เห็นถึงความหมายของวัสดุ หรือองค์ประกอบภาพ ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ที่สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึก จะมีความสำคัญที่ร่วมสมัยและเป็นปัจจุบัน

3) สัจจะวัสดุ

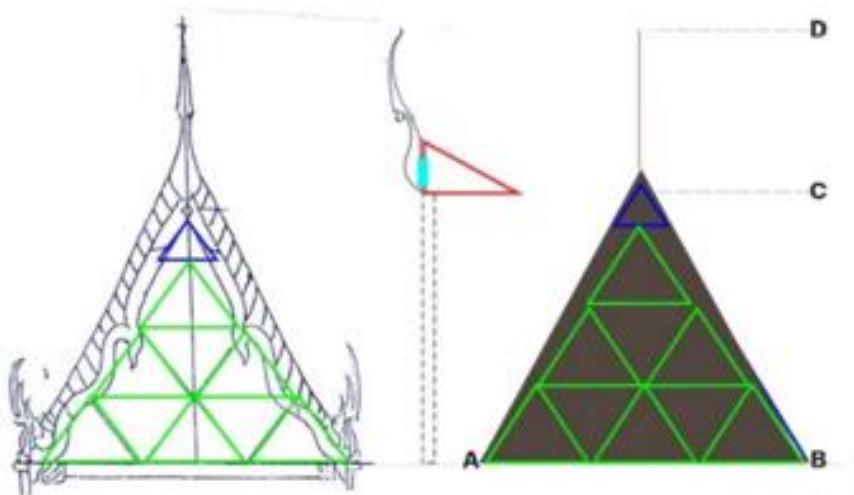
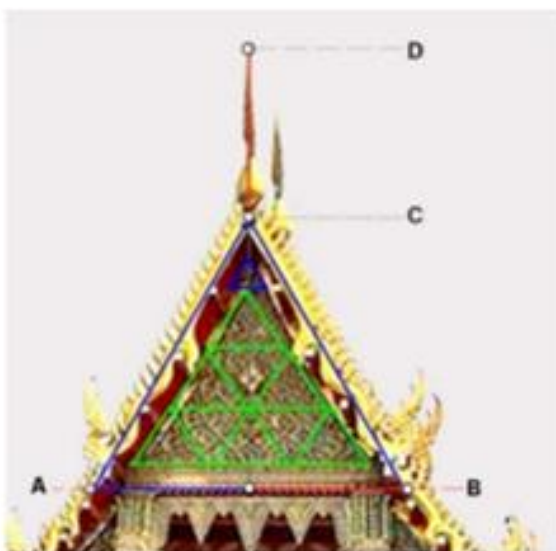
สัจจะวัสดุที่พบจากการคงอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางวิถีวัฒนธรรม สกulptural ช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน เป็นแรงบันดาลใจสู่การศึกษา สภาพแวดล้อม ของการคงอยู่ เพื่อศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ตามธรรมชาติ ทำความเข้าใจและยอมรับในความจริงตามธรรมชาติ การขยายความอย่างละเอียดด้วยความรู้สึกที่มีต่อคุณลักษณะของวัสดุที่เรียบง่าย สงบเรียบง่ายกับคุณค่าของความงามตามกาลเวลา (Leonard Koren, 2562) ความงามของวัสดุที่ไม่จำต้องสมบูรณ์แบบ มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้เกิดการสื่อรูปทรง (วัสดุ) ในบริบทปัจจุบันและการทำลายรูปทรง ให้เหลือเพียง “วัสดุจริง” ในการสร้างสรรค์นี้จะเป็นเสมือนสิ่งตรงข้ามของความที่มนุษย์ส่วนมากสนใจในบริบทปัจจุบัน มนุษย์มักจะสร้างผลงานที่มีความสวยงามอันสมบูรณ์แบบตามนิยมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ลดทอนความเรียบง่าย ด้วยองค์ประกอบของรูปทรงรูปร่างที่ชัดเจนเข้าใจง่าย รวมถึงการรับรู้ของมนุษย์ที่มองหาแต่การใช้งานและประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก อีกทั้งมักจะสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดจำนวนและปริมาณ แต่กลับกันการสร้างสรรค์นี้เปรียบได้กับ วัสดุที่ดูอ่อนโยน ไม่จำเป็นต้องมีรูปร่าง รูปทรงที่สมบูรณ์แบบ ยอมรับการสลายและเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา มีลักษณะเฉพาะที่ซ้ำแบบ รวมถึงไม่มุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยเพียงแต่มองหาความสวยงามทางสุนทรียะเท่านั้น

4) องค์ความรู้สกูลช่างไม้เมืองเพชรเพื่อการสร้างสรรค์

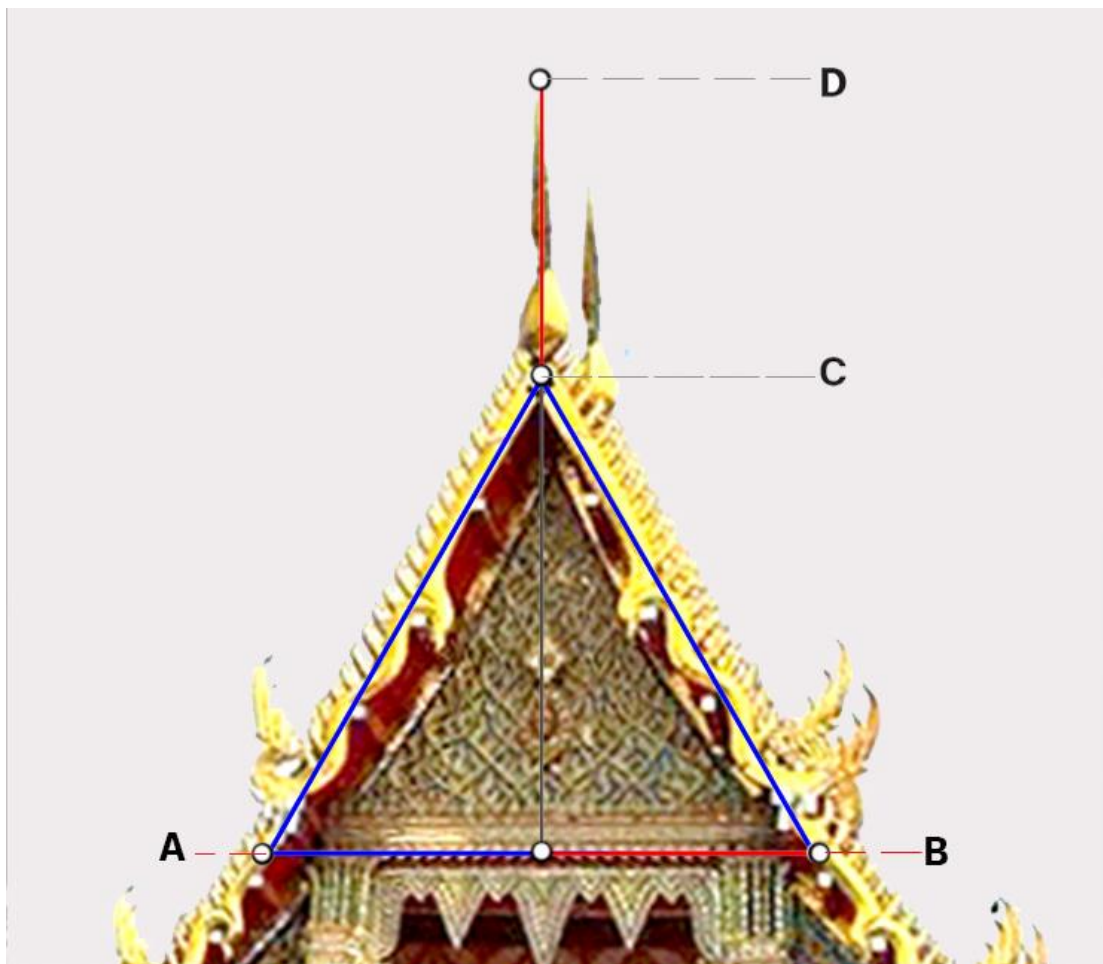
ด้วยคุณค่าและความสำคัญของสกูลช่างไม้เมืองเพชร มีองค์ความรู้เรื่องกำหนดการ แสดงออกทางภูมิปัญญาด้านความงามของช่างไม้เป็นสำคัญ การรวบรวมแบบอย่างของการสร้างที่ชัดเจน ในด้านการกำหนดรูปทรง สัดส่วน รวมไปถึงโครงสร้างของสิ่งนั้น ๆ เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากความรู้ความสามารถ แดกฉานและเข้าใจแม่บทอันเป็นหัวใจของงานช่างไม้ พัฒนาความงามมาจากลักษณะร่วมตามความนิยมของการสร้างในยุคสมัย และความเข้าใจในการแตกลูกหรือดัดแปลงแก้ไขให้เป็นลักษณะพิเศษขึ้นมาเป็น “ลักษณะเฉพาะตัว” เป็นสัญลักษณ์ให้หมายรู้ว่าเป็นผลงานของช่างผู้นั้น ๆ แห่งสำนักนั้นจนได้รับความนิยม และนำไปสู่การทำตามแบบอย่าง มีทดลองทำ และการสร้างจนเกิดความเชี่ยวชาญและพัฒนาใหม่อีกทั้งยังสามารถครอบคลุมเอกลักษณ์ตามอย่างเดิมไว้ได้ นั้นหมายถึงคำว่า “กระสวน” หรือเทียบกับคำในวงการช่างปัจจุบัน “กระสวน” ก็คือ Template ส่วนใหญ่จะเกิดจากการทำแบบร่างต้นแบบ ทำแบบจำลอง ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ลักษณะที่เรียกว่า “กระสวน” หรือ “การกะ-สวน” (การกำหนดสัดส่วนความงาม) ช่อฟ้า แบบสำนักช่างวัดยาง “ช่อฟ้า” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำนิยาม ช่อฟ้า ว่า “ช่อตัวไม้ที่

ติดอยู่บริเวณหน้าบัน รูปเหมือนหัวนาคชูขึ้นเบื้องบน” คำว่า ตัวไม้ เป็นคำที่ช่างเรียกชื่อวัสดุก่อสร้างที่
 แต่งไว้สำหรับทำสิ่งต่าง ๆ เช่น ตัวไม้ เครื่องเรือน มือไม้ ปั้นลม แปะลาน แปะหัวเสา เป็นต้น ตัวไม้ที่มีชื่อ
 ช่อฟ้า จะเห็นได้ตามหลังคา โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ถือกันว่าเป็นของสูง เพราะเป็นที่ประทับของ
 พระเจ้าแผ่นดินและเป็นวัดวาอาราม

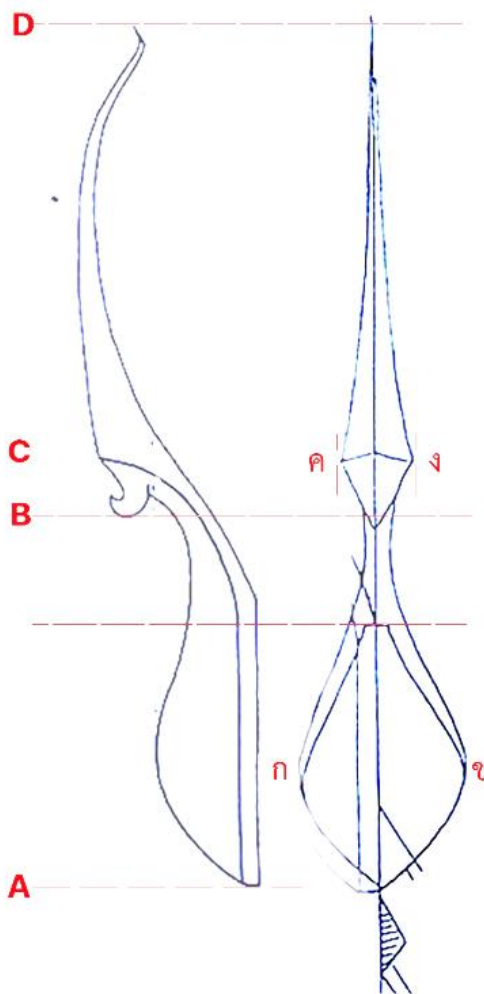

ภาพที่ 87 การเปรียบเทียบให้เห็นการกำหนดขนาด (กระสวน) ช่อฟ้าและหน้าบันอุโบสถ
 (จากการศึกษาการกำหนดขนาด (กระสวน) ของด้านตามสูตรพื้นฐานการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิต สู่
 การ “กะ-ส่วน” (การกำหนดสัดส่วนความงาม)ของหน้าบันที่เชื่อมกับขนาดช่อฟ้า เปรียบเทียบกับ
 งานช่างไม้วัดยาง (อุโบสถวัดยาง) และภาพบันทึกภาพร่างลายเส้นของครูช่างเพชรบุรีช่วง พ.ศ.2500
 ของครูเลิศ พ่วงพระเดช ออกแบบภาพประกอบ โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ภาพที่ 88 แสดงจุดของการหาขนาดสัดส่วน ช่อฟ้า หน้าบันอุโบสถ (กระสวนวัดยาง)
 (จากการศึกษาตามหลักเกณฑ์หรือส่วนสัดส่วนมาตรฐานที่ศึกษากันมาแต่โบราณนั้น พระเทพวงศาจารย์
 (หลวงพ่ออินทร์) เป็นผู้รับมาสั่งสอนให้กับศิษย์ของวัดยางต่อ ๆ กันมา ส่วนการปรุงรายละเอียดด้าน
 รูปทรงอาจแตกต่างกันออกไปตามที่เห็นว่างาม ว่าเหมาะสม มิได้กำหนดไว้ตายตัวแน่นอน เช่น สัดส่วน
 ช่อฟ้าคงถือเอาความยาวของช่อเป็นเกณฑ์มาตรฐาน (A-B) ดังตัวอย่าง หากวัดขนาดเพื่อสร้าง กระสวน
 แล้วนั้น หน้าจั่วกว้าง 10 คอก ตัวช่อฟ้าก็ต้องยาว 5 คอก (C-D) หรือเท่ากับ $1/2$ (A-B) คือ ยาวครึ่งหนึ่ง
 ของช่อและความยาวของช่อฟ้า ก็สามารถร่างรูปช่อฟ้าตามอัตราส่วน 5 คอก
 ออกแบบภาพประกอบ โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

“เครื่องบน” ตัวไม้เครื่องประดับหลังคาหรืออาคาร มีชื่อเรียกโดยเฉพาะ เช่น ช่อฟ้า บราลี
 ไบระกา หน้าบัน คันทวยและหางหงส์ เป็นต้น ในปัจจุบันตัวไม้ดังกล่าวทำด้วยวัสดุอย่างอื่นที่มีไม้ก็
 มี เช่น ทำด้วยปูน ด้วยซีเมนต์ หรือหล่อด้วยโลหะ

ภาพที่ 89 ภาพแสดงจุดของการหาขนาดสัดส่วน การร่างรูปช่อฟ้า (กระสวนวัดยาง)
 (การร่างรูปช่อฟ้านั้นจะต้องแบ่งออกเป็นสองช่วง ดังตัวอย่าง คือ ช่วงคอใต้ปากครุฑหรือปากหงส์ลง
 มากับช่วง (กั้นชั้นช่อฟ้า) ฐานช่อฟ้า (B-A), การแบ่งช่วงช่อฟ้านั้น ต้องให้ช่วงปลายช่อฟ้า (B-D) ยาวกว่า
 ช่วงตอนใต้คอกอีกเท่าหน้ากว้างของพุงนกระจาบ (ก-ข) (กั้นชั้นช่อฟ้า) เช่น พุงนกระจาบ 20 นิ้ว ตอน
 ปลายช่อฟ้าต้องยาวกว่าช่วงตอนใต้คอกอีก 20 นิ้ว ส่วนหน้าผากช่อฟ้า(ค-ง) เป็นครึ่งหนึ่งของพุงน
 กระจาบ คือ 10 นิ้ว ส่วนคอช่อฟ้าก็เป็นครึ่งหนึ่งของหน้าผาก คือ 2 นิ้ว ส่วนตัวหางหงส์นั้นคิดเอา
 ตามส่วนของช่อฟ้า เช่น ช่อฟ้ายาว 5 คอก หางหงส์ตีนจั่ว ความยาวเป็น 3 คอก หางหงส์ปีกนกความ
 ยาวเป็น 2 คอกคืบ เป็นต้น ออกแบบภาพประกอบ โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

ลักษณะของเครื่องบน จากการศึกษา รูปร่างและรูปทรง เท่าที่มีมาหลายท่านให้
 ความเห็นไว้หลายอย่างต่าง ๆ กัน บางท่านว่ารูปร่างและรูปทรงเครื่องบน มีรูปลักษณะเป็นหัวนาค ตัว
 นาคหรือหางนาค บางท่านว่าเป็นรูปนกหรือครุฑ ทำนองครุฑจับนาค กล่าวคือ ตรงช่อฟ้าเป็นหัวครุฑ
 ไบระกาที่ทอดเป็นหางลงมานั้นเป็นนาค หรือชนบที่ช่างไม้เรียกกันว่า “หางหงส์มองฟ้า ช่อฟ้ามอง

ดิน” มีลักษณะทางหงส์มีส่วนปากงอนโค้งแหลมเฉียงขึ้นบนและข้อฟ้าปากงอนโค้งแหลมเฉียงลงล่าง เป็นแบบที่นิยมทำกันมาแต่อดีตในพื้นที่เมืองเพชร และบางท่านว่าข้อฟ้าเป็นหัวไก่ เพราะตั้งอยู่บนตัวไม้ที่เรียกว่าอกไก่และส่วนที่เรียกว่าใบระกาก็คือ ปีกไก่ ดังเช่นประภาในนักษัตริย์มีสัญลักษณ์เป็นไก่ ภาษาชาวบ้านบางแห่งเรียกข้อฟ้าว่า “ไอ้อ๊ก” เป็นต้น

แบบอย่าง กระจกช่างไม้เมืองเพชร หรือการกำหนดขนาด (กระจก) ของด้านตามสูตร พื้นฐานการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิต หากพิจารณาแบบที่มีอยู่ ก็เห็นจะต้องไปดูลักษณะของการ ประกอบสร้างหน้าบันและเครื่องบนรวมถึงเครื่องไม้ประดับตกแต่งตัวอาคารพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม เพราะเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นส่วนที่วัดอื่น ๆ ใช้เป็น แบบอย่างในการพัฒนาปรับปรุงตกแต่ง กระจกของตนขึ้นใหม่แทบทั้งสิ้น รวมถึงเมื่อของเดิมซึ่งชำรุดผุ กร่อน ของเดิมนั้นก็ใช้ถ่ายเป็นรูปแบบกระจกสำหรับสร้างชิ้นใหม่ ได้เช่นกัน

การพัฒนาปรับปรุงตกแต่ง กระจกของขึ้นใหม่ เป็นการแย้งชนบอย่างหนึ่งที่ช่างวัดยาง นิยมทำกันมาก เช่น ข้อฟ้าปากหงส์ชนิดปากงอนเล็กน้อย ส่วนปลายกนกข้อฟ้ามีทั้งชนิดโค้งออกและชนิด ยอดกนกตัวกลับช่างวัดยางบางท่านเรียกข้อฟ้าแบบนี้ว่า ข้อฟ้าปากนก ซึ่งต่างไปจากเดิมที่ข้อฟ้าปาก ครุฑชนิดปากงอนงุ้มลง เป็นแบบที่นิยมทำกันมาแต่เดิม ส่วนแบบปลายกนกข้อฟ้าจะโค้งออก ข้อฟ้าปาก ครุฑชนิดปากงอนงุ้มลงเล็กน้อย เป็นแบบที่ปรับปรุงตกแต่งขึ้นใหม่ ปลายกนกข้อฟ้าโค้งออกและตัวกลับ ช่างวัดยางบางท่านเรียกข้อฟ้าแบบนี้ว่า ข้อฟ้าปากนก หรือ ข้อฟ้าปากนกแก้ว เป็นต้น

3.4.2 การทดลองจัดทำผลงานสร้างสรรค์

เมื่อมีการนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการศึกษาก่อนการทำงานในประเด็นการคงอยู่ของมรดกภูมิ ปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในขั้นตอนของการสำรวจผลงานช่างไม้ที่ทรงคุณค่า พบว่า ในบริบทปัจจุบัน งานช่างไม้เสี่ยงต่อการเสื่อมสลายตามกาลเวลา การเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติและ การเสื่อมสลายโดยมนุษย์ ความหมายของวัสดุก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเหตุของการเสื่อมสภาพ ความไม่คงทน โดยเฉพาะในแง่มุมของความสมบูรณ์แบบ งานไม้ที่ถูกรื้อ ถอน ทั้ง เป็นลักษณะที่ไม่ตอบสนองกับการใช้ สอยในปัจจุบัน อาทิ ความแข็งแรง คงทน คงรูป อายุการใช้งาน หรือ ไม้ที่นั้นชำแล้ว (เสื่อมสภาพ) อีกทั้งใน ประเด็นของการถ่ายทอดความคิด นัยคิด ความเชื่อในทางงานช่าง ก็เปลี่ยนแปลงไป ตามกาลเวลาเช่นกัน ประเด็นดังกล่าวเป็นที่มาของปัญหาเริ่มต้นของการวิจัยและนำมาสู่แรงบันดาลใจที่สำคัญ ของการทดลอง สร้างสรรค์ฯ ดังนี้

(1) การทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 1

วัตถุประสงค์ของการทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 1

ศึกษาการสร้างสรรคผลงาน 2 มิติและมีการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ภาพระหว่าง การคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร คือ แร่งบันดาลใจที่เป็นปัจจุบัน อารมณ์ และองค์ประกอบศิลป์ คือ การสื่อรูปทรง (วัสดุจริง) ในบริบทปัจจุบันและการเลือกวัสดุจริงที่ สัมพันธ์กับพื้นที่ว่างเป็นหลักการจัดองค์ประกอบของผลงานสร้างสรรค์

ศึกษากระบวนการเชิงทดลองและการอธิบายความ ถึงความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตาม กาลเวลา กับความเข้าใจความจริงของธรรมชาติ เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะของการปฏิบัติการสร้างสรรค์ ผลงานนี้

ศึกษาการสร้างสรรคร่วมสมัย สื่อสารผ่านเทคนิคผสมบนเฟรมผ้าใบ ทดลองการประกอบ สร้างเพื่อการสื่อความหมายด้วยองค์ประกอบการจัดวางวัสดุจริงกับภาพ ที่แตกต่างออกไปจากความรู้สึก และการมองเห็นตามธรรมชาติ สร้างการรับรู้คุณค่าจากวัสดุที่แสดงเนื้อหาของธรรมะ สามัญลักษณะ (ไตร ลักษณะ) ในผลงานเป็นแนวความคิดหลักในการสร้างสรรค์ของผู้วิจัย

กระบวนการศึกษาและการทดลองสร้างสรรค์ ชุดที่ 1

มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรอยู่ เช่น คุณค่าด้านวัสดุ “วัสดุ” ใน บริบทปัจจุบันและคุณค่าด้านจิตใจที่สื่อถึงคุณค่าของฝีมือช่างไม้ ครูช่าง รวมถึงยังสามารถใช้เป็นต้นแบบ ของ ตั้งข้อสันนิษฐานถึง “กระสวน” การสร้างสรรค์เพื่อการเสนอแนวทางแก่ผู้คนในปัจจุบันให้พิจารณา รับรู้ เข้าใจในคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ไปสู่การดูแล การป้องกัน การรักษา การอนุรักษ์ การสงวน การสืบ สานศิลปะงานการช่างไม้จากสกุลช่างไม้เมืองเพชรตามกาลเวลา

ความเป็นปัจจุบัน ความต้องการ การใช้สอยและประโยชน์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน สังคมกลับ ต้องการเข้าถึงความรู้ ที่ไม่มีความสลับซับซ้อน เข้าใจ เข้าถึงง่ายและนำไปใช้ได้โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบ เป็นพฤติกรรมทางสังคมในบริบทปัจจุบัน ดังนั้นบริบทของการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย จึง เป็นการนำเอา “วัสดุ” ส่วนประกอบที่ถูกหรือ ถอน เพราะเสื่อมสภาพจากการใช้สอย หรือการเสื่อมสลาย จากการเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติและ การเสื่อมสลายโดยมนุษย์ อาทิเช่น การบูรณะ ส่วนประกอบ โครงสร้างจากสถาปัตยกรรมและอื่น ๆ ภายในวัด “วัสดุ” ได้ถูกแทนที่ใหม่หรือวัสดุ เป็นสิ่งเหลือใช้ใน ศิลปกรรมงานการช่างไม้ต่าง ๆ วัสดุที่แสดงถึงคุณค่า สะท้อนความภาคภูมิใจแห่งเมืองเพชร นำมาปรับใช้ เพื่อนำเสนอถึงแนวคิดแบบสังคมร่วมสมัย โดยเป็นการออกแบบ “วัสดุ” ในรูปแบบศิลปะหรือการจัดวาง บนพื้นที่ 2 มิติ ซึ่งแนวทางในการกำหนดเนื้อหาเฉพาะเจาะจงสู่การตีความ ไปในทิศทางของปรัชญาทาง พุทธศาสนา รวมถึงมีการนำเอาหลักองค์ประกอบศิลป์สังเคราะห์เป็นรูปแบบในการนำเสนอทางศิลปกรรม รวมกับแง่คิดในเชิงอนุรักษ์เป็นส่วนหนึ่งของแร่งบันดาลใจและจินตนาการที่มีต่อเนื้อหาต้น “สัจจะแห่ง วัสดุ” เป็นลักษณะสำคัญของความเข้าใจ การตีความหมายในเรื่อง ความจริง ของการคงอยู่ สรรพสิ่ง

สามารถเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล แสดงคุณค่า ความเข้าถึงความงาม ในเบื้องต้นและนำไปสู่ความซาบซึ้ง มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในลำดับต่อไป

ภาพที่ 90 ผลงานชุดที่ 1 (ชิ้นแรก) “เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล... 09/03/2023
(การศึกษาและทดลองสร้างสรรค์ผลงาน Change through Time 09/03 /2023, Wood and Acrylic
Color on Canvas, ขนาด 49 x 61 cm. โดย เขมา แฉ่งฉายา, ธันวาคม 2563.)

การสร้างสรรค์ผลงานเทคนิคผสม แผ่นไม้และสีอะคริลิกบนเฟรมผ้าใบ ในลักษณะระนาบสองมิติที่ต่อเนื่องด้วยการจัดการพื้นที่ว่าง เป็นการนำเสนอมิติทางความรู้สึก ที่เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงได้ วิเคราะห์แนวความคิดของผลงานสู่การตีความเป็น สัมพันธภาพขององค์ประกอบศิลป์และการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาทางธรรมะ เพื่อให้เข้าถึงและยอมรับในความสะเทือนใจ ที่มีต่อสภาพความจริงและการคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การลงพื้นที่เก็บข้อมูล พบบรรยากาศของสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏวิสัยทัศน์จริงตามบริบทของกาลเวลา แผ่นไม้ตะเคียน ที่มีความน่าทึ่ง เพราะมีลักษณะที่น่าสนใจ มีร่องรอยของการเจาะลงบนเนื้อไม้เดิมอย่างง่ายเป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน เพื่อประโยชน์เดิมจากอดีต

2) การสังเคราะห์แนวความคิดกับการสื่อความหมาย ด้วยเทคนิควิธีการสร้างสรรค์แบบสื่อผสม ในรูปแบบเดียวกันกับการสร้างสรรค์จิตรกรรมร่วมสมัย สื่อความสมดุลทางสุนทรียะกับความลงตัวของการจัดองค์ประกอบ ขนาด สัดส่วน ระหว่างแผ่นไม้กับรูปทรงใหม่ ในร่องรอยของการเจาะลงบนเนื้อไม้เดิม ที่ชัดเจน เรียบง่ายกับบรรยากาศของสีและพื้นที่ว่าง

3) การสร้างสรรค์ประเภทจิตรกรรมรูปแบบเทคนิคผสม เพื่อให้เกิดการสื่อสาร ความจริงตามกาลเวลา สรรพสิ่งทั้งปวง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา วัสดุจริงจากวิถีวัฒนธรรม สกulptช่างไม้เมืองเพชร ก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน

4) การตีความจากการสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์ปรับปรุงการประมวลผลทางความคิดสู่การสร้างสรรค์ในลำดับต่อไป

ภาพที่ 91 ผลงานชุดที่ 1 (ชิ้นที่สอง) “เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล...03/2023”
(การศึกษาและทดลองสร้างสรรค์ผลงาน Change through Time...03 / 2023, Wood and Acrylic
Color on Canvas, ขนาด 65 x 60 cm. โดย เขมา แฉ่งฉายา, ธันวาคม 2563.)

การพัฒนาสู่ผลงานสร้างสรรค์ชุดที่ 1 (ชิ้นที่สอง) ใช้การสร้างสรรค์จิตรกรรมเทคนิคผสม แร้งบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัสดุที่คงอยู่ ปรับปรุงการขยายความอย่างละเอียดด้วย

ความรู้สึก ที่มีต่อความจริง “ความจริงของการคงอยู่” คือ การรับรู้ ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล เพื่อความชัดเจนของการถ่ายทอดด้วย กระบวนการที่เรียบง่าย สื่อผ่านสัญลักษณ์จากโมนอคติ ที่มีต่อวัสดุที่เลือกใช้ในการสร้างสรรค์กับการจัดองค์ประกอบบนพื้นที่ของรูปทรงและสี ที่แสดงถึงทัศนียภาพทางอารมณ์เฉพาะของวัสดุที่เลือกใช้และแสดงความเข้าใจในบริบทปัจจุบัน

สรุปผลการทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 1

ในการสร้างสรรค์ ชิ้นแรก ได้ข้อค้นพบ ด้านคุณค่าของความงามจากผลงานสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัย เป็นการทำความเข้าใจใน “สัจจวัสดุ” ในการกำหนดคุณค่าของความงามในการสร้างสรรค์นี้เมื่อได้รับชมผลงานและพิจารณาถึงอารมณ์ทางสุนทรียะหรือสุนทรียชาติ วัสดุที่นำมาใช้ทำให้เกิดความสนใจและการตั้งคำถามโดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญ เป็นการดึงดูดสายตาด้วยลักษณะของ ความโดดเด่นขององค์ประกอบ อารมณ์ทางสุนทรียะหรือสุนทรียชาติของการสื่อสารที่แปลกตาและผลงานสร้างสรรค์นี้ นำไปสู่การรับรู้ความพึงพอใจในความงามของผู้ชมที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล สู่การรับรู้ความงามที่เปรียบเสมือนความจริงจากสัจจวัสดุ ความจริงในการสร้างสรรค์นี้หมายถึงความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาลเวลา ความงามเป็นการให้คุณค่าในเชิงสุนทรียศาสตร์และความเป็นการให้คุณค่าในเชิงจริยศาสตร์ แต่ทั้งความจริง ความงามและความเป็นการให้คุณค่าที่เป็นไปในเชิงบวกด้วยกันทั้งสิ้น นำไปสู่ความเข้าใจ การเข้าถึงสามัญลักษณ์ (ไตรลักษณ์) ความแน่นอนของสรรพสิ่งที่ไม่เที่ยง ไม่สามารถดำรงอยู่ตามสภาพเดิมได้เสมอและความไม่มีตัวตน ไม่มีสิ่งใดคงอยู่ได้โดยไม่มีวันเสื่อมสลาย

ในขณะที่ของการสร้างสรรค์ผลงาน กระบวนการทางศิลปะเป็นเครื่องมือในการศึกษาความจริงของชีวิต และความจริงกับเนื้อหาของธรรมะที่เหมาะสม ทำให้เข้าใจเพียงว่า สรรพสิ่งรวมถึงตัวเรา ย่อมเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง ไปตามกาลเวลา

อนึ่งผลงานทดลองสร้างสรรค์ชุดที่ 1 (ชิ้นที่สอง) “เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล ...03/2023” ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติ ให้ร่วมแสดงในโครงการ The 5th International Arts & Designs Collaborative Exhibition 2023 ครั้งที่ 5 หัวข้อหลัก Sustainability in Creative Art & Design verse นิทรรศการจัดแสดง ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านผลงานสร้างสรรค์ระหว่างศิลปินคณาจารย์ และนักศึกษาทั้งงานด้านศิลปกรรมทุกแขนง งานสถาปัตยกรรม และงานการออกแบบในสาขาศิลปะอื่น ๆ โดยในปีนี้ได้กำหนด โดยมีสภาคณบดีศิลปะและการออกแบบแห่งประเทศไทยร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัดงาน อีกทั้งยังร่วมลงมติเห็นชอบในการจัดสรรผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาคัดเลือกผลงานร่วมแสดงในนิทรรศการนี้ผลงานผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติ

Notification form of details for editing creative works' articles

Title of Creative Works' Articles

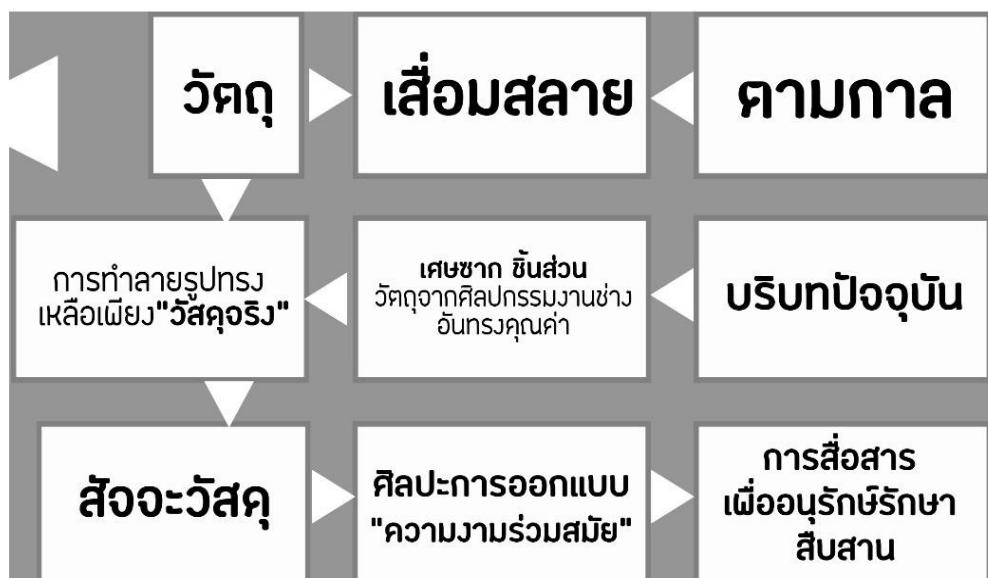
(TH) : เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล...03/2023

(EN) :

Assessment Results

Peer 1	Peer 2	Peer 3
A	B+	A

ภาพที่ 92 แสดงระดับคะแนน ผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติ
(ผลงานร่วมแสดง : The 5th International Arts & Designs Collaborative Exhibition 2023
ครั้งที่ 5, พฤษภาคม, 2566.)

ภาพที่ 93 โครงสร้างของการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของ “วัสดุ” ในบริบทปัจจุบัน
(จากการสังเคราะห์และจัดทำโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

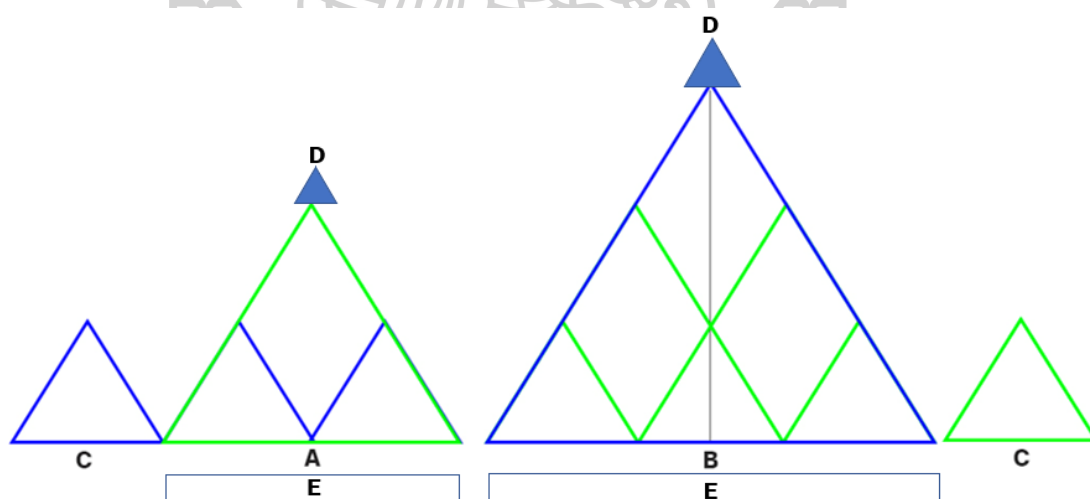
(2) การทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2

วัตถุประสงค์ของการทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2

การศึกษาทดลองด้วยการสร้างสรรค์ นำมาสู่การศึกษาขององค์ความรู้ในประเด็นของการพัฒนารูปแบบการสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัยแบบ 3 มิติ เพื่อหาแนวทางในการแสดงถึงเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของภูมิปัญญาเชิงช่างสกุลช่างเมืองเพชร จากการศึกษาการคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรสู่การวิเคราะห์ลักษณะด้านองค์ประกอบศิลป์ องค์ความรู้และการสร้างสรรค์ นำไปสู่การจัดการแนวทางการสืบสานที่เหมาะสมในลำดับต่อไป

กระบวนการศึกษาและการทดลองสร้างสรรค์

จากการศึกษาแบบอย่าง กระสวนช่างไม้เมืองเพชร หรือการกำหนดขนาดและสัดส่วนรูปทรงในลักษณะเดียวกับการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิตนำมาสู่การทดลองด้วยวิธีการร่วมสมัย ด้วยการยกตัวอย่างของการหาความยาวตัวไม้ ที่ประกอบเป็นจั่ว มีลักษณะของการบอกขนาด ด้วยการกำหนดขนาดออกไปจากชื่อทั้งสิ้น คือ ใบบั่ง หมายถึง ความสูงของจั่ว ดังเช่น “กระสวน” ที่หลวงพ่อินทร์ ได้สอนไว้, (จากการสัมภาษณ์ ช่างเสื๋อน คล้ายจันทร์, 2563.) คือ หากเป็นจั่วตัวเมีย (A) ให้ “หักสาม ทิ้งหนึ่ง ไซขึ้นศอกละนิ้ว” หมายถึง หักสาม คือ แบ่งชื่อออกเป็นสามส่วน, ทิ้งหนึ่ง (C) คือ ลดเสียหนึ่งส่วน, ไซขึ้น คือ เพิ่ม หากจะปรุงอาคาร ขนาดชื่อ ๖ ศอก ความสูงของใบบั่งจะประมาณ ๔ ศอก 6 นิ้ว (๔ ศอก เท่ากับ หักสามทิ้งหนึ่ง ๖ นิ้ว เท่ากับ ไซขึ้นศอกละนิ้ว) จั่วตัวเมีย คือ จั่วที่ค่อนข้างแบน หากเป็นจั่วตัวผู้ (A) ให้หักสี่ทิ้งหนึ่ง ไซขึ้น (คำแนะนำในการสร้างสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ตามแบบแผนของหลวงพ่อินทร์)

ภาพที่ 94 แสดงสัดส่วนสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ตามแบบแผนของหลวงพ่อินทร์

(จากการศึกษาสัดส่วนสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ตามแบบแผนของหลวงพ่อินทร์, A (จั่วตัวเมีย), B (จั่วตัวผู้), C (ขนาดของหนึ่งส่วน) และจัดทำแบบร่าง โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน, 2566.)

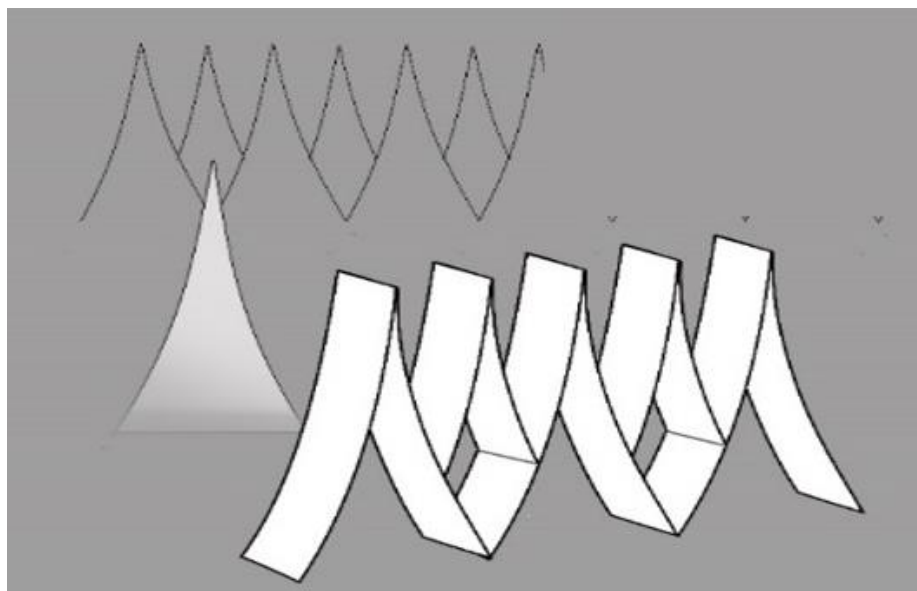
ภูมิปัญญา แบบอย่าง กระสวน หลักวิถีคิดในเอกลักษณ์ด้าน ความงาม ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร วิชาการร่วมสมัยเรียกว่า หลักการออกแบบรูปทรง สามเหลี่ยมหน้าจั่ว เป็นแรงบันดาลใจสู่การสร้าง ความเข้าใจ ความงามของรูปทรงแบบร่วมสมัย สู่การสร้างสรรค์ด้วยวัสดุแบบเดียวกับช่างปัจจุบันที่นิยม นำมาทำแบบร่างของ กระสวน เป็นต้นแบบองค์ความรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทดลอง เพื่อ สร้างการรับรู้ในลำดับต่อไปได้

จากการทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2 (ชิ้นแรก) ความงามของทรง “จั่ว” เป็นระบบเครื่องบน ในสถาปัตยกรรมที่ขนาดใหญ่ เรียกว่า “หน้าบัน” ประกอบโบสถ์และวิหาร นับเป็นสิ่งที่เด่น ที่สุดของการ มองเห็น หากเป็นหมู่กุฏิ, บ้าน, เรือน หรือศาลา จะเรียกว่าปั้นลม “หน้าบัน” จะมีข้อฟ้าใบระกา ทางหงส์ เป็นต้น เป็นกรอบแสดงขอบเขตในมิติการมองเห็น ตัดกับพื้นที่ว่างของอากาศ ก็จะมีลักษณะสง่างาม เสมือนตัวละคร รัตเครื่องและสวมหัวด้วยชฎา

ภาพที่ 95 การทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2 (ชิ้นแรก)
(การศึกษาและทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2 (ชิ้นแรก), ประติมากรรม 3 มิติ, วัสดุไม้, ขนาดสามารถผัน
แปรกับพื้นที่ที่ต่างกันโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2565.)

การทดลองสร้างสรรค์ฯ ในประเด็นของความเป็นบริบทปัจจุบัน จำเป็นจะต้องพัฒนาผลงานเพื่อให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น จึงได้พัฒนาการทดลองในลำดับต่อมา เพื่อให้เกิดประเด็นของความหลากหลายในบริบทปัจจุบัน

ภาพที่ 96 การออกแบบรูปทรง“จ้าว”สู่การสร้างสรรค์ร่วมสมัย
(การศึกษาและทดลองสร้างสรรค์ผลงาน รูปทรง“จ้าว”สู่การสร้างสรรค์ร่วมสมัยโดยใช้ “การซ้ำกันขององค์ประกอบ” นำไปสู่การออกแบบประยุกต์ศิลป์ โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2565.)

ภาพที่ 97 การทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2 (ชิ้นที่สอง)
(การศึกษาและทดลองสร้างสรรค์ผลงานในลักษณะการออกแบบประยุกต์ศิลป์ โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2565.)

สรุปผลการทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 2

สรุปผลการทดลองสร้างสรรค์ครั้งที่ 2 อธิบายความและชี้ให้เห็นความงาม ด้วยหลักองค์ประกอบทางศิลปะสมัยใหม่ ในรูปแบบแรก ที่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่าย เทียบเคียงให้ความงามจากภูมิปัญญาของการกำหนดขนาดและสัดส่วนรูปทรงในลักษณะเดียวกับการหาพื้นที่ของรูปเรขาคณิตของสกุลช่างไม้เมืองเพชร ชี้้นำให้รู้สึกถึงความงาม ความปิติและความภาคภูมิใจ ในคุณค่าทางศิลปกรรมที่สำคัญในท้องถิ่นที่สำคัญของการกำหนดแบบหรือ กระสวน ในการสร้างงานช่าง แต่ในการสร้างสรรค์ร่วมสมัยผู้สร้างงานจะมีอิสระในวิธิตัดและการสร้างงานด้วยเทคนิคที่สนใจ และขั้นที่สอง เป็นการออกแบบประยุกต์ศิลป์ โดยการออกแบบเป็นชิ้นวางเอนกประสงค์ การสร้างสรรค์ผลงานใหม่ด้วยการสื่อถึงการคงอยู่ของเอกลักษณ์แบบลักษณะเฉพาะของสกุลช่างไม้เมืองเพชรและการสร้างสรรค์ร่วมสมัย แสดงให้เห็นความหลากหลายอย่างในบริบทปัจจุบัน ที่สามารถแสดงความเป็น กระสวน ที่ร่วมสมัยจากการออกแบบที่เอื้อประโยชน์ได้อย่างเอนกประสงค์ สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมได้ในอนาคตและแสดงถึงภูมิปัญญาในวิถีวัฒนธรรมช่างไม้เมืองเพชรได้ ถึงแม้งานจะออกมาไม่สมบูรณ์แบบหรือถูกต้องตามหลักการด้านความงาม เทียบเท่ากับ “ความงาม” ของ “กระสวน” อย่างเดิมนัก แต่การแสดงถึงอัตลักษณ์ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร เป็นงานที่ได้สร้างสรรค์ด้วยแรงบันดาลใจที่ภาคภูมิใจผลงานนั้นก็จะมีประโยชน์มีคุณค่าในเชิงของการสืบสาน ไปสู่อุทิศได้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

(3) การทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 3

วัตถุประสงค์ของการทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 3

เพื่อศึกษาการจัดแสดงหรือการจัดวาง ทดลองสร้างสรรค์เพื่อการสื่อสารสื่อถึงมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยการการจัดการด้าน “วัสดุ” ที่ถูกรื้อถอน เพราะการเสื่อมสลายตามธรรมชาติและกาลเวลา กับการคงอยู่ที่ไม่เหมาะสมในบริบทปัจจุบัน นำไปสู่ลักษณะสำคัญของความเข้าใจความงามของวัสดุ ทำให้เห็นความจริง ในการคงอยู่ของสรรพสิ่งที่สามารถ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามกาล จากส่วนประกอบที่สำคัญจากการบูรณะสถาปัตยกรรมภายในวัด มีการแทนที่ใหม่หรือวัสดุเหลือใช้ในศิลปกรรมงานช่างไม้ต่าง ๆ เป็น “วัสดุ” สัญลักษณ์ที่แทนค่า สกุลช่างไม้เมืองเพชร

กระบวนการศึกษาและการทดลองสร้างสรรค์

“วัสดุ” ในการศึกษาครั้งนี้ คือ “ข้อฟ้า” จากการสำรวจพื้นที่วัดยาง พบสภาพของการคงอยู่ ของวัสดุทางศิลปกรรมงานช่างต่าง ๆ เสี่ยงต่อการเสื่อมสลายตามธรรมชาติและกาลเวลาเป็นอย่างยิ่ง วัสดุทางศิลปกรรมงานช่าง เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงคุณค่าด้านงานช่าง รวมถึงสะท้อนฐานานุศักดิ์ที่ควรแก่การเคารพด้วยความรู้สึกด้านความเชื่อ ความศรัทธาของการสร้างได้เป็นอย่างดี ข้อฟ้า ที่เคยเป็นส่วนประกอบสำคัญ สำหรับตกแต่งเครื่องบนของศาลาการเปรียญที่เก่าแก่อาคาราหนึ่งในพื้นที่วัดยาง

ศาลาการเปรียญวัดยาง สร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างขึ้นเมื่อ ศุภขึ้น 5 ค่ำ เดือนแปดแรก มะโรงโทศก ตรงกับวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2423 โดยคุณแม่เลียม พิชัยพลสินธ เป็นฝีมือและความสามารถของช่างวัดยาง ในการสร้างจนสำเร็จ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าวัดยางเป็นสำนักช่างไม้มาอย่างยาวนานแล้ว ปัจจุบัน พ.ศ. 2566 ศาลาการเปรียญหลังนี้มีอายุ 143 ปี

การปฏิสังขรณ์ ศาลาการเปรียญวัดยางมีการซ่อมแซมมาหลายครั้ง ในช่วงพ.ศ.2530 - 2531 เป็นครั้งสำคัญที่สุดเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหลายประการ ขยับย้ายอาคารออกไปทางทิศใต้ จนติดกำแพงวัด ตามตำแหน่งในปัจจุบัน ยกถนนสูงขึ้นและสร้างศาลาด้านสกัดด้านหน้าและหลังขึ้นใหม่ทั้งสองด้านแทนศาลาสกัดเดิม กระบวนการบูรณะปฏิสังขรณ์ทั้งหมดนี้ทางวัดได้ใช้ช่างเมือบ สังข์ด้วง ศิษย์หลวงพ่ออินทร์ และช่างจาก บ้านแหลมเครือข่ายและญาติของช่างเมือบ เช่น ช่างเมือก, ช่างสมพิศ, ช่างเฟื่อน สังข์ด้วง เป็นต้น

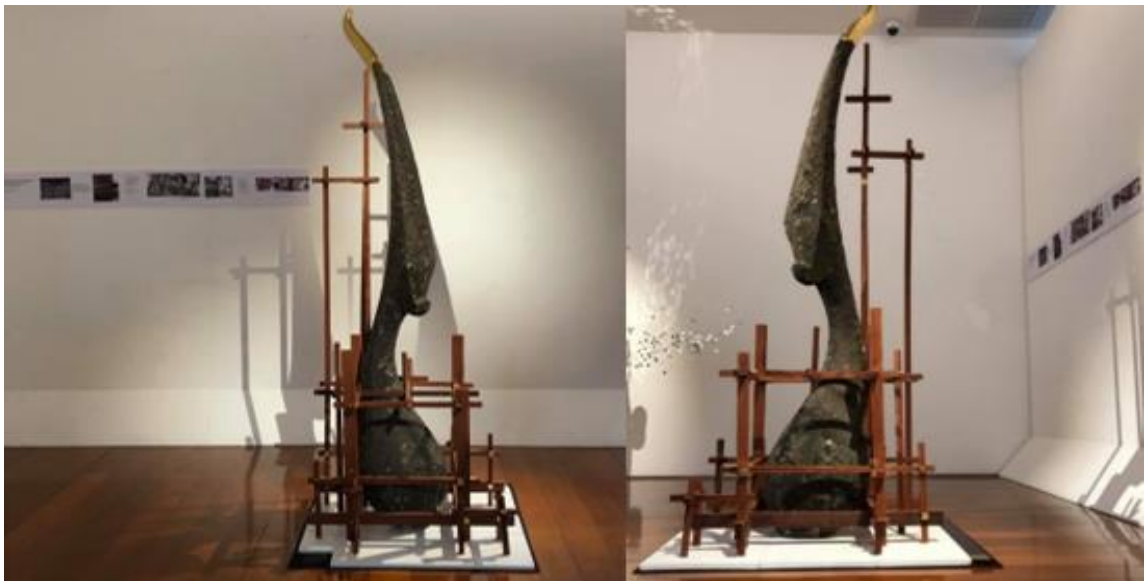

ภาพที่ 98 สภาพของการคงอยู่ที่ไม่เหมาะสมในบริบทปัจจุบัน
(จากการศึกษาและสำรวจ โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2565.)

“ข้อฟ้า” นี้จึงเป็นวัสดุที่เกิดจากการรื้อ ถอนจากการการปฏิสังขรณ์ครั้งนั้นด้วยเช่นกัน ข้อฟ้านี้มีอายุ 143 ปี เป็นฝีมือของสำนักช่างไม้วัดยางในอดีตโดยแท้จริง และเป็นวัสดุที่ควรค่าต่อการให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (ฐานานุศักดิ์) ด้วยความสำคัญดังกล่าวกับ สภาพการคงอยู่ในปัจจุบัน ที่ปรากฏเป็นเพียงวัสดุและรอความเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติหรือความเสื่อมสลายโดยมนุษย์ ผู้วิจัยจึงนำมาเป็น

องค์ประกอบของการทดลองสร้างสรรค์ด้วยหลักการแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อมเดิมสู่การจัดแสดงในพื้นที่ร่วมสมัย

กระบวนการสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยนำวัสดุมาประกอบกับการทำโครงสร้างประดับประคอง เสริมความแข็งแรงและใช้เทคนิคแบบ เกรอตเพลส ในการสร้างสรรค์เพื่อความสะดวกด้วยการถอดประกอบ ยังได้กำหนดตำแหน่งองค์ประกอบฐานรองรับให้มีมิติกับพื้นที่ตั้ง เป็นการเปลี่ยนรูปลักษณ์เดิมของข้อฟ้า ออกไป สู่การนำมาจัดวางในพื้นที่ ทำให้เกิดการแปรสภาพการรับรู้ เพื่อให้ผู้ชมเกิดปฏิสัมพันธ์ด้วยความใกล้ชิดกับวัสดุทางศิลปกรรมงานช่างไม้เมืองเพชร ในองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมของการจัดแสดงร่วมสมัยด้วย

ภาพที่ 99 ชุดภาพผลงานการทดลอง ระยะสอง ชื่อผลงาน การคงอยู่...04 / 64
(จากการศึกษาและทดลองสร้างสรรค์ โดย เขมา แฉ่งฉายา, พุศจิกายน 2565.)

ภาพที่ 100 ชุดภาพรายละเอียดผลงาน พื้นที่ใหม่ สถานะใหม่และทดแทนใหม่
(จากการศึกษาและทดลองที่มีส่วนร่วมกับเยาวชน โดย เขมา แฉ่งฉายา, พุศจิกายน 2565.)

ภาพที่ 101 ชุดบรรยากาศของการนำเสนอและจัดแสดงผลงาน

(จากการจัดแสดงผลงานในนิทรรศการ ณ บ้านเจ้าพระยา โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤศจิกายน 2565.)

ผลที่ได้รับจากการทดลองสร้างสรรค์ฯ ชุดที่ 3

จากการนำ ข้อฟ้า ตัวแทนมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรและเทคนิควิธีการร่วมสมัยอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นได้ก่อให้เกิดผลงานชิ้นนี้ขึ้นมาผสมผสานกับการติดตั้งงานศิลปกรรมเข้าไปในพื้นที่ ๆ กำหนดเพื่อมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คนที่เข้าไปใช้พื้นที่ในแง่ของการเกิดความรู้สึกที่ถูกปะทะโดยตรงจากชิ้นงาน ความตรงตริ่งใจ ความประทับใจที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงกับพื้นที่ซึ่งมีฐานะเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ แสดงการสื่อสารผ่านการมองเห็น และส่งผ่านความรู้สึก จากหลักการแปรสภาพการเรียนรู้ของสิ่งแวดล้อมเดิมสู่การจัดแสดงในพื้นที่ร่วมสมัยด้วยความเหมาะสม ตามหลักการทางสุนทรียภาพ ประกอบกับเครื่องมือ เป็นส่วนเครื่องมือ แบบเถรอดเพลเป็นส่วนของการประดับประดา พยุง ให้ข้อฟ้าตั้งอยู่ ในลักษณะหนึ่งของการจัดแสดงที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงจัดลำดับความเข้าใจง่ายหรือยาก หรือจากขาวไปดำโดยชัดเจน เพราะต้องการผลการอธิบายความ ของระดับในการรับรู้ ของผู้รู้หรือผู้ชม ได้อย่างอิสระ สะท้อนความหมายที่สำคัญระหว่างวัสดุสัญลักษณ์กับความรู้สึกภายในของผู้วิจัย คือ การรับรู้และทำความเข้าใจในพื้นที่ใหม่ สถานะใหม่ และทดแทนใหม่ ในบริบทปัจจุบัน ที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงไปตามกาล

3.4.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดลองจากผลการวิจัยและสรุปแนวทางการสร้างสรรค์ร่วมสมัย ดังนี้

1) การสร้างแนวคิดของกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

ในการวิจัยนี้ ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เป็นสื่อที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกหรืออารมณ์ เป็นสิ่งที่สร้างความสุขหรือความพึงพอใจที่มีต่อมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ยังขยายความไปถึงความรู้สึกอื่น ๆ เช่น ความน่าสนใจ ความไม่น่าสนใจ ความเพลิดเพลินใจ ความเบื่อหน่าย หรือในมิติของแรงบันดาลใจคือ ความเคารพ ความศรัทธา ที่มีต่อความรู้สึกร่วมที่อารมณ์หรือเป็นประสบการณ์ที่นำไปสู่ ความภาคภูมิใจ เกิดจากเหตุของการเข้าถึงความสุนทรียภาพได้

จากการรับรู้ การเรียนรู้หรือสัมผัสศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ที่พัฒนาและต่อยอดไปสู่การสืบสาน เพื่อให้เกิดการคงอยู่ในอนาคต

“สุนทรียภาพ” (Aesthetics. เป็นคำในภาษากรีก หมายถึง การรับรู้ทางความรู้สึก) Sense Perception. จึงเน้นย้ำที่ความรู้สึกและอารมณ์ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ให้คุณค่า สุนทรียภาพแตกต่างกันมนุษย์สามารถเรียนรู้ได้จากการสั่งสอน ชี้นำ ชี้นำให้เห็นถึงปรากฏการณ์ ของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความงามตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ตาม การพัฒนาการเข้าถึง สุนทรียภาพของมนุษย์ ปัจจุบันไม่ได้รับการส่งเสริมในเข้าถึงความงามโดยแท้มากนัก กระบวนการ สร้างสรรค์นี้จึงมุ่งแสดงวิธีการหนึ่ง ในการนำเสนอการเข้าถึงความงามที่มีลักษณะเฉพาะในพื้นที่ที่ แสดงถึงความจริง ของวัสดุ

สุนทรียภาพเป็นศาสตร์หนึ่ง ผู้คนอาจมีการรับรู้ การเรียนในระดับต่าง ๆ หรือเฉพาะ อาทิเช่น กลุ่มผู้เรียนในบางสาขาวิชา เช่น ศิลปะ ที่เกี่ยวข้องกับความงามเท่านั้นหรือสาขาวิชาอื่น ๆ รวมถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นเพียงโอกาสในได้เรียนรู้หรือไม่ถึงในระดับ รับรู้ความงาม เป็นเพียงบางมิติเท่านั้นในบริบทปัจจุบัน ผู้คนจึงขาดโอกาสในการเข้าถึงคุณประโยชน์ ของการมีสุนทรียภาพ ที่เป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์และการเข้าถึงและตระหนักถึง ความสำคัญและคุณประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิต

2) กระบวนการสร้างสรรค์ฯในความเป็นปัจจุบันขณะ

จากการลงพื้นที่ สสำรวจคุณค่าของความเป็นเนื้อแท้ของวัสดุในศิลปกรรมงานช่าง แม้ ผลงานช่างที่เคยถูกเก็บไว้โดยมิได้ใช้ประโยชน์ซึ่งเกิดจากการรื้อถอน และการสร้างใหม่ด้วยวัสดุใหม่ เพื่อทดแทนตามบริบทของการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่มิได้หมายถึงว่า วัสดุนั้นจะด้อยค่า แม้จะผ่านกาลเวลาก็ยังมีคุณค่า ความสมบูรณ์แบบเนื้อแท้และความจริงของวัสดุ สัจจะวัสดุ ด้วยการ ปรับหน้าที่ใช้สอยแล้วนำเสนอในเชิงสร้างสรรค์ได้แม้ว่าช่างมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวิชาความรู้ร่วมกัน ในการสร้างงาน และภายในพื้นที่มักจะมีสร้างในลักษณะที่คล้ายคลึงกันบ้าง แต่จากหลักฐานที่ปรากฏ ชี้ให้เห็นว่าการแสดงออกผ่านทางวัสดุ เทคนิคจากการใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งรูปแบบโครงสร้าง หลัก ลวดลาย รูปทรงและรายละเอียดที่แตกต่างกันไป นั่นคือ การแสดงออกถึงความงาม ใน เอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของความเป็นสกุลช่างไม้ของแต่ละวัด ซึ่งถือได้ว่า “ลักษณะเฉพาะตัว” เป็นสัญลักษณ์อันเป็นเครื่องสื่อสารผลงานของช่างผู้นั้นของแต่ละพื้นที่ในเมืองเพชรในอดีต และใน กระบวนการสร้างสรรค์ฯของการวิจัยนี้ จึงต้องอธิบายในความเป็นปัจจุบันขณะ ดังนี้

ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาล ทำให้เกิดสภาวะการในขณะปัจจุบันในแต่ ละยุคสมัย ที่มนุษย์เกิดแรงบันดาลใจในปัจจุบันขณะนั้น ๆ และสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา เพื่อ สนองต่อการตัดสินใจ การเลือกหรือการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม บริบทปัจจุบันในการ วิจัยนี้ คือ การคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร เป็นแรงบันดาลใจ สู่

การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานด้วยความเข้าใจในคุณค่า ส่งผลสู่การเรียนรู้เพื่อการสืบสานและสืบทอดไปสู่อนาคต

ความเป็นปัจจุบันเป็นแนวความคิดของการสร้างสรรค์ คือ ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่เกิดการรับรู้ทั้งโดยตรงและเป็นปัจจุบันขณะ ที่ต่างไปจากการระลึกถึง (อดีต) และรับรู้มากกว่าในขณะ นั้น ๆ หรือ การคาดหวัง การสมมุติฐาน (อนาคต) ปัจจุบันเป็นช่วงเวลาระหว่างอดีตและอนาคตและอาจเปลี่ยนแปลงไปชั่วขณะปัจจุบันนั้น จากการศึกษา ปัจจุบันสันตติ - ปัจจุบันขณะ (หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชโช, 2564)

ปัจจุบันสันตติ การสังเกตลักษณะนาม นามในอดีต มันก็ไม่มีแล้ว และนามในอนาคตยังไม่เกิดขึ้นมันยังไม่มี ปัจจุบันมีลักษณะของการสังเกตเห็น อาการ ความรู้สึกอย่างมีสติ เห็นสภาวะที่ระลึกถึงทันที และผ่านช่วงเวลาดังกล่าวไปก็เป็นปัจจุบันเช่นกัน

ปัจจุบันขณะ การมีสติเป็นเครื่องระลึก รูปรูปนามอยู่ที่ช่วงเวลานั้น ๆ อดีตอนาคตเป็นความคิด ความจำ แม้แต่จินตนาการก็เป็นอนาคต ไม่ใช่ปัจจุบัน จะเรียกได้ว่ารูปธรรม สัมผัสได้ทั้งการมองเห็น การได้ยิน การได้สัมผัส ในขณะนั้น ๆ จะมีความเคลื่อนไหวคือความจริงของรูป เป็นธรรมดาตามธรรมชาติ ความจริงของรูปธรรม คือ ไตรลักษณ์ “ธรรมชาติ” เป็นลักษณะของความเป็น “ธรรมดา” คือสรรพสิ่งทั้งปวง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา ดังนี้

1. ความแน่นอนของสรรพสิ่งที่ไม่เที่ยง ไม่คงที่และไม่ยั่งยืน หรือ “อนิจลักษณะ” คือ เครื่องกำหนดความไม่เที่ยงแท้ (สิ่งทั้งหลายมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไป ไม่มี ความคงที่ตายตัว)
2. กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ทำให้ทุกสิ่งที่เคยมีและที่เคยเกิดขึ้น เคลื่อนไหวไปสู่ความว่างตามกาลเวลา หรือ “ทุกขลักษณะ” คือ สิ่งต่าง ๆ ล้วนมีองค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่สามารถดำรงอยู่ตามสภาพเดิมได้เสมอ มีการเปลี่ยนแปลง เสื่อมถอย และสลายไปตามกาลเวลา
3. ลักษณะแห่งความว่างของธรรมชาติ ความไม่มีตัวตนที่ไม่มีสิ่งใดคงอยู่ได้โดยไม่มีวันเสื่อมสลาย หรือ “อนัตตลักษณะ” ลักษณะที่เป็นอนัตตา สภาพว่างเปล่า ไม่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ บังคับไม่ได้ และไร้ซึ่งตัวตน

3.4.4 กระบวนการจัดแสดงเพื่อการนำเสนอในบริบทปัจจุบัน

การจัดแสดงและการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ฯ เป็นกระบวนการพัฒนาพื้นที่และแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชน ทำความเข้าใจ เพื่อให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในระดับท้องถิ่นและนำไปสู่ความภาคภูมิใจที่เป็นไปตามลำดับที่ต่อเนื่องและยั่งยืน การสร้างสรรค์ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์

มากขึ้น จากการศึกษาข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจ การลงพื้นที่และจากการสนทนากลุ่ม ดังรายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้ง ขนาด สภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ การสื่อสาร โครงสร้างวัดและชุมชน ความสำคัญของที่ สำนักช่างไม้ โรงเรียนช่างไม้ เป็นต้น

2) การจัดแสดงที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ สังคม ชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง หรือโดยวัสดุ ตามกระบวนการที่ควรสังเกตและให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมที่เป็นปัจจุบัน เป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมที่แสดงให้เห็นชีวิตของแต่ละช่วงวัย จะทำให้เห็นภาพรวมที่สมบูรณ์ของการสืบสานและทำให้ผู้ชมเห็นภาพของการมีส่วนร่วม ที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการของความเป็นปัจจุบัน

3) ความสำคัญและความเป็นมา เป็นข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสำนักช่างไม้ โรงเรียนช่างไม้ มีเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับสำนักช่างไม้ การระลึกถึงเรื่องเล่าเกี่ยวกับหลวงพ่อดินทร์ ผู้มีส่วนสำคัญของสกุลช่างไม้เมืองเพชร

บทที่ 4 การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

การสร้างสรรค์เพื่อเสนอแนวทางของการสืบสาน คุณค่า ความหมายและหมายรวมถึงการดูแล การป้องกัน การรักษา การอนุรักษ์ การสงวน เพื่อพัฒนาไปสู่การต่อยอดการศึกษาเรียนรู้อย่างยั่งยืน ด้วยการเผยแพร่แนวคิดที่น่าสนใจจากองค์ความรู้ เป็นการสร้างสรรค์ร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมช่างไม้เมืองเพชร สำหรับผู้สนใจหรือประชาชนทั่วไป ที่สำนึกถึงความสำคัญและความเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้นี้ ผู้ที่สนใจในประวัติศาสตร์หรือร่องรอยของสกุลช่างไม้ ผู้ที่สนใจในลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในทางกายภาพ ผู้ที่เห็นความสำคัญในมิติทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น และผู้สนใจในความรู้ทางศิลปกรรม เป็นต้น

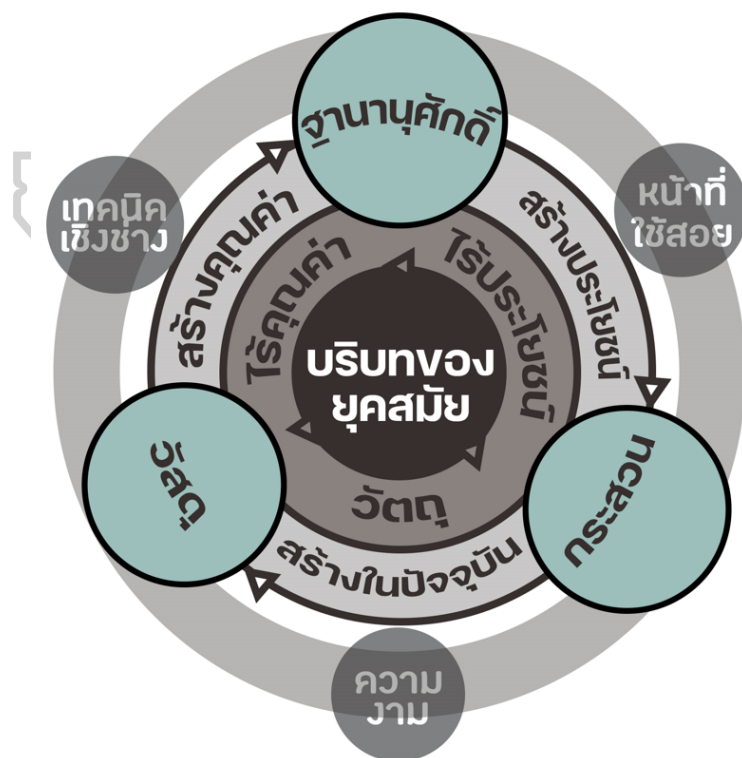
การคงอยู่และความเป็นปัจจุบัน เป็นแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ สู้จินตนาการและเจตคติที่ดีเพื่อแสดงถึงคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดแนวทางการรับรู้ จากความรู้สึก ความซาบซึ้งถึงการคงอยู่ สัญลักษณ์ สิ่งแทนค่าหรือแปรความหมาย วัตถุในพื้นที่และรูปแบบองค์ประกอบในขณะเวลานั้น ส่งเสริมการสื่อสารต่อยอดไปสู่กระบวนการสืบสานในบริบทปัจจุบัน ไม่ใช่เพียงแค่เป็นผลงานศิลปะการออกแบบ แต่เพื่อการสร้างความเข้าใจ เข้าถึง ความเคารพ ความศรัทธา ต่อ “วัตถุ” ที่เป็นสิ่งแทนค่า เป็นสัญลักษณ์ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยทั่วไปนักมานุษยวิทยาแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) และวัฒนธรรมอวัตถุ (Non-material culture) (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, 2557)

วัฒนธรรมทางวัตถุเป็นส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ จากวิถีวัฒนธรรมของการใช้ ที่มีรูปร่างมีขนาดและน้ำหนักแตกต่างกันไป รวมถึงสิ่งที่อยู่ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น เสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น เป็นสิ่งที่มักพบกันทั่วไปในการจัดแสดงหรือการนำเสนอเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางวัตถุแต่อย่างใด เพราะจัดแสดงได้ง่ายกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ พิพิธภัณฑ์ส่วนมากไม่จัดแสดงวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (วัฒนธรรมอวัตถุ) หรือ วัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัส

เนื่องจากวัฒนธรรมอวัตถุเป็นลักษณะของสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ เป็นสิ่งที่ไม่มรูปร่างขนาด หรือน้ำหนัก และเกิดขึ้นด้วยบรรทัดฐานทางสังคม สถาบันทางสังคม วัฒนธรรมประเภทการควบคุมทางสังคม ศิลปะ ภาษา พิธีกรรม เป็นสิ่งที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและส่งต่อสู่รุ่นลูกหลาน ซึ่งเราสามารถจัดแสดงได้โดยวิธีการที่ต่างจากการนำเสนอวัตถุ

การวิจัยนี้ ทำให้เกิดการสื่อสาร องค์ความรู้ ด้านทักษะและความหมาย มุ่งเน้นกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการสืบสาน การเก็บรักษาที่เหมาะสมต่อการคงอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้วัดหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คุ้มครอง ในฐานะของมรดกของวัดและชุมชน และการจัดแสดงนำไปสู่การเผยแพร่ผ่านสื่อ เป็นวิธีการที่ไม่ใช่การอนุรักษ์ที่จะกลายเป็นการเก็บถาวรหรือการแข่งขันท่างวัฒนธรรม เป็นกระบวนการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม มีความสำคัญเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสไม่ได้โดย มีสถาบันทางสังคม เป็นหัวใจของวิถีวัฒนธรรม ในส่วนต่าง ๆ ที่เข้าจัดการกับปัญหาพื้นฐานของสังคม สถาบันสังคมประเภทต่าง ๆ การวิจัยนี้คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ (วัง) สถาบันทางศาสนา (วัด) สถาบันครอบครัว ชุมชน (บ้าน) เป็นสิ่งที่จะทำให้เราความรู้ถึงการเชื่อมโยง ความศรัทธาและความเชื่อ ระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นของคนจำนวนมากในสังคม เช่น ในทางสังคมเมืองเพชร ผู้คนจำนวนมากเชื่อในนรก สวรรค์ บุญ บาป การทำบุญและโลกหน้า ความเชื่อต่าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยควบคุมพฤติกรรมของคนให้อยู่ในระบบ ระเบียบจากอดีตของความภาคภูมิใจในสกุลช่างไม้เมืองเพชร เพื่อการสืบสาน สู่บริบทปัจจุบันที่เกิดจากการสร้างการรับรู้ การจดจำ การยอมรับจากผลการสร้างสรรค์ที่ไม่ทำให้มีผลเสียต่อภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมหรือการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ แต่เป็นการนำเสนอ การคุณค่าในการตระหนักรู้และเป็นส่วนในการเชิดชูศักดิ์ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร

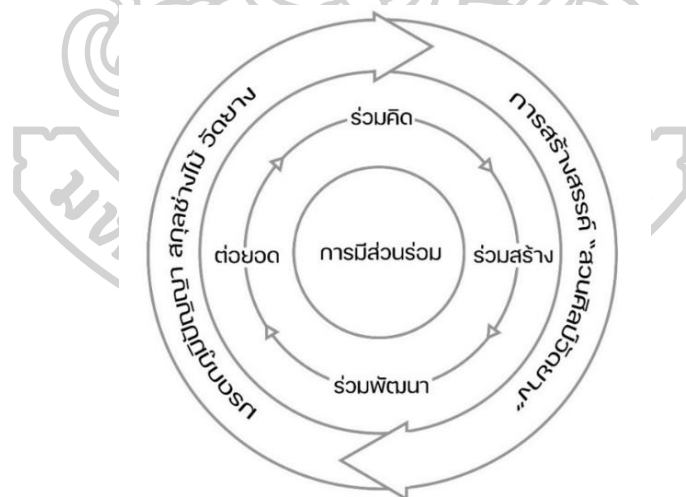
ภาพที่ 102 แสดงเนื้อหาตามแนวคิดการนำเสนอการสร้างสรรค์เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

(ออกแบบโดย เขมา แฉ่งฉายา, มิถุนายน 2566.)

ผลการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยที่จัดแสดงในพื้นที่ของงานวิจัยนี้ เป็นการนำเสนอ วัฒนธรรมอวัตรรูปแบบหนึ่ง เพื่อแสดงลักษณะบริบทแวดล้อมของโบราณศิลปวัตถุ (Art Artifacts) อันได้แก่ สภาพแวดล้อม ทรัพยากรต่าง ๆ ของงานช่างที่ยังคงอยู่และการแสดงให้เห็นภาพรวมของวัด และชุมชนมีความเปลี่ยนแปลง ในวิถีด้านต่าง ๆ

การสร้างสรรค์ผลงาน ในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับวิธีการทางมานุษยวิทยาที่จะทำความเข้าใจ ในวัสดุจัดวางต่าง ๆ ที่ที่เราจัดแสดงไว้ โดยใช้เทคนิควิธีการมีส่วนร่วม ของการจัดแสดงวัสดุสิ่งของให้ เห็นถึงคุณค่าความสำคัญต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นคุณค่าในวิถีวัฒนธรรมร่วมกันอย่างชัดเจน

การจัดแสดงการนำเสนอในพื้นที่ เป็นความพยายามชักจูงให้วัด และคนที่อยู่ในชุมชนเป็น เจ้าของร่วมกัน มีการมาพบปะกันเป็นประจำเพื่อแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้ผู้คนมีความรู้สึก เกิดสำนึกเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อให้การจัดแสดงการนำเสนอในพื้นที่ มีความสมบูรณ์ และทำหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับสกุลช่างที่เคยมีในอดีตได้ดีที่สุด เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในปัจจุบัน รูปแบบและแบบแผนของการจัดแสดงการนำเสนอมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การพัฒนา การจัดการ ด้วยความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดแสดงว่า สรรพสิ่งย่อมเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงได้ ตามกาล และนำไปสู่ การประเมินผลการจัดแสดงและปรับปรุงให้มีความน่าสนใจอยู่เสมอ จึงจะดึงดูดผู้สนใจได้ ตลอด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ยากในการที่จะดำรงให้การจัดแสดงอยู่รอดในสังคมปัจจุบัน

ภาพที่ 103 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรกับการ สร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม

(จากการสังเคราะห์และออกแบบโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญในบริบทปัจจุบัน เนื่องจากทำให้ประชาชนได้ทราบ เกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เป็นการ “สร้างคุณค่า” ความ

น่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และความนิยมให้เกิดขึ้นในชุมชนส่งเสริมให้ประชาชน มีความเข้าใจใน ความสำคัญของการสร้างสรรค์ และถือเป็นหน้าที่ของประชาชนและชุมชนที่จะต้องให้ความสนใจ และมี ส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน นอกจากนั้นยังเป็นการสนับสนุนให้วัด ชุมชนได้เข้ามา ช่วยเหลือเกื้อกูลกิจกรรมการสร้างสรรค์ในพื้นที่วัด ประกอบกับโลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วปัญหาต่าง ๆ ของสังคมมีความสลับซับซ้อน จึงเป็นยุคที่ต้องการสติปัญญา ความรู้และความสามารถ จากหลายฝ่ายมาร่วมแก้ไขปัญหาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ทำให้เกิด ประโยชน์ตามความเชื่อพื้นฐานที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายได้

การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 4 ส่วนที่สำคัญดังนี้

4.1 ส่วนที่ 1 : กิจกรรมสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์ (creative focus group)

1) แนวทางการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน พบว่า ลักษณะของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยเฉพาะ วัดยางเป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถนำไปสู่แรงบันดาลใจในบริบทปัจจุบันได้

ตารางที่ 8 แสดงรายละเอียดของกิจกรรมสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์
(ออกแบบตาราง โดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566)

ที่	หัวข้อ	รายละเอียด
1	ประเภทกิจกรรม	การสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์ (focus group)
2	วัตถุประสงค์	สร้างแนวทางการสร้างสรรค์ “การสืบสาน สร้าง การรับรู้ ในบริบท ปัจจุบัน”
3	ประเด็นการสนทนา	มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร สู่แนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย และการสืบสานในบริบทปัจจุบัน
4	กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม	1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการช่างไม้เมืองเพชร, ช่างประณีตศิลป์ 3 คน 2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ, ปราชญ์ชาวบ้าน, นักมานุษยวิทยา 3 คน 3. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างสรรค์ 3 คน 4. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพื้นที่ 2 คน 5. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอื่น ๆ และสื่อมวลชน 3 คน

2) **ด้านการสนทนา เรื่องสกุลช่างไม้เมืองเพชร** การอภิปรายเกี่ยวกับงานช่างไม้ วิทยากร กลุ่มช่าง ผู้สำนักช่างไม้ที่สำคัญที่สุดของเพชรบุรี ในยุคสมัยหนึ่ง และการสร้างเป็นโรงเรียนช่างไม้วิทยากร คุณค่าและความสำคัญที่สุดคือ ความเชื่อและความศรัทธา โดยมีศูนย์กลางความศรัทธาคือ พระเทพวงศาจารย์หรือหลวงพ่อดินทร์ (พ.ศ. 2460 - พ.ศ. 2524) วิทยากร เกิดการเปลี่ยนแปลงและการสร้างศาสนสถานที่สำคัญของวัด ความเป็นมาของสำนักช่างไม้ที่สำคัญที่สุดของเพชรบุรี มีการสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญเช่น ระบบการสร้างงานช่าง ระบบการเรียนการสอน เป็นต้น ระบบการสร้างงานช่างเกี่ยวกับ โครงสร้าง กระบวนการสร้าง การผลิตสัดส่วนรูปทรงที่มีลักษณะเฉพาะหรือที่เรียกว่า กระสวนวิทยากร วัตถุและเทคนิควิธีการหรือแม้แต่เรื่องลวดลาย ในส่วนสาระอื่น ๆ จะมีเนื้อหาสอดแทรกเกี่ยวกับจังหวัด เพชรบุรีและพิธีการอื่น ๆ ในเมืองเพชร ด้วยพระเทพวงศาจารย์ในฐานะเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี อีกด้วย องค์ความรู้ที่สอดแทรกในการงานช่างไม้ เช่น การเขียนเกี่ยวกับลวดลาย การออกแบบลายรวมถึง กระสวนนั้น เหมาะสำหรับช่างในระดับพัฒนาไปถึงช่างผู้เชี่ยวชาญ การสอดแทรกสัญลักษณ์หรือกุศโลบายต่าง ๆ ในการถ่ายทอดงานช่าง ของหลวงพ่อดินทร์ เป็นต้น ภายในวัดที่ยังมีของดี ของพิเศษ ที่ควรได้นำมาเผยแพร่ในปัจจุบัน อยู่มาก โดยเฉพาะกลุ่มของวัตถุ ที่เหลือใช้ หรือที่ตกทอดจากของเดิมมา บางส่วนยังเก็บอยู่ภายในวัด บางส่วนสูญหายไป เพราะด้วยเหตุของการเสื่อมสลาย ตามปัจจัยต่าง ๆ วัตถุเหล่านี้มีสาระสอดแทรกเกี่ยวกับงานช่างไม้ ทั้งสิ้น

3) **ด้านความต้องการเกี่ยวกับการสืบสานสกุลช่างไม้** ผู้ร่วมสนทนาในภาพรวม ต้องการให้มีการสืบสาน เสนอแนวความคิดสนับสนุนให้ผู้วิจัย สามารถสร้างสรรค์ชิ้นใหม่และเป็นการเสนอแง่มุมด้าน ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย หรือจะเป็นสื่อสมัยใหม่ (วิดีโอออนไลน์บนแพลตฟอร์มยูทูป) ในลักษณะใด ลักษณะหนึ่ง ที่มีแรงบันดาลใจ มีแนวความคิด สื่อสารอารมณ์สุนทรีย์อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่แปลก แตกต่างไปกับสื่ออื่น ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี และหากจะสร้างเป็นงานตามแบบ สกุลช่างไม้ควรยึดแบบแผนดั้งเดิมไว้และบูรณาการเข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน ทั้งการสื่อสารก็ควร ครอบคลุม ทุกเพศทุกวัย ให้เด็ก ให้ครอบครัว ผู้สูงอายุ รับรู้ได้เกี่ยวกับสกุลช่างไม้ เพื่อให้เป็นต้นแบบ นำพาผู้มาศึกษาดูงาน นักท่องเที่ยว มาชื่นชมวัดอย่างสนุก ได้ความรู้ เพิ่มประสบการณ์และความรู้ รอบตัว ร่วมกับ ศิลปกรรมร่วมสมัยภายในวัด ที่กระตุ้นให้ศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วยสื่อสร้างสรรค์ที่เข้าถึงได้ ในแพลตฟอร์มที่เป็นที่นิยมในบริบทร่วมสมัย รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาท้องถิ่นระดับต่าง ๆ

4) **ข้อเสนอแนะในแง่ของความจำเป็นในการสร้างสรรค์** ข้อจำกัดและความเป็นไปได้ในการ สร้างสรรค์ จากผลการสนทนางานกลุ่ม พบว่า การนำเสนอในรูปแบบ ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ใน ลักษณะของการนำวัตถุจริง วัตถุเดิมของงานช่าง ที่ได้จากการสำรวจ เรื่องของการคงอยู่ นำบางส่วนมา สร้างสรรค์ในลักษณะของการจัดวาง หรือในลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นปัจจุบันนั้น

5) ความสำคัญของวัดยางในฐานะแหล่งเรียนรู้ วัดยาง มีความสำคัญเป็นโรงเรียนช่างไม้แห่งแรกและแห่งเดียวในเพชรบุรี ภายใต้การดำเนินการโดยหลวงพ่อดินทร์ ฉะนั้นการหยิบจับสิ่งใด ควรให้ความเคารพ ศรัทธาต่อท่านหลวงพ่อดินทร์เป็นสิ่งสำคัญทุกครั้ง เพราะในวิถีวัฒนธรรมของช่างก็เช่นกัน ครูสำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก ของการเริ่มการทำงานใด ๆ ก็ตาม

วัดยาง เป็นวัดที่มีศิลปกรรมของช่างสกุลไม้เมืองเพชร มีปรัชญา มีความสำคัญ ในทุกมิติ ทุกแง่มุม “วิสดุ” ที่จะนำมาสร้างสรรค์ก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในด้านภูมิปัญญา และคุณค่าทางจิตใจ มีสาระความรู้ อยู่ในวัดถุนั้นเสมอ ก็ให้ถือว่า “วิสดุ” นั่นก็เป็นครูเช่นเดียวกัน “วิสดุ” เป็นสัญลักษณ์ เป็นตัวแทนของช่าง ของสกุลไม้ที่ควรเคารพและเชิดชู

แรกเริ่มเดิมที ชุมชน สกุลช่าง วัดและหน่วยงานระดับจังหวัด โดยเฉพาะชุมชนพื้นที่วัดยางให้ความสำคัญกับวัดเป็นอย่างมาก จากอดีตถึงปัจจุบันปฏิสัมพันธ์ของชุมชนกับลักษณะทางกายภาพของวัดยางมองเห็นได้จาก การใช้ประโยชน์และทำกิจกรรมในวัดอยู่ ลดน้อยไปตามกาลเวลามีทั้งรวมกลุ่มย่อย ทำบุญวันพระไม่ขาดสาย รวมกลุ่มใหญ่จัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำ เช่น งานประจำปี งานกฐินที่ยิ่งใหญ่ เป็นต้น ในแง่ของการอนุรักษ์ศิลปกรรมภายในวัด ก็เกิดขึ้นตามสมควร ทั้งบูรณะของเดิมและการสร้างเสริมของใหม่ วัดเองก็มีแนวทางในการพัฒนาและสร้างในความเป็นปัจจุบันอยู่

แต่ในขณะเดียวกัน วัดยาง ก็ยังขาดกิจกรรมหรือตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย คือ การสร้างสรรค์ด้านศิลปะและเพื่อศิลปะร่วมสมัย ขาดกิจกรรมในลักษณะนี้อยู่ เพราะจะได้เป็นส่วนช่วยในการเชื่อมโยงต่อเรื่องของการสืบสาน ตามกาลเวลา

ข้อจำกัดในการสร้างสรรค์นี้ เช่น ขาดการสนับสนุนงบประมาณด้านกิจกรรมร่วมสมัยในลักษณะดังกล่าว ขาดผู้รู้ ผู้สืบสานที่สนใจเฉพาะเจาะจงในเรื่องนี้ ในอดีตและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่เป็นผู้สร้างงานตามระบบเดิม ก็เปลี่ยนแปลงไป ด้วยภาระกิจของสงฆ์ยุคปัจจุบันที่ซับซ้อนกว่าเดิม จำนวนพระสงฆ์ที่น้อยลงตามกาล ขาดการต่อยอดงานสร้างสรรค์ สกุลช่างเมืองเพชร – ปราชัญญ์ - ชุมชน มีส่วนร่วมกับการสืบสานน้อย คือความไม่ต่อเนื่องและยั่งยืนของการสืบสาน

6) แนวทางการสนับสนุนและส่งเสริม กิจกรรมนี้ควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม เรื่องศิลปกรรมให้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ จะเกิดการเรียนรู้จากสื่อใหม่ สื่อที่ร่วมสมัย ในบริบทปัจจุบัน จากการผลิตสร้างสรรค์จะเป็นการเรียนรู้ จากความสนใจ จากข้อสงสัย จากการจัดคำถามถึงความสำคัญของช่างไม้วัดยาง สกุลช่างไม้เมืองเพชร จะเกิดการศึกษาลำดับต่อ ๆ ไปได้ หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวไทยและต่างชาติได้อีกด้วย เพราะแม้แต่คนเมืองเพชรเอง โรงเรียนช่างไม้วัดยาง ในปัจจุบันก็เริ่มที่จะจางหายไปตามกาลเวลาเช่นกัน

7) การสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยในวัดยาง วัดยางมีความสำคัญ มีผู้คนเข้าใช้งาน ใช้พื้นที่ ทำให้พื้นที่ไม่เงียบเหงา ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง “สวนศิลป์วัดยาง” จึงเป็นส่วนผสมระหว่าง

“พื้นที่วัดยาง” กับ “ผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัย” ที่เกิดจากกิจกรรมของการมีส่วนร่วม มีลักษณะเฉพาะของบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ไปสู่ลักษณะที่ลึกสุดแห่งความสัมพันธ์ของผู้คนที่มาต่อพื้นที่ ซึ่งอัตลักษณ์ของผู้คนถูกแฝงฝังอยู่ในสภาพแวดล้อม และสื่อสารแสดงออกมาจากสิ่งนั้น (Christian Norberg-Schulz, 1980)

ภาพที่ 104 ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม ณ ศาลาการเปรียญ วัดยาง
(ภาพจากการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 105 การร่วมเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ
(ภาพจากการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 106 ผู้ร่วมสนทนากลุ่มบางส่วน ถ่ายภาพร่วมกัน ภายหลังจากสรุปผลประเด็นการสนทนา (ภาพจากการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

8) ข้อเสนอแนะการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย จากการสนทนากลุ่ม ได้ข้อเสนอแนะว่า การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย จะต้องเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ ใช้วัสดุ ใช้พื้นที่วัดยาง เป็นจุดศูนย์กลางร่วมกันเพื่อให้เกิดการต่อยอดงานสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย 1) ผู้วิจัย 2) ศิลปินร่วมสมัยในพื้นที่เมืองเพชร 3) กลุ่มศิลปินร่วมสมัยนอกพื้นที่เมืองเพชร 4) ผู้สนใจ ในชุมชนวัดยางและผู้สนใจภายนอก ที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ดังกล่าว เช่น พระ เณร แม่ชี นักเรียน นักศึกษา ชาวบ้าน เป็นต้น การมีส่วนร่วมกับการสืบสาน จะเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนของการสืบสานในอนาคต เพราะวัดยางเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนาและศิลปะงานช่างไม้ และ ยังคงเหลือวัสดุตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ สามารถสรุปแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม ได้ตามตาราง ดังนี้

จากการออกแบบและวางแผนการสร้างสรรค์ โดยได้ข้อเสนอให้กำหนดพื้นที่วัดยาง อ.เมือง เพชรบุรี ในการสร้างสรรค์และติดตั้งผลงานบางส่วนเพื่อขยายความ และได้ข้อเสนอแนะด้านการสร้างสรรค์ที่ควรให้ความสำคัญในด้านของการมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัย ช่างและศิลปินร่วมสมัย สร้างแนวทางของการเรียนรู้จากการสร้างสรรค์เพื่อการสืบสานอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน “ร่วมคิด ร่วมสร้าง

ร่วมพัฒนา ต่อยอด” ร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์และการจัดการพื้นที่, การมีส่วนร่วมพัฒนา ต่อยอดและยั่งยืน เป็นประโยชน์เพื่อการสืบสานอย่างยั่งยืน

การสร้างสรรค์ตามอริยาศัย ถือเป็น การสร้างจินตนาการภายใต้กรอบของการสร้างสรรค์ ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ที่เป็นประโยชน์เพื่อการสืบสานและมีใช้ผลงานของใครคนใดคนหนึ่ง ทุกคนมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แนวทางจากการสนทนากลุ่มมีข้อจำกัดบางประการ ที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์เป็นอย่างดี เช่น การใช้ “วัสดุ” โดยไม่ทำลายของเดิม เน้นการจัดการด้วยหลักการทางสุนทรีย์และองค์ประกอบศิลป์ เพื่อแสดงถึง “สัจจะวัสดุ” เป็นสำคัญ การคัดเลือกวัสดุต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญในด้านภูมิปัญญาหรือคุณค่าทางจิตใจ ตรงกับแนวความคิดในด้านของการให้ความสำคัญในประเด็น “ฐานานุศักดิ์”

แนวทางการสืบสานในบริบทปัจจุบัน กำหนดแนวความคิดหลัก เพื่อเป็นแนวทาง นำเสนอเพื่อผลลัพธ์ทางการเรียนรู้หรือต่อยอดการสร้างสรรค์ในอนาคตได้ ในลักษณะนิทรรศการกึ่งถาวร ในพื้นที่วัดยาง นำเสนอในรูปแบบศิลปะจัดวาง ตามความเหมาะสมระหว่าง วัสดุกับพื้นที่ และผู้มีส่วนร่วม ควรร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันออกแบบและวางแผนการดำเนินงาน สามารถสรุปแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม ได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงข้อสรุปแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม (สรุปและจัดทำตาราง โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

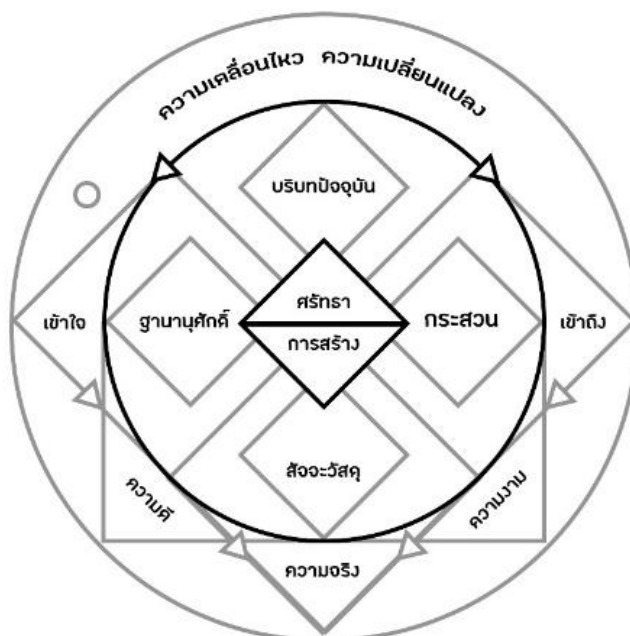
ประเด็นในการศึกษา	ข้อเสนอแนะ
1. มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร	-กำหนดพื้นที่วัดยาง อ.เมือง เพชรบุรี ในการสร้างสรรค์และติดตั้งผลงาน -การคัดเลือกวัสดุที่มีคุณค่าด้านความงาม “ กระสวน ” และมีความสำคัญควรเคารพในวัตถุที่เคยปรากฏ(ฐานานุศักดิ์)
2. การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย	-การสร้างสรรค์ตามอริยาศัย ไม่ทำลายของเดิม เน้นการแสดงถึง “สัจจะวัสดุ” -การจัดวางและนำเสนอ กลางแจ้ง
3. การสืบสานในบริบทปัจจุบัน	-การมีส่วนร่วม “ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมพัฒนา ต่อยอด” -เป็นกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ที่เหมาะสมกับผู้ชม ทุกระดับอายุ -นำเสนอในสื่อปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ในวงกว้าง -ควรต่อยอดความสำคัญ สกุลช่างไม้เมืองเพชร พัฒนาต่อเนื่อง หลังการวิจัย

มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร เป็นต้นแบบของการเรียนรู้และเป็นแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์ ที่สำคัญการสร้างสรรค์ในการศึกษานี้ ได้ขยายความถึงหน้าที่อีกประการ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความจริง ของความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาล สื่อสัญลักษณ์ด้วย “วัตถุ” เป็นประวัติศาสตร์หรือร่องรอยในการสื่อความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างรูปธรรมและนามธรรม แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและการเข้าถึง ความหมายของการดำรงอยู่ของชีวิต สารของการสร้างสรรค์ในการศึกษานี้ เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัย ผู้มีส่วนร่วมกับ “วัตถุ” และพื้นที่ วัตถุ

เหตุและปัจจัยของการเสื่อมสลายไปของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร มีลักษณะที่สำคัญอยู่สองประการ คือ ลักษณะการเสื่อมสลายไปโดยมนุษย์ ผ่านกระบวนการทางสังคม วิถีวัฒนธรรม ที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล และลักษณะการเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติ ปัจจุบันจึงไม่สามารถคงอยู่ มั่นคง ถาวร ได้เสมอไป

ปรัชญาทางศาสนา ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง ตามกาล ทำให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะของการเกิด - การดับ ระหว่างนามธรรมและรูปธรรม ปัจจุบันคือการมองเห็น ความจริง ความดี และความงาม

รูปธรรม สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น งานศิลปะ สัจจะวัตถุ สัมผัส รับรู้ ในปัจจุบันได้ เป็นต้น เป็นมนุษย์และสังคมคิดค้น ทำขึ้นมา

ภาพที่ 107 การสร้างองค์ความรู้จากการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย

(จากการสังเคราะห์และออกแบบโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ เป็นนามธรรม มองไม่เห็นเป็นภาพ เช่น สังคม ความรู้สึกแหวัดล้อม ความเชื่อ ความรู้สึก และความผูกพัน ที่มีต่อความเป็นธรรมตา ตามธรรมชาติ

ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลง นำไปสู่ความ “เข้าใจ” ความดี และ “เข้าถึง” ความงาม โดยไม่แบ่งแยก ไม่กีดกัน และเป็นอิสระ เป็นความจริงของการดำรงชีวิตที่ เข้าใจ เข้าถึง ความจริงที่เป็นจุดศูนย์กลางระหว่างความสุขและความทุกข์ เป็นความซาบซึ้ง ในความสำคัญในรูปแบบการสืบทอดมรดกของสกุลช่างไม้ ที่แสดงลักษณะเฉพาะขององค์ประกอบ ด้านภูมิปัญญาและหลักวิธีต่าง ๆ ในมิติทางวิถีวัฒนธรรมเมืองเพชร นำไปสู่เหตุและผล แรงบันดาลใจ ความคิดและจินตนาการของการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม ในองค์กรรวมของความศรัทธาทางความรู้สึก ศรัทธาในการสร้างงาน ยังผลไปสู่การสืบสานในบริบทปัจจุบันและยั่งยืน

4.2 ส่วนที่ 2 การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

1) **รูปแบบกิจกรรม** การดำเนินการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมส่วนที่ 1 ตามข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลายและเกี่ยวข้อง เพื่อการเสนอแนะแนวทางสู่การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร คุณค่าแห่งวิถีวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน

2) **วัตถุประสงค์**

การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการรับรู้ สื่อความหมาย ผ่านสื่อทางสุนทรีย์หรือศิลปะการออกแบบร่วมสมัย นำเสนอในรูปแบบศิลปะการจัดแสดงหรือการจัดวาง เพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่ร่วมสมัย แก่ผู้สนใจและประชาชนทั่วไป นิทรรศการในพื้นที่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ เจตคติ ที่ดีและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดแนวทางสนับสนุนกระบวนการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย ไม่ให้เสี่ยงต่อการเสื่อมคุณค่าและเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา

3) **การดำเนินงานและการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม**

การสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย

1) ผู้วิจัย 2) ศิลปินร่วมสมัยในพื้นที่เมืองเพชร ได้แก่ คุณชัชวาลย์ สหัสสพาศน์ ทายาทช่างศิลปหัตถกรรมและศิลปินร่วมสมัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมา แฉ่งฉายา ปัจจุบันศิลปินร่วมสมัยเมืองเพชร อาจารย์กิตติพันธ์ ชินวรรณโชติ สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี นางสาวศุภรัตน์ นำเจริญ ศิลปินเมืองเพชร 3) กลุ่มศิลปินร่วมสมัยนอกพื้นที่เมืองเพชร ได้แก่ อาจารย์ ดร.อานุกาฬ จันทรมพร คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อาจารย์จิรวุฒิ ด้วงอินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 4) ผู้สนใจ ในชุมชนวัดยางและผู้สนใจ ที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ดังกล่าว เช่น พระ เณร แม่ชี นักเรียน นักศึกษา ชาวบ้าน เป็นต้น

ภาพที่ 108 ชุดภาพแสดงการมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์
(ภาพจากการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 109 ชุดภาพบรรยากาศการมีส่วนร่วมลงพื้นที่สำรวจพื้นที่วัดยาง
(ภาพจากการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่กำหนดจากแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ของการสนทนากลุ่ม ได้ข้อเสนอนะว่า การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย จะต้องเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม การดำเนินการแบ่งเป็นกิจกรรม ดังนี้

การมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์

การจัดการองค์ความรู้ การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร วัดยาง กับการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เป็นการสนทนากันอย่างมีส่วนร่วม นำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจของศิลปินร่วมสมัย

จากการสำรวจวัตถุเหลือใช้ที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ วัดยาง ที่เกิดจากการซ่อม สร้าง บูรณะและการถอดทิ้ง การสำรวจวัตถุในพื้นที่จัดเก็บเดิม ควรคำนึงถึงความปลอดภัย ประเมินความเสี่ยงร่วมกันในการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดต่อผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนและความเสี่ยงต่อความเสียหายต่อวัตถุที่จะนำมา

สร้างสรรค์และวัตถุอื่นที่จัดเก็บในพื้นที่ และการจัดการวัตถุควรสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายวัตถุจากพื้นที่หนึ่งไปยังพื้นที่หนึ่ง โดยวัตถุนั้นต้องไม่เกิดความเสียหายระหว่างการเคลื่อนย้ายด้วย

การจัดการวัตถุ มีการดูแลรักษาวัตถุเพื่อให้คงสภาพได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นจึงต้องมีการเลือกพื้นที่ สภาพแวดล้อมและความสะดวกสำหรับการจัดตั้งหรือจัดสร้างผลงาน รวมถึงมีการจัดทำแผนรองรับวัตถุอย่างเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของชิ้นงานและสภาพแวดล้อมการนำเสนอ

ภาพที่ 110 ชุดภาพบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการสำรวจวัตถุในพื้นที่
(ภาพจากการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

กล่าวคือวัตถุทุกชิ้นผ่านการประเมินความหมาย ลักษณะของวัตถุ ที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมช่างไม้ได้เป็นอย่างดี วัตถุที่เลือกใช้ในการสร้างสรรค์นี้ ประกอบไปด้วย ช่อฟ้า, ใบระกา, นาคสะดุ้ง, หางหงส์, จันทัน, ไม้ซื่อ, ไม้แปรร, บานประตู, หัวเสา, ท่อนเสา, ฐานเสา, โຕ้ตะเก๊า (อุปกรณ์งานไม้) รวมถึงตรวจสอบสภาพวัตถุนั้นมีสภาพสมบูรณ์ตรวจสอบสภาพของวัตถุที่ไม่ชำหรือชำรุดเหมาะสมและมีลักษณะที่คงทน ต่อการนำมาประกอบกับการสร้างสรรค์ใหม่ โดยผู้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์

การมีส่วนร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์

จากการมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ และหลักวิธีที่เหมาะสมในการจัดสร้าง การประกอบ การสร้างรูป สู่การจัดวางแบบใดและต้องระมัดระวังในกรณีใดเป็นพิเศษ เช่น การเลือกใช้วัสดุ

และเทคนิค วิธีการ ไม่เป็นการทำลายต่อวัตถุ ด้านความปลอดภัย เน้นการจัดวางกิ่งถาวร ไม่เสี่ยงต่อการพังทลาย ในขณะที่จัดแสดงและไม่เสี่ยงต่อความปลอดภัยต่อผู้ชม เป็นต้น

เป็นการสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเป็นผู้อภิปรายถึงมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์เป็นผู้ร่วมกำหนดรูปแบบร่วมสมัยและการแสดงออกถึงทัศนคติที่มีต่อมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้ นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการสืบสาน โดยมีข้อกำหนดใน คือ การสร้างสรรค์และการจัดการพื้นที่ “บริบทปัจจุบัน” ประกอบไปด้วย มิติทางกายภาพของพื้นที่ มิติทางสังคม มิติของจิต บนกฎเกณฑ์ของกาลเวลา มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง เป็นธรรมดา “บริบทวัด” พื้นที่สาธารณะและชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งของวัด ฉะนั้น วัดจึงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงเคารพและนอบน้อมในการใช้สอยพื้นที่ สถานที่ “บริบทแวดล้อม” เป็นพื้นที่เฉพาะถิ่น ไม่จำกัดอยู่ภายในอาคารสถานที่ที่ครอบคลุมขอบเขตต่าง ๆ รวมถึง วัตถุ สิ่งของ ตามสภาพแวดล้อม

ภาพที่ 111 ชุดภาพบรรยากาศการมีส่วนร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์
(ภาพจากการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

การสร้างสรรคผลงาน สู่การนำเสนอผลงานตามกระบวนการศึกษาสำรวจข้อมูลสู่การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัยนำไปสู่ประเมินผลและการอภิปรายผลที่เป็นประโยชน์เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน ผลการสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัยแบบมีส่วนร่วม ในการจัดแสดง นิทรรศการ กิ่งถาวร “สวนศิลป์วัดยาง” เป็นการตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้ “ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมพัฒนา ต่อยอด” และร่วมรับมอบผลงาน ถวายเป็นพุทธานุชาแต่ไว้

4.3 ส่วนที่ 3 การจัดแสดงผลงานในพื้นที่สร้างสรรคเชิงวัฒนธรรม : สวนศิลป์วัดยาง

การสำนึกและตระหนักในคุณค่าแห่งพื้นที่ในการสร้างสรรค เพื่อการรับรู้ การเรียนรู้ ในคุณค่าและความศรัทธาในบริบทปัจจุบันของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรด้วย การจัดแสดง “สวนศิลป์วัดยาง”

ภาพที่ 112 แสดงตำแหน่งของที่ตั้ง “สวนศิลป์วัดยาง”

(ภาพจากการสำรวจและการดำเนินงาน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

จากการศึกษา พบว่าผู้มีส่วนร่วมเกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ร่วมกันจากสวนศิลป์วัดยางตระหนักและเห็นคุณค่าในวัสดุจัดแสดงและการรับรู้ เรียนรู้คุณค่าในพื้นที่วัดยางเมืองเพชร เป็นอย่างมาก ผู้มีส่วนร่วมกิจกรรมซึ่งเป็น ผู้วิจัย ศิลปินร่วมสมัยในพื้นที่เมืองเพชร กลุ่มศิลปินร่วมสมัยนอกพื้นที่เมืองเพชร กลุ่มผู้สนใจ ในชุมชนวัดยางและผู้สนใจที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ดังกล่าว

การมีส่วนร่วม ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์รวมถึงการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกระบวนการปฏิบัติการสร้างสรรค์ โดยได้รับทั้งความรู้เพิ่มเติม ทักษะเชิงอนุรักษ์ การยังใช้ประโยชน์อื่น ๆ จากวัสดุเหลือใช้และด้านความรู้สึกรับรู้ทางความงามจาก สัจจะวัสดุ ทำ

ให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการการสร้างสรรค์ในครั้งนี้ เป็นการสร้างสรรค์อย่างมีความสุขและสนุก ในกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ รวมทั้งในการนำเสนอผลงานที่เป็นวัสดุสื่อ ศิลปะแบบจัดวาง ในพื้นที่ของการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร “สวนศิลป์วัดยาง”

ภาพที่ 113 แสดงตำแหน่งการจัดตั้งผลงาน “สวนศิลป์วัดยาง”
(ภาพบริเวณส่วนหน้าของ “สวนศิลป์วัดยาง” โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 114 แสดงสภาพแวดล้อม การจัดแสดง “สวนศิลป์วัดยาง”
(ภาพบริเวณส่วนข้าง “สวนศิลป์วัดยาง” โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ตำแหน่งที่ตั้งของ สวนศิลป์วัดยาง อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของอาคารหมู่กุฏิ จรดทางเดินไปสู่ตำแหน่งในปัจจุบันของหอระฆังและศาลาการเปรียญ เป็นพื้นที่โล่ง ใสสะอาดเป็นทางเดิน ไปทางทิศใต้ของวัด เป็นตำแหน่งในการสื่อความหมายในแง่ที่สำคัญของการจัดวางและจัดสร้าง สวนศิลป์วัดยางนี้ ตามข้อสันนิษฐานคือ ตำแหน่งที่ตั้งเดิมของอาคารเรียนช่างไม้วัด และเป็นด้านหน้า ทางขึ้น(เดิม) ของอาคารหมู่กุฏิอีกด้วย

ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ จำนวน 8 ชิ้นงาน ใช้พื้นที่ในการจัดแสดง ขนาด 90 ตารางเมตร สร้างสรรค์ขึ้นตามแรงบันดาลใจที่ได้จากวัดถุดเดิม ประกอบไปด้วย วัตถุ ดังต่อไปนี้ ช่อฟ้า ใบระกา นาคสะดุ้ง หางหงส์ จันทน์ ไม้ช่อ ไม้แปรรูป บานประตู หัวเสา ท่อนเสา ฐานเสา โต๊ะเก่า (อุปกรณ์งานไม้) สู่การแทนค่าสัญลักษณ์ การสื่อความหมายใหม่ ตามจินตนาการของผู้ร่วมสร้างสรรค์ ดังนี้

4.3.1 ผลงานชิ้นที่ 1

สร้างสรรค์ร่วมกับ คุณ ศุภรัตน์ นำเจริญ ศิลปินอิสระ

แนวความคิด ต้องการสื่อความหมายถึงโรงเรียนช่างไม้วัดยาง ที่ตั้งอยู่ คงอยู่ ด้วยโครงสร้างที่ดูเสมือนบ้าน สื่อสัญลักษณ์ถึงความมั่นคง แข็งแรงและเรียบง่าย

วัตถุจัดแสดง การจัดแสดงวัตถุดิบที่สำคัญของงานไม้ ส่วนของไม้ท่อน จากงานโครงสร้างไม้เป็นไม้เนื้อแข็ง สันนิษฐานในเรื่องของการใช้ไม้ในพื้นที่เมืองเพชร ที่ช่างไม้ในอดีตไม่นิยมหรือไม่สะดวกในการนำเข้ามาจากแหล่งอื่น เป็นต้น

ขนาด ฐานกว้าง 100 ซม. สูง 60 ซม., สูง 90 ซม., กว้าง 90 ซม., ยาว 45 ซม.

เทคนิควัสดุและวิธีการ เป็นการประกอบร่างสร้างรูปขึ้นมาด้วยส่วนประกอบของ ไม้ท่อน จากงานโครงสร้างไม้ มีขนาดเดิมที่ผ่านการใช้งาน การเจาะ การตัดจากเดิม รวบรวมเฉพาะส่วนที่มีขนาดที่ใกล้เคียงกัน ประกอบกัน ด้วยเทคนิควิธีการ ขัด การสอด การประสาน และการเสริมความแข็งแรงด้วยการเข้าลิ้นไม้

ภาพที่ 115 ชุดภาพแสดงรายละเอียด วัตถุจัดแสดง ของผลงาน ชิ้นที่ 1

(ภาพถ่าย โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 116 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 1 : ชื่อผลงาน 09...04...66 / 2
(ภาพถ่าย โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

4.3.2 ผลงานชิ้นที่ 2

สร้างสรรค์ร่วมกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมา แฉ่งฉายา

แนวความคิด เกิดจากความประทับใจใน สัจจะวัตถุ ของท่อนเสาไม้มะเกลือที่ผ่านกาลเวลา มีร่องรอยของการเสื่อมสลายตามธรรมชาติ แต่ส่วนที่เหลือคือแก่นไม้ที่แข็งแรงทนทาน เป็นความงามตามธรรมชาติ ผู้สร้างสรรค์จึงเกิดความเคารพ ในวัตถุนี้ จึงสร้างฉัตร 9 ชั้นมาประกอบตรงศูนย์กลางหัวเสา เพื่อเป็นการแสดงเกียรติยศ ของท่อนเสานี้ ด้วยการทรงฉัตร

วัตถุประสงค์แสดง การนำเสนอ ส่วนที่แตกหักมาจากทางหงส์ ชูคณาคล้ายอง ที่พบในพื้นที่วัดยาง

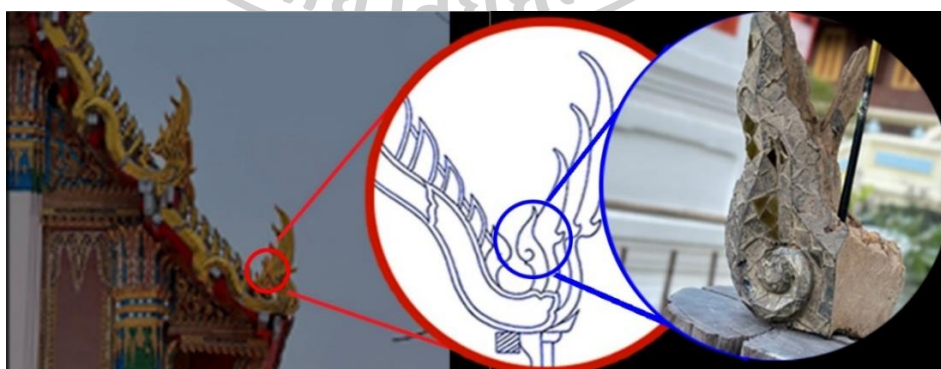
ขนาด ฐานผลงานกว้าง 60 ซม., เสา สูง 95 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลาง 22 ซม., ฉัตร ความสูงจากหัวเสาถึงปลายฉัตร สูง 99 ซม.

เทคนิควัสดุและวิธีการ เป็นการประกอบส่วนของท่อนเสาไม้มะเกลือ, เศษชิ้นส่วนสันนิฐานว่าเป็นส่วนที่แตกหักมาจากทางหงส์ ประกอบกันแกนเหล็กเส้นที่นำมาสร้างเป็นก้านของฉัตร แกนเหล็กเส้นและฉัตรที่ทำมาจากวัสดุที่เก็บได้ในบริเวณวัดและนำมาจัดการให้ได้รูปทรงตามต้องการ สร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีการ เจาะรูขนาดพอดีกับแกนเหล็กเส้น เล็ก เลี้ยว ยาวและแข็งแรง เป็นแกนฉัตร เจาะทะลุ วัตถุ

เศษทางหงส์และยึดไว้กับศูนย์กลางของท่อนเสา และท่อนเสา ตั้งอยู่ มั่นคงและแข็งแรงด้วยการเสริมลิ้มไม้
ประกบกับโคนเสาไว้กับพื้นดิน

ภาพที่ 117 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 2 : ชื่อผลงาน 10...04...66 / 1
(ภาพถ่าย โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 118 ชุดภาพแสดงรายละเอียด วัดฤๅษะ แสดง ของผลงาน ชิ้นที่ 2
(จากการศึกษาสำเนาเอกสารต้นฉบับลายมือ ครูเลิศ พ่วงพระเดช, ภาพถ่ายและแบบร่าง
โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 119 ชุดภาพแสดงรายละเอียดองค์ประกอบของผลงานชิ้นที่ 2
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

4.3.3 ผลงานชิ้นที่ 3

สร้างสรรค์ร่วมกับ นักศึกษาศาขาศิลปะการออกแบบ

แนวความคิด เป็นการสร้างสรรค์ที่สื่อความหมายถึง ความเป็นธรรมชาติ และความเรียบง่ายของการประกอบสร้างผลงาน ที่ตั้งอยู่ คงอยู่ ด้วยโครงสร้างที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ยังคงแสดงลักษณะเฉพาะของวัตถุได้เป็นอย่างดี ผลงานชิ้นนี้จึงแสดงถึง ความเข้ากันขององค์ประกอบของสรรพสิ่งควรสัมพันธ์กลมกลืนกัน สันับสนุนซึ่งกันและกัน เข้ากันได้ดี ไม่ขัดแย้งกัน

วัตถุจัดแสดง ตัวอย่างการนำเสนอ องค์ความรู้สำหรับจัดแสดง รูปนาคสำรวยหรือนาคถ้ำยองและตัวนาคสะดุ้ง ไบระกา หางหงส์แทนหัวนาค, ลักษณะของกระสวน(แบบ)ที่ทำจากไม้อัด, ชิ้นส่วนนาคสะดุ้ง ชุดนาคถ้ำยอง ที่พบในพื้นที่วัดยาง

ขนาด ฐานกว้าง 120 ซม., ความสูงของชิ้นงานโดยรวม 110 ซม. นาคสะดุ้งและไบระกา, ยาว 120 ซม., หน้า 10 ซม., เสาคและช่อ กว้าง 85 ซม. ยาว 115 ซม.

เทคนิควัสดุและวิธีการ ส่วนประกอบของ ตัวนาคสะดุ้งและไบระกา มีผ่านการสับขึ้นรูปแต่ยังไม่ได้ขัดเกลามาให้สวยงาม สมบูรณ์ อาจเกิดจากความผิดพลาด หรือการทำเกินจากการใช้งานจึงเกิดการตั้งวางไว้อย่างไร้ประโยชน์ แต่ยังคงแสดงถึงลักษณะของกระสวนได้ดี นำมาจัดตั้งกับชิ้นส่วนของหัวเสาคและช่อที่สอดรับน้ำหนักกันได้อย่างสมดุล โดยไม่ต้องใช้วัสดุยึดติดเพื่อเสริมความแข็งแรงใดเลย เป็นส่วนที่เหลือจากเสาคที่ถูกหันไปใช้ประโยชน์อื่นเนื่องด้วยเนื้อไม้ยังคงสภาพดีอยู่มาก ผู้รู้สันนิษฐานว่าส่วนที่เหลือ จากเสาคของโรงเรียนช่างไม้วัดยาง

ภาพที่ 120 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 3 ชื่อผลงาน 08...04...66 / 1
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

ภาพที่ 121 แสดงภาพรายละเอียด วัดถุจัดแสดง ของผลงาน ชิ้นที่ 3
(จากการศึกษาสำเนาเอกสารต้นฉบับลายมือ ครูเลิศ พ่วงพระเดช, ภาพถ่ายและแบบร่าง
โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 122 ชุดภาพแสดงรายละเอียดของผลงานชิ้นที่ 3
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

4.3.4 ผลงานชิ้นที่ 4

สร้างสรรค์ร่วมกับ นักศึกษาศาขาววิชาศิลปะการออกแบบและ
อาจารย์ ดร.อานุกาพ จันทรัมพร

แนวความคิด ความสมดุล หรือ ดุลยภาพ หมายถึง น้ำหนักที่เท่ากันขององค์ประกอบ ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง คือแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์นี้ ด้วยภาพของวัตถุที่เสื่อมสภาพนำมาจัดตั้ง จัดวางอย่างโดดเด่น เปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกับ วัตถุที่ผ่านกระบวนการจัดทำแต่กลับ ไม่ถูกนำไปใช้งาน ความหมายหรือคุณค่าของสองสิ่งนี้กับไม่แตกต่างกัน อยู่ในสภาวะและสภาพแวดล้อมเดียวกันในปัจจุบันและ “อะไรคือความสมบูรณ์แบบ”

วัตถุจัดแสดง วัตถุในการสร้างสรรค์ชิ้นนี้ คือช่อฟ้าสองชิ้น มีลักษณะที่แสดงถึง กระสวนสกุลช่างเมืองเพชร

เทคนิควัสดุและวิธีการ ช่อฟ้า ชิ้นแรก มีลักษณะผุกร่อน เสื่อมสลายสภาพด้วยการทำลายของปลวกและถูกรื้อ ถอด จากตำแหน่งใช้งานเดิม มาจัดเก็บไว้ตามสภาพ อีกชิ้นหนึ่ง คือ ช่อฟ้าเช่นกันแต่เป็นช่อฟ้า ที่จัดทำยังไม่แล้วเสร็จ ผ่านการสับชิ้นรูปแต่ยังไม่ได้ขัดเกลารให้สวยงาม สมบูรณ์ อาจเกิดจากความผิดพลาด หรือการทำเกินจากการใช้งานจึงเกิดการตั้งวางไว้อย่างไร้ประโยชน์ เช่นเดียวกับตัวนาคสะดุ้งและใบระกา ช่อฟ้าชิ้นแรกนำมาจัดวางไว้บนโต๊ะไม้ ที่เป็นอุปกรณ์งานช่างที่

ชำรุด นำมาปรับปรุงให้ใช้งาน ตั้งอยู่ได้ดั้งเดิม ซ่อฟ้าชั้นที่สอง นำมาจัดตั้งในลักษณะความสมดุลของ น้ำหนัก ณ จุดศูนย์กลาง บนแท่นหินที่พบในพื้นที่วัด

ขนาด ฐานของผลงาน กว้าง 120 ซม. ยาว 300 ซม. ซ่อฟ้าสองชั้น มีขนาดเท่ากัน ยาว 250 ซม. กว้าง 25 ซม. โຕ้ะไม้ยาว 300 ซม. กว้าง 30 ซม. สูง 60 ซม. แท่นหิน สูง 45 ซม. กว้าง 35 ซม.

ภาพที่ 123 ชุดภาพแสดงรายละเอียด ของผลงานชิ้นที่ 4
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

ภาพที่ 124 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 4 : ชื่อผลงาน 08...04...66 / 2
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

4.3.5 ผลงานชิ้นที่ 5

สร้างสรรค์ร่วมกับ ผู้สนใจในชุมชนวัดยาง

แนวความคิด จากส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สันนิษฐานว่า เป็นส่วนประกอบ ชุดวัตถุที่มาจากเรือนหรืออาคารเดียวกัน มีบานประตู แปะติดดอกไก่อ่ ซึ้นส่วนหัวเสาแบบกลึง รววมถึงส่วนประกอบ ที่คาดว่าเป็นส่วนประกอบจาก บานประตูและหน้าต่าง เหตุของการสันนิษฐานว่า เป็นชุดวัตถุที่มาจากเรือนหรืออาคาร เพราะทุกชิ้นส่วน สามารถนำมาประกอบกันได้อย่างลงตัว ทั้งขนาด การเข้ามุมและการตั้งอยู่ อาจจะไม่ใช่ว่าเรื่องบังเอิญ ของวัตถุที่แตกต่างกัน จะสามารถนำมาประกอบเข้ากันได้อย่างลงตัว เปรียบเสมือนสังคม ที่มี ความแตกต่าง แปรกแยกกัน ของใหม่ของเก่าหรือสมบูรณ์แบบและไม่สมบูรณ์แบบ แต่มีส่วนร่วมกันของสองสิ่งคู่ขนานนั้นเป็นสิ่งที่ สังคมปัจจุบันกำลังต้องการ เพื่อความสุข สงบของการดำรงชีวิต

วัตถุจัดแสดง วัตถุจากส่วนต่าง ๆ ของเรือน(เรือนที่สันนิษฐานว่า ได้รับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา) ที่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง การซ่อม การบูรณะงานในอดีตเช่นกัน ประกอบด้วย บานประตูที่มีการเจาะรูเพื่อใช้สำหรับใส่กลอนแบบโบราณ ท่อนเสา แปะติดดอกไก่อ่ เป็นต้น

ขนาด โดยรวมของชิ้นงาน ฐาน กว้าง 100 ซม. ยาว 60 ซม., กว้าง 90 ซม. สูง 300 ซม.

เทคนิควัสดุและวิธีการ การประกอบวัตถุแต่ละชิ้น ด้วยขนาดที่สมดุลกัน จึงนำมาจับยึดด้วยเทคนิคการยึดมุม ด้วยวัสดุสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการเข้ากันของสัดส่วนตามที่ปรากฏ จัดวางประกอบด้วยเศษชิ้นส่วนหัวเสา ที่ต่างระดับกัน เพื่อให้เกิดมิติ ภายนอกและภายในของชิ้นงาน ประดับตกแต่งด้วยเศษชิ้นส่วนต่างจากงานไม้ด้วยเทคนิคการเสียบ การสอด ประสานกันได้ด้วยตัวของวัตถุเอง

ภาพที่ 125 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 5 ชื่อผลงาน 08...04...66 / 3

(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

ภาพที่ 126 ชุดภาพแสดงรายละเอียดของผลงานชิ้นที่ 5
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

4.3.6 ผลงานชิ้นที่ 6

สร้างสรรค์ร่วมกับ อาจารย์ ดร.อานูภาพ จันทรัมย์พร

แนวความคิด เป็นการนำวัตถุต่าง ๆ ที่หลากหลายมาประกอบรวมกันในผลงานชิ้นนี้ เพื่อแสดงถึง สกulptural ไม้วัดยาง ที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงไป ตามกาล ผลงานนี้สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อมุ่งความสนใจไปยัง การสื่อสัญลักษณ์ของการมีส่วนร่วมที่แสดงถึง ศูนย์รวมความสนใจ ศูนย์การผลิต ศูนย์การสื่อสาร ศูนย์ข้อมูล ศูนย์รวมของการปฏิบัติ แกนกลางของการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง

วัตถุจัดแสดง หางหงส์ ตัวแทนของงานช่างไม้วัดยาง จากภาพที่ 75 แสดงลักษณะที่ช่างเรียกว่า หางหงส์มองฟ้า ซ่อฟ้ามองดิน

ขนาด โดยรวมฐาน กว้าง 100 ซม. สูง 60 ซม., ตัวผลงาน กว้าง 55 ซม., ยาว 60 ซม. และสูง 90 ซม.

เทคนิควัสดุและวิธีการ ผลงานชิ้นนี้ ประกอบร่างสร้างรูปขึ้นมา มีท่อนเสา หัวเสา ไม้หน้าสาม และเศษไม้อื่น ๆ ด้วยวิธีการค้ำ การประคอง ชัด สลักประกบไว้ให้วัตถุศูนย์กลางนั้นสามารถตั้งอยู่ได้ วัตถุแต่ละชิ้นเป็นส่วนช่วยในการพยุงให้ คงอยู่ ตั้งอยู่ได้ด้วยจุดศูนย์กลางส่งเสริมองค์ประกอบเพื่อให้ วัตถุจัดแสดง คือ หางหงส์ เป็นตัวแทนของงานช่างไม้วัดยางมีความโดดเด่น

ภาพที่ 127 ชุดภาพแสดงรายละเอียด ของผลงานชิ้นที่ 6
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

ภาพที่ 128 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 6 ชื่อผลงาน 08...04...66 / 4
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

4.3.7 ผลงานชิ้นที่ 7

สร้างสรรค์ร่วมกับ อาจารย์กิตติพันธ์ ชินวรรณโชติ

แนวความคิด เกิดจากความสนใจ รูปทรงในเชิงองค์ประกอบศิลป์ เมื่อประกอบรูปแล้วทำให้รู้สึกถึงความเคลื่อนไหว ด้วยเส้นและทิศทางของรูปทรง แสดงออกถึงความอิสระ จินตนาการและความคิดที่อิสระ ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับความเป็นปัจจุบัน

วัตถุประสงค์แสดง ส่วนของ“บันลม” ส่วนประกอบของจั่วทรงไทย เพื่อการเรียนรู้ ที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างของการสร้างกระสวน แบบช่างเมืองเพชรได้

ขนาด ฐานกว้าง 120 ซม., ตัวงานสูง 130 ซม. กว้างและยาว 110 ซม.

เทคนิควัสดุและวิธีการ การประกอบเศษชิ้นส่วน จากบันลมส่วนต่าง ๆ ของหมู่กุฎี ที่ทางวัดบูรณะอยู่ในปัจจุบัน เป็นวัตถุ ที่รื้อทิ้งและทำลาย เพราะเกิดความเสื่อมรูป ผิดทรง ไม่สามารถยังประโยชน์เดิมได้แล้ว นำมาประกอบโครงสร้างใหม่กันแป้ไม้ที่หยิบจับมาใช้งานได้ง่าย ประคองสมดุล ในทิศทางของการรับน้ำหนักอย่างเหมาะสม

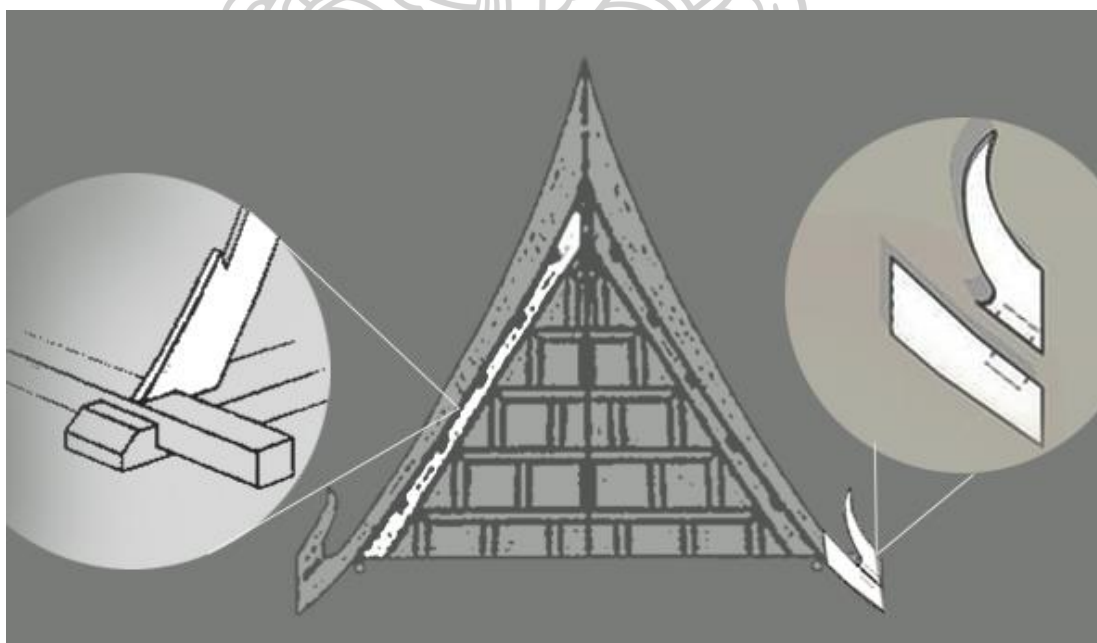

ภาพที่ 129 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 7 ชื่อผลงาน 09...04...66 / 1

(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566)

ภาพที่ 130 ชุดภาพแสดงรายละเอียดของผลงานชิ้นที่ 7
(ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566)

ภาพที่ 131 แสดงภาพรายละเอียด วัตถุประสงค์แสดง ส่วนประกอบของจั่วทรงไทย
(จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำเพื่อประกอบการนำเสนอผลงาน ชิ้นที่ 7 และ 8
โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566)

4.3.8 ผลงานชิ้นที่ 8

สร้างสรรค์ร่วมกับคุณชัชวาลย์ สหัสสพาศน์

วัตถุประสงค์แสดง “จันทัน” ส่วนประกอบของจั่วทรงไทย เพื่อการเรียนรู้ ที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างของการสร้างกระสวน แบบช่างเมืองเพชรได้

แนวความคิด จากวนประกอบหนึ่งของโครงสร้างหลังคา ที่ทำหน้าที่รองรับและถ่ายเทน้ำหนัก เมื่อนำมาประกอบกันอย่างง่ายแล้ว จึงจินตนาการถึง ขาดั่งสามขา อุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง แกนตรงกลางที่ทำหน้าที่ช่วยถ่วงความสมดุลให้ขาดั่ง ทำให้สามารถตั้งได้มั่นคง เป็นส่วนช่วยขยายผล ในการประดับประคองและสืบสาน สกุลช่างไม้ให้คงอยู่ และยั่งยืน

ขนาด ฐานกว้าง 135 ซม., ความสูงจากพื้นถึงปลาย 320 ซม.

เทคนิควัสดุและวิธีการ วัสดุที่นำมาจัดสร้างในผลงานนี้ คือ จันทัน ส่วนประกอบหนึ่งของโครงสร้างหลังคา ที่ทำหน้าที่รองรับและถ่ายเทน้ำหนักจากแปไปสู่เสหรือเสา สำหรับจันทันจำนวนหนึ่ง ที่มีขนาดและลักษณะใกล้เคียงกัน จึงนำมาประกอบกันอย่างง่ายด้วยการพิงรวมกันที่จุดศูนย์กลาง และมีการนำเศษวัสดุเหลือใช้ ประเภทไม้ ในพื้นที่ มาจัดวางที่ด้านใจของสามขา

ภาพที่ 132 แสดงภาพผลงานชิ้นที่ 8 ชื่อผลงาน 09...04...66 / 3

ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566

ภาพที่ 133 ชุดภาพแสดงรายละเอียด ของผลงานชิ้นที่ 8
 ภาพถ่ายโดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566

สรุป การสร้างสรรค์นี้เป็นการแสดงออกทางศิลปะรูปแบบหนึ่ง สร้างสรรค์ด้วยแนวทางการออกแบบเพื่อที่จะแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อม (perception of a space) เพื่อกระตุ้นความคิดสำนึก จากการรับรู้ถึงคุณค่าทางมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้ และเกิดประสบการณ์ร่วมกับศิลปะแวดล้อม โดยใช้วัสดุจากการคงอยู่ เศษ ซาก หรือเหลือใช้ ในแหล่งสำนักช่างที่สำคัญในบริบทปัจจุบัน มาแสดงออกเป็นงานศิลปะแบบจัดวาง (Installation art) เป็นศิลปะที่ออกแบบให้ติดตั้งตรงตำแหน่งหรือสถานที่ที่สร้างงานศิลปะโดยเฉพาะ

การนำวัตถุจริง มาจัดแสดงในรูปแบบศิลปะจัดวาง เพื่อการสะท้อนสถานะความเป็นจริงของการคงอยู่อย่างเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน ด้วยการสร้างสรรค์ออกแบบด้วยการแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อมเดิมของการคงอยู่ที่ไม่เหมาะสม

การจัดวางวัตถุ ด้วยการแปรสภาพการรับรู้แสดงให้เห็นถึงความแปลกตา จูงใจผู้คนไปสู่การเข้าถึงรูปลักษณ์และชี้นำไปสู่แนวทางการรับรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรและเป็นการตั้งคำถามต่อสังคมถึงความเป็นจริง การสร้างมิติในการจัดวางเป็นเพียงภาพลักษณ์และรูปแบบจากการมองเห็น แต่วัตถุจริงทั้งหลายคือชิ้นส่วนเล็ก ๆ จากความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่ควรอนุรักษ์ รักษา หวงแหนไว้หรือไม่

ภาพที่ 134 ชุดภาพแสดงบรรยากาศ “สวนศิลป์วัดยาง”
(ภาพถ่ายบรรยากาศ “สวนศิลป์วัดยาง” บางส่วนของการสื่อสารด้วยศิลปะการออกแบบร่วมสมัย
ในบริบทปัจจุบัน โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

บริบทในอดีต การสืบทอด การสืบสาน เกิดจากความศรัทธา ความต้องการทำนุบำรุงศาสนา ตามคติของการทำบุญ คือการสร้างวิหารทาน ธรรมทาน อภัยทาน เป็นต้น นำไปสู่การส่งเสริมการอุปถัมภ์ รวมถึงการระดมทุนบริจาค ระดมแรงจากผู้ศรัทธาของสร้างประโยชน์ในการสร้างศิลปกรรมที่สำคัญในพื้นที่วัด แสดงให้เห็นว่าวัดเป็นศูนย์กลางที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน

บริบทปัจจุบัน ความเข้าใจเรื่องบุญ ตามคติของการทำบุญด้วยความต้องการทำนุบำรุงศาสนานั้น ยังคงอยู่ แต่มิใช่การทำบุญเพื่อการสละออกหรือการสละกิเลสออกไปอย่างบริบทในอดีต จึงทำให้บริบทของความศรัทธา ทำให้การสร้างศิลปกรรมที่สำคัญเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา การสร้างที่เกิดจากวิถีวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ แบบแผนและให้ความสำคัญในหลักวิธีการสร้างที่เป็นแบบอย่างเฉพาะที่เป็นภูมิปัญญาของการสืบทอดต่อมาของสำนักช่างที่สำคัญในพื้นที่วัด บริบทของความศรัทธาเปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยมคุณค่าของความดี ความงามและความจริงของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร จึงเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งที่ร่วมสมัยในปัจจุบัน

4.4 ส่วนที่ 4 การสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน ผ่านสื่อสร้างสรรค์

สืบเนื่องจากกิจกรรมสนทนากลุ่มเชิงสร้างสรรค์ มีข้อเสนอแนะด้านการสืบสานมรดกภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน และได้ดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม “ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมพัฒนา ต่อยอด” เพื่อกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ที่เหมาะสมกับผู้ชม ทุกระดับอายุ และนำเสนอในสื่อปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการเผยแพร่ในวงกว้างรวมทั้งการวางแผนการต่อยอดความสำคัญ สกุลช่างไม้เมืองเพชร พัฒนาต่อเนื่องหลังการวิจัย ดังนี้

4.4.1 สวนศิลป์วัดยาง กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม

การสืบสานในการวิจัยนี้ จึงได้ทำการวิเคราะห์ทีละประเด็นของ ความเปลี่ยนแปลง ตามสิ่งที่มีร่วมสมัยในปัจจุบันและนำไปสู่การสร้างสรรค์ที่แสดงถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรเพื่อให้เกิดความนิยมตามสมัยและร่วมสมัยในบริบทปัจจุบัน ในลักษณะกิจกรรมเพื่อการสื่อสารโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- (1) เพื่อการสื่อสารแก่เยาวชน โดยทั่วไปเยาวชนมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นในสิ่งที่ใกล้ตัว ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่ายไม่ซับซ้อน มีความสนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่น การเล่นเกม การบอกเล่า การทำตามอย่าง (ลองทำ) (ชัยอนันท์ สมุทวนิชและสมบัติ จันทวงศ์. 2523. อ้างถึงในสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2534: 90) เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ตระหนักรู้ในคุณค่าและมีสำนึกต่อสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ
- (2) เพื่อการสื่อสารแก่ผู้ใหญ่และเป็นวัยทำงาน ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มาพอสมควรแล้ว วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งการลงมือประกอบอาชีพตามอย่างบรรพบุรุษก็มีการถ่ายทอดเชื่อมโยงประสบการณ์มาโดยตลอด

การสร้างสรรค้อย่างมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความเคลื่อนไหว ก้าวหน้าพัฒนาจากการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อศิลปะเพียงเท่านั้น ผลลัพธ์ของการสร้างสรรค์ของกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกันทำให้เกิด “สวนศิลป์วัดยาง” นำไปสู่การจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เป็นลักษณะกิจกรรมทางศิลปะ ณ สวนศิลป์วัดยาง พร้อมทั้งสร้างการรับรู้ผ่านการสร้างสื่อสมัยใหม่ในช่องทางเพจประชาสัมพันธ์สื่อ รูปแบบวิดีโอพร้อมข้อมูลความรู้ แบบออนไลน์บนแพลตฟอร์มยูทูปและเฟสบุ๊ก

ภาพที่ 135 ชุดภาพกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ณ “สวนศิลป์วัดยาง”
 (จากกิจกรรมการแสดงสำนึก ระลึกและเคารพ เชิดชู ครูช่าง สกุลช่างไม้เมืองเพชร ร่วมกับชาวบ้านใน
 ชุมชนวัดยางดำเนินการและจัดทำกิจกรรม โดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

ภาพที่ 136 ชุดภาพกิจกรรมด้านการศึกษา
 (จากการลงพื้นที่และการศึกษาสกุลช่างไม้ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 เพชรบุรีดำเนินการและจัดทำกิจกรรม โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ภาพที่ 137 ชุดภาพ กิจกรรมด้านการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึก ตามความสนใจของ เยาวชน (การศึกษาการสืบสานในพื้นที่ ชุมชนวัดยาง ดำเนินการและจัดทำกิจกรรม โดย เขมา แฉงฉายา, พฤษภาคม 2566.)

จากบริบทของรูปแบบในการแสดงออกที่เกิดจากการคงอยู่และมนต์คติที่เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมและตามสิ่งที่ร่วมสมัยในปัจจุบัน ด้วยศิลปะการออกแบบบรรมสมัยเป็นสื่อนำเสนอในพื้นที่จัดแสดง ”สวนศิลป์วัดยาง” และ “สวนศิลป์วัดยาง” เกิดจากการตกผลึกทางความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม หรือมานุษยวิทยา นำเสนอด้วยแนวคิดใหม่หรือสุนทรียภาพใหม่ เป็นสิ่งที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกแก่สังคมและหนึ่งในนั้น กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในด้านการสืบสาน “สวนศิลป์วัดยาง” เป็นการจัดแสดงเพื่อผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะช่วงอายุใดก็ตามที่สนใจหรือผู้ชมผลงานในการรับรู้ตามประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ อาทิ “สวนศิลป์วัดยาง” เป็นการสื่อสาร กิจกรรมด้านการศึกษาด้านทัศนศิลป์ ทำให้ผู้ชมหรือผู้เรียนด้านศิลปะ เกิดประสบการณ์และแรงบันดาลใจใหม่ๆ ผ่านหลักวิธีสร้างสรรค์และการจัดแสดงผลงานชุดนี้ รวมถึงผลงานที่เกิดจากความหลากหลายทางแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม

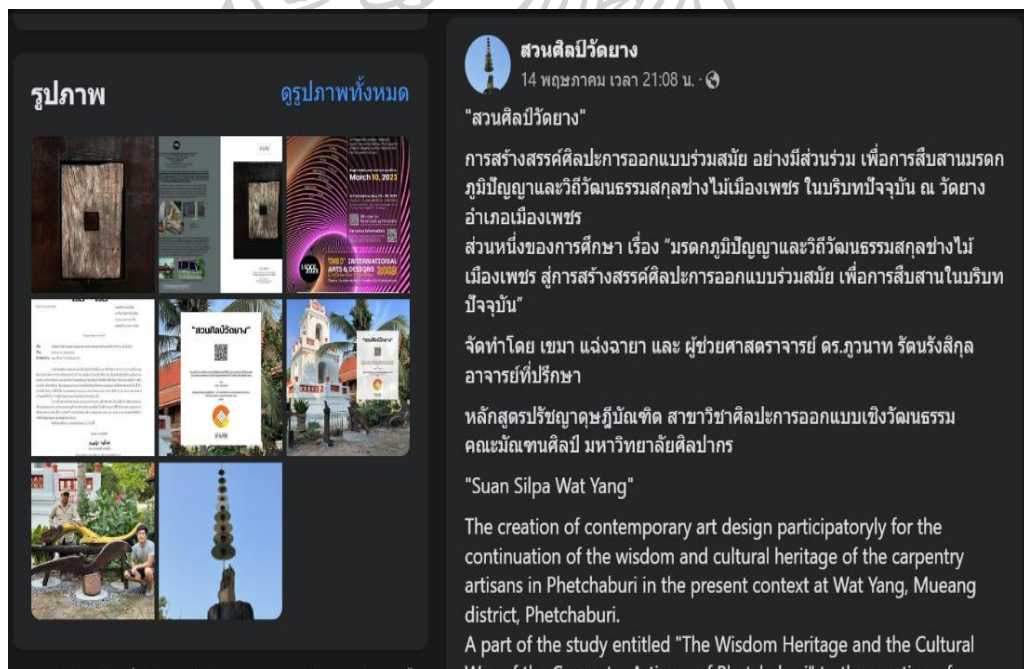
“สวนศิลป์วัดยาง” การนำเสนอในรูปแบบสื่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมด้านการเรียนรู้ด้านจินตนาการจากการรับรู้ การได้สัมผัสกับวัสดุศิลปะหรือความซาบซึ้งในเนื้อหาแรงบันดาลใจ กับการจัดแสดงในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจาก ตำแหน่งแห่งที่ที่มีความน่าสนใจแตกต่างไปจากเดิม เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากการนำเสนอใหม่หรือด้วยความเปลี่ยนแปลงของสถานที่ ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่เคยเป็นที่ตั้งของสกุลช่างไม้วัดยางในอดีต ดูราวกับมีชีวิตขึ้นใหม่ ผู้ชมที่เข้ามาเยี่ยมชมจะได้รับทั้งความรู้ด้านรูปแบบภูมิปัญญาช่างไม้ ด้านพุทธศาสนา พร้อมกับความสุข ความภาคภูมิใจในความเป็นเมืองเพชรไปด้วย เป็นการนำศิลปะการออกแบบร่วมสมัยมาใช้สร้างความประทับใจในรูปแบบใหม่ให้กับพื้นที่วัด อีกทั้งยังช่วยลดมลพิษที่จะเกิดขึ้นจากการฟุ้งของวัสดุ หรือการทำลายเศษซากจากงานช่างเหล่านี้อีกด้วย

4.4.2 การเผยแพร่ในบริบทของการสื่อสารร่วมสมัย

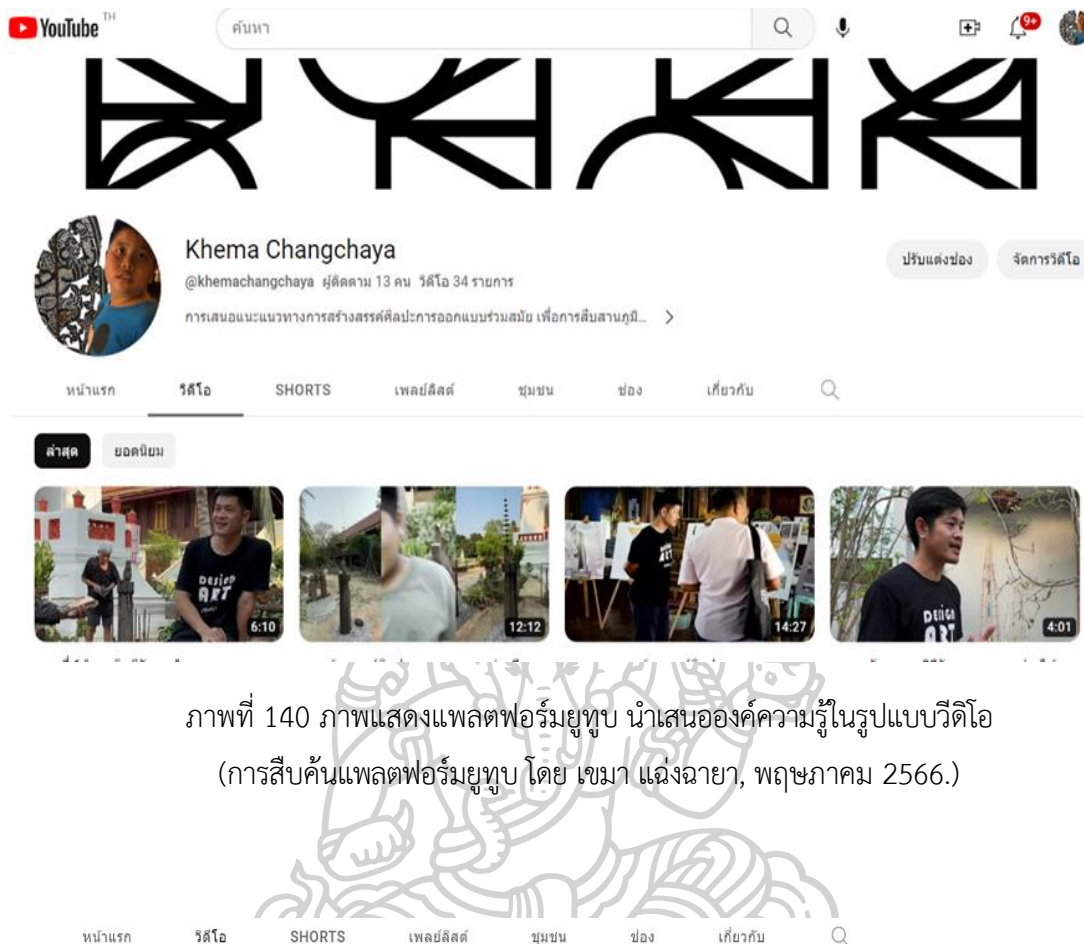
การยกตัวอย่างกิจกรรม “สวนศิลป์วัดยาง” มิใช่แต่เป็นการสื่อสารด้านศิลปะเพียงเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญด้านการเผยแพร่ด้านศาสนสถานในบริบทปัจจุบันอีกประการด้วย การสื่อสารร่วมสมัยจึงจำเป็นที่จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ด้วย เช่น เอกสารสำหรับเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อการสืบสาน การนำเสนองค์ความรู้และในรูปแบบสื่อ วิดีโอแบบออนไลน์ สัมพันธ์ไปกับการทำให้เกิดสำนักสามารถรับรู้กับเรื่องราว เนื้อหาและหลักธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นปัจจุบันนำเสนอผ่านเทคนิคการนำเสนอบนแพลตฟอร์มเผยแพร่เอกสารแต่กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องและยูทูป เฟสบุ๊ก ผู้ชมสามารถรับชมความสวยงามของ “สวนศิลป์วัดยาง” หรือยังสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้ที่เข้าไปรับชมได้ด้วย นำไปสู่ความเป็นสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง รวดเร็วต่อการเข้าถึงและทันยุค จากการมีส่วนร่วมในหลายกระบวนการของการสร้างสรรค์และการนำเสนอโดยมีผู้วิจัยเป็นผู้กำกับดูแลเพื่อนำไปสู่ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น ในการเผยแพร่ความรู้แบบออนไลน์นี้ ถือเป็นกระบอกเสียงที่จะทำให้เกิดการรับรู้ การมองเห็นความสำคัญในการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่สูญหายและเสื่อมสลายไปในบริบทปัจจุบันแล้วนั้น ทำให้เกิดการรับรู้ในสังคมที่ไร้ขอบเขต ส่งผลกระทบเชิงบวกให้กับสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีความน่าสนใจในการพัฒนาและต่อยอดต่อไปได้ (การเข้าถึงแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก, facebook : สวนศิลป์วัดยาง, การเข้าถึงแพลตฟอร์มยูทูป : Youtube : Khema Changchaya)

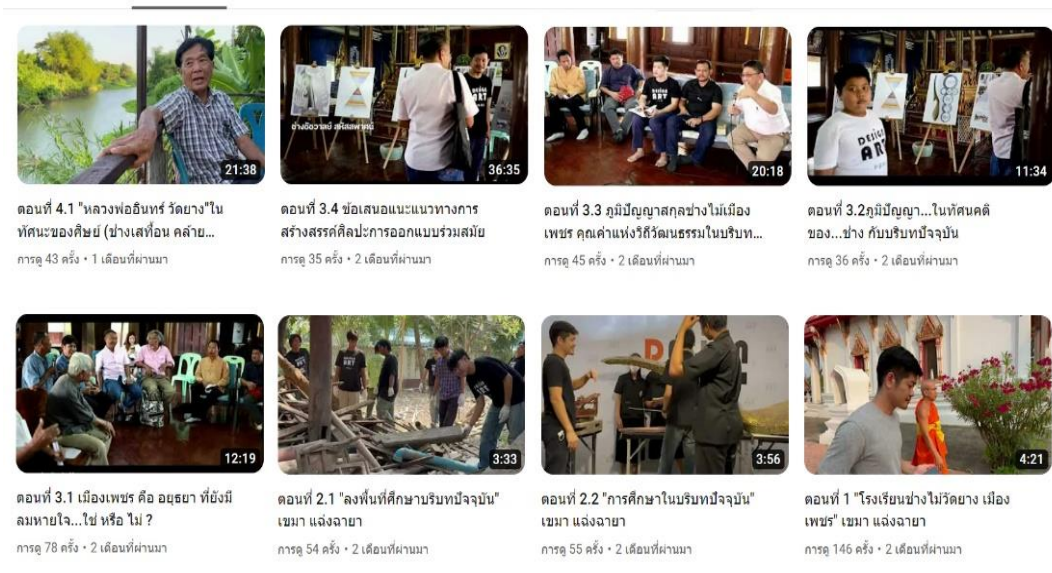
ภาพที่ 138 ภาพแสดงแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก เพจ “สวนศิลป์วัดยาง”
(การสืบค้นด้วยแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ภาพที่ 139 ภาพแสดงเนื้อหาบางส่วนบนแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก เพจ “สวนศิลป์วัดยาง”
(การสืบค้นด้วยแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ภาพที่ 140 ภาพแสดงแพลตฟอร์มยูทูป นำเสนอองค์ความรู้ในรูปแบบวิดีโอ (การสืบค้นแพลตฟอร์มยูทูป โดย เขมา แจงฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ภาพที่ 141 ภาพแสดงเนื้อหาของรูปแบบวิดีโอบางส่วนบนแพลตฟอร์มยูทูป (การสืบค้นแพลตฟอร์มยูทูป โดย เขมา แจงฉายา, พฤษภาคม 2566.)

4.4.3 สรุปผลการประเมินเชิงคุณภาพ

การประเมินคุณภาพของการสร้างสรรค์และการสืบสาน ด้วยความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญรวมไปถึง ผู้ชมผลงาน “สวนศิลป์วัดยาง” และการต่อยอดความสำคัญเพื่อการสืบสาน สกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยสรุปผลในภาพรวมตามความเป็นจริง จากแบบสอบถาม (แบบเจาะจง) นักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ตัวแทนหน่วยงานด้านสกุลช่างเมืองเพชรและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและผลสอบถามจากผู้เข้าชมผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่จัดแสดง และการเผยแพร่ สรุปผลดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานะภาพทั่วไป (เพศ /อายุ/ ระดับการศึกษา)

เพศชาย ร้อยละ 55

เพศหญิง ร้อยละ 45

อายุเฉลี่ย : 30-40 ปี โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

การประเมินโดยวัดระดับความพึงพอใจ ในส่วนที่ 2 – 5 (คะแนนเต็ม 5 คะแนน) สรุปดังนี้

ส่วนที่ 2 ด้านสถานที่ (สวนศิลป์วัดยาง) คะแนนเฉลี่ย 4.70

ส่วนที่ 3 ด้านคุณภาพการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย คะแนนเฉลี่ย 4.62

ส่วนที่ 4 ด้านการสื่อความหมาย คะแนนเฉลี่ย 4.60

ส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์ คะแนนเฉลี่ย 4.58

ผลการประเมินเชิงคุณภาพในภาพรวม สรุปดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงรายละเอียดสรุปผลการประเมินเชิงคุณภาพ

(ดำเนินการสรุปผลโดย เขมา แฉ่งฉายา, กันยายน 2566.)

ประเด็นสอบถาม	สรุปผลภาพรวม
รูปแบบการสร้างสรรค์และการเผยแพร่	ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี เพื่อพัฒนาด้วยการสร้างสรรค์ในปัจจุบัน และพร้อมพัฒนาและต่อยอดไปสู่อนาคต
การรับรู้เกี่ยวกับสกุลช่างไม้เมืองเพชรและการคงอยู่ในบริบทปัจจุบัน	การสืบสานผ่านการสร้างสรรค์ด้วยการประยุกต์ใช้งานช่างไม้ในอดีตในรูปแบบร่วมสมัยทำให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับสกุลช่างไม้เมืองเพชรและการคงอยู่ที่เป็นปัจจุบัน
การสร้างงานศิลปะที่มีส่วนร่วมของผู้คนที่ส่งผลต่อการพัฒนาต่อยอดเชิงสร้างสรรค์	การสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการสร้างความรู้ความเข้าใจ ชี้นำไปสู่ระดับที่สูงขึ้นอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานของการต่อยอดไปสู่การส่งเสริมพัฒนา พื้นฟูสืบทอดเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรมากขึ้น

ทั้งนี้สามารถสรุปผลการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและการประเมินเชิงคุณภาพในภาพรวม ดังนี้

(1) การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานคุณค่าและความสำคัญมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน ทำให้เข้าใจเรื่องภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ทำให้มีความรู้ความเข้าใจข้างต้นเป็นอย่างยิ่ง จากการจัดแสดงศิลปะจัดวาง ในพื้นที่วัดยาง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คน ได้ไปเยี่ยมชมศึกษาชมผลงานหรือร่วมกิจกรรมเพื่อการสืบสานที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ชี้นำไปสู่ระดับที่สูงขึ้นอย่างลึกซึ้งได้ เป็นพื้นฐานของการต่อยอดไปสู่การส่งเสริมพัฒนา พื้นฟู สืบทอดเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ต่อไป

(2) การวิจัยนี้ ศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ข้อมูลภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยการสืบค้น สอบถาม สํารวจเพื่อให้ได้ข้อมูลมาแล้ววิเคราะห์จัดการองค์ความรู้ นำมาสู่การออกแบบในรูปแบบของสื่อเอกสารหรือสื่อเผยแพร่อื่น ๆ สำหรับการศึกษ ส่งเสริม เผยแพร่ ค้นคว้า วิจัยในระดับต่อไป

(3) การส่งเสริมเผยแพร่ โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่สังเคราะห์อย่างเหมาะสมแล้ว นำมาจัดทำเอกสารการเผยแพร่และสื่อดิจิทัลตามปัจจุบันนิยม โดยมีเป้าหมายเผยแพร่ในท้องถิ่นและในประเทศ เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนนำความรู้ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรไปสืบทอดปรับปรุงให้ทันสมัย ส่วนการเผยแพร่ไปสู่ต่างประเทศเพื่อให้เห็นถึงศักดิ์ศรีอันดีงามของปราชญ์ชาวบ้านไทยและเกียรติภูมิของชาติไทยเป็นสำคัญ

(4) การสนับสนุนคืนภูมิปัญญาให้แก่ท้องถิ่น โดยการยอมรับในความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ดูถูกดูแคลน ยอมรับในศักยภาพของท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นการส่งเสริมให้เกิดการคงอยู่ที่เหมาะสมได้เหมือนอย่างอดีตที่ผ่านในกระบวนการศึกษาความรู้ในท้องถิ่น ควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมทำ ด้วยความเคารพและภาคภูมิใจ

(5) การประสานงานและสร้างเครือข่ายการดำเนินงานมีความสำคัญ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการร่วมมือกันไปศึกษาข้อมูล หากความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ท้องถิ่น แล้วมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การสร้างเครือข่ายให้มีการเชื่อมโยงสืบทอด ปรับปรุงให้เข้ากันทำตามศักยภาพของแต่ละท้องถิ่นแต่ละด้าน โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง (สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2534: 88 - 93)

4.4.4 การวางแผนต่อยอดความสำคัญ สกูลช่างไม้เมืองเพชร พัฒนาต่อเนื่องหลังการวิจัย

ผลการดำเนินการวิจัย มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมของสกูลช่างไม้เมืองเพชร สู่การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบันภายหลังจากการดำเนินงานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ตามเงื่อนไขของการศึกษาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยพบความคาดหวังด้วยหลักการปฏิบัติเพื่อต่อยอดผลจากข้อค้นพบและหลักวิธีในการกำหนดการพัฒนาในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรูปแบบการดำเนินงาน หรือกิจกรรม ประกอบด้วย

(1) การจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้ อาทิการบรรยาย แก่พระพื้นที่และผู้สนใจ เกี่ยวกับกระบวนการสืบสานงานสกูลช่าง ไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน

(2) การเป็นผู้ให้คำแนะนำในการพัฒนาต่อยอดสกูลช่างไม้เมืองเพชรแก่วัด และผู้สนใจ

(3) การจัดกิจกรรมต่อเนื่องผ่านการสร้างความเชื่อมโยงของคนในพื้นที่ผ่านเรื่องราวสกูลช่างไม้ เช่น การร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์กับวัดต่าง ๆ เช่น การทำบุญโดยสร้างให้ผู้คนที่มีความศรัทธาได้มีส่วนร่วมผ่านการเล่าเรื่องงานสกูลช่างไม้

(4) การจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อการสืบสานสกูลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงรายละเอียดเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน (ดำเนินการจัดทำโดย เขมา แฉ่งฉายา, กันยายน 2566.)

ที่	หัวข้อ/ประเด็น	รายละเอียด
1	ชื่อเอกสาร	มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกูลช่างไม้เมืองเพชรสู่การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน
2	วัตถุประสงค์	1. เผยแพร่องค์ความรู้และสร้างการรับรู้ “มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมของสกูลช่างไม้เมืองเพชร” ด้วยแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิพลังทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ในบริบทปัจจุบัน 2. เป็นข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางในการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกูลช่างไม้เมืองเพชร 3. เป็นข้อมูลสำหรับการนำไปประยุกต์ในการอนุรักษ์ การบูรณะ และการพัฒนาต่อยอดให้เป็นไปในทิศทางอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางการสืบสานสกูลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบันในเชิงสร้างสรรค์
3	เนื้อหาภาพรวมในเอกสาร	แบ่งออกเป็น 3 ตอน หลัก ประกอบด้วย ตอนที่ 1 มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกูลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน (1) ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับสกูลช่างไม้เมืองเพชร (2) อิทธิพลของศิลปะอยุธยาที่ส่งผลต่อสกูลช่างไม้เมืองเพชร

		<p>(3) การปรับปรุงในสกุลช่างไม้เมืองเพชร</p> <p>(4) กระบวนการ วัง - วัด - บ้าน ที่ส่งผลต่อความเชื่อมโยงของสกุลช่างไม้เมืองเพชร</p> <p>ตอนที่ 2 การอนุรักษ์ และการสืบสานสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน</p> <p>(1) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ การสืบสาน</p> <p>(2) จุดเด่น และข้อค้นพบใหม่เกี่ยวกับสกุลช่างไม้เมืองเพชรในมิติต่าง ๆ</p> <p>(3) กรณีศึกษาการบูรณะที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในเมืองเพชรสำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและเป็นแนวทางการพัฒนาสกุลช่างไม้เมืองเพชร</p> <p>ตอนที่ 3 สวนศิลป์วัดยาง : การสร้างสรรค์ศิลปะที่มีส่วนร่วมเพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน</p> <p>(1) แนวคิดการสร้างสรรค์งานศิลปะแบบมีส่วนร่วม</p> <p>(2) ระบบบริหารจัดการ การออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ ณ สวนศิลป์ วัดยาง</p> <p>(3) ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบจากการศึกษา ทดลองปฏิบัติ และแบบอย่างการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะที่มีส่วนร่วม สู่รูปแบบการสืบสานสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน</p> <p>(4) ทิศทางการสืบสานสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบันอย่างสร้างสรรค์</p>
4	<p>กลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมในปัจจุบัน</p>	<p>แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก</p> <p>ส่วนที่ 1 กลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ในบริบทปัจจุบัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ดูแล วัด (สำนักช่างเดิมในอดีต) - ตัวแทนนักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม - ตัวแทนหน่วยงานด้านสกุลช่างเมืองเพชร - ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและการสร้างสรรค์ <p>ส่วนที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เฉพาะเจาะจง ในบริบทของการพัฒนาและต่อยอด</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำหรับกลุ่มบุคคลทั่วไป (ผู้ที่สนใจองค์ความรู้ นักเรียน นักศึกษาหรือเยาวชน เป็นต้น)
5	<p>ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของกลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่งเสริมแนวทางการดำเนินงาน เพื่อแก้ปัญหาด้านการสืบสาน การอนุรักษ์ ในบริบทปัจจุบัน 2. การสืบสาน สืบทอด องค์ความรู้ คุณค่า ความสำคัญ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างเมืองเพชรโดยผู้คนในพื้นที่หรือภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูล ได้อย่างมีคุณภาพ 3. การขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมเมืองเพชร อย่างสร้างสรรค์ บูรณาการจากข้อมูลร่วมกับการสร้าง นวัตกรรมด้านองค์ความรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

		<p>ประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายที่ไม่เฉพาะเจาะจง</p> <ol style="list-style-type: none"> ส่งเสริมศักยภาพด้านการรับรู้ ด้วยสำนักด้านการอนุรักษ์และสืบสาน การขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรม ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้คน เยาวชน ทั้งในและนอกพื้นที่เมืองเพชร เสริมสร้างความเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลองค์ความรู้ได้โดยสะดวก สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาเพื่อการศึกษาหรือต่อยอดการเรียนรู้ ตามลำดับขั้นต่าง ๆ ได้
6	ผลที่คาดว่าจะได้รับในภาพรวม	<ol style="list-style-type: none"> สามารถเผยแพร่องค์ความรู้ด้านคุณค่า ความสำคัญ ความเป็นมา ของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร จากอดีตสู่บริบทปัจจุบัน ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย และการมีส่วนร่วมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนาสามารถสร้างทัศนคติของการเข้าใจ ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามกาล สร้างปรากฏการณ์ใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อเชิงสังคมและวัฒนธรรมทั้งผู้คนและเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนัก การเรียนรู้และในรูปแบบของการสืบสานในบริบทปัจจุบัน เป็นแบบอย่างสู่การพัฒนาและต่อยอดสกุลช่างไม้ในวงกว้างในปัจจุบันสู่อนาคตอย่างยั่งยืน
7	รูปแบบการจัดทำเอกสารเผยแพร่	<p>เอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ 2 รูปแบบ (เอกสารรูปเล่ม และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์) รายละเอียดดังนี้</p> <p>รูปแบบที่ 1 เอกสารรูปเล่ม เพื่อการเผยแพร่กลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง</p> <p>รูปแบบที่ 2 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบ e-book เพื่อการเผยแพร่กลุ่มเป้าหมายที่ไม่เฉพาะเจาะจง</p>
8	ช่องทางการเผยแพร่	<ol style="list-style-type: none"> เอกสารเผยแพร่แบบรูปเล่ม เผยแพร่องค์ความรู้ พร้อมประชาสัมพันธ์โดยทาบตามกลุ่มเฉพาะในการใช้งาน เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เผยแพร่องค์ความรู้ แก่ผู้สนใจทั่วไป ในแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น facebook : สวนศิลป์วัดยาง

ทั้งนี้ จากการวางแผนการต่อยอดความสำคัญ สกุลช่างไม้เมืองเพชร พัฒนาต่อเนื่องหลังการวิจัย โดยกำหนดขอบเขตแนวทางไว้ในภาพรวมกว้าง ๆ อนึ่ง แม้ว่าอาจจะไม่มีระยะเวลาที่แน่นอนเป็นมาตรฐานสากลสำหรับดำเนินการให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความมุ่งหวังที่เกิดจากผลการวิจัย มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมของสกุลช่างไม้เมืองเพชรสู่การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบันนี้สืบไปในอนาคต อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็มีความมุ่งหวังที่จะดำเนินการตามแผนและแนวทางที่กำหนดไว้ต่อไปตามลำดับเพื่อประโยชน์แก่พื้นที่และวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร อีกทั้งเพื่อเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ โดยต้องการแสดงให้เห็นว่าผลของการวิจัยนี้สามารถสร้างปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเชิงสังคมและศิลปวัฒนธรรมได้อย่างไรต่อไป

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินการวิจัย เรื่อง “มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร สู่อการสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน” สรุปผลตามวัตถุประสงค์ การวิจัยที่กำหนดไว้ รวมถึงการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะในมิติต่าง ๆ ของการวิจัย ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การศึกษามรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

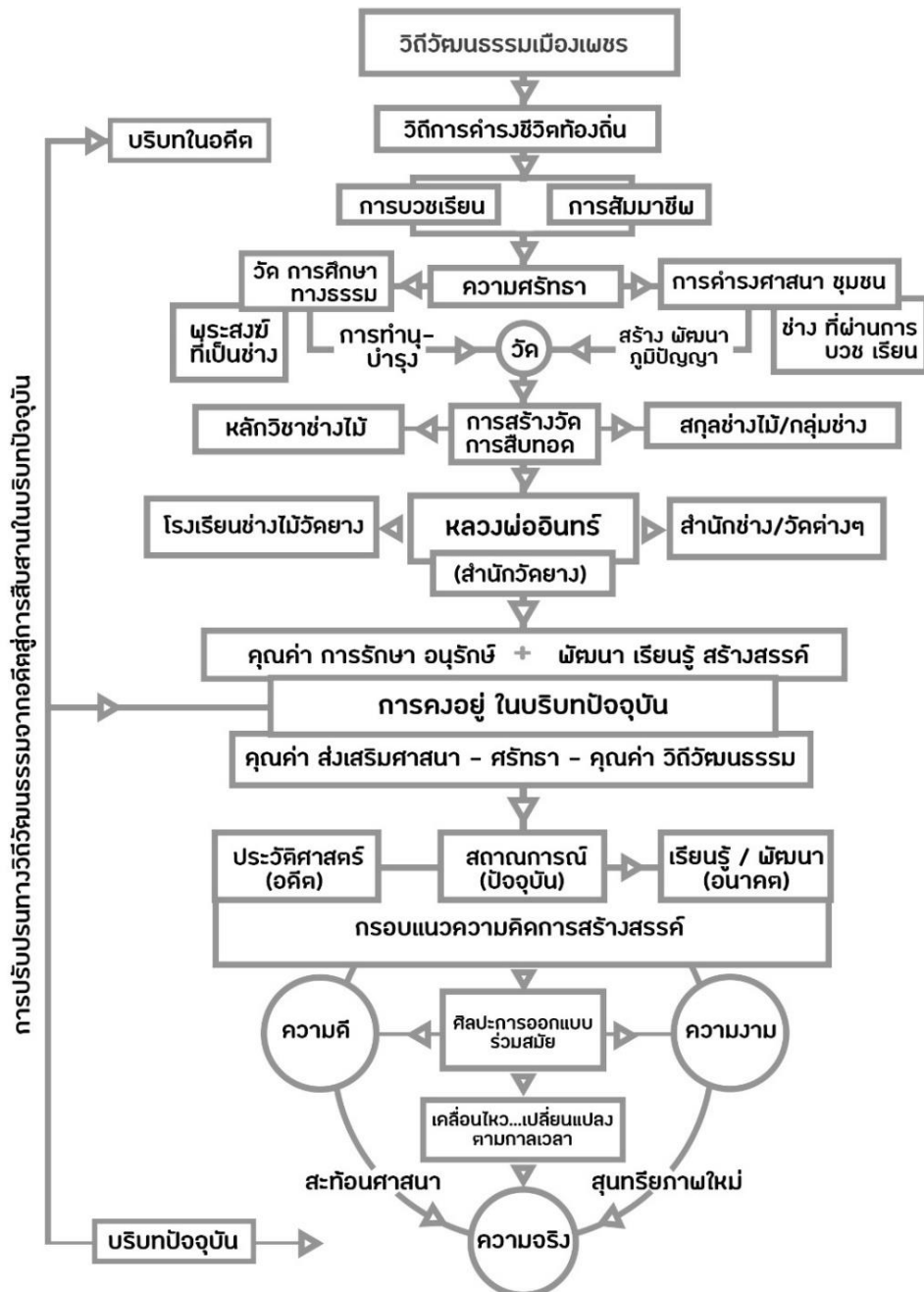
จากงานวิจัยนี้ นำไปสู่องค์ความรู้ซึ่งเป็นข้อค้นพบ ดังนี้

1) การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย สามารถพัฒนาไปสู่การสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรได้ จากความศรัทธาในอดีตที่เกิดจากอิทธิพลของพุทธศาสนา โดยมี “วัด” ที่เป็นทั้งศูนย์กลางแห่งความเลื่อมใส และศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ทำให้สกุลช่างงานไม้เมืองเพชรได้มีการสร้างสรรค์งานไม้ผ่านการทำงานบำรุง การสร้างที่ควรค่าในความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน โดยความเป็นฐานานุกิตที่ที่แสดงออกผ่านงานช่างถือเป็นความสำคัญในองค์รวม จนเกิดเป็นความภาคภูมิใจ ซึ่งมีแบบแผนการสร้างโดยใช้ “กระสวน” ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการรวบรวมความรู้ความเข้าใจของสกุลช่างไม้ผ่านการสร้างรูปแบบ สัตส่วน ที่แฝงรากเหง้าของชนบประเพณี โดยสามารถสื่อไปถึงคุณค่าแห่งความงาม และความกลมกลืนในทางสุนทรียะได้อย่างกลมกล่อม

2) งานศิลปกรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่เคยสะท้อนถึงความรุ่งเรือง และมีคุณค่าในแง่ “สัจจะวัสดุ” ได้ถึงขีดสุด ผลงานที่สร้างไว้กลับกลายเป็นเพียงสิ่งไร้ค่าพร้อมรวันทีเสื่อมสลายไปตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ คำว่า “สัจจะวัสดุ” จึงเกิดขึ้นจากการตีความของบริบทปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงการเกิด การตั้งอยู่ และดับไปตามหลักแห่งไตรลักษณ์ ดังนั้น การสร้างสรรค์ในบริบทปัจจุบันจึงเกิดขึ้นจากความศรัทธาเช่นกัน โดยนำบริบทของสัจจะวัสดุมาต่อยอด

3) ความเป็นสัจจะวัสดุในบริบทปัจจุบันจึงมิใช่เพียงแค่ซากความเสื่อมของวัสดุที่ผ่านการทับถมจากกาลเวลาและมีได้ดูไร้ค่าอีกต่อไป แต่ความลึกซึ้งในคุณค่าของสัจจะวัสดุที่ซ่อนเร้นผ่านการสร้างสรรค์ก็ยังคงดำรงอยู่ ครูช่างในอดีตมิได้ลาจากไปไหน แต่แท้จริงแล้วจิตวิญญาณแห่งภูมิปัญญาในงานไม้ที่ผ่านการสั่งสอนจากบรมครูในอดีตยังฝังความงามอยู่ในสัจจะวัสดุ และสืบสานผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ช่างไม้รุ่นต่อรุ่นแบบไม่รู้ตัว อันนำไปสู่การต่อยอดการสร้างสรรค์ในบริบทใหม่ด้วยความศรัทธาผ่านการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ประกอบด้วย 1) ศิลปะประยุกต์ 2) ศิลปะร่วมสมัย โดยประยุกต์จากงานช่างไม้ในอดีตของวัดยางเพื่อสื่อถึงความเป็นสัจจะวัสดุและแสดงฐานานุกิตที่

เดิมในบริบทใหม่ และ 3) กิจกรรมทางศิลปะ ณ สวนศิลป์วัดยาง พร้อมทั้งสร้างการรับรู้ผ่านการสร้างสื่อสมัยใหม่ในช่องทางออนไลน์ ถือเป็นทางเลือกและชูปชีวิตใหม่ให้กับสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่แฝงจิตวิญญาณแห่งวิถีวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ส่งผลกระทบต่อผู้คนในพื้นที่ชุมชนเมืองเพชรบุรีและผู้สนใจ ได้มีโอกาสเข้าถึงการสร้างสรรคแบบมีส่วนร่วม และเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งถือเป็นการสร้างปรากฏการณ์ใหม่ของสกุลช่างไม้เมืองเพชรเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน รายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 142 แสดงโครงสร้างผลขององค์ความรู้จากการศึกษา สกุลช่างไม้เมืองเพชร (สรุปผลและออกแบบโดย เขมา แฉ่งฉายา, มีนาคม 2566.)

5.1.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

จากการศึกษาข้อมูล และการค้นคว้า และการใช้เครื่องมือวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มเป้าหมาย สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ (analysis) ข้อมูลสู่การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร สรุปเป็นข้อค้นพบ 3 ประเด็น ดังนี้

1) **“การปรับปรนให้เข้าเป็นของท้องถิ่น”** ที่หล่อหลอมจากบรรทัดฐานทางสังคมของชุมชนซึ่งให้ความสำคัญและคุณค่าที่เป็นสำนึกของชุมชนและสังคมเมืองเพชรเป็นส่วนขับเคลื่อนที่สำคัญในวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ประกอบด้วย “วัง - วัด - บ้าน” ถือเป็นภาพสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเมืองเพชร ที่เกิดจากการปรับปรนให้เข้าเป็นของท้องถิ่น โดยมี “วัด” เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ และเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงการดำรงความสัมพันธ์ของชุมชนด้วยภูมิปัญญาสกุลช่างงานไม้เมืองเพชรอย่างมีระบบผ่านการทำนุบำรุงด้วยความเลื่อมใส ศรัทธา

2) **ความเชื่อมโยงจากความศรัทธา สู่ความสัมพันธ์ของ “วัง - วัด - บ้าน”** ลักษณะและรูปแบบของการสร้างที่คำนึงถึงศักดิ์ของอาคาร สถานที่ ในสกุลช่างไม้เมืองเพชรถือเป็น “ฐานานุศักดิ์” ระบบ ระเบียบของการรวบรวมความรู้ความเข้าใจในแบบแผนของงานไม้ผ่านการสร้างสัดส่วนและความงามในงานสกุลช่างไม้ก่อให้เกิดการแสดงออกผ่านงานช่างจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจ โดยมีแบบแผนการสร้างโดยใช้ “กระสวน” ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่ template หรือแม่แบบที่ไว้ลอกเลียนแบบ หรือผลิตซ้ำ แต่ “กระสวนในสกุลช่างเมืองเพชร” ถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการรวบรวมความรู้ของสกุลช่างไม้ที่แฝงด้วยรสนิยมของครูช่าง ไม่ว่าจะเป็นการใช้วิธีการคำนวณเพื่อให้เกิดรูปแบบโครงสร้าง (structure) รวมไปถึงการออกแบบรูปร่าง (shape) รูปทรง (form) และลวดลาย (pattern/motifs) และการเลือกใช้วัสดุ (materials) ล้วนสื่อถึงคุณค่าแห่งความงามและความกลมกลืน (unity) ในทางสุนทรีย์ได้อย่างกลมกล่อม พร้อมทั้งหล่อหลอมให้เกิดการถ่ายทอดความคิด และการสร้างงานจากรูปแบบความเป็นวัง ราชสำนัก สู่การประยุกต์สำหรับวัด การประยุกต์จากวัดสู่รูปแบบของบ้าน จนทำให้ช่างไม้พื้นบ้านได้เรียนรู้งานสกุลช่างอย่างมีระเบียบแบบแผนและสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของสกุลช่างอย่างมีด้วยความลงตัวอย่างมีชั้นเชิง

3) **ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่** ส่งอิทธิพลให้งานไม้เข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลง คำว่า “สัจจะวัสดุ” จึงเกิดขึ้นจากการตีความของบริบทปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงการเกิด การตั้งอยู่ และดับไปตามหลักแห่งไตรลักษณ์

แม้ว่า “กระสวน” ซึ่งเป็นตัวแทนของสัจจะวัสดุ และรอวันเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง แต่คุณค่าของสัจจะวัสดุก็ยังเปรียบเสมือนตัวแทนของครูช่างเสมอ แม้ครูช่างในอดีตได้ละ

สังขารณ์ไปตามหลักไตรลักษณ์ แต่จิตวิญญาณของครูช่างก็ยังคงแฝงอยู่ในกระสวนทุกชิ้นอยู่เสมอ ถือเป็นตัวแทนแห่งการเรียนรู้ของผู้คนในยุคปัจจุบัน

สรุปผลการสังเคราะห์ (synthetic) ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้างต้นได้ว่า “การปรับปรุง” ถือเป็นคำสำคัญ (keyword) อันเป็นแนวทางสำคัญที่ก่อให้เกิดสกุลช่างไม้เมืองเพชรเกิดการปรับรูปแบบ และวิธีการให้สอดคล้องกับพื้นที่ ซึ่งถือเป็นการผ่อนปรนสิ่งที่ถือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นชนบทที่สืบต่อกันมาแล้วมีการผ่อนปรน ประยุกต์จนสามารถสร้างเป็นอัตลักษณ์สกุลช่างไม้ของตนเองจนกลายเป็นกระบวนการ “วัง - วัด - บ้าน” ดังนี้

(1) สกุลช่างไม้เมืองเพชรที่มีชนบทการสร้างมาแต่เดิม ผ่านการเรียนรู้จากปัจจัยภายในซึ่งมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมเมืองเพชรสืบต่อมาเป็นชนบทของเมืองเพชร แต่ต่อมาเมื่อมีการเรียนรู้จากปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นอิทธิพลอยุธยา รูปแบบความเป็น “วัง” ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่องานช่างในยุคหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อ “วัด” สุดท้ายช่างเมืองเพชรมีการปรับปรุงซึ่งเป็นการประยุกต์ให้เข้าเป็นของท้องถิ่นจนสร้างเป็นอัตลักษณ์เมืองเพชร “บ้าน” ได้ในที่สุดเพราะใช้ “วิธีการปรับปรุง” จนสร้าง “อัตลักษณ์สกุลช่างไม้เมืองเพชร” ของพื้นที่ได้อย่างชัดเจนนั่นเอง

(2) การปรับปรุงยังสะท้อนให้เห็นว่าช่างเมืองเพชรหลายคนต้องปรับตัวเองให้มีความสามารถที่หลากหลายตั้งแต่อดีต โดยต้องพัฒนาศักยภาพ (potential) ตนเอง ซึ่งพบว่าช่างไม้เมืองเพชรมีองค์ความรู้หลากหลายด้าน อาทิ

- ช่างฝีมือ (craftsman) โดยมีความสามารถในเชิงช่างในมิติต่าง ๆ ทั้งการเลือกวัสดุ และการทำงานในเชิงช่าง

- ช่างคำนวณ (mathematician) โดยสามารถคำนวณเพื่อกำหนดสัดส่วนที่ลงตัวในการออกแบบก่อนสร้างเป็นผลงานจริง เช่น การถอดสัดส่วนลูกโกศเป็นความรู้ด้านเรขาคณิตของ พระครูประสิทธิ์วีรสาร การกำหนดสัดส่วนความงามของหน้าบันที่เชื่อมกับขนาดช่อฟ้าให้เกิดความลงตัว การกำหนดขนาดเฉพาะของเครื่องบน เช่น ช่อฟ้า บราลี ไบระกา หน้าบัน คันทวยและหางหงส์ เป็นต้น ตัวอย่างการคำนวณ เช่น หากวัดขนาดเพื่อสร้าง กระสวนแล้วนั้น หน้าจั่วกว้าง 10 ศอก ตัวช่อฟ้าก็ต้องยาว 5 ศอก (C - D) หรือเท่ากับ $1/2$ (A - B) คือ ยาวครึ่งหนึ่งของช่อ และความยาวของช่อฟ้า ก็สามารถร่างรูปช่อฟ้าตามอัตราส่วน 5 ศอก (**ใช้ภาพตัวอย่างนำเสนอ)

- นักออกแบบ (designer) โดยสามารถออกแบบเป็นผลงานเชิงช่างในส่วนต่างๆ ให้เกิดความงามได้อย่างลงตัว เช่น การออกแบบลวดลายในกระสวน การกำหนดความงามในความสูงของปลายยอดช่อฟ้า เป็นต้น

ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นช่างฝีมือ ช่างคำนวณ นักออกแบบ ล้วนแล้วจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ที่หลากหลายในการทำงาน ซึ่งในองค์รวมหมายถึง “นักสร้างสรรค์” หรือ “creator” ในความหมายของบริบทในปัจจุบัน

5.1.3 การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม

สรุปเป็นข้อค้นพบ ดังนี้

1) **การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย** ทำให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์และพัฒนาการรับรู้ของผู้คนทุกเพศทุกวัย ทุกช่วงเวลา ไม่เฉพาะผู้สนใจงานศิลปะเท่านั้น แต่การได้มีโอกาสพบเห็นหรือได้เรียนรู้ศิลปะแขนงต่าง ๆ จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอารมณ์สุนทรีย์นั้นยิ่งขึ้นได้ตามลำดับของการเห็นและได้เรียนรู้มันและทำให้เกิดความซาบซึ้งและมีความเข้าใจเฉพาะด้านได้อีกเช่นกัน โดยเฉพาะศิลปะที่เป็นนามธรรมและไม่มีรูปร่าง ไม่มีรูปทรง ต้องใช้เพียงจินตนาการและเมื่อได้คุ้นเคยและมีความเข้าใจแล้วจะทำให้เกิดทักษะการสร้างอารมณ์และความรู้สึกให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย เป็นการพัฒนาทักษะทางอารมณ์เพื่อให้เกิดสุนทรีย์ภาพในตนเองอย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้นถ้าเริ่มต้นจากการมีความเข้าใจในงานศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่งหรือความงามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ก็จะสามารถทำให้เข้าถึงศิลปะแขนงอื่นหรือความงามอื่น ๆ ได้โดยง่าย และจะกลายเป็นสุนทรีย์ภาพแห่งตนหรือสุนทรีย์ภาพของตนเองในที่สุด

การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ไม่ใช่ลักษณะตามปกติของงานศิลปะหัตถกรรมทั่วไป ไม่ใช่การสร้างสรรค์ที่แสดงออกจากความรู้สึกนึกคิดเฉพาะตนแต่เพียงผู้เดียวและการสร้างสรรค์ของผู้วิจัยไม่ใช่สิ่งที่จะชักนำหรือนำไปสู่โลกแห่งจินตนาการที่คล้อยตามผู้วิจัย แต่การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยในการวิจัยนี้ เป็นปฏิบัติการสร้างสรรค์ ที่แสดงถึงวิถีแห่งความจริงของการดำรงอยู่ การจำลองสภาวะต่าง ๆ ของความเป็นอยู่ ความเป็นไป ตามลักษณะโดยธรรมชาติหรือเกิดจากการกระทำในเชิงปฏิบัติการ ความตื่นตัว ตื่นรู้และเร่งเร้าเกิดจากผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่นำไปสู่ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของผู้คน ด้วยวิธีการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม เพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกulptช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน

2) **การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม** แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภาพในสังคม วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ค่อยๆ เกิดขึ้นและพัฒนานั้น นิโคลาส บูริโยต์ เสนอว่าสิ่งหนึ่งคือ การมีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวข้อง เกี่ยวเนื่องกันของมนุษย์ วัฒนธรรมนี้มีแทรกอยู่ในสังคมต่าง ๆ มนุษย์คิดว่าการทำงานสร้างสรรค์ในขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยไม่คำนึงถึงการแสดงออกและเนื้อหา แต่ศิลปินในกลุ่มความคิดสุนทรีย์ศาสตร์สัมพันธ์ใช้แกนความคิด ที่ว่าสิ่งมีชีวิตมีฐานะของการแลกเปลี่ยนกันทางสังคมมากกว่าการที่ศิลปินจะเป็นตัวแทนของการแสดงออกอยู่เพียงฝ่ายเดียว (Nicolas Bourriaud, 2005)

การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วม จะเป็นเสมือนสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นด้วยกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์ การจัดวางและสื่อต่าง ๆ เผยแพร่ ชักนำผู้คนให้ร่วมกันสัมผัส รับรู้ ส่งเสริมไปสู่การสืบสาน ตามสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งผลการประเมินนั้นเกิดขึ้นตรงตามวัตถุประสงค์ทุกประการและในขณะเดียวกันผู้มีส่วนร่วมและผู้ชมผลงานเกิดการเรียนรู้ อาจจะ

เกิดการตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบจากประสบการณ์ที่ต่างไปจากการนำเสนอ ก็เป็นการเรียนรู้ในอีกมิติหนึ่งตามสมมติฐานเช่นกัน เพราะสิ่งนี้คือบริบททางสังคมวัฒนธรรม ปัจจุบัน นั่นเอง

5.1.4 “สวนศิลป์วัดยาง” การสร้างสรรค์เพื่อการสืบสานสกุลช่างไม้เมืองเพชร

1) แนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสาน สกุลช่างไม้เมืองเพชร การต่อยอดภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร ด้วยวิธีการทางศิลปะการออกแบบ อธิบายถึง คุณค่าผลิตผลทางวัฒนธรรม ในบริบทปัจจุบันที่ เปิดกว้างสู่ความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงใหม่ ที่สามารถนำสื่อต่าง ๆ มาทำให้เกิดแนวทางการสร้างสรรค์ด้วยหลักองค์ประกอบศิลป์ และสุนทรียะที่หลากหลายและจากข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ของการสนทนากลุ่มในการวิจัยนี้

ผลงานมีการมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนผ่านการร่วมมือกันของผู้วิจัย ผู้มีส่วนร่วมและผู้ชมที่มีสำนึกในประเด็นการศึกษาร่วมกันเรียนรู้หรือร่วมปฏิบัติการทางศิลปะและการออกแบบร่วมสมัย เป็นส่วนหนึ่ง ที่ทำให้ได้ผลลัพธ์ ตรงตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ และมีความผันแปรบ้างไปตามขณะปัจจุบันของช่วงเวลาต่าง ๆ รวมถึงเรื่องสภาพแวดล้อม สถานที่ในการสร้างสรรค์และนำเสนอผลงานด้วยความสัมพันธ์ในการจัดการวัตถุ จัดวางในพื้นที่เหมาะสม จะอยู่ในรูปของการรับชม กิจกรรม หรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ลักษณะของการนำเสนอในรูปแบบ นิทรรศการกึ่งถาวร “สวนศิลป์วัดยาง”

2) “สวนศิลป์วัดยาง” การสืบสานอย่างมีส่วนร่วม การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วมและนำเสนอ ในรูปแบบนิทรรศการกึ่งถาวรสวนศิลป์วัดยาง ผลจากการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างองค์ความรู้ จากการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ทั้งร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ ร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์ ร่วมประเมิน สรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ จากการการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษา แนวทางการสร้างสรรค์ สภาพ บริบท และความต้องการของวัดและชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร ในการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวทางการสืบสานในบริบทปัจจุบัน รวมถึงการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และตระหนักในความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกุลช่างไม้เมืองเพชร ได้มี ตัวแทนจากวัดยาง (เจ้าอาวาสวัดยาง) ชาวบ้านและผู้นำชุมชนวัดยาง ผู้เชี่ยวชาญมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ช่างและศิลปินในพื้นที่และนอกพื้นที่เมืองเพชร กลุ่มอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรม สื่อมวลชน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้บริหารสถาบันการศึกษา เป็นต้น ได้เข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ที่ควรจัดเป็นการสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะตัวแทนจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และหลายๆท่าน ได้เสนอแนะไปในทิศทางเดียวกัน ให้ช่างหรือศิลปินในพื้นที่หรือนอกพื้นที่เมืองเพชร รวมถึง

หากเป็นไปได้ควรมี ชาวบ้าน พระ สถาบันการศึกษา มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการสร้างสรรค์หรือวางแผนหรือการดำเนินการส่วนใดส่วนหนึ่ง สรุปดังนี้

- การสร้างสรรค์หรือจัดกิจกรรมที่ลงลึกเฉพาะด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่ชัดเจน มีอิสระในการแสดงออกอย่างเต็มที่ และไม่มีเงื่อนไขจำกัดมากเกินไป มีเพียงอย่างเดียวที่สำคัญคือการสร้างสรรค์โดยไม่ควรทำลายให้เสียของ ถือเป็น การสร้างสรรค์เชิงเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติการกิจกรรมที่น่าสนใจ ทั้งวัสดุ อุปกรณ์การสร้างสรรค์ เช่น ทราย วัสดุ เฉพาะจากภายในพื้นที่วัด

- ควรใช้พื้นที่วัด เป็นพื้นที่จัดแสดงและรูปแบบการสร้างสรรค์ที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม ในลักษณะเฉพาะด้านศิลปกรรมจริง ๆ ข้อเสนอแนะ เช่น การออกแบบนิทรรศการศิลปะจัดวาง การจัดการวัตถุ พื้นที่ หรือพัฒนาไปเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น ยังได้อภิปรายเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งก่อนและระหว่างดำเนินการงาน ในลักษณะของการร่วมปฏิบัติงาน อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

- การสร้างสรรค์ไม่ควรจำเพาะเจาะจง ควรให้เกิดความหลากหลายทางความคิด เพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะประเด็นต่าง ๆ จากกระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือการสร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางการสืบสานและมีความเป็นปัจจุบัน

- สรุปในภาพรวม จากผลจากการสนทนากลุ่มจะเห็นว่าผู้เข้าร่วมให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้เกิดการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม สกูลช่างไม้เมืองเพชร ต่อ ยอดให้เกิดการเรียนรู้ ได้เรียนรู้และเกิดความภูมิใจในศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป โดยได้รับร่วมมือ จากผู้เข้าร่วมเสนอแนะแนวทางการสร้างสรรค์ เป็นอย่างดียิ่งตลอดการจัดกิจกรรม

ภาพที่ 143 แนวทางการศึกษาสู่การสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม
(สรุปผลและออกแบบโดย เขมา แฉ่งฉายา, เมษายน 2566.)

(2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์ การร่วมกันเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ หรือ กิจกรรมพัฒนาการสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมกับศิลปินและผู้สนใจ อาสาสมัครมาเพื่อร่วมปฏิบัติการเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เกิดผลงาน สอนศิลป์วัดยาง ตามแผนการดำเนินการ เช่น ผู้มีส่วนร่วม เรียนรู้การจัดการวัตถุ อุปกรณ์ในพื้นที่ ในเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการเรียนรู้บทบาทของการสืบสาน ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งอธิบายถึงคุณสมบัติของวัสดุ และนำไปสู่การปฏิบัติการสร้างสรรค์ นำไปสู่ความเข้าใจคุณค่าของการสืบสานตามลำดับ ในขณะที่ผู้วิจัยก็ได้ใช้ความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ด้านวัตถุเชิงช่าง เสนอแนะเพื่อการรับรู้และเข้าใจในภาพรวมของลักษณะของการสร้างสรรค์ จากนั้นร่วมกันซักถามในประเด็นความรู้ ประสบการณ์ ของผู้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอแนะนำไปสู่การสร้างผลงาน ต่าง ๆ อุปกรณ์เครื่องมือ การเตรียมการ การตกแต่ง จัดวาง ติดตั้ง สร้างรูปทรง ประสาน ประกอบ เข้ารูป ด้วยกระบวนการที่ง่าย ไปสู่กระบวนการยากและซับซ้อนขึ้นตามลำดับ ผู้มีส่วนร่วมออกแบบผลงานสร้างสรรค์ ตามความสนใจของตนเองและผู้มีส่วนร่วมพร้อมกับร่วมวิพากษ์ ประเมิน เสนอแนะและชื่นชมผลงาน เพื่อส่งเสริม ปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ โดยมีผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการในทุกลำดับขั้นของการดำเนินงาน การมีส่วนร่วม ในลักษณะการสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ทุกฝ่ายได้ร่วมมือ ร่วมแรงกันปฏิบัติการ โดยเฉพาะการปฏิบัติการสร้างสรรค์ในพื้นที่ ในการจัดพื้นที่ มีการช่วยกันทำความสะอาดก่อนเริ่มและหลังเสร็จการปฏิบัติงาน และร่วมจัดพื้นที่ให้เกิดความสวยงามโดดเด่น โดยเน้นความร่วมมือ คือการใช้องค์ประกอบของ การเสริมบรรยากาศด้วยวัตถุอื่นที่นำมาใช้ เช่น แพนปูน แผ่นปูน กรวดและหิน เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมนำเสนอเพื่อพัฒนาต่อยอดและยั่งยืน ในการจัดกิจกรรมกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ เป็นประโยชน์ต่อการสืบสาน การมีส่วนร่วมเห็นผลประโยชน์ของกิจกรรม ดังนี้

(1) ผู้มีส่วนร่วม เห็นความสำคัญและคุณค่า เกิดความภูมิใจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร สามารถนำความรู้ที่มีเล่าต่อ สืบต่อสู่แก่ผู้ที่สนใจได้อย่างถูกต้องโดยมีข้อมูลที่ชัดเจนและที่สำคัญสามารถสอบถามเรื่องราวความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติมได้จากผู้เชี่ยวชาญ ชาวบ้าน ชุมชน ในข้อสงสัยและข้อมูลเพิ่มเติมต่าง ๆ ที่ต้องการสำหรับการวิจัยนี้ ได้อีกด้วย

(2) พื้นที่ ชุมชน วัด รวมถึงผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ สอนศิลป์วัดยาง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำแบบประเมิน อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ประเด็นต่าง ๆ มาใช้ในการอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ซึ่งทุกคนให้ความสำคัญ ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้เกิดพื้นที่เรียนรู้และเกิดความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีคุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปในอนาคต โดยการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดการดำเนินการ

(3) การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ได้นำเสนอองค์ความรู้เสนอแนะทักษะทางด้านศิลปะและความสำคัญของท้องถิ่นเมืองเพชร โดยใช้แหล่งเรียนรู้ วัดยาง เป็นฐานการเรียนรู้ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่งผลให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกในการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้มีประโยชน์อย่างสูงสุด เกิดความรัก ชื่นชม ห่วงแหนและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันมีค่าของท้องถิ่นและของประเทศชาติ สิ่งสำคัญคือ การมีส่วนร่วม เป็นการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ที่เน้นผลของการสืบสานเป็นสำคัญ การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เกิดหลักคิด วิธีคิด ผ่านกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ สร้างชิ้นงานตามความสนใจ ความถนัด และวัดประเมินผลตามสภาพจริงที่เกิดจากผู้มีส่วนร่วมและผู้ประเมิน ที่ได้สัมผัสสวนศิลป์วัดยาง แล้วเท่านั้น ดูจากผลงาน ชิ้นงาน ทุกคนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล การได้ร่วมประเมิน วิพากษ์ผลงานของกันและกัน และการแนะนำปรับปรุงผลงานจากปราชญ์ เกิดการเรียนรู้ที่คงทน ถาวร เพราะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

5.1.5 การสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบท

ปัจจุบัน

การใช้องค์ความรู้จากการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยอย่างมีส่วนร่วมการดำเนินการนี้ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางสู่การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาสกุลช่างไม้เมืองเพชร คุณค่าแห่งวิถีวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน มากำหนดเป็นกรอบแนวทางการสร้างสรรค์ โดยแนวทางพอสังเขป 3 ประการดังนี้

1) การสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อสร้างการรับรู้ การสื่อสาร สื่อความหมาย และการเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ผ่านสื่อทางสุนทรียภาพหรือศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ในรูปแบบศิลปะการจัดแสดงหรือการจัดวาง

2) การสร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้ พัฒนาไปสู่การศึกษาในระบบหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นต้นแบบ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

3) การสร้างสรรค์ตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมให้มีแนวทางสู่การต่อยอดเป็นแหล่งเรียนรู้หรือสื่อสมัยใหม่เพื่อการเรียนรู้และเชิดชูองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ในบริบทปัจจุบัน เป็นต้น

แนวทางการการสืบสานในบริบทปัจจุบัน การสืบสานในบริบทปัจจุบัน โดยพัฒนาเป็นต้นแบบ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม

สกุลช่างไม้เมืองเพชร รวมถึงมีการปลูกจิตสำนึกด้านความสำคัญและคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ให้แก่นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญหนึ่งของการจัดการศึกษาในหลักสูตรศิลปการออกแบบหรือที่เกี่ยวข้อง โดยมีคณะทำงานเพื่อการถอดสาระสำคัญของการศึกษาในโรงเรียนช่างไม้เพชรบุรี ทั้งรูปธรรมและนามธรรมและพัฒนาเป็นสื่อสมัยใหม่ ตามความสนใจ ความถนัด ความต้องการเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะกับระยะเวลาและข้อจำกัดในบริบทปัจจุบัน

5.2 อภิปรายผล

จากผลการดำเนินงานและข้อสรุปในการวิจัย สรุปเป็นองค์ความรู้ซึ่งข้อค้นพบใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

5.2.1 ข้อค้นพบในเชิงปรัชญา

แบ่งออกเป็นประเด็น ดังนี้

1) **ความศรัทธากับบ่อเกิดแห่งการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร** “ความศรัทธา” เป็นปฐมบทแห่งการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร “ความศรัทธา” ที่หล่อหลอมจากบรรพบุรุษทางด้านสังคมของชุมชนซึ่งให้ความสำคัญและคุณค่าที่เป็นสำนึกของชุมชนและสังคมเมืองเพชรเป็นส่วนขับเคลื่อนที่สำคัญในวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร อันประกอบด้วย “บ้าน - วัด - วัง” ถือเป็นภาพสะท้อนวิถีวัฒนธรรมเมืองเพชร โดยมี “วัด” เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ และเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงการดำรงความสัมพันธ์ของชุมชนด้วยภูมิปัญญาสกุลช่างงานไม้เมืองเพชรอย่างมีระบบผ่านการทำงานบำรุงด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างยาวนาน ส่งผลให้เกิดการทำนุบำรุง การสร้าง ทั้งในรูปแบบที่เป็นการสร้างเพื่อพุทธบูชา และการสร้างเพื่อการเรียนรู้ การเลี้ยงชีพผ่านการรับงานในวาระต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้มีการสร้างสรรค์งานไม้ ซึ่งก่อให้เกิดภาพแห่ง “ฐานานุศักดิ์” อยู่ในสกุลช่างไม้เมืองเพชรแม้ว่าจะไม่ได้เกิดจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ความเป็นฐานานุศักดิ์ที่แสดงออกผ่านงานช่างถือเป็นความสำคัญในองค์กรวม จนเกิดเป็นความภาคภูมิใจ ซึ่งมีแบบแผนการสร้างโดยใช้ “กระสวน” ถึงแม้ภาพการรับรู้เบื้องต้นของกระสวนจะเป็นเพียงแบบวาดหรือแม่แบบสำหรับการทำงานช่าง แต่กระสวนถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการรวบรวมความรู้ความเข้าใจของสกุลช่างไม้ผ่านการสร้างรูปแบบ สัดส่วน และความงามที่แฝงรากเหง้าของชนบประเพณี จนสามารถสร้างความเฉพาะมากกว่าเพียงแค่ต้นแบบ โดยในภาพรวมแล้วกระสวนโดยเฉพาะในเครื่องบน เครื่องล่างของงานสกุลช่างไม้เมืองเพชรสามารถสื่อไปถึงคุณค่าแห่งความงาม และความกลมกลืนในทางสุนทรียะได้อย่างกลมกล่อม พร้อมทั้งหล่อหลอมให้เกิดการถ่ายทอดความคิด จะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์งานสกุลช่างไม้เมืองเพชรมีการสร้างงานจากรูปแบบความเป็นวัง ราชสำนัก สู่การประยุกต์สำหรับวัด การประยุกต์จากวัดสู่รูปแบบ

ของบ้าน จนทำให้ช่างไม้พื้นบ้านได้เรียนรู้งานสกุลช่างอย่างมีระเบียบแบบแผน และสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของสกุลช่างด้วยความลงตัวอย่างมีชั้นเชิง

2) “**สัจจะวัสดุ**” กบการตีความในบริบทปัจจุบันสู่การสร้างสรรค์ เมื่อเวลาเปลี่ยนส่งผลให้วิถีวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน งานศิลปกรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่เคยสะท้อนถึงความรุ่งเรือง และมีคุณค่าในแง่ “**สัจจะวัสดุ**” ได้ถึงขีดสุด ผลงานที่สร้างไว้ในอดีตกลับกลายเป็นเพียงสิ่งเสื่อมโทรม เป็นวัตถุเก่า บางชิ้นงานก็เป็นซากหักพัง ซึ่งอาจดูไร้ค่าพร้อมรวันที่เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ คำว่า “**สัจจะวัสดุ**” จึงเกิดขึ้นจากการตีความของบริบทปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงการเกิด การตั้งอยู่ และดับไปตามหลักแห่งไตรลักษณ์ ดังนั้น การสร้างสรรค์ในบริบทปัจจุบันจึงเกิดขึ้นจากความศรัทธาเช่นกัน ซึ่งเป็นความศรัทธาของผู้คนหลายๆ ฝ่ายที่พร้อมต่อลมหายใจแห่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของงานสกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยนำบริบทของสัจจะวัสดุมาต่อยอด

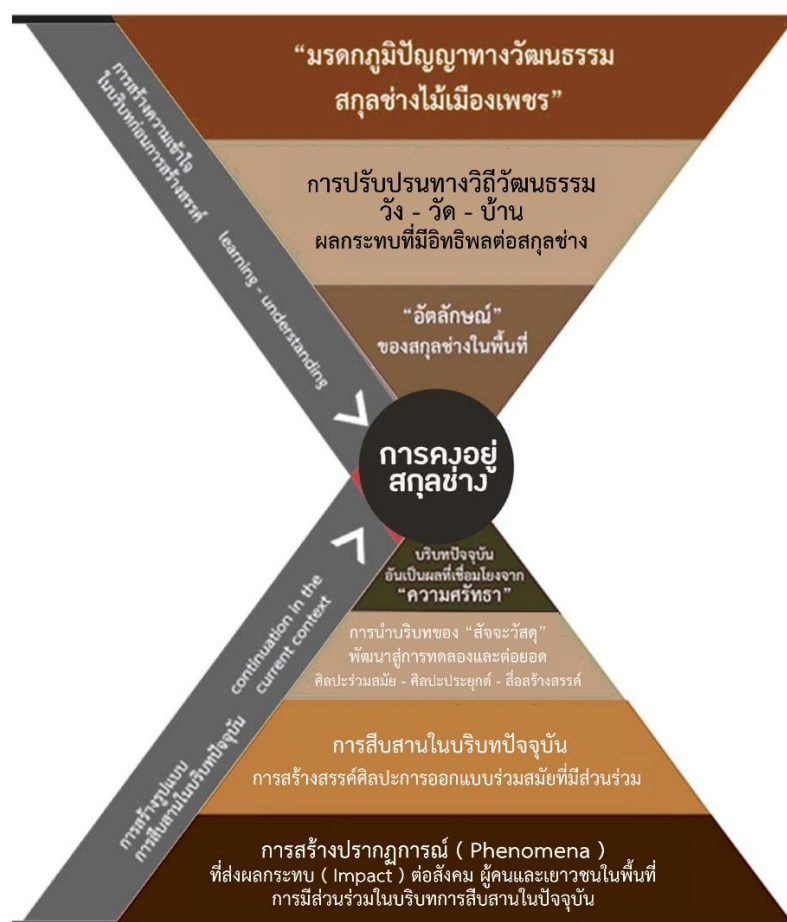
3) การสืบสานที่ฝังจิตวิญญาณแห่งภูมิปัญญาผ่าน “**สัจจะวัสดุ**”

ความเป็นสัจจะวัสดุในบริบทปัจจุบันของงานสกุลช่างไม้เมืองเพชรมิใช่เพียงแค่ซากความเสื่อมของวัสดุที่ผ่านการทับถมจากกาลเวลาและมีได้ดูไร้ค่า แต่ความลึกซึ้งในคุณค่าของสัจจะวัสดุที่ซ่อนเร้นผ่านการสร้างสรรค์ในรูปแบบกระสวยซึ่งมีความเป็นฐานานุกัตต์ในตัวเองของทุกชิ้นงานก็ยังคงดำรงอยู่ และยังคงคุณค่าเสมอ ครูช่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ที่ได้รับความเลื่อมใสในอดีตถึงแม้จะละสังขารไปแล้วแต่จิตวิญญาณของเหล่าบรมครูมิได้ลาหรือหายไปไหน และถึงแม้ปัจจุบันจะไม่มีโรงเรียนช่างไม้ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เหมือนในอดีตก็ตาม แต่แท้จริงแล้วจิตวิญญาณแห่งภูมิปัญญาในงานไม้ที่ผ่านการสั่งสอนจากบรมครูในอดีตยังฝังความงดงามอยู่ในสัจจะวัสดุที่บางคนกลับมองว่าไร้ค่าอยู่ทุกชิ้น และได้รับการสืบสานผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ช่างไม้เมืองเพชรรุ่นแล้วรุ่นเล่าไปเรื่อยเรื่อยแล้วแบบไม่รู้ตัว

5.2.2 ข้อค้นพบในเชิงกระบวนการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

การสืบสานในบริบทปัจจุบันให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจในบริบทก่อนการสร้างสรรค์ โดยเฉพาะมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร การเข้าใจถึงการปรับตัว การประยุกต์ จากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านศิลปะอยุธยา บทบาทของธรรมเนียมหลวงที่ส่งอิทธิพลต่อสกุลช่าง ภายใต้ความศรัทธาในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรผนวกกับการเห็นคุณค่าของความเป็นอัตลักษณ์ของสกุลช่างไม้เมืองเพชร ประกอบด้วย ฐานานุกัตต์ กระสวน และสัจจะวัสดุถือเป็นประเด็นสำคัญในการค้นหาแนวทางในการสร้างกระบวนการสืบสานในบริบทปัจจุบันด้วยการพัฒนาและต่อยอดการสร้างสรรค์ในบริบทใหม่ผ่านการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ประกอบด้วย 1) ศิลปะประยุกต์ อาทิ ชั้นติดผนังแสดงรูปทรง แบบอย่างกระสวน

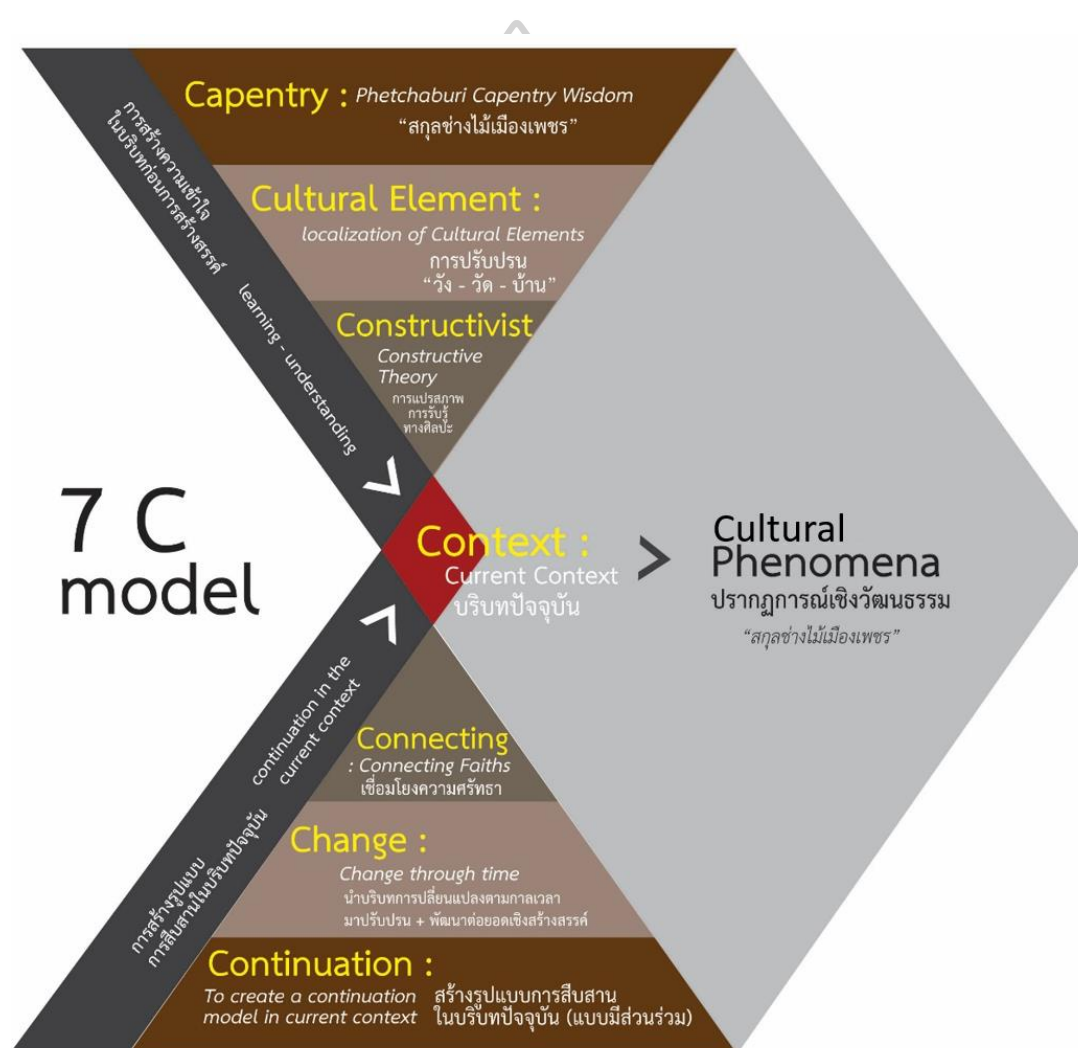
2) ศิลปะร่วมสมัย อาทิ จิตรกรรมเทคนิคผสม โดยประยุกต์จากงานช่างไม้ในอดีตของวัดยางเพื่อสื่อถึงความเป็นสักจะวัสดุและแสดงฐานานุศักดิ์เดิมในบริบทใหม่ และ 3) กิจกรรมทางศิลปะ เช่น การจัดกิจกรรม ณ สวนศิลป์วัดยาง พร้อมทั้งสร้างการรับรู้ผ่านการสร้างสื่อสมัยใหม่ในช่องทางออนไลน์ ถือเป็นการปลูกและชุบชีวิตใหม่ให้กับสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่แฝงจิตวิญญาณแห่งวิถีวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ส่งผลกระทบให้ผู้คนในพื้นที่ชุมชนเมืองเพชรบุรีและผู้สนใจได้มีโอกาสเข้าถึงการสร้างสรรคแบบมีส่วนร่วม และเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งถือเป็นการสร้างปรากฏการณ์ใหม่ของสกุลช่างไม้เมืองเพชรเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน โดยสามารถยึดหลักเป็นแนวคิดว่าความเป็นปัจจุบันนี้ หมายถึงปัจจุบันขณะ ตามหลักปรัชญาทางศาสนา ที่อยู่เหนือ กาลเวลา เป็นปัจจุบัน ที่ไม่มีอดีต และไม่ใช่อนาคต ซึ่งผลจากการดำเนินงานทำให้เกิดการสร้างกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัยสู่รูปแบบการสืบสานในบริบทปัจจุบัน เป็นรูปธรรมมากขึ้น

ภาพที่ 144 แสดงกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัยสู่รูปแบบการสืบสานในบริบทปัจจุบัน (สรุปผลการพัฒนาการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่มีส่วนร่วม เพื่อการรักษาและสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ให้คงอยู่อย่างเหมาะสม ในบริบทปัจจุบันได้

โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

จากกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัยสู่รูปแบบการสืบสานในบริบทปัจจุบันข้างต้น สามารถพัฒนา สังเคราะห์และตีความเป็นข้อค้นพบแนวคิดใหม่ คือ 7 C model : A continuation Model in Current Context ซึ่งเป็นแนวคิดการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน เน้นการทำความเข้าใจวิถีวัฒนธรรมของสกุลช่าง การยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ส่งอิทธิพล และผลกระทบต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยประยุกต์ให้เกิดการสร้างแนวทางการสืบสานที่มีได้เน้นการอนุรักษ์ให้คงอยู่ แต่เป็นการสร้างรูปแบบแนวทางการสืบสานในบริบทปัจจุบันผ่านมิติใหม่ ๆ ดังนี้

ภาพที่ 145 แสดง 7 C model : A continuation Model in Current Context

โมเดลกระบวนการสร้างสรรค์ร่วมสมัยสู่รูปแบบการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

(สรุปผลและออกแบบโดย เขมา ฉ่องฉายา, พฤษภาคม 2566.)

7 C model : A continuation Model in Current Context

C ที่ 1 - Carpentry (สกุลช่างไม้)

: Phetchaburi Carpentry Wisdom (สกุลช่างไม้เมืองเพชร)

การเข้าใจถึงความเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร โดยครูช่าง / ช่างไม้ (Carpentry Artisan) ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการสืบสานผ่านการเรียนรู้

C ที่ 2 - Culture (วัฒนธรรม)

: Cultural Elements (องค์ประกอบทางวัฒนธรรม)

ในการเรียนรู้สกุลช่างไม้จำเป็นต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นสัญลักษณ์ บรรทัดฐาน ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต ที่หล่อหลอมจนเกิดเป็นวัฒนธรรม โดยสืบสานมรดกภูมิปัญญาจำเป็นต้องเข้าใจถึงแนวทางในการเรียนรู้ (learning) และการพัฒนาต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องเข้ากันได้กับในแต่ละยุคสมัย จะเห็นได้ชัดเจนว่าการปรับเปลี่ยน ผ่อนปรน ที่ประยุกต์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้สามารถปรับปรนทางวิถีวัฒนธรรมจนเข้ากับความเป็นของท้องถิ่น (Localization of Cultural Elements) สามารถสร้างให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ เช่น กระบวนการ วัง - วัด - บ้าน ในสกุลช่างไม้เมืองเพชรที่มีการปรับปรนจากความเป็นวัง สู่วัด จากความเป็นวัดสู่ความเป็นบ้านหรือท้องถิ่น จนเกิดแบบแผนในการจัดการองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาอย่างมีระบบ

C ที่ 3 - Constructivist (สร้างสรรค์นิยม)

Constructive Theory (ทฤษฎีสร้างสรรค์นิยม)

“Constructive Theory” เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยึดถือว่าการได้มาซึ่งความรู้ที่ดีที่สุดต้องผ่านกระบวนการไตร่ตรองและการสร้างความกระตือรือร้นภายในจิตใจ ความรู้ที่ดีที่สุดผ่านกระบวนการจากการกระทำ การไตร่ตรอง และการสร้างสรรค์ ตามหลักของทฤษฎีการสร้างสรรคนิยม (Constructive Theory) การแปรสภาพการรับรู้เกิดจากกระบวนการรู้ การคิด ด้วยความรู้ความเข้าใจ ที่ค้นพบเป็นปัจจัยภายนอก ด้วยประสบการณ์และมุมมองของตนผ่านกระบวนการของความสมดุล ซึ่งกลไกของความสมดุล เป็นการปรับตัวของตนเองให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กระบวนการแปรสภาพการรับรู้อย่างสมดุล คือ ความซาบซึ้ง โดยมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม ที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน สู่การปรับโครงสร้างทางสติปัญญาให้เข้ากับโครงสร้างของความรู้เดิมและหากไม่เข้ากันได้ก็จะทำการสร้างโครงสร้างใหม่ขึ้นมาเพื่อรับประสบการณ์ใหม่นั้นเอง

ดังนั้นการนำแนวทางจากทฤษฎีนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของโมเดลในการพัฒนาต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะงานสกุลช่างไม้ในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ เรียนรู้ และสร้างประสบการณ์แก่ผู้รับสารซึ่งเป็นผู้ชมถือเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้การสืบสานในบริบทปัจจุบันเกิดมิติใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์

C ที่ 4 Connecting (การสร้างเชื่อมโยง)

Connecting Faiths (การเชื่อมโยงจากความศรัทธา ความเชื่อต่าง ๆ)

ความศรัทธาส่งให้เกิดการหล่อหลอมทางความคิดของผู้คนซึ่งถือว่าเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการสืบสานทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงให้เกิดการขับเคลื่อนวิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของสกุลช่างไม้ในบริบทปัจจุบันด้วยการสร้างสรรค์และลำดับขั้นของการเรียนรู้ ผ่านการสืบสานในบริบทของความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

C ที่ 5 Change Through Time (เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง ตามกาล)

(การเปลี่ยนแปลงของวัตถุตามหลักไตรลักษณ์ที่กำลังเสื่อมสลาย สุ่มิบัติการปรับปรุงและพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์) การให้ความสำคัญโดยใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งไร้ค่าให้มีคุณค่าผ่านการใช้ กระสวน ซึ่งเป็นตัวแทน “สัจจะวัสดุ” อันเป็นตัวแทนของสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตามหลักธรรมของไตรลักษณ์ แต่สิ่งที่หลายคนอาจมองว่าดูไร้ค่าอย่างวัสดุที่ถูกทิ้ง ไม่ว่าจะจะเป็นกระสวนที่ไม่ใช้แล้ว และถูกทิ้งในพื้นที่ และรอวันเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป แต่คุณค่าของสัจจะวัสดุก็ยังเปรียบเสมือนตัวแทนของครูช่าง แม้ครูช่างในอดีตได้ละสังขารณไปแต่จิตวิญญาณของครูช่างไม้ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานก็ยังคงแฝงอยู่ใน กระสวน ทุกชิ้น โดยสามารถเปลี่ยนวัสดุที่กำลังเสื่อมสลายสู่การปรับปรุงและพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์

C ที่ 6 Continuation (การสืบสาน)

To create a continuation model in current context (การสร้างสรรคแนวทางการสืบสานในบริบทปัจจุบัน) แนวทางการสืบสานในบริบทปัจจุบันมิใช่เพียงแค่อนุรักษ์ของเก่าหรือภูมิปัญญาให้คงอยู่ แต่การสร้างสรรคแนวทางการสืบสานในบริบทปัจจุบันโดยสร้างให้ผู้คนมีส่วนร่วมผ่านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น 1) การสนทนากลุ่มในเชิงสร้างสรรค์ที่นำความคิดเห็นจากผู้ร่วมกิจกรรมไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการสืบสาน 2) การทำงานศิลปะร่วมสมัยโดยเปิดโอกาสให้ศิลปิน ผู้คนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ได้มีการทำงานร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันโดยใช้สามารถนำวัสดุทางวัฒนธรรมในสกุลช่างมาต่อยอดในการทำงานศิลปะ 3) การจัดนิทรรศการแสดงผลงานในรูปแบบสาธารณะเพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของงานสกุลช่างผ่านงานศิลปะร่วมสมัยแบบต่างๆ 4) การจัดทำสื่อสร้างสรรค์ ทั้งในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์ผ่านการเผยแพร่ในช่องทางออนไลน์ การจัดทำ platform เพื่อเป็นพื้นที่เผยแพร่ข้อมูลในช่องทางออนไลน์ รวมทั้งการจัดทำสื่อคู่มือองค์ความรู้ต่างๆ ล้วนก่อให้เกิดแนวทางใหม่ๆ ในการสืบสานงานสกุลช่างไม้เมืองเพชร

C ที่ 7 - Context (บริบท)

: Current Context (บริบทปัจจุบัน) แม้ว่าการเข้าใจถึงแนวทางกระบวนการสร้างสรรค์การสืบสานในบริบทปัจจุบัน แต่การเข้าใจถึงการคงอยู่ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในบริบทปัจจุบัน ซึ่งผ่านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากผลกระทบการสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการยอมรับว่า

ผลกระทบการสังคมและเศรษฐกิจสมัยใหม่ทำให้วิถีวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามหากเราสามารถยอมรับและเข้าใจถึงการคงอยู่ในบริบทปัจจุบันได้นอกจากความเข้าใจ จนทำให้เห็นถึงความเป็นธรรมดาสามัญซึ่งถือเป็นสัจธรรมจนเกิดความซาบซึ้งใจ การเข้าถึงบริบทปัจจุบันอย่างแท้จริงก็จะเป็นแนวทางสำคัญในการปรับ และหาวิธีใหม่ ๆ ของการสืบสานได้กว้างมากขึ้น และเกิดมิติใหม่ ๆ ในการสืบสานอย่างสร้างสรรค์นอกเหนือจากกระบวนการข้างต้นอีกด้วย

การสืบสานงานสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน ผ่านแนวคิด “7 C model” จึงถือเป็นแนวคิดทางเลือกใหม่ในการสืบสานงานสกุลช่าง เพื่อสร้างปรากฏการณ์เชิงวัฒนธรรม หรือ Cultural Phenomena ที่ส่งผลกระทบแก่สังคมทั้งผู้คน และเยาวชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และเกิดประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์สืบต่อไปอย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษา มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร สู่การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ทำให้เกิดแนวทางในการสร้างกระบวนการสร้างสรรค์ในการสืบสานในบริบทปัจจุบัน ด้วยการพัฒนาและต่อยอดการสร้างสรรค์ในบริบทใหม่อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น อย่างไรก็ตามการศึกษา มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรยังจำเป็นต้องพัฒนา และต่อยอดในหลายๆ มิติ จึงขอเสนอแนะแนวทางในการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.3.1 มิติด้านการพัฒนางานสกุลช่างไม้สู่ความร่วมมือ

ให้ความสำคัญการศึกษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมงานสกุลช่างไม้เมืองเพชรโดยมีการทดลอง การออกแบบ และพัฒนางานช่างเพื่อต่อยอดงานสกุลช่างไม้ให้เกิดความร่วมมือ ผ่านการออกแบบประยุกต์ศิลป์ในแขนงต่าง ๆ และสอดคล้องกับการนำไปใช้ในวิถีใหม่ของผู้คนในปัจจุบัน

5.3.2 มิติด้านการสร้างกระบวนการต่อยอดมรดกภูมิปัญญาสกุลช่างไม้ในบริบทใหม่

โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสกุลช่างไม้เชิงสร้างสรรค์ ผ่านการเชื่อมโยงความเป็นบริบทในอดีต กับปัจจุบันในบริบทใหม่ ๆ หรือแม้กระทั่งการนำแนวคิดการสร้างสรรค์ในบริบทปัจจุบันโดยสร้างเชื่อมโยงกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในอดีต การสร้างความเชื่อมโยงนักออกแบบ นักสร้างสรรค์ยุคใหม่ หรือแม้กระทั่งนักวิจัยในเชิงนวัตกรรมในการพัฒนางานร่วมกับการสร้างบทบาทของช่างฝีมือท้องถิ่น และการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ผ่านการศึกษาวิจัยในเชิง practice based research ที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างให้เกิดแนวคิด และวิธีการในการทำงานสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชน การได้ประโยชน์ของผู้คนในท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ มากขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

5.3.3 มิติด้านการสืบสานในบริบทปัจจุบันผ่านการสื่อสารตามอัธยาศัย

การสร้างสรรค์เพื่อการสื่อสารตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาและต่อยอดให้มีการสื่อสารที่หลากหลาย หรือนำไปสู่การต่อยอดเป็นแหล่งเรียนรู้ เผยแพร่และเชิดชมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็น การสืบสานและต่อยอดในเชิงสร้างสรรค์ในอีกรูปแบบหนึ่ง อาทิ

1) ควรมีการสร้างสื่อสมัยใหม่ที่สามารถสะท้อนถึงเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ได้ เป็นแนวทางการเข้าถึงการเรียนรู้ ในบริบทปัจจุบันและอนาคตหรือจะเป็นการดำเนินการภาย หลังจากการอภิปรายผลการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการต่อยอดการวิจัยนี้ในอนาคต ซึ่งถือเป็นการเชิดชูองค์ ความรู้ของ สกุลงามเมืองเพชร ประชาญ์ ชาวบ้าน เป็นต้น

2) ควรมีการสร้างกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่ความรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการสำรวจภูมิปัญญา ไทยในแต่ละท้องถิ่น และจัดทำทำเนียบหรือบันทึกเอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนในท้องถิ่นและผู้สนใจได้รับรู้ ถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ก็ควรคำนึงประโยชน์ที่ประชาชน จะได้รับจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

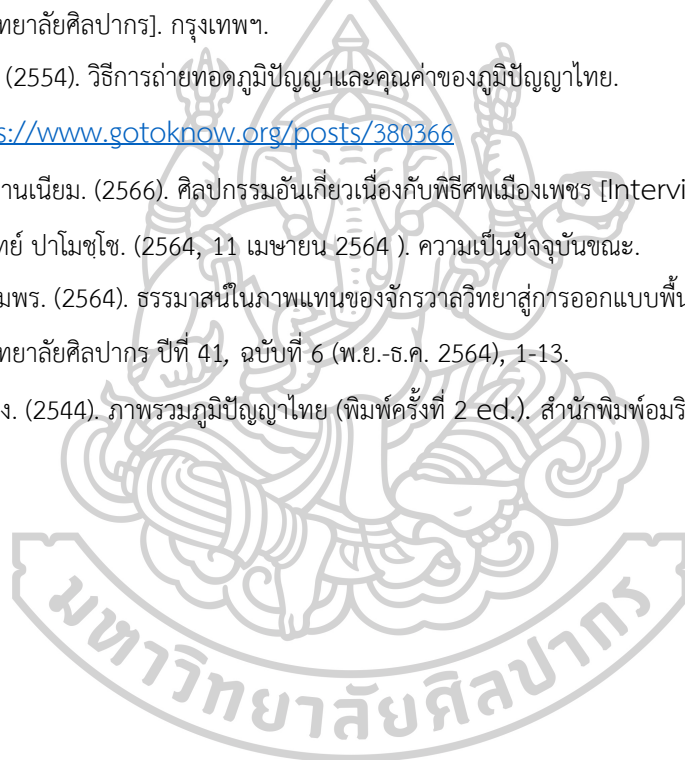

รายการอ้างอิง

- Allan Kaprow, Wolf Vostell. (1967). *Two Happening Concepts* Retrieved on May 1, 2023 from <https://mcachicago.org/Exhibitions/1967/Two-Happening-Concepts>
- Christian Norberg-Schulz. (1980). *Necessity of Collaboration between Technology and Architectural Design in Order to Develop the Urban Space Quality*
[https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2121289](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=2121289).
- Goldman, A. I. (1999). *Knowledge in a Social World*
<https://doi.org/10.1023/A:1019953612877>
- Leonard Koren, สายพิน กุลกนกวรรณ ฮัมดानी แปล. (2562). วะบิ-ซะบิ = *Wabi-Sabi : for artists, designers, poets & philosophers* (ส. ก. ฮัมดानी, Trans.). สำนักพิมพ์โอเพ่นบุ๊กส์.
- Nicolas Bourriaud. (2005). *Relational Aesthetics*
<https://www.lespressesdureel.com/EN/ouvrage.php?id=5>.
- Shira Wolfe. (2023). *Art Movement: Constructivism* Retrieved on May 1, 2023 from <https://magazine.artland.com/art-movement-constructivism>,
- กมลรัตน์ ขวนสบาย. (2560). เมรุลอยสกุลช่างเพชรบุรี : รูปแบบศิลปกรรม แนวคิดและคติการสร้าง มหาวิทยาลัยศิลปากร]. กรุงเทพฯ.
- กรมศิลปากร. (2530). ฟังเมืองอยุธยาโบราณ, ใน สมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14. กรมศิลปากร.
- กฤษณา วงษาสันต์. (2552). วิถีไทย. โรงพิมพ์ เอิร์ตเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- กิตติราพร เมฆขจร. (2557). ประสิทธิภาพของการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุตามโครงการเยี่ยมสอนหลานสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นแม่วาง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จำนง อุไรรัตน์. (2530). โรงเรียนช่างไม้วัดยาง. หนังสืออนุสรณ์พระราชทาน พระเทพวงศาจารย์(อินทร์ อินทโชโต), วัดยาง. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2557). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์: วัดมหาธาตุวรวิหาร จ.เพชรบุรี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์;สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา;กระทรวงศึกษาธิการ;กระทรวงเกษตรและสหกรณ์;กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี;กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม;กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร;สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ;สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชนัญญ์ เมฆหมอก. (2560). สกุลและการสืบสานงานช่างไม้สายสกุลช่างเพชรบุรี. . มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ชนัญญ์ เมฆหมอก. (2566). การก่อตัวของสำนักช่างเมืองเพชรบุรี ในช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 25 : ข้อพิพาท

- ภายใต้บริบทวัฒนธรรมภูมิพี. . วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. .
- ณัฐจิววัฒน์ สุทธิโยธิน. (2566, 15 เมษายน 2556). การสืบทอดทางวัฒนธรรม (*cultural inheritance*) ที่ประสบความสำเร็จ.
<http://nattawats.blogspot.com/2013/04/cultural-inheritance.html>.
- ดวงกมล บุญแก้วสุข. (2557). ศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี : งานปูนปั้นปัจจุบันย้อนอดีต ประวัติศาสตร์ศิลปะ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตะวัน วีระกุล. (2559). การปรับเปลี่ยนกายภาพของเขตพุทธาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม:ข้อพิจารณาในบริบทประวัติศาสตร์ และงานช่างเพชรบุรี. . วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา, ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 144 – 161.
- ทรงชัย เจตะบุตร. (2515). พระติเมืองเพชร. แผนกศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี. .
- น. ณ ปากน้ำ. (2540). ถาม-ตอบ ศิลปะไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพฯ,.
- นันทวิช นุณารณ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, ปีที่ 12 ฉบับที่ 34 มกราคม – เมษายน 2560, 17 – 25.
- นิภาภรณ์ เกียรติสุข. (2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยใน เขตเทศบาล เมืองชลบุรี มหาวิทยาลัยเกริก.]. กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ เสนานนท์. (2543). โลกสัณฐานโซตรตนคัณฐี ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. *D-Library | National Library of Thailand*.
<http://digital.nlt.go.th/dlib/items/show/4716>
- ประกาศศิริ กลางพอน. (2550). ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย.
<http://www.ipesp.ac.th/learning/thaistory/index.html>.
- ปรีชา เกาทอง. (2561). ศิลปะสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางวิชาการ. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. , ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (เมษายน - พฤษภาคม 2561), 22-39.
- ปิยวรรณ หอมจันทร์, พระคมสัน จิตเมธโส. (2563). กระบวนการอนุรักษ์ศาสนสถานในมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, ปีที่ 5 ฉบับที่ 3, 33 – 43.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2552). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ แนวคิด เทคนิคและกระบวนการ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2548). อาจารย์เป่า วัดพระทรง. เพชรบุรี: โรงพิมพ์เพชรภูมิการพิมพ์.
- ล้อม เพ็งแก้ว, บัวไทย แจ่มจันทร์. (2530). หนังสืออนุสรณ์พระราชทาน พระเทพวงศาจารย์(อินทร์ อินทโชโต), วัดยาง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- วรารัตน์ มหามนตรี. (2560). ข้อเสนอพื้นฐานเกี่ยวกับชื่อเมือง ปรินพรี (เพชรบุรี) จากการศึกษาเชิงประวัติและสัตศาสตร์
<https://www.finearts.go.th/pranakornkeereemuseum/view/42923>
- วัฒนวงศ์, ส. (2551). รวมบทความแนวคิดทางอาชีวศึกษาและการศึกษาผู้ใหญ่. . สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2562). การเข้ามาของพระพุทธศาสนาและระบอบราชามหากษัตริย์ในสุวรรณภูมิ. วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 45 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2562), 5 – 14.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนนุกิจ. (2550). ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนนุกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). ด่านสุทธาการพิมพ์.

- สมบุรณ์ แก่นตะเคียน. (2525). สมุดเพชรบุรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. .
- สมบุรณ์ หอมเทียนทอง. (2538). เสียงพูดที่ไม่ได้ยิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์. .
- สัจชัย ลุงรุ่ง. (2550). การศึกษารูปแบบเมรุชั่วคราวสกุลช่างเพชรบุรี เพื่อทำการออกแบบเมรุชั่วคราวที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.]. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. .
- สายหยุด เทพเรณู. (2530). หนังสืออนุสรณ์พระราชทาน พระเทพวงศาจารย์ (อินทร์ อินทโชโต), วัดยาง. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม. จ. (2509). ศิลปจารึกปราสาทพระขรรค์ของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7. วารสารศิลปากร, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (ก.ค. 2509), 52-62.
- สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ. (2538). การออกแบบพระโอบสถและพระวิหารสมัยอยุธยาตอนปลายในเมืองเพชรบุรี มหาวิทยาลัยศิลปากร]. กรุงเทพฯ.
- สุวรรณภรณ์, ส. (2554). วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาและคุณค่าของภูมิปัญญาไทย.
<https://www.gotoknow.org/posts/380366>
- แสนประเสริฐ ปานเนียม. (2566). ศิลปกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับพิธีศพเมืองเพชร [Interview]. เพชรบุรี.
- หลวงพ่อบุญรอด ปาโมชโช. (2564, 11 เมษายน 2564). ความเป็นปัจจุบันขณะ.
- อานุกาพ จันทรมพร. (2564). ธรรมาสันนิบาตแทนของจักรวาลวิทยาสู่การออกแบบพื้นที่ร่วมสมัย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 41, ฉบับที่ 6 (พ.ย.-ธ.ค. 2564), 1-13.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). ภาพรวมภูมิปัญญาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). สำนักพิมพ์อมรินทร์.

ภาคผนวก

หนังสือแจ้งผลการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภายใน 216004

ที่ อว 8603.16/002286

วันที่ 23 พฤษภาคม 2566

เรื่อง ผลการพิจารณาการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เรียน นายเขมา แฉ่งฉาย (นักศึกษาคณะมัณฑนศิลป์)

ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวนาท รัตนรังสิกุล

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัย เรื่อง มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชรสู่การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน (เลขที่โครงการ REC 66.0330-041-3639) ไปยังสำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ เพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว นั้น

บัดนี้ สำนักงานบริหารการวิจัยฯ ขอแจ้งผลการพิจารณา ให้ทราบว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเข้าข่ายโครงการวิจัยที่ได้รับการพิจารณาแบบรวดเร็ว (Expedited review) จึงออกหนังสือรับรองให้กับโครงการวิจัยดังกล่าวตามเอกสารแนบ โดยขอให้ดำเนินการ ดังนี้

1. รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน
2. รายงานฉบับสมบูรณ์เมื่อโครงการเสร็จสิ้น จำนวน 1 เล่ม และยูเอสบีแฟลชไดรฟ์จำนวน 1 อัน หรือ QR code เพื่อดาวน์โหลดไฟล์เอกสาร

อนึ่ง เมื่อหนังสือรับรองหมดอายุและผู้วิจัยยังดำเนินการวิจัยไม่แล้วเสร็จ หากผู้วิจัยประสงค์จะขอต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัย ผู้วิจัยต้องยื่นเสนอขอต่ออายุการรับรองโครงการไม่เกิน 30 วัน หลังจากวันหมดอายุการรับรอง กรณีที่ผู้วิจัยไม่ยื่นเสนอขอต่ออายุการรับรองโครงการเกิน 30 วัน หลังจากวันหมดอายุการรับรองจะถือว่าผู้วิจัยมีความประสงค์ปิดโครงการ ซึ่งผู้วิจัยจะไม่สามารถดำเนินการวิจัยนั้นต่อไป หากผู้วิจัยต้องการดำเนินการวิจัยต่อ ต้องยื่นโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาใหม่

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ หากผู้วิจัยมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ที่นางสาวพัชรณัฐ เสาร์หงษ์ (เบอร์สำนักงาน) 098-5479738 ภายใน 216004

(ศาสตราจารย์ ดร.พรงค์ดี ศรีอมรศักดิ์)

ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

รหัสโครงการ: REC 66.0330-041-3639

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย): มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร สู่การสร้างสรรคศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานในบริบทปัจจุบัน

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ): The Study of the Heritage of Phetchaburi Artisans' Wisdom and Culture for the Creation of Contemporary Design Art to be inherited by the Present

ผู้วิจัยหลัก: นายเขมา แฉ่งฉาย

สังกัด: คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เวอร์ชัน 02 ฉบับลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2566
2. แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ฉบับภาษาไทย) เวอร์ชัน 02 ฉบับลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2566

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยยึดหลักเกณฑ์ตามคำประกาศ เฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) และมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนดภายในประเทศ โดยขอให้รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน และรายงานฉบับสมบูรณ์เมื่อโครงการเสร็จสิ้น

(ศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ศรีอมรศักดิ์)

ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

หมายเลขใบรับรอง COA 66.0522-035

วันที่รับรอง: 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2566

วันหมดอายุ: 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2567

สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์

6 ถนนราชมรรคาใน ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทร 0-3425-5808 โทรสาร (Fax) : 0-3425-5808

email : humanethics@su.ac.th

2. ท่านคิดว่าอะไรคือแก่นและความสำคัญ ในการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

3. มีภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ไต่บ้างที่ยังปรากฏพบเจอ ในปัจจุบันได้บ้าง

4. ท่านคิดว่าอะไรคือข้อจำกัดของภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

5.ตามความคิดของท่าน สถานการณ์ของการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร กำลังจะเป็นอย่างไรร่วมไปในอนาคต

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

คำถามในการสัมภาษณ์ สำหรับ กลุ่มนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ

ด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

1. โปรดเล่าถึง การสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

2. ท่านคิดว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงและความสืบเนื่องของ การสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร หรือไม่ อย่างไรบ้าง

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่ทำให้เกิดการสืบสานและเปลี่ยนแปลงในการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

4. ท่านคิดว่าการสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้การสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน สามารถทำได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ตามความคิดของท่าน สถานการณ์ของการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน กำลังจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

คำถามในการสัมภาษณ์ สำหรับตัวแทนกลุ่มผู้ปฏิบัติ....งานช่างไม้ (อาชีพ).....

ได้แก่ สกูลช่างและช่างไม้ ปัจจุบัน เป็นต้น

1.โปรดเล่าถึงการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกูลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน จากประสบการณ์ของท่าน

2.ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกูลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน อย่างไรบ้าง

3.ท่านคิดว่า สถานการณ์ของการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกูลช่างไม้เมืองเพชร จะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้ขอแสดงความนับถือ

แบบสอบถามสำหรับการประเมิน

คำอธิบาย

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยในหัวข้อ “มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ผู้การสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน” ของนายเขมา แฉ่งฉายา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยตามโครงการเท่านั้น

เพื่อให้งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากผู้เข้าชมผลงานตามความเป็นจริงให้สมบูรณ์ โดยข้อมูลที่ท่านให้นี้เพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบต่อท่าน ทั้งนี้ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลของท่านจะมีเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เท่านั้น

แบบสอบถาม	
สำหรับผู้เข้าชมผลงานสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน (ในรูปแบบการเผยแพร่แบบทั่วไปและแบบออนไลน์)	
ส่วนที่ 1 สถานะภาพทั่วไป	
คำถาม	คำตอบ
เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่น ๆ
อายุ	☐ 18 – 25 ปี ☐ 26 – 35 ปี ☐ 36 – 45 ปี ☐ มากกว่า 46 ปี
ระดับการศึกษา	☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ มากกว่าปริญญาตรี
ท่าน ได้รับชมผลงานสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน หรือไม่	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ส่วนที่ 2 ด้านสถานที่	
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
ท่านคิดว่าพื้นที่ในการสร้างสรรค์ผลงานมีความเหมาะสมในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่าผลงานที่จัดแสดงในพื้นที่ อ.เมือง จ. เพชรบุรี มีความเหมาะสม ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ส่วนที่ 3 ด้านการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย	
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
ท่านรู้สึกอย่างไรกับภาพบรรยากาศของผลงานสร้างสรรค์และการนำเสนอที่ปรากฏได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับรูปแบบของผลงานสื่อผสมที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้ชมได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับ การทำงานร่วมกันระหว่างสกุลช่างไม้เมืองเพชรกับศิลปินที่ร่วมกันปฏิบัติงานได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ส่วนที่ 4 ด้านการสื่อความหมาย	
โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
แสดงให้เห็นคุณค่าของ มรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3

	☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่าผลงานสร้างสรรค์นี้แสดงให้เห็นภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมที่ร่วมสมัย ได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์ โปรดตอบตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยให้ 5 เป็นคะแนนที่มากที่สุด	
ท่านคิดว่ากระบวนการทางศิลปะการออกแบบร่วมสมัย และเป็นแนวทาง ในการสืบสานสกุลช่างไม้เมืองเพชรในบริบทปัจจุบัน ได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ท่านคิดว่าผลงานนี้ สามารถสื่อสารคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ที่แสดงให้เห็นถึงความจริงของความเคลื่อนไหว ความเปลี่ยนแปลงและสร้างความใจ ในเรื่องของกาลเวลา ได้ในระดับใด	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะ	
ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบศิลปะการออกแบบร่วมสมัยนี้หรือไม่	☐ ไม่มี ☐ มี โปรดระบุ

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

เขมา แฉ่งฉายา

3. ท่านคิดว่าสิ่งใดจะเป็นข้อจำกัดและข้อละเว้นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัย เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

4. ตามทัศนคติของท่านสื่อด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในลักษณะใด ที่จะเป็นไปได้สำหรับการสื่อสารในบริบทปัจจุบันมากที่สุด

5 ท่านคิดว่าการแสดงออกด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัย ที่ผู้ชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผลงานได้ เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้หรือไม่อย่างไร

6 ท่านมีมุมมองต่อการสร้างสรรค์และแสดงออกอย่างไรเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร

7 ท่านคิดว่ากระบวนการทางศิลปะการออกแบบร่วมสมัย สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการสืบสาน ภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน ได้อย่างไร

8 ผลจากการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย จะมีส่วนช่วย ในการรับรู้หรือส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง วิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ได้หรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาจากท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ข้อมูลที่ท่านตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในงานวิจัยนี้

ขอแสดงความนับถือ

เขมา แฉ่งฉายา

วิทยาลัยศิลป

สรุปผลการประเมินคุณภาพการจัดแสดงนิทรรศการ

สรุปผลการประเมินคุณภาพการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน ณ สวนศิลป์วัดยาง

หัวข้อ	รายละเอียด
1. คุณสมบัติของผู้เข้าร่วม	1. กลุ่มเฉพาะ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม และผู้แทนจากหน่วยงานด้านที่เกี่ยวข้องกับสกุลช่างไม้เมืองเพชร 2. กลุ่มบุคคลทั่วไป : ผู้ที่สนใจชมผลงานศิลปะทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ (ไม่เฉพาะเจาะจง)
2. จำนวนผู้ร่วมประเมิน	105 คน
3. ประเภทผู้เข้าร่วมประเมิน	แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนที่ 1 กลุ่มเฉพาะ จำนวน 5 คน (เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะจง) - ตัวแทนนักวิชาการด้านภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรม (1 คน) - ตัวแทนหน่วยงานด้านสกุลช่างเมืองเพชร (1 คน) - ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบร่วมสมัยและประเมินผลการสร้างสรรค์ (3 คน) ส่วนที่ 2 กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน (เน้นการใช้แบบสอบถามเพื่อประเมิน) - บุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นผู้เข้าชมผลงานศิลปะการออกแบบร่วมสมัยที่เผยแพร่/จัดแสดง (100 คน)
4. เกณฑ์การคัดเลือก	กลุ่มเฉพาะ : (คัดเลือกจากหลักเกณฑ์คุณสมบัติ) กลุ่มบุคคลทั่วไป : ผู้สนใจทั่วไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีที่เข้ามาชมผลงานในพื้นที่จัดแสดงงาน (มิได้เจาะจงว่าเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ)
5. วิธีการ	ประชาสัมพันธ์การจัดแสดงนิทรรศการ พร้อมทาบทามกลุ่มเฉพาะและผู้สนใจทั่วไปมาชมผลงานในพื้นที่จัดแสดงงาน
6. เครื่องมือ	แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผล (ประเมินแบบเจาะจง) แบบสอบถามสำหรับการประเมิน (ประเมินแบบสาธารณะ)
7. ผลงานที่จัดแสดง	จำนวน 8 ผลงาน ซึ่งเป็นการทำงานสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยแบบมีส่วนร่วม
8. สถานที่จัดแสดง	ณ สวนศิลป์วัดยาง จังหวัดเพชรบุรี (ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เคยเป็นโรงเรียนช่างไม้)

ในการประเมินคุณภาพของการสร้างสรรค์และความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ชมผลงาน “สวนศิลป์วัดยาง” เพื่อให้งานวิจัยนี้ได้ผลสัมฤทธิ์ของการวิจัย มีการจัดทำแบบสอบถามจากผู้เข้าชม

ผลงานตามความเป็นจริง โดยข้อมูลที่ผู้เข้าชมให้เพื่อนำมาใช้ในการสรุปผลงานวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้เข้าชม ทั้งนี้ข้อมูลของผู้เข้าชมจะถูกเก็บรักษาไว้ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลนี้จะมีเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เท่านั้น ผลจากการสอบถามความพึงพอใจ มีดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานะภาพทั่วไป (เพศ /อายุ/ ระดับการศึกษา)

เพศชาย ร้อยละ 55

เพศหญิง ร้อยละ 45

อายุเฉลี่ย : 30-40 ปี โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

การประเมินโดยวัดระดับความพึงพอใจ ในส่วนที่ 2 – 5 (คะแนนเต็ม 5 คะแนน) สรุปดังนี้

ส่วนที่ 2 ด้านสถานที่ (สวนศิลป์วัดยาง) คะแนนเฉลี่ย 4.70

ส่วนที่ 3 ด้านคุณภาพการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย คะแนนเฉลี่ย 4.62

ส่วนที่ 4 ด้านการสื่อความหมาย คะแนนเฉลี่ย 4.60

ส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์ คะแนนเฉลี่ย 4.58

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ชมผลงาน

(1) ภาพรวมด้านการจัดแสดง

- สวนศิลป์วัดยาง เป็นโครงการที่ดี ผู้มาชมงานได้สาระและความรู้
- การจัดแสดงผลงานทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีที่มีการนำสิ่งที่มีค่าของช่างไม้มา

จัดแสดงสู่สาธารณะ

(2) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลงาน

- รูปแบบผลงานศิลปะมีความร่วมสมัย
- ผลงานสื่อให้เห็นถึงมรดกภูมิปัญญาช่างไม้เมืองเพชรที่ยังมีคงเดิม แต่มี

ส่วนที่มีความร่วมสมัย

- ผลงานมีความแปลกตา สวยงาม ก่อให้เกิดองค์ความรู้และให้แรงบันดาลใจ

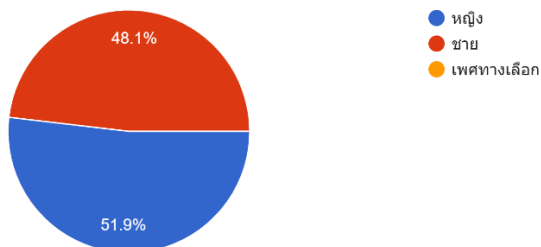
(3) ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

- ควรมีการพัฒนาต่อยอดในแนวทางหลากหลาย
- กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ดี มีคุณค่า ควรมีการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง
- ควรสร้างสรรค์ในรูปแบบนี้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดเพชรบุรี
- ควรส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่รู้ที่มาชมผลงานได้ทราบความเป็นมาของสวนศิลป์
- สามารถสร้างเป็นตัวอย่างที่ดีให้คนรุ่นใหม่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรัก

ความศรัทธาและการสืบทอดต่อไป

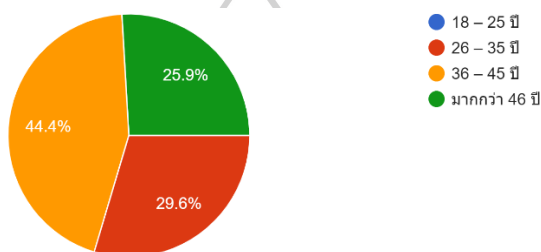
1. เพศ

คำตอบ 105 ข้อ

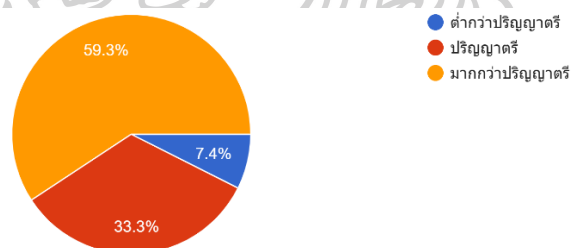
2. อายุ

คำตอบ 105 ข้อ

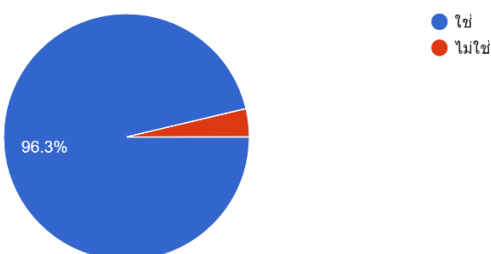
3. ระดับการศึกษา

คำตอบ 105 ข้อ

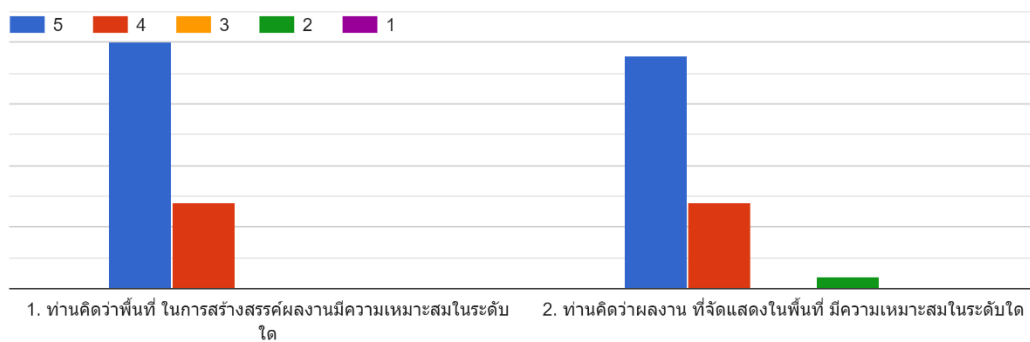

4. ท่าน ได้รับชมผลงานสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานมรดกภูมิปัญญาและวิถีวัฒนธรรมสกุลช่างไม้เมืองเพชร ในบริบทปัจจุบัน หรือไม่

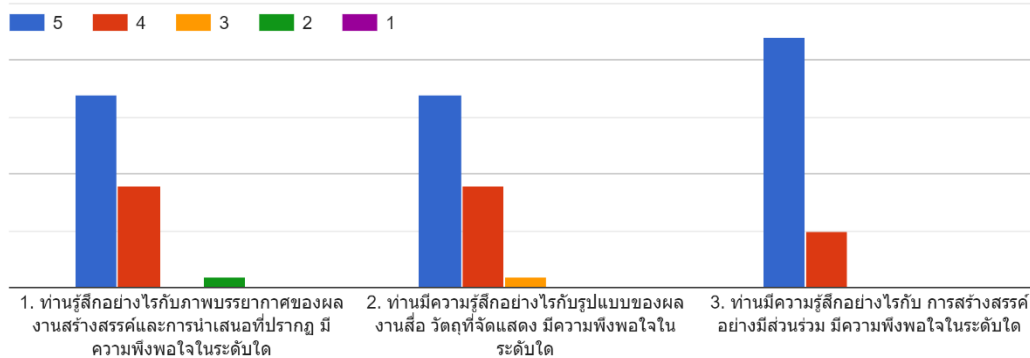
คำตอบ 105 ข้อ

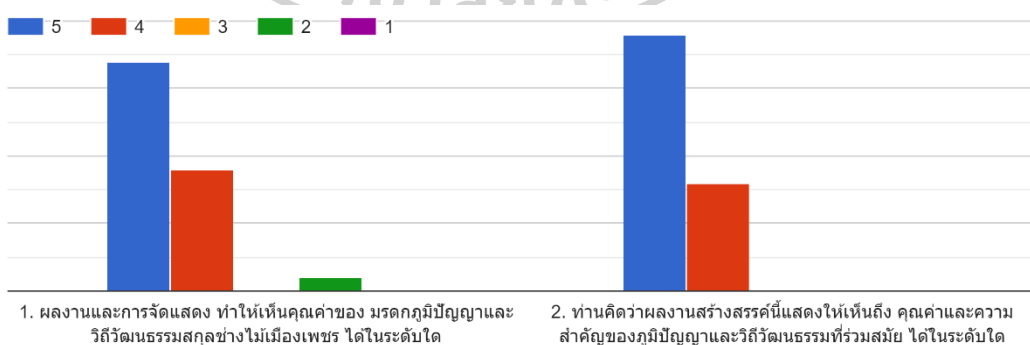
ภาพแผนภูมิแสดง ส่วนที่ 1 สถานะภาพทั่วไป ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ชมผลงาน
(สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

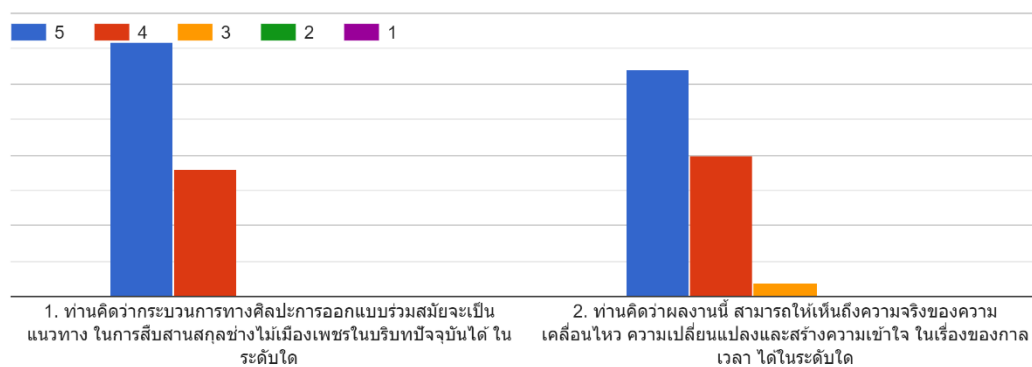
ภาพแผนภูมิแสดง ส่วนที่ 2 ด้านสถานที่ (สวนศิลป์วัดยาง)
(สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ภาพแผนภูมิแสดง ส่วนที่ 3 ด้านคุณภาพการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัย
(สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

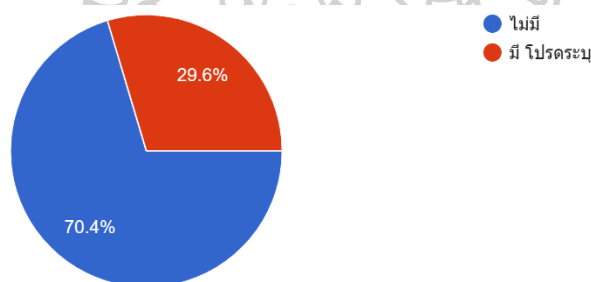
ภาพแผนภูมิแสดง ส่วนที่ 4 ด้านคุณภาพการสื่อความหมาย
(สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ภาพแผนภูมิแสดง ส่วนที่ 5 ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์

(สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างสรรค์ศิลปะการออกแบบร่วมสมัยเพื่อการสืบสานนี้อย่างไร
คำตอบ 68 ข้อ

ภาพแผนภูมิแสดง ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะ

(สรุปผลการตอบแบบสอบถาม โดย เขมา แฉ่งฉายา, พฤษภาคม 2566.)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	เขมา แฉ่งฉายา
วุฒิการศึกษา	2551 : ศิลปมหาบัณฑิต (ออกแบบประยุกต์ศิลปศึกษา) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2546 : ศิลปบัณฑิต (ออกแบบประยุกต์ศิลปศึกษา) คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผลงานตีพิมพ์	2562 - “การศึกษาภูมิปัญญาช่างเขียนจิตรกรรมฝาผนัง สกุลช่างเมืองเพชรสู่การสร้างสรรค์ ศิลปะร่วมสมัย” ทุนอุดหนุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 2561 - “การพัฒนาผลิตภัณฑ์(ไม้) OTOPชุมชนหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ไปสู่ตลาดโลกและเพื่อการลงทุนที่ยั่งยืน โครงการ Innovation Hubs เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมของประเทศ ตามนโยบายประเทศไทย 4.0” ทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา - Name of the Creative work: Change through Time... “00.00/27.05.2017” The International Conference on Social Sciences, Arts and Media, Srinakharinwirot University 2560 - Change through Time... “00.00/30.05.2017” International Symposium Design Arts Biennale โครงการประชุมวิชาการและปฏิบัติการด้านศิลปะการออกแบบระดับชาติและนานาชาติ, Silpakorn University 2557 - “เส้น สีและรูปทรง ของภาพอัฐมมหาสถานและภาพสัตตมหาสถาน : จิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี” ทุนอุดหนุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 2555 - ผลงานวิจัยสร้างสรรค์ “แม่น้ำเพชร...ธรรมชาติ ความงาม ความสุขใจ” ทุนอุดหนุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รางวัลที่ได้รับ	- นักเรียนทุนสร้างสรรค์ศิลปะ มูลนิธิพลเอกเปรม ตินหสูลานนท์ - รางวัลชมเชย นักออกแบบรุ่นใหม่ โดย บริษัทศรีไทยซูเปอร์แวร์

- ได้รับคัดเลือก ศิลปินไทยเข้าร่วมโครงการ พุทธอาสาศิลป์ รุ่นที่ 1
- รางวัลรองชนะเลิศ การประกวดจิตรกรรม นวัตกรรมแห่งชาติ ปี 2560
- รางวัลนักวิจัยดีเด่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ปี 2558, 2561

